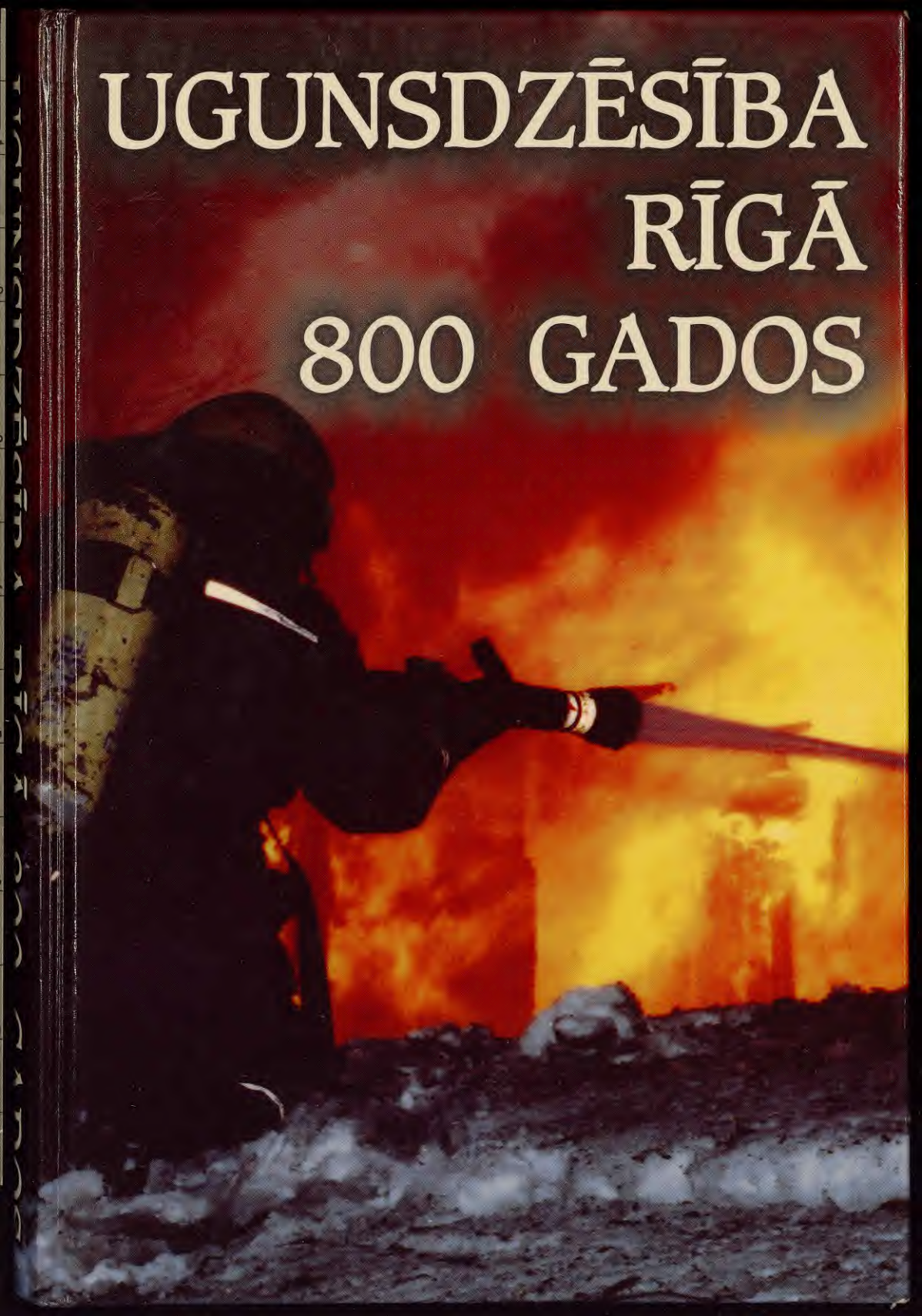
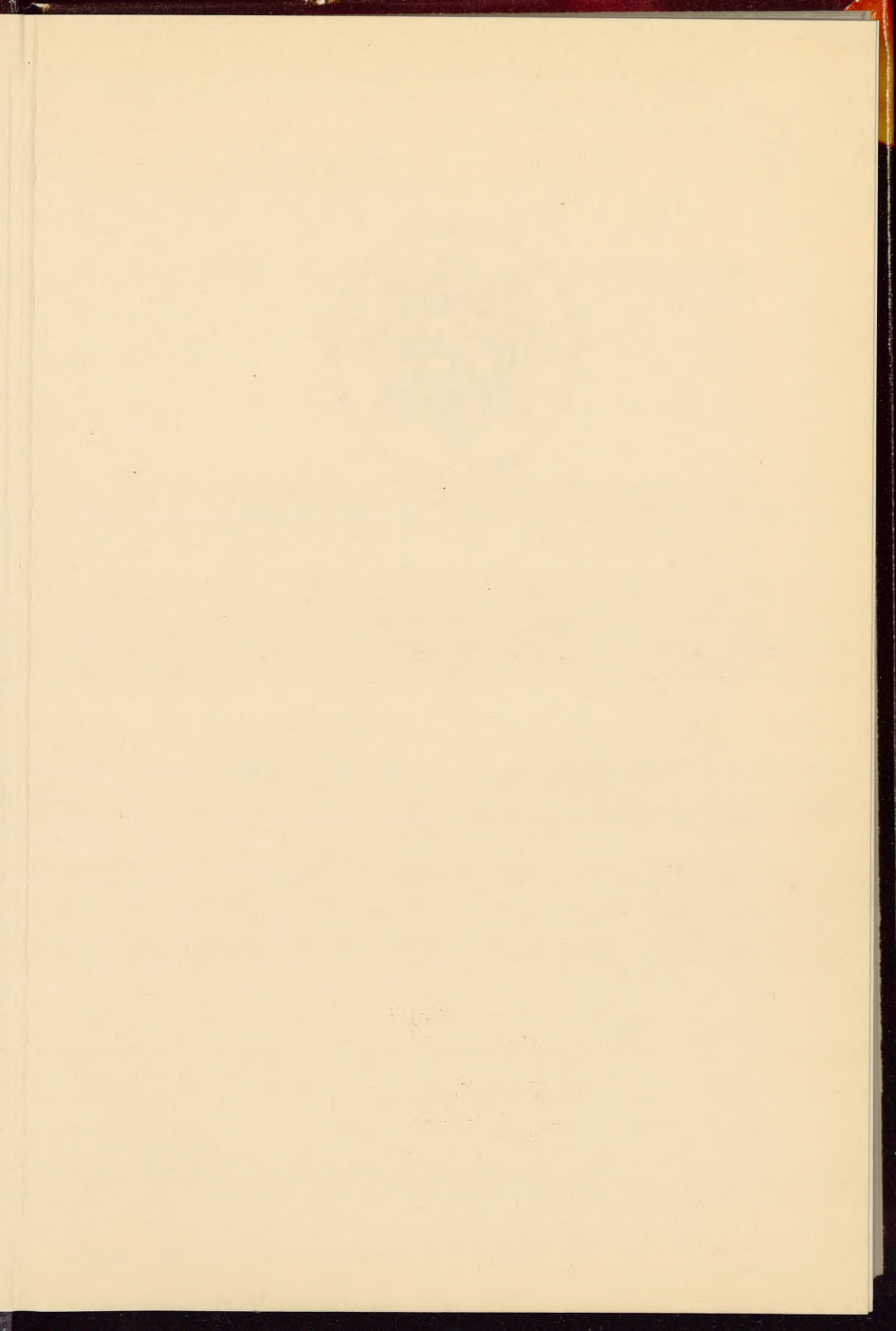


UGUNSDZĒSĪBA  
RĪGĀ  
800 GADOS











SANNI... DACE RUDZITE,  
...AIMS

Ugunsdzēsība

Rīgā

800 gadus

LĪKUMA VĀRDĀ  
2001

211785



2002-4  
L 22

644.84(421.3) 221  
Ma L2  
61

Laijas Nacionāls  
BIBLIOTĒKA

**SANNIJA MATULE, DACE RUDZĪTE,  
IMANTS ŽAIMIS**

*Ugunsdzēsība  
Rīgā  
800 gados*

Grāmītes iznācis (iznācīs) no Latvijas  
Ugunsdzēsības muzeja VIĢD XNUMX  
Izdevuma gads: 2001

**LIKUMA VĀRDĀ**  
2001

ISBN 9984-0251-7-X

~~Laijas Nacionāls  
BIBLIOTĒKA  
61~~

Latvijas Nacionālā  
BIBLIOTĒKA

0306035133

SAIMNĪBA MĀTULE, DACE RUDZĪTE,  
IMANTS ŽAIMIS

Ugunsdzēsība

Rīgā

800 gados

- © Sannija Matule – teksts
- © Dace Rudzīte – teksts
- © Imants Žaimis – teksts
- © Aleksandrs Vinks – vāka foto
- © Valdis Bērzs – vāka  
mākslinieciskais noformējums

Grāmatā izmantoti fotoattēli no Latvijas  
Ugunsdzēsības muzeja, VUGD Zinātniski  
pētnieciskās pārvaldes un personīgajiem  
arhīviem.

ISBN 9984-9251-7-X

Laikraksta Diena

~~BIBLIOTĒKA~~

1288

## **“Sauc Dievu, ej tuvākam palīgā!”**

Vārdos izteikta vai neizteikta, bet tāda bijusi ugunsdzēsēju sūtība visos laikos. Ir mainījušies gadsimti, sabiedriskās un politiskās iekārtas, ekonomiskā un sociālā situācija, bet viņi glābuši citus, jo tāds bijis to darbs. Glābuši, nereti riskējami paši ar savām dzīvībām. Glābuši, nereti ziedodami savas dzīvības citu dēļ. Bet spēja upurēties stāv pāri laikam, tāpat kā attiecīgā laika politiskajām nostādņēm.

Šī grāmata vēsta par uguns apkarošānu un ugunsdzēsību Rīgā no tās pirmsākumiem līdz pat mūsdienām. Nedz izskaistnot to laiku, kas reiz bijis, nedz arī noniecinot to, kas reiz paveikts. Protams, jo tuvāk mūsdienām, jo ugunsdzēsība Rīgā ciešāk saistīta ar ugunsdzēsību visā Latvijā. Līdz šodien tās vairs nav nošķiramas viena no otras.

Tomēr, atskatoties uz Rīgu, caur šiem astoņsimt gadiem vislabāk var redzēt, kā cīņa ar uguni, kas reiz atradās katra paša ziņā, laika gaitā pilnveidojas, kļūst arvien organizētāka, pārtopot speciālā ugunsdzēsības dienestā. Līdz mūsdienās to jau pazīstam kā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu. Tā, gadsimtiem ritot, darbs tuvākā labā pārtapis par šajā dienestā strādājošo pienākumu pret līdzcilvēkiem un sabiedrību.

## UGUNS APKAROŠANA RĪGĀ NO 13. LĪDZ 18. GADSIMTAM

### Rīgas rātes centieni mainīt situāciju

Uguns apkarošanas vēsture galvaspilsētā ir tikpat veca kā Rīga, kas pirmo reizi par pilsētu nodēvēta Indriķa hronikā 1201. gadā. Pirmsākumos rīdzinieki pret uguni bija bezspēcīgi. Daļa cilvēku ugunsgrēku postījumus uzskatīja kā Dieva sodu par grēkiem, tāpēc nelaimei nereti pat nepretojās. Ugunsgrēku apkarošana Rīgā tās pirmajos pastāvēšanas gadsimteņos bija sarežģīta. Lielākā daļa pilsētas ēku bija celtas no koka un atradās cieši cita pie citas, jo netika ievēroti nekādi ugunsdrošības noteikumi. Turklāt pilsētnieku rīcībā nebija speciālu ugunsdzēsamo ierīču, tāpēc lielus ugunsgrēkus nodzēst nespēja. Vēstures avotos minēts, ka pirmais ugunsgrēks Rīgā izcēlies 1209. gadā, kad nodega bīskapa pils un no koka celtā Doma baznīca. Indriķa hronikā minēts 1215. gads, kad, izceļoties ugunsgrēkam bīskapa katedrālē – Svētās Māras baznīcā, nodega visa pilsēta. Pēc postošā notikuma Rīgu atjaunoja un paplašināja, būvējot jaunas pilsētas sienas un nocietinājumus.

1226. gadā nodibinājās Rīgas pilsētas rāte. Tās pārraudzībā nonāca pilsētas pārvalde, sabiedriskā kārtība un ugunsdrošība. 14. gadsimtā, pieaugot tirdzniecības apjomiem, Rīgas tirgotāji paplašināja savu politisko ietekmi, atdalījās no amatniekiem un citiem Rīgas pilsoņiem, izveidojot savu apvienību – Lielo jeb Svētās Marijas ģildi. Savukārt amatnieki izveidoja Mazo jeb Svētā Jāņa ģildi. Tie kopā ar tirdzniecības palīgamatos nodarbinātajiem pilsētniekiem uzturēja sabiedrisko kārtību un rūpējās par uguns apkarošanu. Tas aprakstīts arī Rīgas rātes 1376. gadā pieņemtajos noteikumos par sabiedrisko kārtību un ugunsdrošību pilsētā, kuros, ņemot vērā katra amata meistarū specifiku, uzskaitīti viņu pienākumi, starp tiem arī minētas nakts dežūras jeb ugunssardzes savlaicīgai ugunsgrēka pamanīšanai un trauksmes izziņošanai. To panāca, sacelot pēc iespējas lielāku troksni – sita ar dažādiem priekšmetiem pa dzelzs plāksnēm, pūta tauris u.tml. Izdzirdot signālus, amata meistariem bija jāierodas, bruņoti ar kāpnēm, cirvjiem, ķekšiem, spaiņiem, slotām un citiem rīkiem, kas varēja noderēt uguns dzēšanai. Sapulcētie ļaudis strādāja savu

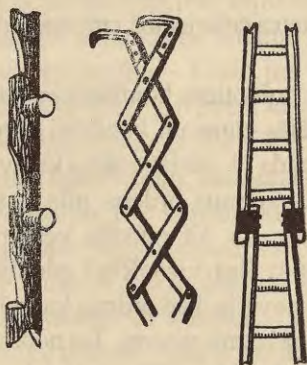
vecāko vadībā. Virsvadībā skaitījās skurstenšlaucītāji, kuru vecākais meistars kā brandmeistars vadīja dzēšanu. Viņš bija pakļauts pilsētas galvai – birģermeistaram. Ierasties ugunsgrēka vietā un piedalīties dzēšanas darbos bija spiesti arī Rīgas pilsoņi. Viņu galvenais pienākums bija, nostājoties garās rindās un padodot spaiņus no rokas rokā, piegādāt ūdeni no akām un citām tvertnēm. Ūdens piegādei izmantoja arī toverus, kurus pieveda ar zirgiem. Dzēšanas darbiem tomēr panākumu bija maz. Ar spaiņiem nevarēja piegādāt tik daudz ūdens, cik bija nepieciešams, turklāt tas prasīja daudz laika. Saproto, ka šī metode nav efektīva, plaši pielietoja arī tā saukto demolēšanu – degošo ēku noārdīšanu. To uzskatīja par visai svarīgu uguns apkarošanas papildpaņēmieni. Neskatoties uz pūliņiem, ugunsgrēki periodiski postīja pilsētu. Viens no zināmākajiem 13. gadsimta ugunsgrēkiem noticis Svētā Mārtiņa naktī 1293. gadā. Tā iemesli palikuši nenoskaidroti, lai gan pēc dažiem gadiem Rīgas rāte sūdzējusies Romas pāvestam Bonifācijam VIII, ka ordeņa brāļi, izmantojot uzpirktus cilvēkus, mēģinājuši nodedzināt pilsētu. Šis ugunsgrēks bija par iemeslu, lai 1293. gadā rātes izdotajos pirmajos būvnoteikumos parādītos arī pirmie ugunsdrošībai veltītie punkti. Tie paredzēja, ka pilsētas nocietinājuma sienu iekšpusē ēkas jāceļ no ķieģeļiem vai akmeņiem. Iedzīvotāju celtās mājas drīkstēja būt ne vairāk kā 50 pēdu garas, ar sāniem vērstas pret ielu. Ēku pamati bija jāliek trīs ķieģeļu biežumā, bet nama augstums nedrīkstēja pārsniegt 24 pēdas. Toties pilsētas nocietinājumu vajadzēja būvēt tikai desmit pēdu augstumā. Iedzīvotāju rocība ne vienmēr ļāva precīzi izpildīt rātes noteikto. Kokmateriāls bija lētāks un vieglāk iegūstams, tādēļ vēl ilgi noteica celtniecībā izmantojamo materiālu īpatsvaru.

13. – 15. gadsimts Rīgas vēsturē saistās ar bruņotiem konfliktiem starp pilsētas rāti un Livonijas ordeni. Savstarpējās cīņas un konflikti nereti beidzās ar ugunsgrēkiem. Piemēram, 1454. gada 11. jūnijā ordeņa karavīri apšaudīja rīdziniekus, kuri būvēja nocietinājumus ordeņa pils pusē. Pilsētnieki šāva pretim pat ar lielgabaliem, un, kā rakstīts vēstures hronikās, kaujas ilga sešas dienas. Tikpat ilgi visā Rīgā plosījās ugunsgrēki. Postošs bija arī 1481. gada 17. janvāris, kad ordeņa karavīri, šaujot ar degošām bultām, aizdedzināja Jēkaba baznīcas torni. Tas nodega, līdzī paņemot apkārtējās dzīvojamās ēkas. Pāris gadu vēlāk pilsētniekiem izdevās atkarot iebrucēju ieņemto Daugavgrīvas cietoksni un līdz ar to kontrolēt visu Daugavas ieteku jūrā. 1483. gadā pēc vairāku nedēļu ilga

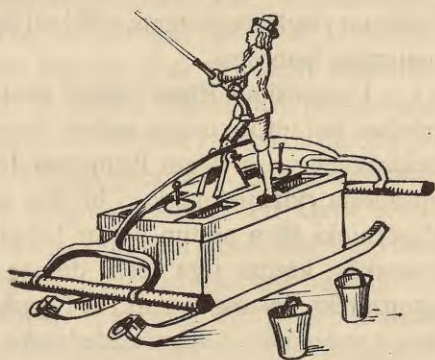
aplenkuma Rīgas amatnieki sajūsmā par uzvaru līdz pamatiem nopostīja cietoksni, bet nākamā gada maijā sagrāva un nodedzināja pašu ordeņa pili. 1489. gada 13. septembrī ordenis lauza ar pilsētu noslēgto miera līgumu un iesūtīja Rīgā divus aģentus, kuru uzdevums bija aizdedzināt vairākas ēkas. Plāns neizdevās, jo dedzinātājus noķēra un sodīja ar nāvi.

## Pirmie speciālie ugunsdzēsības rīki

Lielu progresu uguns apkarošanā ieviesa ugunsdzēsības šļirču izgudrošana. Rīgas brandmajors Artūrs Kiesners 1932. gadā aprakstā *Ugunsdzēsība Rīgā* minējis, ka pirmie speciālie ugunsdzēsāmie rīki Rīgā bijušas 1475. gadā no Vācijas atvestās rokas šļirces, apgādātas ar ādas šļūtenēm. Tās pēc uzbūves bijušas ļoti primitīvas un nesalīdzināmas ar Antona Platnera izgudrojumu 1615. gadā. Platnera šļirce sastāvēja no liela ar kapara skārdu izsista koka kubla, ko novietoja uz slēpēm un pārvietoja ar diviem zirgiem. Ūdeni kublā lēja ar spaiņiem, bet divu cilindru virzuļu iedarbināšanai vajadzēja 36 cilvēkus. Šļirces vidū bija vēja katls, no kura pacēlās uz visām pusēm grozāms virzāmais stobrs, tā sauktais gulbja kakls. Collu platā ūdens strūkļa varēja sasniegt pat 180 pēdu augstumu. Platnera šļirce ātri izplatījās visā Eiropā un laika gaitā tika papildināta un uzlabota. Tālākā ugunsdzēsības šļirču tehniskā



Viduslaiku karavīru kāpnes, pēc kuru parauga vēlāk izgatavoja ugunsdzēsēju kāpnes.



1615. gads. Platnera šļirce un tās grozāmā stobra vadīšana.

pilnveidošana saistīta jau ar 19. gs. pirmo pusi un slaveno mehāniķi Kārli Mecu, kurš Vācijā, Heidelbergā modernizēja līdz tam lietotās šļirces. Firmas *Carl Metz* ugunsdzēsības šļirces bija plaši pazīstamas arī Latvijā. Ugunsdzēsības taktiku radikāli izmainīja šļūteņu izgudrošana. Tādu 17. gs. otrajā pusē radīja Amsterdamas gleznotājs Jānis van der Heide. Šļūtene ļāva cīnīties ar uguni ne tikai no ēku ārpusēs, kā līdz šim, bet arī no iekšpuses un kaimiņu ēku jumtiem. Arī šis jauninājums ātri vien parādījās Eiropā. Pirmās šļūtenes šuva no audekla, vēlāk – no ādas. Ādas šļūtenes šuvju vietās sastiprināja ar kapara kniedēm un, lai gan bija smagas un neparocīgas, tika izmantotas vairāk nekā no audekla izgatavotās. Kniedētās ādas šļūtenes lietoja līdz pat 19. gs. beigām, kaut arī iepriekšējā gadsimtenī jau bija izgudrota šļūteņu aušana.

## Zviedru laiki

16. gadsimta sākumā Rīgā dzīvoja apmēram 12 tūkstoši iedzīvotāju. Uguns apkarošana atradās viņu un amatnieku rokās, kas principā bija neapmācīts un neorganizēts spēks. Ugunsgrēka vietā parasti sapulcējās liels ļaužu pūlis, visi kliezda, dažs komandēja, dažs glāba mantas, veltīgi izlaistīja ūdeni un bieži vien nodarīja lielākus zaudējumus, nekā to būtu spējusi uguns. Cilvēks plašu liesmu priekšā joprojām bija bezspēcīgs, tāpēc 1547. gada 21. maijā nodega viss pilsētas rajons no Pils ielas līdz Daugavai. Uguns nesaudzēja arī Doma baznīcu. Kā minēts vēstures avotos, ugunsgrēka cēlonis bijis kādas rīdzinieces neuzmanība, žāvējot gaļu. Viņa nevis pieskatījusi uguni, bet gan “jokojusēs ar vienu jaunēkli”. Uguns bija izcēlusies priekšpilsētā un ātri pārsviedusies uz pilsētas centrālo daļu. Pēc Lielās ģildes eltermaņa Hinrika Hākes liecībām, spēcīgs ziemeļrietumu vējš pāri jumtiem nesis degošus spēka gabalus. Viens no tiem aizķēries aiz Doma torņa. No degošajiem taukiem aizdedzies koka klājums, un tornis nodedzis. Ugunsgrēks pilnībā iznīcinājis arī bīskapa pili un visu pilsētas ziemeļrietumu daļu. Trīs ceturtdaļas pilsētas ēku nodega arī 1576. gada vasarā. Jāpiebilst, ka ugunsgrēkus izraisīja ne tikai pašu iedzīvotāju nevērtība, bet arī svešzemnieku karapulki: Maskavas priekšpilsētu 1559. gadā izdedzināja Gotharda Ketlera karavīri, bet 17. gs. sākumā neskaitāmus ugunsgrēkus izraisīja zviedru kareivji. 1621. gada augustā viņi uzsāka gandrīz nedēļu ilgu artilērijas apšaudi. Ik dienu zviedri uz

pilsētu izšāva ap tūkstoš lielgabalu šāviņu, uzsprižinot Smilšu torni, Rīgas vārtus un nopostot vairākus bastionus. Pilsētā valdīja posts. Lai pasargātos no galīgas sagrāves, Rīgas rāte tā paša gada septembrī nolēma padoties Zviedrijas karalim Gustavam II Ādolfam, tādējādi kļūstot par Zviedrijas sastāvdaļu. Zviedru laikā pieņemtajos policijas noteikumos minēts, ka pilsēta jāsadala kvartālos, katram no tiem ieceļot savu pārzini. Tā uzdevumos ietilpa ik pusgadu pārbaudīt namnieku ugunsdzēsības rīkus, jo bija noteikts, ka to rīcībā jābūt sešiem ādas spaiņiem ūdens nešanai un sālītām vēršādām liesmu dzēšanai.

Rīgā no karakalpiem, naktssargiem un dežūrdienestam pakļautajiem pilsētniekiem organizēja sardzes dienestu. Tā uzdevums bija organizēt Rātsnama, pilsētas vārtu un upes apsardzi, sekot kārtībai, sacelt trauksmi ugunsgrēku izcelšanās gadījumos. Pēc signāla visiem vajadzēja sapulcēties rātslaukumā un no turienes doties uz ugunsgrēka vietu. Amatniekiem, līdzīgi ņemot trepes, cirvjus, lāpstas, spaiņus u.tml., vajadzēja ierasties pirmajiem un aiziet pēdējiem. Tolaik ugunsgrēku dzēšanā jau pielietoja rokas šļirces, bet ūdeni piegādāja mucās zirgu vilktos pajūgos. Tādā pašā veidā pilsētu nodrošināja ar dzeramo ūdeni, kuru ņēma no Smilšu dzirnavu grāvja, savienota ar Juglas ezeru. Tas radīja daudz neērtību, jo ielas nemitīgi bija slapjas un dubļainas. Turklāt kara laikā ienaidnieki varēja viegli nosprostot grāvi, un tad aprūktos ūdens. Tāpēc 1662. gadā sāka būvēt pirmo centralizēto ūdensvadu. Būvniecības darbi ilga aptuveni gadu. Ar sešiem zirgiem grieza ratu, kas pacēla Daugavas ūdeni Zandera tornī pie Grēcinieku (Peldu) ielas. Pa koka caurulēm, kuras ieraka zem ielu seguma, ūdeni novadīja namu pagalmos. Taču ūdensvada būve izmaksāja ļoti dārgi, un to varēja atļauties tikai bagātākie namīpašnieki.

Sākot ar 17. gadsimtu, vēstures liecībās saglabājušies jau visai sīki



*Ugunsgrēka trauksmes izziņošana vidus un jaunāko laiku pilsētās līdz 17. gadsimtam.*



*Rīga 17. gadsimta vidū.*

izstrādāti noteikumi par ugunsdrošības ievērošanu Rīgā. Tie regulāri pārstrādāti, papildināti un, lai būtu plašāk pieejami, tipogrāfiski iespiesti. Noteikumus izlika sabiedriskās vietās lasīšanai un nodeva visu pilsētas ierēdņu rīcībā. Mācītājiem uzlika par pienākumu pēc dievkalpojuma tos lasīt no kanceles, lai neviens nevarētu aizbildināties ar nezināšanu.

## **Lielākie ugunsgrēki un Pētera baznīcas degšana**

Pie 17. gadsimta lielākajām ugunsnelaimēm Rīgā pieskaitāmi vairāki notikumi. Traģisks bija ugunsgrēks 1624. gadā. Tas izcēlās atjaunotajā Svētā Jura hospitālī. Kāds nespējnieks bijis neuzmanīgs ar uguni, un liesmās sadega un dūmos nosmaka daudz vecu un slimu cilvēku. Noteikti jāpiemin arī 1677. gada 21. maija notikumi, kas vēsturē iegājuši ar nosaukumu “lielais ugunsgrēks”. Vispirms aizdegās kāda ar liniem un kaņepājiem piekrauta noliktava pie Jāņa baznīcas. Pēc pusstundas kopā ar tuvējām mājām dega Jāņa un Pētera baznīcas. Liesmām par upuri krita ne vien 250 dzīvojamo ēku, bet arī tikko uzceltais un pilnīgi nepabeigtais Pētera baznīcas tornis. Gāzoties degošajām, smagajām jumta un torņa konstrukcijām, daudzās vietās tika caursistas vidusjoma velves. Ugunsgrēks pārņēma celtnes iekšpusi, iznīcinādams gandrīz visas iekārtas priekšmetus. Dzēšanas darbi bija nesekmīgi, un stundas laikā uguns nopostīja gan Jāņa, gan Pētera baznīcu un visu koka apbūvi ap tām. Uz rīta pusi ugunsgrēku izdevās savaldīt, taču dienā tas uzliesmoja no jauna kādā ēkā blakus Domskolai. Divās dienās bija iznīcināts ļoti daudz

sabiedrisko un dzīvojamo ēku, noliktavas ar precēm. Neskarts palika Pulvertornis, Rātsnams, karātavas tirgus laukumā un koka kauna stabs Daugavmalā. Mānticīgajiem rīdziniekiem tas šķita aizdomīgi, un viņi sāka meklēt dedzinātājus svešinieku vidū. Vairāki liecinieki norādīja uz zviedru tirgotāju Pēteri Andersenu. Kā otru vainīgo atrada tieslietu studentu no Saksijas, mācītāja dēlu Gabrieliu Franku. Otrās pakāpes spīdzināšanu viņi neizturēja, atzina sevi par vainīgiem un tika sodīti ar nāvessodu – Pēteri saraustīja gabalos, bet Gabrieliu dzīvu sadedzināja. Ugunsgrēkam, kas notika pēc 12 gadiem, bija liela nozīme pilsētas tālākajā attīstībā. Proti, 1689. gada jūlijā jaunās pilsētas daļas trūcīgo iedzīvotāju koka māju kvartālā nodega 235 ēkas, 93 mūra celtnes, noliktavas un torni. Pēc notikušā zviedru ģenerālgubernators Hurns apstiprināja priekšpilsētu izbūves plānu, kas paredzēja izbūvēt taisnas, platas ielas ar šķērsielām un apbūves kvartāliem. Projektu pilnībā neīstenoja, tomēr dažas norādes celtnieki ņēma vērā. Ēkas ielas malā sāka celt ar atstarpēm un dārziem pagalma pusē. 1721. gada 10. maijā piecos no rīta Pētera baznīcu nelaime piemeklēja atkal – tajā iespēra zibens. Īsā laikā uguns pārņēma visu ēku. Dega tornis, liesmas ātri iekļuva celtnes iekšpusē, jo kopā ar jumtu aizdegās arī vidusjoma koka velves. Rīgā šajās maija dienās uzturējās



19. gadsimta otrā puse. Atjaunotā Pēteru baznīca. Tolaik arī baznīcas zvaniķi sāka izziņot ugunsgrēku trauksmi pilsētā.

Krievijas cars Pēteris I. Neskatoties uz agro rīta stundu, cars steidzīgi ieradās baznīcā un vadīja glābšanas darbus. Ar ugunsgrēku cīnīties palīdzēja viņa izsauktās karaspēka daļas, tomēr pusotru stundu pēc ugunsgrēka sākuma koka smaile iebruka torņa mūra daļā. Nākamajā dienā Pēteris I pieprasīja tuvākas ziņas par Pētera baznīcas vēsturi, kā arī attēlus, kuri varētu noderēt atjaunošanas darbos. Tā kā vajadzīgie materiāli glabājās Rīgas rātes arhīvā, tos tūdaļ varēja nodot caram. Iepazinies ar dokumentiem, viņš pavēlēja baznīcu nekavējoties atjaunot agrākajā veidolā. Pētera baznīcas degšana ienesa ievērojamas izmaiņas ugunsgrēku dzēšanas organizācijā. Pēteris I deva rīkojumu no Rīgas cietoksnī izvietotajiem karavīriem izveidot ugunsdzēsēju brigādi. Tā bija apgādāta ar tam laikam atbilstošiem dzēšanas rīkiem un pastāvēja līdz 1855. gadam. Vēlāk brigādes ugunsdzēsēji skaitījās policijas rezerves dienestā, tomēr viņiem nebija piemērota apģērba.

## **Pirmais solis uz apmācītu spēku cīņai ar uguni**

18. gadsimta sākumu iezīmēja Lielais Ziemeļu karš, kurā pret Zviedriju spēkus apvienoja Dānija, Polija – Lietuva un Krievija. Pēc astoņus mēnešus ilga aplenkuma 1710. gada 14. jūlijā zviedri parakstīja kapitulācijas aktu, un Vidzeme un Rīga nonāca Krievijas pakļautībā. Rīgas blokāde saistīta ne tikai ar apšaudi un neskaitāmiem ugunsgrēkiem, bet arī ar pārtikas trūkumu un mēra epidēmiju. Slimība gandrīz uz pusi samazināja rīdzinieku skaitu, un pilsētā palika aptuveni seši tūkstoši iedzīvotāju.

Par ģenerālgubernatoru iecēla grāfu Borisu Šeremetjevu. Rīgas aizsardzību pārņēma krievu armija, un 1721. gadā Kara cietoksnī nodibināja kara ugunsdzēsības brigādi. Tā bija apgādāta ar ugunsdzēsāmajiem rīkiem un pastāvēja līdz pat 1855. gadam. Brigādes izveidošana Rīgas pastāvēšanas vēsturē bija pirmais solis uz apmācītu un organizētu spēku cīņai ar uguni. Paralēli cariskajai valdībai ar ierobežotām tiesībām darbojās arī pilsētas rāte. 1732. gadā tā jau algoja 235 dažādus civilos speciālistus, tajā skaitā 24 personas, kuru pienākumos ietilpa sekot ugunsdrošībai. Pilsētu sadalīja četros kvartālos, un tajos ik nakti patrulēja naktssargi. Viņi rūpējās par sabiedrisko kārtību, novērsa kautiņus, sadursmes un aizturēja trokšņotājus, kā arī ziņoja par ugunsgrēkiem.

80. gados Rīgā sāka ieviest Krievijas policijas noteikumus. 1787. gada janvārī atklāja jaunu Rīgas policijas pārvaldi, kuras pārziņā nodeva arī ugunsdzēsību un naktssardzi. Ne vieniem, ne otriem darba netrūka, jo gadsimta beigās iedzīvotāju skaits bija palielinājies līdz 31 tūkstošim. Lielākā daļa mitinājās priekšpilsētās. Līdz pat 19. gs. 60. gadiem par Rīgas pilsētu uzskatīja tikai to teritoriju, kuru ierobežoja nocietinājumi. Apkārt mūriem stiepās neapbūvēta artilērijas aizsardzības josla – Esplanāde un tālāk priekšpilsētas. 18. gadsimta beigās priekšpilsētās bija 1589 ēkas, pilsētā – 703. Priekšpilsētā atļāva celt tikai koka ēkas, lai, uzbrūkot ienaidniekam, tās varētu nodedzināt, tādējādi liedzot ienaidniekam iespēju netraucēti sasniegt pilsētas nocietinājumus.

## POLICIJAS UGUNSDZĒSĒJU KOMANDAS. PIRMO BUB DIBINĀŠANA

### Postījumi par 17 miljoniem rubļu

19. gadsimta sākumā Eiropā plosījās karš. Napoleona armija triumfēja. Krievija gatavojās karam, un Rīga nebija izņēmums. Rīgas cietoksnis bija vāji nocietināts un nespētu ilgi noturēties pret iebrucējiem. Pilsētas garnizonā bija tikai 12 – 13 tūkstoši karavīru, lielākā daļa rezervistu vai neapmācītu civilpersonu. Rīgā izvietotās Krievijas armijas pavēlnieks ģenerālis Magnuss Gustavs fon Esens, vadoties pēc cara Aleksandra I pavēles rīkoties valsts interesēs, 1812. gada jūlijā paziņoja: ja franču karaspēks šķērsos Daugavu un pa tās labo krastu tuvosies Rīgas cietoksnim, nāksies nodedzināt Maskavas un Pēterburgas priekšpilsētas. Fon Esens izlūkos aizsūtīja pulkvežleitnantu Tīdemani, līdzīgi dodot trīs kartītes – sarkanu, zaļu un melnu. Sarkanā nozīmēja, ka briesmu nav, zaļā – ienaidnieks tuvojas, bet melnā – pilsētā aizsardzības vajadzībām jānodedzina abas priekšpilsētas. Ienaidnieku pat neredzējis un lopu bara saceltos putekļus tālumā noturējis par karapulka tuvošanos, Tīdemanis atsūtīja melno kartīti. Fon Esens, saņēmis ļauno ziņu, informāciju nepārbaudīja un deva rīkojumu nodedzināt priekšpilsētas. 23. jūlija vakarā sākās civiliedzīvotāju piespiedu evakuācija aiz nocietinājuma mūriem. Plānoja nodedzināt ēkas no tagadējās Esplanādes līdz pašreizējai Dzirnauvu ielai rajonā starp K. Barona un K. Valdemāra ielu. Priekšpilsētās izvietoja policijas jātnieku vienības un karaspēka nodaļas ar pajūgiem. Tajos salika darvā mērcētas pakulas, darvas mucas un ap tūkstoš lāpu. Neilgi pirms pusdienlaika priekšpilsētas aizdedzināja vienpadsmit vietās. Pēc aizdedzināšanas sacēlās vējš, un sākās negaiss. Vēja brāzmu nestās dzirksteles sasniedza arī tās ēkas, kuras nebija plānots iznīcināt. Naktī izdega versti garš un vairāk nekā versti plats laukums (1 versts – 1,0668 km), tajā skaitā piecas baznīcas (arī Ģertrūdes un Jāņa), 702 privātie nami, 35 valsts ēkas un 36 noliktavas. Franču karaspēks līdz Rīgai tā arī neatnāca. Priekšpilsētas nodedzināja bezjēdzīgi. Nodegušo namu un bojā gājušo mantu vērtību speciāli izveidotā komisija novērtēja par gandrīz 17 miljoniem rubļu. Bez pajumtes palika



19. gadsimta pirmā puse. Rīgas Rātslaukums.

aptuveni septiņi tūkstoši rīdzinieku. Fon Esenu pēc kļūmīgā un pārsteidzīgā rīkojuma atbrīvoja no amata, un viņš, sirdsapziņas mocīts, izdarīja pašnāvību. 1813. gadā izstrādāja priekšpilsētu atjaunošanas plānu, bet pēc diviem gadiem – perspektīvās attīstības projektu. 1828. gadā noteica Rīgas priekšpilsētas oficiālās robežas un apstiprināja trīs priekšpilsētas: Jelgavas (tagadējā Pārdaugava), Maskavas (Latgales) un Ģertrūdes, pēc 1837. gada Pēterburgas (Vidzemes).

## Iedzīvotāju pienākumi un atbildība

19. gs. sākumā ugunsdrošības jautājumiem sāka pievērst pastiprinātu uzmanību. Pieņēma vairākus saistošus noteikumus būvniecībā un ugunsdzēsībā. 1819. gadā iznāca ugunsdrošības noteikumi un ugunsgrēku dzēšanas kārtība Rīgas pilsētā, tās priekšpilsētās un iecirkņos viņpus Daugavai. 1830. gadā klajā nāca pirmie oficiālie noteikumi ugunsgrēku apkarošanai Rīgas pilsētā. 1922. gada novembra žurnāla *Ugunsdzēsējs* slejās uzsvērts, ka pēc Napoleona invāzijas pilsēta lēnām atdzimst un īpašu uzmanību pievērš ne tikai cīņai ar ugunsgrēkiem, bet arī ugunsdrošības profilaksei. Bija stingri aizliegts vakarā un naktī staigāt ar degošu sveci pa pagrabiem, kūtīm, noliktavām, veikaliem un it īpaši

jumta telpām. Pat ar degošu pīpi vai cigāru nedrīkstēja atrasties uz ielas vai sētas laukumā, turklāt bija noliegts apgaismošanai izmantot skalus. Pastāvēja īpaši priekšraksti par karstu pelnu un ogļu novietošanu. Veikalos, bodītēs, uz ielām un laukumiem, lai sildītos, nedrīkstēja izmantot traukus ar kvēlojošām oglēm. Noteikumu neievērotājus vai pārkāpējus, neņemot vērā – tas darīts tīši vai ne un vai radīti zaudējumi, bargi sodīja. Ja vainīgajam bija īpašums, piesprieda sodu 25 rubļu apmērā. Nemantīgajiem to aizstāja ar divu nedēļu cietumsodu vai smagu miesas sodu. Izdarot pārkāpumu atkārtoti, dubultošanās arī sods. Cietušie no vainīgajiem varēja prasīt zaudējuma atlīdzināšanu. Savukārt sūdzētāji, kuri vainīgos uzrādīja, saņēma pusi no iekasētās soda naudas.

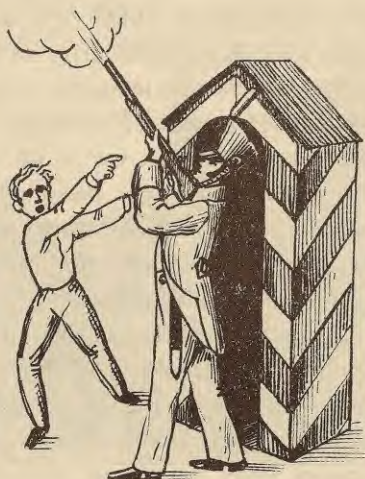
Baudīt pilnīgu brīvību iedzīvotāji nevarēja pat savos mitekļos. Piemēram, naktī nedrīkstēja kausēt taukus, liet sveces, vārīt darvu un terpentīnu. Dzīvokļos, priekšnamos, jumta telpās utt. aizliedza glabāt kažokādas, kaņepes, linus, pakulas un neskaldītu malku. Nebija ļauts arī dzīvokļos turēt lielākus krājumus sviesta, speķa, tauku. Tie bija jānovieto velvētos pagrabos. Skursteņus pieprasīja tīrīt reizi mēnesī, bet aptiekās, maiznīcās un brūžos – ik pārnedēļu. Par noteikumu nepildīšanu draudēja sods no pieciem līdz 25 rubļiem, cietums vai pēriens. Pērienu dabūja arī tie zvaniķi, kuri negaisa laikā baznīcās zvanīja.

Priekšpilsētās pie katra nama bija jārok dziļa aka, tai līdzās jānovieto muca un pāris noderīgu spaiņu, izņemot ziemu ar stipru salu. Bēniņos pie skursteņiem, kā arī koka jumtu tuvumā nācās turēt trauku ar ūdeni. Katram namīpašniekam uzlika pienākumu sagādāt un pastāvīgā gatavībā turēt trīs ādas ūdensspaiņus un koka rokas šļirces, kas ik dienu jāapslapina, lai neizkalst. Nevarēja izsprukt sveikā arī bez švaberiem, diviem ar dzelzi apkaltiemi koka ūdensspaiņiem, trepēm, cirvi un īsu ķeksi. Vai noteiktie rīki atrodas pienācīgā vietā un kārtībā, policija kontrolēja vismaz divpadsmit reizes gadā. Nepaklausīgos un nolaidīgos lika cietumā vai pēra.

## Darbu sadale un uzraudzība

1823. gadā iekšpilsētā ugunsgrēka dzēšanas vajadzībām jau bija sagādāts nedaudz inventāra: 27 lielās šļirces, četri šļirču zirgi, 20 ūdensmucas, 132 spaiņi, 42 kāpnes un piemērots daudzums ķekšu, lāpstu, cirvju un citu rīku. Galvenais depo atradās pie Māras baznīcas pagalma un

Jaunielas. Iekšpilsētas apsardzībai algoja 23 brandmeistarus. Viņu tiešais priekšnieks bija pilsētas valdes algotais skursteņslaucītāju meistars. Brandmeistariem bija jāiepazīstas ar šļircēm un pārējiem dzēšanas rīkiem. Ik vakaru diviem pilnā darba ietērpā – cirvji aiz jostas, cepure galvā, rokas šļirce uz pleca – jāierodas dzēšanas rīku namā un jāpaliek tur līdz rītam. Vajadzības gadījumā viņiem bija jābūt gataviem piedalīties ugunsgrēka apkarošanā arī priekšpilsētās. Tuvojoties pērkona negaisam, neatkarīgi no diennakts laika brandmeistariem pilnā ekipējumā bija jāierodas noteiktās vietās.



19. gs. sākums. Pilsētas sardzes kareivis izziņo ugunsgrēka trauksmi.

Savukārt naktssargiem naktīs piekomandēja palīgus. No tiem seši vīri pastāvīgi uzturējās pie Rātsnama, jo viņu uzdevums bija ugunsgrēka gadījumos aizvilkt šļirces uz notikuma vietu. Rātsnama tornī visu diennakti dežurēja sargs. Vasarā no desmitiem vakarā līdz četriem rītā un ziemā līdz pieciem rītā tam ik stundu vajadzēja pūst taurē, lai pierādītu, ka ir nomodā. Arī zvaniņiem, izceļoties ugunsgrēkam vai pērkona negaisa laikā, bija jākāpj tornī un uzmanīgi jāvēro apkārtni. Nolaidīgos sodīja, atvelkot trešdaļu no gada algas. Važoņiem un iebraucamo vietu turētājiem ugunsgrēka gadījumos bija jāpieved ūdens un pastāvīgā gatavībā jātur piemērotas slieces. Savukārt namīpašniekiem – zirgu turētājiem palīgus bija jāsūta savs kalpotājs ar zirgu. Ziemā aldaru un pirtnieku pienākumos ietilpa ūdens sildīšana un nodrošināšana ar to. Bet tiem, kuri neietilpa cunftēs, un citiem strādniekiem bija jāpiedalās ūdens pumpēšanā.

Ikvienam Rīgas pilsonim bija jāmaksā īpašs nodoklis, kuru izlietoja ugunsgrēku apkarošanas iekārtas izveidošanai. Iedzīvotāju šķīrai, kura bija atbrīvota no maksājuma, ugunsgrēka gadījumos bija jāpilda dažādas kļaušas. Piemēram, jāpārzina un jāuzrauga dzēšanas rīki, lai tos neaprij uguns vai kāds nenozog. Visas ugunsdzēsības ēkas un rīki, kā arī personas, kas piedalījās ugunsgrēka apkarošanā, bija pakļautas attiecīgā policijas

iecirkņa priekšniekam. Tam bija jāpārzina ne tikai ugunsdzēsības inventārs, bet arī jāziņo par nepilnībām un vismaz četreiz gadā jāpārbauda visas ierīces, kas tika glabātas ugunsdzēsības rīku mājā. Turklāt vismaz reizi gadā bija jāpārliecinās, ka saimnieki pienācīgā kārtībā uztur skursteņus, brandmūrus un krāsnis.

## **Policijas ugunsdzēsēju komandu organizēšana**

1923. gadā žurnālā *Ugunsdzēsējs* minēts, ka tolaik, 19. gs., ikvienam nama īpašniekam, kura ēkā bija izcēlies ugunsgrēks, nekavējoties jāizsauc palīdzība. Jāatslēdz durvis, pa rokai jātur bēniņu un pagrabu atslēgas. Dienā par nelaimi nekavējoties jāziņo tuvējo namu iedzīvotājiem un garāmgājējiem, bet naktī jāsteidzas pie tuvākā naktssarga, kurš ar tarkšķi izziņoja ugunsgrēku iecirknī. Ikvienu, kas noteikumus neievēroja vai mēģināja uguni nodzēst pats, sodīja ar naudas vai miesas sodu. To piesprieda arī tad, ja uguni bez ziņošanas izdevās apdzēst. Ja uguni, dūmus vai garaiņus pamanīja naktssargs, kaimiņš vai nejaušs garāmgājējs, tam redzētais nekavējoties bija jādara zināms namsaimniekam, naktssargam un iedzīvotājiem. Naktssargs, pārliecinājies par ziņojuma pareizību, sacēla trauksmi. Personai, kura uguni pamanīja pirmā, bija jāsteidzas uz tuvākā policijas iecirkņa kanceleju un jāziņo dežurējošajam policijas oficerim. Tā pienākumos ietilpa par nelaimi nekavējoties paziņot iecirkņa priekšniekam, kurš, saņēmis ziņojumu, uz policijas valdi sūtīja ziņnesi – jātnieku, lai tas notikumu pavēstītu tālāk citām amatpersonām. Turklāt oficerim no iecirkņa priekšnieka vajadzēja saņemt atļauju signalizēšanai, rībinot bungas, kā arī dot pavēli Ģertrūdes, Jēzus un Pareizticīgo baznīcu zvaniņiem. Lai paziņotu pilsētas iedzīvotājiem par ugunsgrēka izcelšanos, Rātsnama torņa sargs torņa ārpusē izkāra zīmes. Dienā tās bija lielas sarkanās bumbas. Ja ugunsgrēks izcēlās iekšpilsētā – izkāra vienu, Pēterburgas priekšpilsētā – divas, Maskavas – trīs, bet Pārdaugavā – četras. Savukārt naktī izkāra lukturus ar degošu sveci. Baznīcu zvaniņiem zīme par ugunsgrēku bija jāizkar tajā pusē, kur atradās ugunsgrēka vieta. Pēc tam, skatoties ugunsgrēka apmēru, jāzvana – jo uguns mazāka, jo sitieni retāki, jo uguns lielāka, jo sitieni aizvien biežāki. Gluži tāpat bija jārīkojas torņa sargiem, pūšot taurē.

Ja pilsētā dega viena māja, uz notikuma vietu varēja sūtīt ne vairāk kā četras šļirces, pārējās palika rezervē. Ja liesmas apņēma vairākas mājas, ar policijmeistara atļauju varēja izmantot vēl dažas, bet nekādā gadījumā visas. Vismaz divām šļircēm bija jāatrodas rezervē ugunsdzēsšanas rīku mājā. Uz ugunsgrēkiem priekšpilsētā sūtīja visas iecirkņa rīcībā esošās šļirces. Vajadzības gadījumā palīdzību sniedza tuvākie iecirkņi. Dzēsšanas un glābšanas darbus vadīja policijmeistars. Viņa palīgiem un iecirkņu priekšniekiem bija jāzina, kā pareizi izpildīt rīkojumus. Notikuma vietu novēroja un rīcības plānu izstrādāja skursteņslaucītāju meistari, kuri ziņojumu nodeva tālāk policijmeistaram, lai tas zinātu, kā organizēt darbu. Bez policijmeistara atļaujas ugunsgrēka vietu neviens atstāt nedrīkstēja. Ja uguni nevarēja apdzēst vai aizkavēt, darbu vadītājs deva rīkojumu ēkas noplēst vai noārdīt. Īpašnieki tam pretoties nedrīkstēja. Tiesa, šo metodi pielietoja tikai bezizejas gadījumos. Lai ugunsgrēku laikā novērstu iespējamās zādzības, no degošās mājas iznestās mantas apsargāja 20 policijas zaldāti. Uz visiem ugunsgrēkiem ieradās arī karaspēka komandas un, vadoties pēc apstākļiem, piedalījās dzēsšanas un glābšanas darbos.

Pēc ugunsgrēka likvidēšanas visus instrumentus nogādāja rīku mājā. Atstāja tikai vienu šļirci, divus brandmeistarus un tik daudz strādnieku, cik nepieciešams pumpēšanai. Viņiem notikuma vietā vajadzēja palikt vismaz diennakti. Pēc dzēsšanas darbiem bija jāstājas rindā, un iecirkņa priekšnieks pēc saraksta izsauca, lai pārliecinātos, ka visi tiešām ieradušies. Tos, kuru nebija, atzīmēja īpašā listē un, ja viņi nevarēja pierādīt pamatotu iztrūkšanas iemeslu, vēlāk sodīja. Turklāt iecirkņa priekšnieks mēģināja noskai-



19. gs. otrā puse. Ugunsgrēka trauksmes izziņošana ar tarkšķa palīdzību, kuru parasti novietoja ugunsdzēsēju novērošanas torņa tuvumā.



*19. gs. otrā puse. Policijas ugunsdzēsēju komandas aprīkojums.*

drot ugunsgrēka cēloni. Personas, kuru dēļ tas varēja būt izcēlies, lika izmeklēšanas cietumā un sodīja pēc likuma. Par drosmi un īpašu centību, dzēšot ugunsgrēku, izmaksāja prēmijas no šim nolūkam dibinātas ugunskašes. Savukārt tos, kuri glāba mantas, bet četrdesmit astoņu stundu laikā pēc ugunsgrēka apdzēšanas īpašniekam tās neatdeva, uzskatīja par zagļiem un sodīja.

19. gs. 40. gados Rīgā uguns apkarošana joprojām atradās amatnieku rokās. Taču desmit gadus vēlāk pēc Krievijas parauga Jelgavas, Maskavas, Pēterburgas priekšpilsētās pie policijas iecirkņiem nodibināja militāri organizētas ugunsdzēsēju komandas. Ceturtā komanda atradās Doma baznīcas rajonā. Šīs komandas bija tieši padotas policijmeistaram, tādēļ Rīgas ugunsdzēsības vēsturē iegājušas tieši ar policijas ugunsdzēsēju komandu nosaukumu. Četrās komandās darbojās 74 ugunsdzēsēji, brandmeistars un pieci viņa palīgi. To rīcībā bija ducis rokas šļirču, liels skaits ūdensmucu, trepju, 12 zirgu un citu rīku. Minētās komandas un inventāru izmantoja ne tikai ugunsgrēku dzēšanai, bet arī policijas un saimniecisko uzdevumu veikšanai.



19. gs. otrajā pusē Rīga piedzīvoja strauju ekonomisko uzplaukumu, paplašinot un labiekārtojot pilsētu. Ekonomisko attīstību ietekmēja vairāki faktori. Galvenais – dzelzceļa līnijas un Rīgas ostas izbūve, tādējādi pilsētai kļūstot par vienu no cariskās Krievijas eksporta ostām. Līdz ar to uzplauka rūpniecība, pieauga nodarbināto iedzīvotāju skaits. 60. gados Rīgā bija 62 rūpniecības objekti, bet gadsimta beigās to skaits pārsniedza četrus simtus. Starp tiem lielākā gumijas izstrādājumu fabrika Krievijā *Provodņiks* (1888. g.) un tā laika modernā dzelzceļu vagonu rūpnīca *Fēnikss* (1894. g.), bet četrus gadus vēlāk darbu sāka Elektrotehniskā rūpnīca (vēlāk VEF). Ielu apgaismojuma lampas, kuras dedzināja ar kaņepāju eļļu, nomainīja gāzes apgaismojums, bet 1880. gadā Rīgas ielu apgaismošanai jau izmantoja elektrību. Pāris gadu vēlāk pilsētā ierīkoja zirgu tramvaja līnijas. Strauji pieauga dzīvojamo ēku skaits. Ja 1881. gadā pilsētā bija nepilni deviņi tūkstoši ēku ar 193 tūkstošiem iedzīvotāju, tad 1903. gadā jau 191 tūkstotis dzīvojamo māju un vairāk nekā 300 tūkstoši iedzīvotāju. Līdz Pirmajam pasaules karam uzcēla 15 pamatskolas, 2. pilsētas slimnīcu un sāka Āgenskalna tirgus celtniecību.

## **Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības dibināšana**

1864. gadā Marijas pasludināšanas baznīcā lielā drūzmā saspieda 12 cilvēkus. Vienam šķita, ka saules stari aizdedzinājuši kādas sievietes lakatu. Viņa iesaucās, ka deg, un visi dievlūdžēji metās uz izejas durvīm. Bet nespēja tās atdarīt, jo durvis vērās tikai uz iekšpusi. Pēc nelaimes gadījuma Rīgas valde izdeva speciālu norādījumu, ka visās baznīcās un sabiedriskās ēkās durvīm jābūt veramām uz ārpusi, lai novērstu briesmas ugunsgrēka gadījumā. Tā paša gada vasarā Maskavas priekšpilsēta piedzīvoja divus lielus ugunsgrēkus, kuri iznīcināja plašus apdzīvotos rajonus. Notikušais kārtējo reizi pierādīja policijas ugunsdzēsēju komandu nepietiekamo tehnisko un profesionālo sagatavotību, bet visvairāk tieši bezspēcību ugunsnelaimju priekšā. Policijas ugunsdzēsēju komandas vairs neattaisnoja uz tām liktās cerības. Ikviens pilsonis atzina, ka nepieciešamas krasas pārmaiņas. Tapa skaidrs, ka Rīgai vajadzīgs organizēts, disciplinēts un apmācīts spēks jeb algotas un profesionālas

ugunsdzēsēju komandas, kādas jau darbojās daudzās Eiropas valstīs. Rīgas ierēdnis Ivans Himillers, redzēdams ugunsdzēsēju neprofesionālo darbību un tehnikas trūkumu, dzēšot minētos ugunsgrēkus, nolēma izveidot jauna tipa ugunsdzēsēju biedrību, par piemēru ņemot Igaunijas un Vācijas ugunsdzēsēju pieredzi. I. Himillers apstaigāja bagātāko Rīgas pilsoņu dzīvokļus, vākdams parakstus ziedojumiem biedrības dibināšanai. Ar lielām pūlēm un



Rīgas BUB dibinātājs Ivans Himillers.

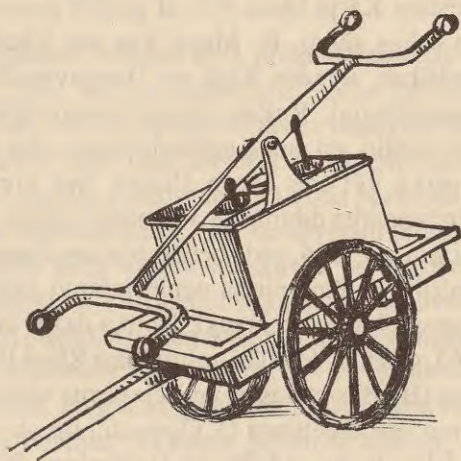
bezgalīgām pārrunām viņam izdevās savākt tūkstoš rubļu, kas tam laikam bija visai ievērojama summa. Par biedrības veidošanās un organizēšanās procesu daudz rakstīja tā laika prese. Piemēram, laikraksts *Rigasche Zeitung* ik nedēļu sniedza ziņas par šīm aktivitātēm. 1864. gada 19. novembrī notika pirmā biedrības dibināšanas sēde. Tajā piedalījās 12 personas, kas izstrādāja biedrības statūtus. Par biedrības priekšnieku ievēlēja Ivanu Himilleru. Par saziēdotajiem līdzekļiem nolēma pie slavenā meistara Kārļa Meca Vācijā pasūtīt pirmo lielo ugunsdzēsēju “šprici” jeb rokas sūkni. K. Mecs, kas jau Vācijā bija nodibinājis vairākas biedrības, ieradās Rīgā un Daugavmalā sniedza padomus jaunajai organizācijai. Rokas sūkņa izmēģinājumus noskatījās liels skaits iedzīvotāju, un jauno ugunsdzēsšanas rīku uzņēma ar gavilēm. Biedrība nopirka vēl trīs Meca šļirces, bet vienu uzdāvināja bagātniece, Vērmanparka dibinātāja Vērmaņa kundze.

Lai gan jau 1864. gada beigās bija iespējams piedalīties dzēsšanas darbos, biedrība nolēma pirms nepieciešamo sagatavošanas darbu beigām uz ugunsgrēkiem neizbraukt. Notika dažas organizatoriskās sapulces, līdz 1865. gada 15. februārī apstiprināja Rīgas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības (BUB) statūtus un ievēlēja pirmo virskomandu: virsnieku V. Krīgeri, pirmo brandmeistaru D. Ogelmani un otro – O. Klemmu. Izveidoja arī nodaļas, kuras sadalīja pa iecirkņiem. Pirmā izvietojās Rātslaukumā, otrā – Pēterburgas, trešā – Maskavas, bet ceturtā – Jelgavas priekšpilsētā.

Gada beigās nodibināja arī piekto – Sarkanu spīķeru rajonā (tagadējā Centrāltirgus apkaimē).

Lai gan biedrība darbību uzsāka 1864. gadā, par savu pastāvēšanas sākumu ugunsdzēsēji uzskatīja 1865. gada 17. maiju, kad pirmo reizi izbrauca uz ugunsgrēku (šajā datumā ugunsdzēsēji joprojām atzīmē savus profesionālos svētkus). Laikraksts *Rigasche Zeitung* par šo notikumu rakstīja: “Pulksten deviņos no rīta izcēlās ugunsgrēks dūmvadu tīrītāja sētas mājā Aleksandra ielā, kad tur dzīvojošie dūmvadu tīrītāju mācekļi bija izgājuši darbā. Uguni ātri apslāpēja piesteigusies dzēsēju komanda. Vispirms laukumā ieradās tuvumā stacionētā spricu komanda no Pēterburgas priekšpilsētas, tad brīvprātīgo ugunsdzēsēju komanda ar savām šļircēm. Brīvprātīgo ugunsdzēsēju šļirce ar dūmvadu tīrītāja līdzdalību ātri apdzēsa uguni. Vēlam šim vispārderīgajam iestādījumam laimi sakarā ar tik labu pastāvēšanas sākumu. Ticam, ka ar labu izturību un iedzīvotāju atbalstu varam paredzēt svētīgu dzīvi.” Pirmajā pastāvēšanas gadā biedrība ar labām sekmēm ugunsgrēku apkarošanā piedalījās divpadsmit reizes. Tā ieguva iedzīvotāju atzinību, kā pateicību par darbu pretī saņemot bagātīgus pabalstus un dāvinājumus. Tas ļāva attīstīt un izveidot tehnisko iekārtu bāzi. 1867. gadā pilsētas valde biedrībai piešķīra divas lielas šļirces. Nākamajā gadā Rīgas biržas komiteja Anglijā iegādājās un biedrībai uzdāvināja lielu tvaika šļirci, kuru novietoja Sarkanu spīķeru rajonā. Biedrības dāmu komiteja uzdāvināja skaistu zīda karogu.

Katrā pilsētas iecirknī bija pa vienai ugunsgrēku paziņošanas vietai. Diemžēl ik gadu ugunsgrēku skaits pieauga. Ar esošo signalizāciju nepietika, tādēļ biedrības valde nolēma ierīkot ugunsdzēsēju telegrāfu. Tā uzstādīšanu pabeidza 1875. gadā. Telegrāfam bija pievienotas jau 53 paziņošanas vietas. Šis jauninājums darīja



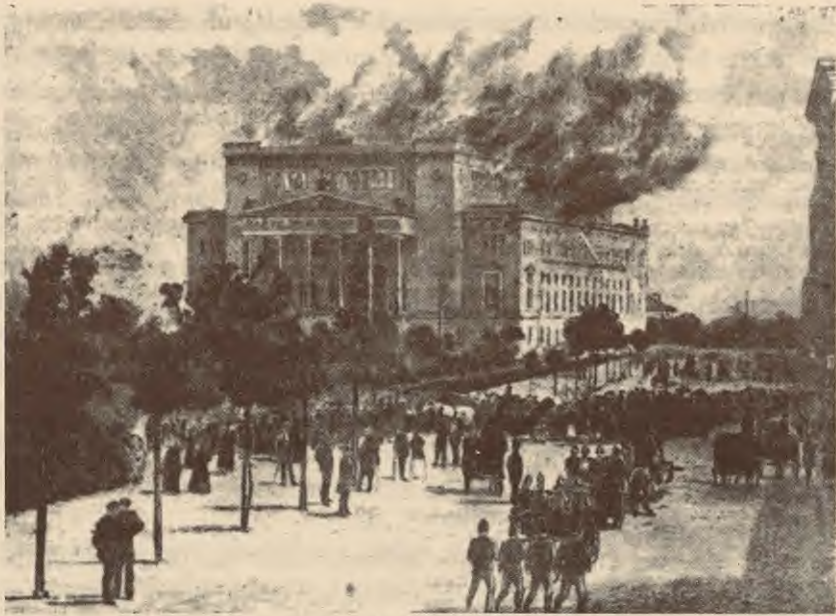
*Kārļa Meca šļirce, kuru praksē ieviesa  
19. gadsimta otrajā pusē.*

galu pastāvīgajai sardzei Rātsnama tornī. Vēlāk telegrāfu no Rātslaukuma pārcēla uz Maskavas ielu, Sarkano spīķeru nodaļas depo. Lielu progresu ugunsgrēku pieteikšanā un arī sadzīvē ieviesa telefona aparāta izgudrošana. Pirmo telefonu staciju Rīgā atklāja 1882. gada jūlijā. Tai, izmantojot vadus, varēja pieslēgt trīs tūkstošus abonentu. Tajā pašā gadā dzelzceļa stacijā uzstādīja komutatoru ar 160 numuriem.

## Roberta Hakena lolojums

Aktīvie BUB biedri iedalījās stobrvežos, šļircu vīros, lauzējos un kārtībniekos. Pamatojoties uz BUB izstrādātajiem statūtiem, visiem aktīvajiem biedriem bija jāierodas uz apmācībām, kurās brīvprātīgie pilnveidoja savas praktiskās iemaņas darbā ar ugunsdzēsības rīkiem. 1868. gadā BUB rindās bija 635 cilvēki.

Pēc pāris gadiem Rīgas BUB savu ugunsdzēsamo rīku bāzi papildināja ar divām tvaika šļircēm un mehāniskajām trepēm, kuras uzdāvināja biedrības biedrs A. Kennerts. Biedrības rīcībā esošais dzēsamo rīku klāsts ļāva daudz sekmīgāk nekā iepriekš cīnīties ar ugunsgrēkiem. Tāpēc līdz 1882. gadam Rīgas BUB bija vienīgā ugunsdzēsēju organizācija, pie kuras nopelniem pieskaitāma gandrīz visu ugunsgrēku veiksmīga apkarošana. Policijas ugunsdzēsēju komandas darbība bija nenozīmīga. Tomēr arī ar BUB spēkiem izrādījās par maz. Tādēļ biedrības valde nolēma ar pilsētas rāti noslēgt līgumu, kas paredzēja biedrības virsvadībā nodibināt īpašu kolonnu, kuras darbiniekus kā pastāvīgus ugunsdzēsējus atalgo pilsēta. Pilsētas rāte piekrita pirmās arodnieciskās ugunsdzēsēju komandas izveidošanai, un 1882. gadā nodibinātā *skrejošā kolonna* izvietojās Maskavas ielā. Algu tai maksāja pilsētas rāte, bet profesionālā apmācība un vadība atradās BUB rokās. *Skrejošo kolonnu* veidoja 16 labi apmācīti ugunsdzēsēji spēka gados. Tomēr ugunsgrēki, kuru cēlonis nereti bija kādas labi organizētas dedzinātāju bandas ļaunprātība, notika tik bieži, ka biedrības un kolonnas ugunsdzēsējiem nebija pa spēkam tikt galā ar visu darbu. Tāpēc 80. gadu sākumā jau klīda runas par jaunas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības dibināšanu. Galvenais iniciators un idejas paudējs bija toreizējais zemes komisārs, muižas īpašnieks Roberts Hakens. Ar savu ideju viņš iepazīstināja dažus domubiedrus – muižu un rūpniecības iestāžu īpašniekus, sapulcināja pirmos strādniekus, tāpēc tika pieņemts,



1882. gads. Ugunsgrēka dzēšanā Nacionālās operas namā piedalījās arī tikko dibinātā "skrejošā kolonna".

ka viņa projekts nobriedis tiktāl, lai to īstenotu dzīvē. Jūlijā apstiprināja statūtus, un jaunā biedrība ar nosaukumu *Atgāzenes, Bišu un Bierīņu muižu un Zaslauka brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība Rīgas Patrimonial apgabala* varēja sākt darbību. Sākumā biedrībai nebija nekādu līdzekļu un darba rīku. Pirmā darbu sāka dzēsēju nodaļa ar 23 cilvēkiem. Taču, izņemot pāris pieaugušo, lielākā daļa bija 12 – 15 gadus veci jaunieši. Pēc pusgada biedrība iegādājās pirmo divvīru pumpējamo viencilindra šļirci. Pamati bija likti, un vajadzēja sākties tālākai attīstībai. Cilvēki, kuri sākotnēji izturējās ar zināmu skepsi un neuzticību, redzēdami reālus panākumus, sāka pieteikties par biedrības biedriem, radot iespēju tai paplašināties. Izveidojās otrā un trešā nodaļa. Arī tām nebija ugunsdzēsības rīku, taču palīdzīgu roku sniedza biedrības valdes locekļi Hakens un Brandenburgs. Viņi atdeva savas nelielās ugunsdzēsēju rokas šļirces. Biedrība palēnām attīstījās, un 1882. gada aprīļa sākumā nodibināja ceturto nodaļu.

Jaundibinātajai Patrimoniālajai ugunsdzēsēju biedrībai bija problēmas ne tikai ar aprīkojumu, bet arī ar kaujas tērpiem. Nevienam nebija ne

jausmas, kādam vajadzētu izskatīties vienotam formas tērpiņam un ķiverēm. Katrs pienākumus pildīt nāca tādā apģērbā, kāds viņam bija. Nāca zābakos, bet nāca arī, vīzēs apauti. Raibi tērpto pūli tauta iesauca par *purva velniem*, un šī palama saglabājās vēl ilgi. Tiesa, vēlāk viņi iegādājās zilās darba blūzes, pēc tam baltas. Kad Rīgas BUB tiem uzdāvināja savas vecās ķiveres, *purva velnu* prieks bija neizmērojams, jo viņi bija tapuši par īstiem ugunsdzēsējiem arī pēc skata.

Tolaik savu biedrību nodibināja arī Bolderājas – Daugavgrīvas, Rīgas – Jūrmalas, Rīgas Nordeķu un Mīlgrāvja brīvprātīgie. 19. gs. otrajā pusē, izveidojoties Latvijas dzelzceļam, uzcēla Šķirotavas depo darbnīcas. Tajās izveidoja savu ugunsdzēsēju komandu, kas darbojās pēc dzelzceļa administrācijas apstiprinātām instrukcijām.

## Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās

**Aleksandrs Daums** (*Ugunsdzēsēja* līdzredaktors) savu vēlāko gadu atmiņās 20. gs. pirmajā pusē atskatījies pagātnē – kas mainījies no brīža, kad viņš pirms vairākiem gadu desmitiem, 19. gadsimta otrajā pusē, kā 17 gadus vecs puika, pilns baiļu un šaubu, gājis uz ugunsdzēsēju māju iestāties ugunsdzēsējos: “Draugs, kas jau biedrībā bija uzņemts, mierināja un galvoja, ka arī mani uzņemšot. Komandieris sākumā gan negribēja pierakstīt, esot pārāk jauns un sīciņš, bez tam skaits esot pilns.



*Aleksandrs Daums*

Beidzot tomēr pierakstīja, un nu bija prieks lielu lielais.

Darbinieki tanīs laikos pieplūda lielā skaitā, katrā apmācības vakarā pierakstīja piecus sešus kandidātus, lielākā daļa tomēr biedrībā nedarbojās – karaklausība, darba vietas maiņa un citi apstākļi lielu daļu izklīdināja uz visu četru vēju pusēm, tā ka nodaļu vadītājiem pastāvīgi vajadzēja strādāt ar nepietiekoši apmācītiem darbiniekiem. Izcilu vietu ieņēma kāpēju un

stobrvadītāju nodaļas. Šinīs nodaļās varēja iekļūt vienīgi tādi, kas vismaz dažus gadus bija šļirču nodaļās čakli un priekšzīmīgi strādājuši. Stobrvadītāju nodaļās darbojās vienīgi izlasīti spēcīgi amatnieki: skursteņslaucītāji, mūrnieki, namdari. Apbrīnojama bija šo vīru izturība, strādājot ugunsgrēka vietā, ne mazāk viņi savas spējas pierādīja arī pie visāda cita veida darbiem.

Apmācības bija tipiski vienmuļīgas, katra nodaļa mācījās vienīgi sava rīka apkalpošanu. Šādas iekārtas negatīvās puses bieži parādījās ugunsgrēku gadījumos. Ja par piemēru “ūdens piegādātāji” bija ieradušies mazā skaitā, pagāja ilgs laiks, līdz citas nodaļas, kaut gan sapulcējušās kuplā skaitā, varēja uzsākt darbību. Ūdens piegādāšanas iekārta bija smaga un neērta, šļūteņu skrituļus nepazina, visas šļūtenes, satītas atsevišķās ripās, bija novietotas lielos vāģos ar smagu vāku, kuru vajadzēja pacelt, atstutēt, tad pakāpties uz kāpšļa un šļūteņu ripas pa vienai celt ārā. Nereti pagadījās, ka tumsā un uztraukumā paķēra nepareizu šļūteni, izritināja un, ja savienojumi nesagājās, atjēdzās, ka notikusi pārskatīšanās. Stobrvadītāji, sakāpuši degošas ēkas jumtā, svilpoja, taurēja un kļiedza: “Ūdeni!” Šāda trokšņošana darbības gaitu gan nepaātrināja, toties pavairoja jau tā lielo troksni, jo katrs darbinieks turēja par savu pienākumu strādājot kliegt, runāt, komandēt. Atgriežos vēlreiz pie apmācībām, un, kā jau sacīju, darbība norisinājās stereotipiski vienmuļīgi. Vasarā, jaukā laikā mācījāmie “noprocēt”, “uzprocēt” un savest darba gatavībā savu darba rīku. Ziemā un sliktā laikā, kad ārā nevarēja strādāt, biedrības zālē notika ierindas apmācība. Komandieri apmācīja savas nodaļas atsevišķi, un bija interesanti noskatīties, kā pa samērā nelielo zāli maršē trīs atsevišķas nodaļas – rindas griežas, vijas un katrs pulciņš cenšas izvairīties no sadursmes. Komandiera uzdevums nebija viegls, tam vajadzēja uz sekundi aprēķināt, kad grozīt virzienu, lai izvairītos no saskriešanās ar pretim soļojošo nodaļu. Veci, norūdīti komandieri bija ieguvuši apbrīnojamu izveicību, jauniem nepiedzīvojušiem komandējot, izcēlās nereti sastrēgums un juceklis. Mums, jauniešiem, apmācības ļoti patika, un daudzi varēja lepoties, ka gada laikā nav nokavējuši nevienu apmācību. Attiecības starp komandieriem un nodaļu darbiniekiem bija sirsnīgas, un *foršus* komandierus visi dievināja. Vispārīgi jāsaka, ka lielākā daļa biedru strādāja ar sajūsmu un aizrautību. Zināmu uztraukumu radīja parastie pavasara un rudenā manevri. Jau nedēļām iepriekš visi rosīgi gatavojās, katra nodaļa izmeklējās astoņus veiklākos darbiniekus, tā saucamā



20. gadsimta sākums. "Skrejošās kolonnas" manevri.

*manevra sekciju.* Viena nodaļa centās otru pārspēt un strādāt bez kļūdām. Ietērsps toreiz sastāvēja no baltām audekla blūzēm ar sarkaniem iekantējumiem. Manevra dienai tuvojoties, ikviens uzšuva blūzei jaunas spilgti sarkanas lentes. Virskomanda valkāja spožas ķiveres ar sarkaniem, ziliem, baltiem, melniem un sarkani baltiem pušķiem. Gadījās arī tādi biedri, kas kaunējās ar balto blūzi uz ielas rādīties. Kā piemēram, toreizējais virsnieka palīgs, mūrnieks S. Tas aiznesa savu mundieri, rūpīgi apsegtu, agrā rīta stundā uz manevra vietai vistuvāki atrodošos krogu, kur tad īsi pirms manevru sākuma pārgērbās, paskatījās pa logu, vai tuvumā neatrodas pazīstami cilvēki un tad ātri iespruka sapulcējušos ugunsdzēsēju starpā.

Par plašiem tautas svētkiem izvērtās tradicionālie ugunsdzēsēju pavasara svētki maija mēnesī, sarīkoti divi kilometri ārpus pilsētas krāšņā bērzu birzē. Šie svētki bija tik populāri, ka vismaz puse no pilsētas iedzīvotājiem viņos piedalījās un skaistajā bērzu mežā sapulcējās 15 – 20 tūkstoši cilvēku. Svētku gaita apmēram sekojoša. Agrā svētdienas rītā komiteja pušķoja svētku vietu ar karogiem, vītnēm un goda vārtiem, uzstādīja atspirdzinājumu teltis un galdus katrai nodaļai. Restorācijas īpašnieks ar tai dienai salīgtiem 50 viesmīļiem rīkoja galdus un solus privātai publikai. Divus kilometrus garā alejā, kas savienoja pilsētu ar svētku vietu,

novietojās nepārredzama rinda sīktirgotāju ar visdažādākiem atspirdzinājumiem. Visi šie gadījuma tirgotāji rēķinājās ar to, ka tur, kur saplūst plašas ļaužu masas, atleks katram peļņa, un viņi nevīlās. Jau pusdienas laikā sāka plūst uz svētku vietu nepārredzamas ļaužu rindas – nama mātēm pilni kurvji ar atspirdzinājumiem, pat bērnu ratiņos līdzās mazajiem rēgojās pudeļu kakli.

Pulksten trijos pēc pusdienas ar karogiem un muzīku nāca ugunsdzēsēji un sēdās zem zaļiem kokiem pie bagātīgi klātiem galdiem. Plašā apmēram simts pūrvietu lielā bērzu birze, viss apkārtējais mežs bija kā piesēti ar cilvēkiem. Visi gulēja, sēdēja zaļā zālē, ēda, dzēra, līksmoja, citur dziedāja, no visām malām atskanēja ermoņiku un vijoliņu skaņas. Tauta līksmoja. Pagadījās arī, ka svētku dalībniekus pārsteidza lietus gāze, kas tādā brīdī norisinājās, par to labāk klusēšu un minēšu tikai vienu, ka vakarā, mājās nākot, platā aleja līdzinājās bangojošiem jūras viļņiem... visi stipri līgojās un platā aleja bija daudz par šauru.

Svarīgu lomu tanīs laikos piešķīra *naktsaucēju* organizācijai. Šo uzdevums bija nakts laikā uzturēt mieru un kārtību pilsētā, ķert zagļus un ugunsgrēka gadījumā taurēt. *Naktsaucēji* bija gandrīz bez izņēmuma sirmi vecī, kas ļoti mīlēja nakts mieru un klusā kaktiņā ielīduši snauda. Attiecīgās iestādes skatījās uz lietu citādi, tās centās nogurušos kārtības sargus no saldā miega traucēt. Pret nelielu atlīdzību ugunsdzēsēju biedrība uzņēmās *naktsaucējus* kontrolēt un nodibināja šim nolūkam īpašu nozari *Obernachtwache*. Šinī kontrolieru organizācijā ņēma dalību liels skaits ugunsdzēsēju, it īpaši vecāki kungi, kas mīlēja vakarus pavadīt ārpus mājas un kuru sievas labprāt neredzēja, ja vīrs bez iemesla iziet. Iekārta bija tāda, ka katram kontrolieram ik mēnesi trīs nakts no vietas vajadzēja izpildīt kontroles pienākumus, tas ir, apstaigāt no pulksten deviņiem vakarā līdz pulksten pieciem rītā savu rajonu un pārliecināties, vai sargi neguļ. Parasti bija katram savs rajons, kuru apstaigāja, un ap pulksten diviem rītā visi kontrolieri satikās iepriekš norunātā vietā, kur līdz rīta stundai atpūtās no grūtā kontrolēšanas darba. Parasti nakts mieru pārtrauca skaļi svilpieni – kontrolieris svilpa un *naktsaucējiem* vajadzēja ar svilpi atbildēt. Ja darbā bija enerģiski kontrolieri, gandrīz visās pilsētas ielās atskanēja nepārtraukti griezīgas svilpju skaņas un pilsoņi, no miega iztraucēti, varēja apmierināties – par viņu drošību stāvēja nomodā *naktsardze*. Kā jau aizrādīju, *naktsaucēji* ugunsgrēka gadījumā taurēja. Pie katra nama, kur dzīvoja ugunsdzēsēji, bija piestiprināta spoža skārda

zvaigzne. Sargiem tādās vietās vajadzēja zvanīt, daudzīt pie vārtiem un taurēt, līdz iznāca ugunsdzēsēji.

Zirgu biedrībai pašai nebija. No deviņiem vakarā līdz pieciem rītā dežurēja depo blakus telpās pilsētas zirgi un kučieri. Dienas laikā lieta nebija tik vienkārša, tad vienīgais glābiņš bija *fūrmaņi*. Lai važonus pamudinātu ātri ierasties, izmaksāja prēmijas: pirmajam, kas ieradās ar zirgu, – pieci rubļi, otrajam – trīs un tālākiem pa divi un rubli. Trauksmes gadījumā nereti norisinājās traģikomiski skati. Atskatot pirmām tauru skaņām, važoni trakā steigā joņoja uz depo telpām, jo katrs vēlējās būt pirmais un iegūt piecus rubļus. Šaurajā šķērslīnijā netālu no depo telpām saskrēja visi vienā kaudzē – riteņi saķērās, zirgi kļuva, un važoni lielās dusmās sāka viens otru apstrādāt ar pātagām. Gudrākie apbrauca mazu līkumu, piekabināja šļirci pie ratiem un, iebāzuši piecus rubļus ķešā, smiedamies aizbrauca. Sirmajam depo pārzinim uztraukums bija pilnīgi svešs jēdziens. Ja ugunsgrēku ziņoja nepazīstama persona, pārzinis vispirms uzkāpa tornī, pārlicinājās, vai patiešām deg, un tad deva trauksmi. Mazu nokavēšanos ugunsdzēsēji vēlāk atlīdzināja, strādājot ar lielu sparū un bravūru. Ugunsgrēka vietā parasti sapulcējās milzīga ļaužu jūra, aizsprostodama visas ielas. Šai parādībai piemērota bija kārtībnieku nodaļa. Lielais kārtībnieku pulks centās turēt pienācīgā attālumā ziņkārīgās ļaužu masas, bez tam kārtībnieku uzdevums bija apsargāt izglābtās mantas, ar kurām dažreiz piepildīja visu ielu. Mantu glābšana toreiz bija iecienīts paņēmiens – glāba ne tikvien no degošā, bet bieži arī no apkārtnes namiem. Ugunsdzēsēji piederēja pie nemanīgām šķirām, apģērbi un apavi trūcīgi, grūta bija strādāšana ziemā un salā. Pastāvēja paraža, ka apdraudēto namu iedzīvotāji samirkušajiem un nosalušajiem ugunsdzēsējiem pasniedza atspirdzinājumus. It īpaši karstu kafeju, dažreiz arī ko stiprāku. Šo paražu jo dzīvi piekopa vietējie muižnieki, kas vispār ugunsdzēsēju organizāciju visādi pabalstīja.

Kā visā sabiedrībā, tā arī ugunsdzēsēju organizācijā bija sastopami dažādi oriģināli tipi. Reiz biedrībā bija depo pārzinis, kas, saņēmis ziņojumu par ugunsgrēku, pa priekšu aizbraucis uz norādīto vietu pārlicināties, ka tiešām deg, tad pārbraucis atpakaļ un devis trauksmi. Kāds komandieris, kuram otrs komandieris, pēc amata kurpnieks, pagatavojis garos zābakus, apsūdzējis pēdējo valdē un lūdzis, lai izslēdz no biedrības, jo pasūtītie zābaki padevušies šauri un spiežot kājas. Valde sūdzību noraidīja, un sūdzētājs, nedabūjis taisnību, atteicās no komandiera amata.

Attiecības starp vadoņiem un darbiniekiem bija labas, pat sirsnīgas. Patriarhāliski omulīgais režīms pielaida vienu otru mazu grēciņu. Vajadzības gadījumā pievilka grožus arī stingrāk un dažam labam vajadzēja lielā steigā novilkt mundieri un atvadīties no biedrības.”

## Jaunu depo celtniecība

1882. gadā Rīgas rāte pieņēma *Sabiedrisko ugunsdrošības programmu*. Tā paredzēja ugunsdzēsības reorganizāciju pilsētā. Proti, rāte savā aizgādībā pārņēmtu ne tikai *skrejošo kolonnu*, bet arī policijas ugunsdzēsēju komandas un izveidotu arodniecisku Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandu. Ugunsdzēsības reorganizācija pilsētā ilga daudzus gadus. 1889. gadā Rīgā pabeidza arī pašvaldību reformu. Maģistrātu un Rīgas rāti aizstāja vēlētā pilsētas dome un pilsētas valde. Sabiedriskās programmas ietvaros Rīgā uzsāka jaunu ugunsdzēsēju depo celtniecību. Laikā no 1886. līdz 1902. gadam uzcēla trīs depo, kas darbojas vēl šodien: Maskavas ielā 1, Matīsa ielā 9 un Akmeņu ielā 17. Savukārt ceturto depo Hanzas ielā 5 pēc pilsētas galvenā arhitekta Reinholda Georga Šmelinga projekta uzcēla tikai 1910. gadā. R. Šmelings sevišķi bija iecienījis tā saukto ķieģeļu stilu, un pēc viņa projektiem uzcelts apmēram pussimts sabiedrisko ēku un to kompleksu, tajā skaitā vairāk nekā 20 skolu, trīs slimnīcas, četri ugunsdzēsēju depo, divi tirgi, dzīvojamie nami u.c. Arhitekts Latvijas ugunsdzēsības vēsturē atstājis nozīmīgu devumu, un vēl šodien Rīgas ugunsdzēsēji strādā viņa projektētajās celtnēs. 1907. gada novembrī Rīgas pilsētas Ugunsdzēsēju komandas valde izteica vēlēšanos celt ēku Katrīnas ielā, kas kompleksi arī ietvertu apdzīvojamo platību 20 darbiniekiem un stalli desmit zirgiem. Pēc R. Šmelinga domām, Katrīnas iela šādam projektam bijusi nepiemērota. Tad iecerētajai būvei noskatīts zemes gabals Petropavlovskas un Vladimira (tagadējās Muitas) ielas stūrī. Tomēr pēc projekta tāmes un izstrādes Rīgas pilsētas celtniecības komisija arī šoreiz atteicās depo celtniecībai piešķirt minēto zemes gabalu. Taču Ugunsdzēsēju valde no sava lēmuma neatkāpās un atkārtoti iesniedza priekšlikumu par ēkas būvi Hanzas ielā. 1909. gada jūnijā Rīgas pilsētas valde ne tikai akceptēja lūgumu, bet arī izdeva nolikumu depo celtniecībai Hanzas un Strēlnieku ielas stūrī. Celtniecības darbu pārraudzību uzticēja meistaram Pēterim Radzingam. Saskaņā ar noslēgto lūgumu būvdarbus vajadzēja beigt

līdz 1910. gada 1. oktobrim. 3. decembra rītā labiekārtotā un ar signalizāciju aprīkotā ēka tika nodota varas pārstāvju oficiālai apskatei un izvērtēšanai. Depo celtniecības kopējās izmaksas bijušas vairāk nekā 75 000 rubļu tā laika naudā. Būvējot ēku, R. Šmelings stilizējis Hanzas pilsētas ķieģeļu gotikas tradīcijas, izmantojis Rīgas tā sauktos sarkanās skolas būvpaņēmienus. Ēku vainago arī novērošanas un šļūteņu žāvēšanas tornis ar barokāli stilizētu smaili.



*“Russo – Balt” automobilis, kuru pēc Pētera BUB pasūtījuma izgatavoja 1912. gadā.*

Gadsimtu mijā sava rajona sekmīgai apsargāšanai Rīgā viena pēc otras dibinājās aizvien jaunas ugunsdzēsēju organizācijas: 1903. gadā Rīgas Priekšpilsētas BUB, 1909. gadā Kundziņsalas BUB, 1910. gadā – Pētera BUB, kuras vēsture saistīta ar unikālo ugunsdzēsēju automašīnu *Russo – Balt*. To pēc biedrības pasūtījuma divus gadus vēlāk izgatavoja Krievu – Baltijas vagonu rūpnīcā. 1911. gadā nodibinājās Rīgas Ostas BUB. Savukārt 1912. gadā, atzīmējot simts gadus kopš krievu armijas uzvaras pār Napoleona un ķeizara Aleksandra I valdīšanu, Maskavas priekšpilsētas krievu tautības iedzīvotāji nodibināja Aleksandra BUB. 1915. gadā Torņakalna namīpašnieki, ādas fabrikas un citu uzņēmumu īpašnieki un vietējie iedzīvotāji izveidoja Torņakalna BUB. 1920. gadā radās Šķirotavas BUB, bet pēc astoņiem gadiem apvienotā Rīgas – dzelzceļa BUB ar nodaļām.

## UGUNSDZĒSĪBAS ATTĪSTĪBA LĪDZ PIRMAJAM PASAULES KARAM

Pilsēta turpināja attīstīties. 1900. gadā darbu sāka Rīgas Liķiera un degvīna fabrika (tagad *Latvijas balzams*). Nākamajā gadā pilsētas ielās jau varēja redzēt pirmos elektriskos tramvajus, atvēra pirmo kinoteātri un uzcēla Otrā Rīgas pilsētas (tagad Nacionālā) teātra ēku. 1904. gada 26. oktobrī Rīgā svinīgi atklāja jauno ūdensvadu. Tas pilsētai izmaksāja 257 000 zelta rubļu. Jaunais ūdensvads atbilda tā laika labākajiem tehnikas sasniegumiem. Dažu gadu laikā, uzbūvējot vēl vairākus ūdensvadus un ūdenstvertnes, pilsētā radās iespēja uzstādīt aptuveni tūkstoti ugunsdzēsības hidrantu. Darbu sāka arī Krievu – Baltijas vagonu rūpnīca, ielās kursēja taksometri.

### Dzimst pilsētas ugunsdzēsēju komanda



Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandas  
pirmais brandmajors Kārlis Šummers.

1907. gada sākumā Rīgas pilsētas valde pabeidza ugunsdzēsības dienesta reorganizāciju. Savā pārziņā pārņēma ne tikai *skrejošo kolonnu*, bet arī visas policijas ugunsdzēsēju komandas un nodibināja Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandu (turpmāk tekstā – UK), kuras priekšgalā bija brandmajors. UK ietilpa piecas nodaļas, un tās katra apsargāja savu iecirkni. Par Rīgas UK pirmo tehnisko vadītāju, brandmajoru apstiprināja Kārli Šummersu, kurš šajā amatā nostrādāja līdz 1915. gadam. Viņš piedzima 1850. gadā Orlā. Jau agrā jaunībā aizrautīgi nodevās ugunsdzēsībai kā brīvprātīgais ugunsdzēsējs. 1902. gadā iestājās Rīgas policijas

ugunsdzēsēju komandā, bet 1907. gadā kļuva par Rīgas UK pirmo brandmajoru. Darbības sākumā UK strādāja 108 cilvēki, taču piecos gados skaits palielinājās līdz 129. Štatos ietilpa brandmajors, brandmeistari – nodaļu priekšnieki, mašīnisti, mehānisko trepju vadītāji, kalējs, feldšeri, telegrāfisti un stobrinieki, stendernieki un kučieri. Par galveno uzskatīja UK nodaļu Maskavas ielā 1b. UK galvenā vadība brandmajora un divu palīgu sastāvā ar padomdevēju tiesībām piedalījās pilsētas valdes sēdēs. Brandmajors bija galvenais atbildīgais par ugunsdzēsību Rīgā, un ugunsgrēku laikā tam piederēja galvenais vārds. Viņam bija jāsniedz arī ziņojumi valdei par ugunsdzēsēju pieņemšanu un atbrīvošanu no dienesta, sodīšanu, apbalvošanu. Brandmajors ar valdes starpniecību risināja ne tikai jautājumus par UK apgādi ar inventāru, bet arī visas pilsētas ugunsdrošības lietas. Viņa palīgi, nomainot viens otru pēc 24 stundām, dežurēja galvenajā nodaļā Maskavas ielā, izbrauca uz visiem ugunsgrēkiem, vadīja ugunsgrēku dzēšanu, veda Dienesta grāmatu un ugunsgrēku statistiku. No dežūras brīvais palīgs pārbaudīja regulāro mācību norisi un dienesta organizāciju.

Atsevišķo UK nodaļu priekšnieki bija brandmeistari. Tie kopā ar palīgiem atbildēja par savu padoto disciplīnu, pienākumu izpildi, apmācību, ugunsdzēsības inventāra gatavību, dienesta organizāciju, tīrību un kārtību telpās, dežūrām pie telefona, ugunsdzēsības tornī, depo, malkas un barības sagādi zirgiem utt.

Par brandmeistariem, viņu palīgiem, brandmajora palīgiem, t.i., Rīgas pilsētas UK virsniekiem, darbā pieņēma personas ar augstāko tehnisko vai profesionālo ugunsdzēsības izglītību, ne vecākus par 30 gadiem, ar armijas rezerves virsnieka pakāpi vai arī noteiktu izdienu ugunsdzēsēju komandā. Mašīnistus, mehānisko trepju vadītājus, galvenos kalējus, telegrāfu mehāniķus, feldšerus pieņēma darbā, ņemot vērā viņu tehnisko izglītību un darba pieredzi savā profesijā. Darbā par ugunsdzēsējiem pieņēma tikai neprecējušos vīriešus, un arī viņi nedrīkstēja būt vecāki par 30 gadiem. Bija vajadzīga izdiena armijā un teicama atestācija no iepriekšējās darba vietas, kā arī ugunsdzēsības ārsta slēdziens par atbilstību profesijai. Ja bija visi šie nosacījumi, ugunsdzēsēju pieņēma darbā ar pārbaudes laiku uz pusgadu un algu 20 rubļiem mēnesī. Visi ugunsdzēsēji nāves gadījumam tika apdrošināti 1000 dienas algu apmērā. Invaliditātes gadījumā ugunsdzēsējs saņēma 70% no apdrošinājuma summas.

## Kādi bija un varēja būt ugunsdzēsēji

Darba laiks bija piecas diennaktis dežūrā, sestā – brīva. 1912. gadā dežūras laiks tika saīsināts uz trim diennaktīm ar ceturto brīvdienu. No katras UK nodaļas brīvdienā no astoņiem rītā līdz divpadsmitiem naktī varēja atlaist tikai zināmu skaitu darbinieku. Piemēram, pirmajā nodaļā ik dienu ne vairāk kā piecus, otrajā – trīs, pārējās – ne vairāk kā divus. Kopā brīvdienās ik dienu varēja būt ne vairāk kā 14 darbinieku. Īpašos gadījumos ar UK vadības un valdes lēmumu varēja tikt piešķirts atvaļinājums līdz astoņām dienām, ar darba algas saglabāšanu. Slimības gadījumos ugunsdzēsēji saņēma ārsta bezmaksas palīdzību, bezmaksas zāles un ārstēšanos slimnīcā līdz trim mēnešiem. Ja slimība bija iegūta, pildot dienesta pienākumus, darba algu turpināja maksāt vēl 16 mēnešus.

Rīgas pilsētas UK Dienesta un disciplinārais reglaments noteica stingru disciplīnu dienesta formas nēsāšanā, savstarpējās attiecībās un pret priekšniecību dienesta laikā. Piemēram, ugunsdzēsējs bez atļaujas nedrīkstēja atstāt depo. Tika aizliegts formā apmeklēt restorānus un dzertuves. Brīvdienās un atvaļinājuma laikā formu nēsāt bija aizliegts. Bez iebilduma bija jāizpilda priekšniecības pavēles un rīkojumi. Ugunsdzēsības rīki un instrumenti bija jātur nevainojamā tīrībā un kārtībā. Smēķēt tabaku, pildot dienesta pienākumus, kā arī uz ielas, esot kaujas tērpā ar ugunsdzēsības rīkiem, bija stingri aizliegts. Pats par sevi saprotams, ka alkohola lietošana dienesta telpās arī bija kategoriski aizliegta, un par šo pārkāpumu sekoja tūlītēja atlaišana no darba. Kā disciplinārsodi kalpoja rājieni, soda dežūras (līdz astoņām dežūrām), atbrīvošana no dežūras ar atvilkumu no darba algas, naudas sodi no viena līdz pieciem rubļiem, kā arī atlaišana no darba.

Pastāvēja arī noteiktas prasības dienesta formas tērpiem, kas atkarībā no ieņemamā amata niansēs atšķīrās. Ugunsdzēsēji valkāja melnu jaku ar divrindu pogām un stāvu apkakli ar zilu apmali. Uz uzplečiem, kas bija veidoti no zilās vilnas auklas, atradās aplī par izdienu: pieci gadi – viens, desmit – divi, 15 – trīs utt. Arī brandmeistara palīgiem bija tādas pašas jakas, tikai uzplečus rotāja sudraba uzšuve un poga. Vecākie ugunsdzēsēji nēsāja formas bez sudraba uzšuves. Brandmajora un tā palīgu tērpi bija elegantāki – īsa melna jaka ar kabatām sānos un uz krūtīm. Jakai bija stāva melna samta apkakle ar zilu augšējo un apakšējo apmali. Piedurknes rotāja uzšuves no melna samta ar zilu apmali. Bikses



20. gadi. 4. nodaļas jautrības pulciņa izrāde "Mazā poga, liela brēka" (komēdija).



20. gadi. Ugunsdzēsēju sporta pulciņa paraugdemonstrējums.



20. gadi. Ugunsdzēsēji mācībās.

no darba, tie bija jāatdod. Ja ugunsdzēsējs savu formu un kaujas tērpu pārdeva, ieķīlāja vai samaitāja, viņam piesprieda disciplināro sodu, un zaudējumus nācās atlīdzināt.

Rīgas pilsētas UK Dienesta reglamenta priekšraksts stingri noteica arī mācību treniņus un profesionālās meistarības uzlabošanu. Mācības parasti notika katru dienu no desmitiem līdz vienpadsmitiem rītā un divas stundas pēcpusdienā. Savukārt pirmdienās, trešdienās un piektdienās notika speciālās atsevišķās mācības. Treniņi visiem bija obligāti, jo tajos ugunsdzēsēji pilnveidoja savas praktiskās iemaņas darbā ar inventāru un apguva jauninājumus. Taču mācībās nepievērsa uzmanību tikai tehniskas dabas jautājumiem, bet arī domāja un izmēģināja efektīvākus veidus, kā glābt cilvēkus un tiem palīdzēt. UK Dienesta reglaments paredzēja visus nepieciešamos darbus hidrantu pārbaudei, ugunsdzēsības šļūteņu un rīku uzturēšanai darba kārtībā. Reglamentēja arī stobrvežu un ugunsdzēsēju pienākumus darba laikā.

bija melnas, zābaki – augsti, melna vadmalas cepure ar tievām zilām svītrām un kokardi. Pie formas piederēja arī svilpe sudraba ķēdē un signāltāure. Ziemas forma sastāvēja no gaiši melniem svārkkiem ar divām apju pogām un virsnieku tipa šineļa. Brandmeistara formu šūdināja no vienkāršāka auduma nekā brandmajoram un viņa palīgiem. Brandmeistara tērpam nebija samta uzšuvju, toties uzpleči bija sudraba, pīti, uz zila pamata. Brandmajors, viņa palīgi un brandmeistari formas tērpus šuva vai iegādājās paši par pilsētas valdes piešķirto naudu. Pārējiem formu izsniedza ik pēc noteikta laika. Formas un kaujas tērpi bija UK īpašums, tādēļ, aizejot

## Ugunsdzēsības tehnikas un inventāra modernizācija

Piecu nodaļu apbruņojumā modernākie ugunsdzēsības rīki bija četras tvaika šļirces. No tām 1. nodaļā esošā firmas *Merryweather* tvaika šļirce varēja padot pat 800 – 900 litru ūdens minūtē. Par būtisku uguns apkarošanas vēsturē uzskatāms 1910. gads, kad pilsētas valde iegādājās pirmo ugunsdzēsēju tvaika automobili. Tas atradās galvenās 1. nodaļas apbruņojumā Maskavas ielā. Pēc ziņojuma saņemšanas automobīlis varēja izbraukt pāris minūšu laikā un notikuma vietā ieradās vismaz divas reizes ātrāk, nekā tur nogādāja tvaika šļirces. Tas bija visefektīvākais ugunsdzēsības rīks lielu ugunsgrēku gadījumos, jo sūkņa ražība sasniedza apmēram 2000 litru minūtē. Bet jau pēc diviem gadiem UK saņēma pirmos benzīna ugunsdzēsības automobiļus. Arī tie spēja padot 1200 – 2000 litru ūdens minūtē. Turklāt UK inventāru papildināja 16 metrus garas balanskāpnes. Tās bija pašas jaunākās, viegli manevrējamas un izmantojamas gan ugunsgrēku dzēšanā, gan cilvēku glābšanā. UK rīku arsenālā bija arī pagriežamās, 24 metrus garās *Magirus* trepes. UK bija apgādāta ar rokas dzēšamajiem aparātiem, hidropultiem un dūmu aizsargaparātiem. Lai aizsargātos no smacējošo dūmu un gāzu ieelpošanas, senāk ugunsdzēsēji lietoja ūdenī vai etiķī samērcētu drēbi vai švammi, aizsedzot ar to elpošanas ceļus. Gaisu ievilka caur muti, bet izpūta caur nāsīm. Pārāk biezos dūmos šie primitīvie aizsarglīdzekļi nederēja, tādēļ radās nepieciešamība pēc piemērotiem aparātiem. Latvijas Ugunsdzēsības muzeja ekspozīcijā atrodas firmas *Langensiepen un Co* elpošanas aparāts *Köning 2* ar masku, gumijas spirālšļūteni, caur kuru pievadīja gaisu. Šāds aparāts bija Rīgas pilsētas UK bruņojumā, un tolaik tas bija augsts tehnikas sasniegums. Lai gan tas bija pierādījis savu lietderību, eksistēja arī problēma – aparātu varēja lietot tikai gaisa pieplūdes šļūtenes garumā, tātad desmit metrus. Tāpēc jau 20. gados parādījās skābekļa gāzmaskas, kurās skābekļa pietika stundas darbam. Tajā pašā laikā sāka izmantot arī automātisko skābekļa reanimācijas ierīci *Pulmators* ugunsgrēkā cietušā mākslīgai elpināšanai. Ierīce bija ražota Vācijā, Lībekā, un tā vēl joprojām aplūkojama Latvijas Ugunsdzēsības muzejā.

1913. gadā Rīgā ienāca kārtējais jauninājums – UK 1. nodaļā Maskavas ielā, kur atradās centrālā ugunsdzēsības (sakarū) stacija, ierīkoja firmas *Siemens & Halske* automātisko telegrāfa staciju. Tehniskajā ziņā tā bija pati modernākā, un vairs nevarēja pazust neviens ugunsgrēka pieteikums.



20. gadu otrā puse.  
3. nodaļas skābekļa aparāts.

nekā simts ugunsgrēku pieteikšanas aparātu. Vairums no tiem atradās ēku iekšienē, daļa arī ārpusē, – izsitot stiklu un nospiežot pogu, varēja sacelt trauksmi. Neskatoties uz modernajām iekārtām, kādu laiku netika aizmirsti arī senākie līdzekļi. Piemēram, Rīgas pilsētas UK 1912. gada Dienesta reglamentā minēts, ka, izceļoties ugunsgrēkam, jāzvana arī baznīcu zvaniem – kurā iecirknī deg, tik sitienu. Teiksim, pirmajā ugunsdzēsības iecirknī – viens sitiens, ceturtajā – četri, bet ārpus pilsētas – viens un trīs sitienu. Lielu ugunsgrēku gadījumā zvanīja atkārtoti. Lai izziņotu trauksmi tikai vienā no ugunsdzēsības iecirkņiem, zvanīja šā iecirkņa baznīca. Pirmais iecirknis skaitījās pilsētas centrs, otrais – Pēterburgas, trešais – Maskavas, ceturtais – Jelgavas–Mītavas priekšpilsētas, piektajā – daļa Pēterburgas priekšpilsētas, Andreja kalns (tirdzniecības osta) un Sarkandaugava.

Pat tad, ja vienlaikus pienāca vairāki ziņojumi. Signalizācijas līnijas (gaisa vadi un kabeļi) savienoja visas UK nodaļas, un ugunsgrēka pieteikumus pieņēma vietējā iecirkņa nodaļa un centrālā stacija. Elektriskais pulkstenis ar speciālu spiedienu uz lentes uzspieda ugunsgrēka pieteikšanas laiku. Pats ziņojums pa speciālu cauruli tika nosūtīts uz pirmā stāva depo, kur ieslēdzās trauksmes zvans, līdz ar to informējot dežurantu. Turpmākajos gados sistēmu papildināja, arī nomaļākās pilsētas vietās uzstādot uguns apziņošanas aparātus.

Ugunsgrēka pieteikumus pieņēma arī pa telefonu. Turklāt pilsētā bija izvietoti vairāk

## RĪGA PIRMĀ PASAULES KARA LAIKĀ. NEATKARĪGĀS LATVIJAS VALSTS PROKLAMĒŠANA

1914. gada 1. augustā sākās Pirmais pasaules karš, un nākamā gada pavasarī fronte tuvojās Rīgai. Ugunsdzēsības tālāka attīstība apstājās. Rīgu ierāva kara virpulī, un tās politisko un saimniecisko dzīvi ietekmēja ne tikai karadarbība pašu mājās, bet arī ārpus Latvijas notiekošais, piemēram, 1917. gada revolūcija Krievijā, vēlāk arī Vācijā.

1915. gada vasarā dažās nedēļās no Rīgas uz Krieviju 14 tūkstošos vagonu izveda 500 rūpniecības uzņēmumu un nozīmīgas kultūras vērtības. Evakuēja ne tikai fabriku iekārtas, bet arī visu citu, kas likās noderīgs: divriteņus, šujmašīnas, apgaismes piederumus, arī ugunsdzēsības ierīces. No Latvijas aizveda visu sūri grūti sagādāto ugunsdzēsības inventāru, tajā skaitā rokas un tvaika šļirces, arī nesen saņemtos tvaika un benzīna automobiļus, trepes. Rīgas pilsētas UK brandmajors Artūrs Kiesners savās vēlāko gadu atmiņās atceras, ka krievu karaspēks, izlauzdam Rīgu, aizdedzināja fabrikas un koka noliktavas, tāpēc pilsētā plosījās plaši ugunsgrēki. Diemžēl visus likvidēt nevarēja, tāpēc dzēsēji uzmanību galvenokārt veltīja uguns ie-robežošanai un vēl neskarto ēku apsargāšanai. Nereti darbi ilga vairākas dienas bez atpūtas. Neskatoties uz situāciju pilsētā un trūcīgo inventāru, ugunsdzēsēji turpināja strādāt. Bez sava tiešā pienākuma viņiem nereti nācās veikt arī sanitāru, bēgļu apgādātāju, pat policistu darbus. Karaspēkam atkāpjoties un atstājot pilsētas, brīvprātīgajiem bieži lika rūpēties par drošību. Tas liecina par lielo uzticību, kādu ugunsdzēsēji baudīja. Vācu okupācijas laikā ugunsdzēsēju biedrības kā tādas nedrīkstēja darboties, tāpēc no brīvprātīgajiem dzēsējiem izveidoja komandas, kas strādāja policijmeistara uzraudzībā. Pēc Kārļa Šummera evakuācijas uz Krieviju Rīgas pilsētas UK brandmajora pienākumus no 1915. līdz 1920. gadam pildīja Jūlians Šoltings. Viņš dzimis 1876. gada 28. decembrī. 22 gadu vecumā iestājies Rīgas Patrimoniālajā BUB. 1905. gadā pārgājis uz *skrejošo kolonnu* par brandmeistaru, bet divus gadus vēlāk, kad izveidojās Rīgas pilsētas UK, kļuvis par brandmajora K. Šummera pirmo palīgu. Miris 1929. gadā.

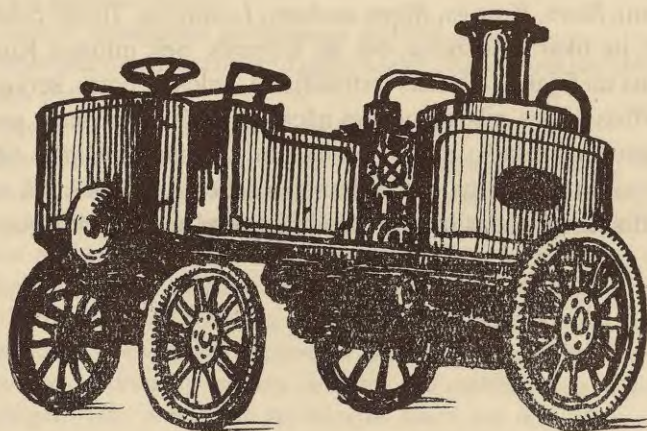
## Izpostītā Rīga – valsts galvaspilsēta

Par spīti latviešu strēlnieku varonīgajām cīņām Rīgas frontē, 1917. gada septembra pirmajās dienās pilsētā ienāca vācu karaspēks. Rīgas ieņemšanu vācieši uzskatīja par lielu panākumu, un, lai uzsvērtu tā nozīmīgumu, kopā ar vācu Austrumu frontes virspavēlnieku ģenerālfeldmaršalu Bavārijas princi Leopoldu Rīgā ieradās pats Vācijas ķeizars Vilhelms II. Pēc Vācijas un Krievijas miera līguma parakstīšanas 1918. gada martā Kurzeme un Lietuva pārgāja pilnīgā Vācijas pakļautībā, bet Igauniju un Vidzemi nodeva vāciešiem “policejskai uzraudzībai”. Latgali un Ilūkstes apriņķi formāli paturēja Krievija, tomēr vācu karaspēks šos apgabalus neatstāja. Reālā vara Latvijā un Rīgā atradās vācu militāro un civilo iestāžu rokās.

1918. gada novembra pirmajās dienās Vācijā sākās revolūcija. Vācu ķeizara Vilhelma II vara bija gāzta. Vācija cieta sakāvi Pirmajā pasaules karā un bija spiesta atteikties no iekarotajām zemēm. Arī no Latvijas. Novembra vidū Rīgā sanāca latviešu politisko partiju pārstāvji un izveidoja Tautas padomi, bet par tās priekšsēdētāju ievēlēja Jāni Čaksti. Nākamajā dienā – 18. novembrī Otrajā Rīgas pilsētas (vēlāk Nacionālajā) teātrī notika svinīgs pasākums, kurā proklamēja neatkarīgo Latviju. Pirmo reizi vēsturē Latviju pasludināja par patstāvīgu, neatkarīgu, demokrātisku valsti, kurā apvienota Kurzeme, Vidzeme un Latgale. Jaunās valsts pārvaldīšanai izveidoja Pagaidu valdību ar Ministru prezidentu Kārli Ulmani priekšgalā. Par pirmo iekšlietu ministru nozīmēja Miķeli Valteru. 1919. gada janvārī Rīgā iesoļoja Sarkanā armija, maijā pilsētu atkal okupēja vācieši, bet jūlijā ienāca Latvijas armija. Oktobrī sākās bermontiešu uzbrukums Rīgai, ko izdevās atsist 11. novembrī. Vēl joprojām šo datumu atzīmē, svinot Lāčplēša dienu. Bermonts atstāja Pārdaugavu, līdz ar to Rīga bija brīva un pirmo reizi savas pastāvēšanas vēsturē kļuva par valsts galvaspilsētu. Atkāpjoties apvienotais vācu un krievu karaspēks postīja, dedzināja un laupīja visu, ko vien spēja. Ļoti cieta Rīga, un visvairāk Pārdaugava. Šie zaudējumi tieši skāra arī ugunsdzēsējus. Bermonta armijas artilērijas apšaudes laikā šāviņš trāpīja Akmeņu ielas nodaļas ugunsdzēsēja Modesta Masjuļāņa dienesta dzīvoklī un nāvīgi ievainoja viņa meitu Staņislavu. Ugunsdzēsības veterāns un Staņislavas brālis **Stefans Masjuļānis** atceras: “Kauju laikā ģimenes apmetās komandas pagrabos. Kauju starplaikā 13. oktobrī mūsu ģimene

pēc tēva ierosmes uzgāja savā dzīvoklī trešajā stāvā, lai ieturētu maltīti. No Daugavas labā krasta sākās artilērijas apšaude. Kāds šāviņš caur logu ielidoja istabā un sprāga pie sliekšņa starp istabu un virtuvi. Sprādzienā nāvīgi ievainoja mūsu Stasi, arī brāli Jāni viegli ievainoja galvā un plecā. Tēvu notrieca zemē, viņam virsū uzgāzās virtuves durvis un lūžņi. Pēc mirkļa atžilbis, tēvs piecēlās, putekļos un dūmos atrada nāvīgi ievainoto māsu, kura tūlīt arī nomira.” No bermontiešu granātas varoņa nāvē krita 1. nodaļas stobrvedis Eglītis, kurš strādāja uz jumta pie ugunsgrēka dzēšanas darbiem Daugavmalā.

Iestājoties mieram, bija jāatjauno Rīgas pilsētas UK darbs, jānokomplektē nodaļas, jāorganizē darbinieku apmācība, jāatrisina daudzi jautājumi jaunajos apstākļos. Bet galvenais bija iespēju robežās iegādāt jaunu un modernu ugunsdzēsības tehniku. Jaunajos neatkarīgās Latvijas apstākļos bija jāatjauno kara laikā pajukušo Rīgas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību darbība. Pēc dažiem gadiem, atskatoties uz kara laiku, žurnāls *Ugunsdzēsējs* rakstīja: “Pēc karaspēka padzišanas un miera līguma noslēgšanas sabiedrības priekšā atklājās bēdīga aina. Lielākā ugunsdzēsēju organizāciju daļa bija zaudējusi karā visu savu inventāru. Mašīnas un zirgus aizvedušas armijas daļas, ēkas nopostītas, formas tērpi rekvizēti. Šļūteņu krājumā dažās organizācijās palikuši pieci seši metri, pārējās atradās pilnīgi bez materiālajiem līdzekļiem un rīkiem.”



*Firmas "Merryweather & Sons" tvaika autošļirce, kādu Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komanda lietoja no 1910. līdz 1925. gadam.*

## UGUNSDZĒSĪBA RĪGĀ 20. GS. 20. – 30. GADOS (NEATKARĪGĀS LATVIJAS LAIKĀ)

Pēc Pirmā pasaules kara plašā tirdzniecība un saimnieciskā dzīve Rīgā bija izpostīta. Samazinājās arī iedzīvotāju skaits, un 1920. gadā tautas skaitīšanā reģistrēja tikai 185 137 iedzīvotājus. Tomēr pilsēta pamazām atdzīvojās – no Krievijas atgriezās bēgļi, līdz ar to iedzīvotāju skaits krasi pieauga: pēc pieciem gadiem pilsētā jau bija 340 tūkstoši iedzīvotāju, bet 1930. gadā – 380 tūkstoši. Neatkarīgās Latvijas laikā paplašināja Rīgas administratīvās robežas. Ar Ministru kabineta rīkojumu pilsētai pievienoja lielu bijušo pagastu teritoriju, līdz ar to pilsētas teritorija aizņēma jau 20 460 hektāru. Pāris gadu vēlāk – 1924. gadā – pievienoja vēl 120 hektāru, bet pēc trim gadiem klāt nāca 490 hektārus lielais Jaunciems. Orientējoties uz vietējo izejvielu izmantošanu, atdzima rūpniecība, kas ražoja Latvijai nepieciešamās preces. Valdība izdeva likumus, kas atļāva no ārzemēm brīvi ievest darbagaldus, mašīnas, apkurināšanas materiālus un pusfabrikātus, ko neražoja Latvijā. Līdz ar rūpniecības attīstību uzplauka uzņēmumi, nodrošinot pilsētniekiem darba vietas. 20. gadu sākumā Rīgā bija nedaudz vairāk par 300 uzņēmumiem, bet pēc desmit gadiem – jau vairāk nekā tūkstoš. Dažu vārds pazīstams vēl šodien, piemēram, *Stars, Vairogs, Rīgas audums, Laima* u.c. Tolaik ražoto prata novērtēt ne tikai pašu zemē, bet arī ārzemēs. Šeit minami Kuzņecova porcelāna un fajansa fabrikas izstrādājumi, galošas, botes, sērkokči u.c. Neatkarības gados pilsētas valdei nācās parūpēties par kara postījumu novēršanu, sabrukušo māju nojaukšanu un pārbūvēšanu. Sāka celt jaunbūves. Šodien Rīga nav iedomājama bez Latvijas laikā iekārtotā Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja, Brāļu kapiem un Centrāltirgus.

## Kārtība, ziņojot par ugunsgrēkiem

1920. gada decembrī Rīgas pilsētas domes sēdē tika pieņemti un pēc mēneša Iekšlietu ministrijas pašvaldības departamentā apstiprināti *Saistošie noteikumi par ugunsdzēsēju izsaukšanu ugunsgrēka gadījumos*. Tie paredzēja:

1. *Namu īpašnieku un pārvaldnieku, telpu īrētāju un visu citu pilsoņu pienākums ir, ja tie pamana ugunsgrēka izcelšanos, nekavējoties izsaukt ugunsdzēsējus.*
2. *Ugunsdzēsēji palīdzību sniedz bez jebkādas atlīdzības no cietušo puses. Bez tam ugunsdzēsējus var izsaukt plūdu un tamlīdzīgos ārkārtējos nelaimes gadījumos, kad cilvēka un kustoņu dzīvībām draud briesmas un kad cita palīdzība nav sasniedzama.*
3. *Ugunsdzēsēju izsaukšana izdarāma: mutiski, tuvākā ugunsdzēsēju nodaļā vai policijas iecirknī; pa telefonu, izsaucot pilsētas ugunsdzēsēju centrāles numuru 3 – 21; ziņojot ar tuvāko ugunsgrēku paziņošanas aparātu.*
4. *Ugunsgrēka paziņošanas aparāti nostādīti lietošanai visās pilsētas daļās, uz ielām un laukumiem (ārējie aparāti), pa daļai arī namos (iekšējie aparāti). Pēdējo atrašanās vietu norāda pie namiem, no vērtiem redzamās vietās piestiprinātas sarkanas izkārtnes ar attiecīgiem uzrakstiem. Dažādās iestādēs novietotie aparāti nolemti lietošanai tikai ugunsgrēka gadījumos šinīs iestādēs (privātie aparāti).*
5. *Lai izsauktu ugunsdzēsējus ar ugunsgrēka paziņošanas aparātiem, jārīkojas sekojošā kārtā:*
  - 1) *jāpārsit ugunsgrēka paziņošanas aparāta stikls,*
  - 2) *jāpiespiež aiz stikla atrodošā poga, kamēr atskan zvans vai sadzirdama aparāta darbošanās,*
  - 3) *jāsaugaida ugunsdzēsēji, lai norādītu ugunsgrēka vietu.*
6. *Dēļ ugunsdzēsēju izsaukšanas ar iekšējo aparātu, jāgriežas pie tā nama saimnieka, sētnieka vai kāda iedzīvotāja, kur aparāts novietots, un šīm personām katrā laikā jāpielaiž ziņotājs pie aparāta vai jāizdara ziņošana pašiem pēc augšminētā priekšraksta. Lai novērstu tīšu maldināšanu, ugunsgrēka ziņotājs jāaiztur, kamēr piesteidzas ugunsdzēsēji.*
7. *Stingri aizliegta ir katra darbība, kurai varētu būt kaitīgs iespaids uz pilsētas ugunsdzēsēju signalizācijas vadiem, kā arī visāda ļaunprātīga ugunsgrēka paziņošanas aparātu un telefonu lietošana tīšā maldināšanas nolūkā.*
8. *Šo obligatorisko noteikumu pārkāpējus sauks pie atbildības uz sodu likuma pamata.*



*Brandmajors no 1923. līdz 1937. gadam  
Artūrs Kiesners.*



*Brandmajora palīgs Eizēns Leijs.*

## **Ugunsdzēsēju vadošā centra izveide**

Neatkarīgajā Latvijā Rīgu joprojām apsargāja piecas pilsētas ugunsdzēsēju komandas nodaļas, kurās bija 138 darbinieki. Taču 1921. gadā taupības dēļ slēdza 2. nodaļu Ludzas ielā un depo nodeva BUB pārziņā.

Šajā laikā Rīgas pilsētas UK bija pakļauta Iekšlietu ministrijas Būvniecības pārvaldei, kurā ietilpa ugunsgrēku apkarošanas inspekcija. Ministrijas pārziņā bija vispārīgā ugunsgrēku apkarošana, bet Būvniecības pārvalde ar ugunsgrēku apkarošanas inspekcijas starpniecību nodarbojās ar uguns apkarošanas vadību visā valstī. Neatkarības sākumā UK vēl bija tādi amati kā kučieri, kalēji, feldšeri, taču, pārejot uz ugunsdzēsēju autošļircēm un autokāpnēm, ugunsdzēsībā ienāca šofera, mehāniķa u.c. profesijas. Joprojām UK galvenā vadība atradās brandmajora un divu viņa palīgu rokās, bet nodaļas turpināja vadīt brandmeistari un to palīgi – tas skaitījās UK virsnieku komandējošais sastāvs. UK attīstība Latvijas laikā saistīta ar brandmajoru Eizēnu Leiju un Artūru Kiesneru. A. Kiesners dzimis 1898. gada 18. janvārī skolotāju ģimenē. 1915. gadā beidzis Tērbatas reālskolu, pēc tam sācis dienestu 3. Kurzemes latviešu bataljonā. Beidzis

Petrogradas kara skolu, bijis frontē. 20. gadu sākumā mācījies Latvijas Ziemeļu armijas Vidzemes inženieru skolā. Pēc tam iestājies darbā Rīgas pilsētas UK. Piecus mēnešus pavadījis Berlīnes augstākajā ugunsdzēsēju skolā. No 1923. gada oktobra līdz 1937. gadam pildījis Rīgas pilsētas UK brandmajora pienākumus. 1929. gadā kļuvis par LUS valdes locekli, vēlāk bijis LUS priekšsēdētāja vietnieks, instruktors, lektors. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni, LUS goda nozīmēm.

Darbību atsāka arī panīkušās BUB, piesaistot jaunus biedrus. Entuziasti ar esošajiem ugunsdzēsības rīkiem aktīvi piedalījās ugunsgrēku dzēšanā. 1920. gadā Rīgā darbojās jau vairāk nekā desmit BUB. Uz katru no tām attiecās BUB biedru kopsapulcē pieņemtie statūti. Aktīvie biedri rīkoja apmācības un rudens manevros demonstrēja savu māku rīkoties ar ugunsdzēsības inventāru, turklāt savstarpēji apmainoties ar pieredzi. Tomēr daudzus organizatoriskos, saimnieciskos un finansiālos jautājumus vajadzēja risināt kopīgi, visas valsts mērogā, tādēļ radās ideja izveidot visu Latvijas BUB vadošo institūciju. Iecere bija radusies jau 1918. gada vasarā, taču nelabvēlīgie politiskie apstākļi un citi šķēršļi liedza to realizēt. Pēc trim gadiem jautājums atkal tika aktualizēts un ierosināts izskatīšanai I Latvijas ugunsdzēsēju kongresā, kas notika 1921. gada maija nogalē. Vēlāko gadu ugunsdzēsēju atmiņās var lasīt, ka “ugunsdzēsēji ar cerībām steidzās uz kongresu, jo apstākļi, kādos tobrīd bija jāstrādā, nebija visai spīdoši.” Kongresā, piedaloties 76 BUB no visas Latvijas, vienbalsīgi apstiprināja lēmumu par īpašas savienības dibināšanu, kuras mērķis būtu visus Latvijas ugunsdzēsējus apvienot vienā saimē, sekmēt ugunsdzēsības attīstību un veicināt biedrību uzplaukšanu. Pamatojoties uz kongresā pieņemto lēmumu, nodibināja Latvijas ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju savienību (LUS), kam vajadzēja kļūt par Latvijas ugunsdzēsēju vadošo centru. Līdz ar to kongresā pieņēma un pēc pāris mēnešiem Rīgas apgabaltiesā reģistrēja LUS statūtus, uz kuru pamata turpmāk savu darbu organizēja BUB, kas kļuva par LUS biedriem. Kongress ievēlēja LUS padomi 18 cilvēku sastāvā, savukārt padome izveidoja valdi. Par pirmo LUS padomes priekšsēdētāju kļuva valmierietis A. Pētersons, bet par valdes priekšsēdētāju ievēlēja Rīgas pilsētas UK brandmajora palīgu Eiženu Leiju, par vietnieku – tiešo LUS dibinātāju Albertu Ēgli, kurš vēlāk ieņēma priekšsēdētāja amatu. LUS padomē un valdē aktīvi darbojās arī Georgs Rudzītis (LUS priekšsēdētājs no 1928. gada), Alberts Krieviņš (pēdējais LUS priekšsēdētājs neatkarīgās Latvijas



*LUS valdes priekšsēdētājs no 1928. gada  
Georgs Rudzītis.*



*LUS dibinātājs Alberts Ērglis.*

laikā), Aleksandrs Daums u.c. Kā piederības zīmi jaundibinātajai LUS izgatavoja un Iekšlietu ministrijā apstiprināja LUS Krūšu nozīmi. Tā bija no sudraba vai apsudrabota un nēsājama pie formas tērpa kreisajā pusē. LUS bija brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizācija, bet tajā ietilpa arī Rīgas, Liepājas un Daugavpils pilsētu algotie ugunsdzēsēji. Nepilnu gadu vēlāk pēc LUS dibināšanas tajā izveidoja atsevišķu Rīgas sekciju, kas apvienoja Rīgas pilsētas BUB un organizācijas, koordinējot darbu. Par Rīgas sekcijas vadītāju kļuva R. Šleihers, bet par sekretāru – J. Upmāls. Sekcija darbību sāka bez jebkādiem līdzekļiem, tādēļ sākumā tās izdevumus sedza visas Rīgas ugunsdzēsēju organizācijas. Tomēr, lai vēl vairāk neapgrūtinātu to pastāvēšanu, 1924. gada rudenī sarīkoja kopīgu Rīgas ugunsdzēsēju organizāciju saviesīgu vakaru, kas sekcijai deva vairāk nekā 700 latu.

## Ugunsdzēsējiem savs žurnāls

I kongresa gaitā delegāti vienojās, ka līdz ar LUS izveidošanu nepieciešams savs periodiskais izdevums, kas pārstāvētu ugunsdzēsēju tiesiskās, ekonomiskās un kultūras intereses, publicētu valdības likumus un rīkojumus, ievietotu aprakstus par ugunsdzēsamajiem līdzekļiem, to lietderību, iepazīstinātu ar jaunāko ugunsdzēsības tehnikā, kā arī publicētu statistikas ziņas par ugunsgrēkiem. Savienības valde izveidoja komisiju, kura veica visus sagatavošanas darbus. Sākums bija grūts, visur vienaldzība, atbalsta un galvenais – līdzekļu trūkums. Tomēr komisijas vīri sprieda: “Kam nekā nav, nevar neko arī zaudēt.” Par redaktoru ievēlēja LUS valdes sekretāru A. Ērgli (Aleksandra BUB virsnieku), redakcijas kolēģijā A. Krieviņu (Pētera BUB biedru), A. Daumu (Jelgavas BUB virsnieku). 1922. gada jūlijā rožainos vākos ar rožainām cerībām žurnāls *Ugunsdzēsējs* pirmo reizi nonāca pie lasītājiem. Sākot ar pirmo numuru, redakcija palika uzticīga noteiktam iedalījumam: pirmās lappuses aizņēma aktualitātes valsts un ugunsdzēsēju dzīvē, valsts aktualitātes centās apgaismot, izvairoties no jebkurām politiskām tendencēm, plašāk atspoguļot notikumus –

kongresus, konferences Latvijā un ārzemēs. Nodaļā *Sabiedrība un ugunsdzēsēji* A. Daums uzsvēra: “Sabiedrības īpašuma un katra veida vērtību saudzēšana un sargāšana ir tikpat svarīga kā produkcijas, tirdzniecības un satiksmes veicināšana. Uguns, cilvēka sargāta un ierobežota, veicina labklājību, neapsargāta tā izvēršas par cilvēces ļaunāko ienaidnieku un labklājības postītāju.”

*Likumi un rīkojumi* – te publicēti visdažādākie raksti ugunsdrošības jomā Latvijas pilsētās, rūpniecības uzņēmumos, lauku apvidos. Savukārt nodaļā *Biedrību dzīve* atzīmētas biedrību jubilejas. Kāds lasītājs no Jelgavas atklātā vēstulē rakstījis: “Žurnālā jāatspoguļojas visu biedrību dzīvei, bēdām un priekiem. Traki gribas zināt, kā biedri Kurzemē, Vidzemē, Latgalē raujas.” Sniegti pārskati par biedrību skaitlisko sastāvu, kases



\*Pirmā numura bez pielikumiem  
ar pielikumiem 12 rub.  
\*\*Kas 20 rub.

Redakcija un kase ir  
Rīgā, Liele Makšķerētā Nr. 1 b.  
Darba laiks no 6–7.  
Redakcijas telpas atvērta ik pirmdienas  
no 6–7. Tālrunis 31-85.

Studokļumu maksa:  
Uz vāka 1,2 un 4 kop. p. 2000 rub. un  
3 lapa pusē 1000 rub.

1922. g.

darbību. Atzinību izpelnījās nodaļa *Ugunsgrēki*, kurā īsi un konkrēti tika sniegti apraksti par notikumiem Rīgā, Latvijā un ārzemēs. Noteiktu vietu atvēlēja savienības lēmumiem, rīkojumiem un ziņojumiem, informējot par sēdēm, apbalvošanas kārtību, formas tērpiem un krūšu nozīmju nēsāšanas noteikumiem. Ugunsdzēsējiem patīcis arī veselīgi par sevi pasmieties – zem virsraksta *Šis un tas* vienmēr bija atrodamī jautri atgadījumi. Protams, pēdējās lappuses aizņēma sludinājumi, pie kāda kungu drēbnieka griezties, lai uzšūtu ugunsdzēsēju mundieri, kādā restorānā paēst lētas un garšīgas pusdienas. Bija arī nopietnāki sludinājumi, tajā skaitā informācija, kur iegādāties nepieciešamo tehniku un inventāru. Izdevumu atzina par vajadzīgu, tomēr žurnāla veidotāji savos rakstos nereti uzsvēruši, ka ugunsdzēsēju interese par izdevumu ir pārāk maza, un aicinājuši būt atsaucīgākiem, gan lasot un abonējot, gan piedaloties tā veidošanā. Žurnāla pastāvēšanu apdraudēja līdzekļu trūkums, tomēr, par spīti materiālajām grūtībām, tas regulāri iznāca līdz pat 1940. gada jūlijam. Pateicoties Pētera BUB 3. nodaļas vadītājam Spiridonovam un Rīgas pilsētas Ļeņina rajona Bolderājas BUK padomei (padomju laikos), žurnāla komplekts ir saglabāts un nodots Latvijas Ugunsdzēsības muzejam un šodien kalpo kā viens no galvenajiem informācijas avotiem par ugunsdzēsību Rīgā un Latvijā. Laikā, kad sāka iznākt *Ugunsdzēsējs*, LUS izstrādāja un apstiprināja arī Krūšu nozīmi *Par cītību*. Tai bija trīs pakāpes. Pirmo reizi nozīmes pasniedza 1923. gadā, un tās saņēma E. Ozoliņš no Cēsīm, A. Daums un A. Krūze no Jelgavas un E. Janaševičs. Pavisam ar LUS nozīmi neatkarīgās Latvijas laikā apbalvoja apmēram piecus tūkstošus ugunsdzēsēju. Jāatzīmē, ka jau 1925. gadā LUS apstiprināšanai Iekšlietu ministrijā iesniedza nākamās Goda nozīmes. Ministrija apstiprināja nozīmi *Par izciliem nopelniem ugunsdzēsībā* un *Par cilvēku dzīvības glābšanu no uguns un citām briesmām*. Pirmajai nozīmei bija četras šķiras. I šķira bija izveidota kā astoņstūra zvaigzne 50 mm diametrā, no balta emaljas krusta ar oranžu liesmu katrā stūrī un zeltītu staru krustā. Vidū 12 mm liels zeltīts kvadrāts, uz kura attēlota ugunsdzēsības nozīme – emblēma. I šķiras Goda nozīme bija nēsājama pie zilbaltas lentes kaklā. Pārējās šķiras nozīmes nēsāja pie formas tērpa, un tās atšķīrās ar izmēru un izpildījumu. Otrajai Goda nozīmei bija divas šķiras. Goda nozīmes I šķira bija izveidota kā Maltiešu krusts no sarkanās emaljas ar četriem krustveidīgiem cirvjiem. Krusta vidū 12 mm balts apaļš laukums no baltas emaljas, uz kuras cilvēka miesas krāsā attēlotas divas sadotas rokas, liektas



20., 30. gadi. Rīgas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības, (dibināta 1865. gadā), sanitāri darbā.



20., 30. gadi. Rīgas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības, (dibināta 1865. gadā), autošīrce un mehāniskās kāpnēs.

uz astoņstūra zeltītas zvaigznes fona. Nozīme nēsājama pie krūtīm sarkani baltā lentē. Līdz 1940. gadam ar I šķiras Goda nozīmi *Par cilvēku dzīvības glābšanu no uguns un citām briesmām* nevienu neapbalvoja, bet II šķiras nozīmi saņēma 11 cilvēki.

1923. gada maijā Jelgavā, Amatnieku biedrības zālē notika Latvijas ugunsdzēsēju II kongress, kurā piedalījās 125 BUB, tajā skaitā 17 no Rīgas. Sanāksšanas laikā dalībnieki atzīmēja, ka ugunsdrošības stāvokļa uzlabošanai valstī nepieciešama pastiprināta kontrole ugunsdrošības noteikumu ievērošanai. Kongresa delegāti apsprieda arī saimnieciski finansiālos jautājumus, noklausījās valdes atskaites, pieņēma lēmumus. 1924. gada *Ugunsdzēsējā* E. Leija izvērtējis situāciju un aplūkojis jautājumus, kas skarti arī kongresā. “Sakarā ar II Latvijas ugunsdzēsēju kongresā pieņemto rezolūciju, LUS izstrādājusi ugunsdzēsības likumu projektu. To savienības padome pagājušā gada decembra sēdē pieņēmusi un izskatījusi. Tas jau iesniegts Saeimas komisijai, kura, kā domājams, jau tuvākā nākotnē to apspriedīs. Kā visiem zināms no piecu gadu darbības prakses, daudzi jauni likumi ir sacēlušī jo lielu vētru mūsu laikrakstos un par tiem gan pretinieki, gan piekritēji ir dedzīgi debatējuši. Toties par ugunsdzēsības likuma projektu, kaut gan no tā publicēšanas dienas pagājuši vairāk nekā seši mēneši, neviena balss nav dzirdēta pret vai par šo likumu, kas pielaiž domāt, ka varbūt šāds likums pavisam nav vajadzīgs, vai arī tas tamdēļ, ka jaunais likums ir bez politiskas nokrāsas un ierindojams kārtības likumos, kuri nevienam nekādas priekšrocības nedod, bet uzliek tikai pienākumus.

Ievadā pie likuma projekta ļoti pareizi teikts, ka ugunsdzēsības stāvoklis Latvijā ir neapmierinošs un nenoteikts. Ugunsdzēsība ir svarīgs drošības faktors, tāpēc ikvienā kulturālā valstī šis svarīgais jautājums nedrīkst palikt nenokārtotā stāvoklī. Par nožēlošanu jāsaprot, ka šim jautājumam pie mums līdz šim nav ziedota vajadzīgā uzmanība, bet tas nevar būt par iemeslu, ka latvju tautai šinī ziņā jāstāv uz zemākas pakāpes nekā citām tautām. Kā zināms, Igaunija pirmā no jaunajām valstīm ierosināja līdzīgu projektu, kuram Latvijas projekts sekoja. Pirms neilga laika Prūsija sākusi kārtot savus likumus un, kā dzirdams, Polija un Lietuva arī strādā pie tāda. Vecos Krievijas likumos ir diezgan daudz noteikumu par ugunsdrošību, bet šie noteikumi nav sakopoti un mūsu valstī piemēroti. Ugunsgreķa gadījumā lauku iedzīvotāji ir padoti pašpalīdzībai, tas ir – bezspēcībai, miestos un mazās pilsētās – kopveidīga palīdzība visur vēl spēkā, vidējās

pilsētās pastāv Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības, pie kam Latvijas galvaspilsēta ugunsdzēsības ziņā arī nav sasniegusi augstāko pakāpi. Tautas padome 1919. gadā pieņēma likumu par agrāko Krievijas likumu spēkā atstāšanu Latvijā. Līdz šim izdotie jaunie likumi atkārtο vecos noteikumus, kurus bijuši Krievijas valdība pati atzinusi par nepiemērotiem. Mūsu valdība līdz šim tikai veicinājusi apdrošināšanu un, neskatoties uz ugunsdzēsības trūcīgo stāvokli, ņem no tās arī savu daļu muitas nodokļa veidā par ievēdamajiem ugunsdzēsamiem rīkiem. Pašvaldības, kurām pēc likuma jāgādā par ugunsdzēsību, nevar atrast attiecīgus pantus un, ar maziem izņēmumiem, nedod Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrībām pabalstus, bet pelna no šo biedrību izrīkojumiem, ņemot izrīkojuma nodokli. Par atlikumiem no apdrošināšanas summām, kuras būtu jāizlieto ugunsdzēsamo rīku iegādāšanai, neviens nekā nav dzirdējis, bet ir bijuši mēģinājumi aplikt ar ienākuma nodokli ugunsdzēsēju biedrības. Neskatoties uz visu to, laikraksti katru dienu vēsta par ugunsgrēkiem un dedzināšanu, kas ne tikai pilsoņiem, bet arī valstij nodara prāvus zaudējumus. Ar izteikto pietiek un atbilde var būt viena: mums ir vajadzīgs ugunsdzēsības likums, un tāds likums, kurš aizsargātu tautas un pilsoņu mantu no iznīcināšanas caur uguni, jo neesam tik bagāti, ka varam nest šos lielos vēltīgos zaudējumus.”

Līdzīgas problēmas, kā minēts iepriekš, izskanēja arī III Latvijas ugunsdzēsēju kongresā, ko LUS organizēja Liepājā 1926. gada maijā. Vēlreiz uzsvērts, ka ugunsgrēku apkarošana, sevišķi laukos, atstāta pašvaldību ziņā. Biedrībām palīdzēja retais, joprojām trūka ugunsdzēsības rīku. Ar līdzekļiem nedalījās arī Kultūras fonds, lai gan BUB biedri dežurēja katras izrādes laikā Operā, teātros. Lai palīdzētu LUS biedriem atrisināt finansiālos jautājumus, sevišķi tiem, kas nodarbojās ar uzņēmējdarbību, 1925. gada janvārī pie LUS nodibināja savstarpējo kredītsabiedrību. Proti, katrs biedrs skaidrā naudā maksāja 10% no kredīta, tādējādi izveidojot kredīt biedrības līdzekļus. Iecere bija laba, taču jau pēc diviem gadiem kredīt biedrība bija spiesta likvidēties, jo izrādījās, ka biedrības amatpersonas rīkojušās nelikumīgi, tādēļ kredīti nesaskanēja ar darījumiem. Paralēli visām ikdienišķajām aktivitātēm LUS atrisināja jautājumu par BUB vadošo virsnieku sastāva apmācību organizēšanu. 1925. gada maijā Rīgā notika I LUS kursi. Tos rīkoja Rīgas pilsētas UK 1. nodaļā, bet daļa lekciju un praktisko nodarbību norisinājās Jelgavas 2. vidusskolas ķīmijas kabinetā. Kursos piedalījās 71 darbinieks no visām Latvijas BUB.

Apmācības programma paredzēja: lekciju par ugunsdzēsības vēsturi, ūdens apgādi, praktiskās nodarbības rīku un šļūteņu apkopē, frontes un ierindas mācībā, kāpšanā, glābšanas paņēmienos, dzēšanas tehnikā, sanitārajā apmācībā, ķīmijā. Apmācību trīs četru dienu kursi tika organizēti regulāri, bet pēc 1930. gada tie notika jau divreiz gadā – pavasarī un rudenī.

## Sociālās garantijas un I Latvijas uguns apkaršanas izstāde

1922. gadā tika pieņemts likums par strādnieku apdrošināšanu nelaimes gadījumos. Saskaņā ar to ārstēšanās izdevumi, kas bija radušies sakarā ar nelaimes gadījumu darbā, bija jāsedz darba devējam. Togad pieņēma arī likumu par divu nedēļu apmaksātu ikgadējā atvaļinājuma piešķiršanu strādājošajiem. Policisti un Rīgas pilsētas UK ugunsdzēsēji bija vieni no pirmajiem, kurus apdrošināja pret visiem varbūtējiem negadījumiem darbā. Tomēr svarīgi, ka pēc likuma sociāli aizsargāti bija tikai tie ugunsdzēsēji, kurus algoja valsts iestādes, pašvaldības un privātie uzņēmēji. Uz brīvprātīgiem likums netika attiecināts. Jaunpieņemtajai kārtībai bija ļoti liela nozīme, jo, veicot dzēšanas darbus, ugunsdzēsēji nereti guva traumas, pat gāja bojā. Piemēram, 1923. gada novembrī liels ugunsgrēks izcēlās Ganību dambja rajonā. Ugunsgrēks bija gandrīz nodzēsts, kad no dzirksteles aizdegās tuvējās fabrikas ēkas jumts. Aizdegšanos likvidēt devās UK 4. nodaļas vīri brandmeistara Aleksandra Vasiļevska vadībā. Dzēšot ugunsgrēku uz slidenā jumta, dzēsēji nepamanīja, ka starp viņiem vairs nav brandmeistara. A. Vasiļevski bezsamaņā, nokritušu no liela augstuma, vēlāk atrada sētas spraugā. Pēc nedēļas no ievainojumiem viņš nomira. Nodaļas vadību uzticēja Eduardam Lapovicam.

1924. gadā Iekšlietu ministrija apstiprināja jaunu Rīgas pilsētas UK darbinieku formas apģērbus, kā tolaik to sauca. Lai jaunie noteikumi būtu pieejami ikvienam ugunsdzēsējam, apģērba aprakstu pilnībā publicēja arī *Ugunsdzēsējā*. 1924. gads Rīgas ugunsdzēsības vēsturē iegājis ne tikai ar jaunajiem formas tērpiem, bet arī ar notikumu, kas izskanēja citur pasaulē. Protī, no 26. līdz 29. jūlijam Viestura dārzā LUS sarīkoja I Latvijas uguns apkaršanas izstādi, kuras aizbildnis bija Valsts prezidents Jānis Čakste. Plašajās izstādes reklāmās laikrakstos teikts: “Augš-



*Ugunsdzēsēju formas tērpi, kurus valkāja 20. gadsimta sākumā.*

minētā izstāde ir pirmais šāda veida pasākums pēckara laikmetā ne tikai Latvijā, bet visā Austrumeiropā. Izstāde ir savienota ar uguns apkarošanas propagandas dienām, kālab šai izstādei piegriezīs lielu uzmanību attiecīgas valsts un pašvaldības iestādes, kā arī privātas personas un iestādes. Cik paredzams no kaimiņu valstīm – Somijas, Igaunijas, Lietuvas, Polijas un arī Krievijas, sagaidāms liels apmeklētāju skaits, jo minēto valstu organizācijas ir labvēlīgi atsaukušās uz Izstādes Komitejas ielūgumiem. Izstādes programmā paredzētas sekojošas nozares: ugunsdzēsības tehnika, ugunsaizsardzība, apdrošināšana pret uguni, ugunsdroša būvniecība, vēsture un statistika. Tās modinās lielu interesi ne vien speciālistu, bet arī plašāku iedzīvotāju aprindās. Darījumu ziņā šī izstāde sola lielus panākumus, jo karā izpostītās nomaļu valstīs (kā arī plašā Krievija) sajūtams liels ugunsaizsardzības un uguns apkarošanas rīku un līdzekļu trūkums.” Izstādes laikā apmeklētājus iepazīstināja ar jaunākajām dzēsības ierīcēm, it īpaši ar tā laika modernākajiem ugunsdzēsības motorsūkņiem, autošļircēm, autokāpnēm. Statistikas nodaļa sniedza informāciju par uguns apkarošanas jomā paveikto un ugunsgrēku uzskaiti, būvnodeļā eksponēja jaunākos celtniecības materiālus un ugunsdrošu būvju paraugus. Savukārt



20. gadi. 4. nodaļas motoršļirce "Daag".

vēstures nodaļa informēja par cīņu ar ugunsnelaimēm senatnē. Izstādei savu produkciju bija pieteikušas ievērojamas ugunsdzēsības rīku ražošanas lielfirmas no Francijas, Anglijas, Itālijas, Vācijas u.c. *G. Fischer* un *J. Liebe* bija atvedušas divriteņu rokas šļirces, motoršļirces un nelielas 13 m ugunsdzēsēju trepes. Firma *Daimler – Mercedes* no Vācijas demonstrēja savu divarpus tonnas smago autošļirci ar *Erchard Sechmer* sūkni 1000 – 1200 l/min, kā arī 30 metrus garās autotrepes. *Magirus* (Vācija) iepazīstināja ar autošļircēm, starmešiem, lāpām, dūmu maskām un ugunsdzēsības rīkiem. *Karl Metz* atveda motorsūkni, bet zviedri *Malmo* piedāvāja ugunsdzēsības trauksmes aparātus. *Minimax* un *Primus* prezentēja rokas ugunsdzēsamos aparātus, bet firma *Clon* – ogļskābās gāzes aparātus. Arī Latvijas ražotājiem bija ko piedāvāt, piemēram, gumijas fabrika *Varonis* bija sagatavojusi gumijotās šļūtenes, M. Kuzņecova rūpnīca – speciālu šķidrumu *Fluidol*, kas aizsargā koksnī un audumu pret pūšanu, salu un uguni. Bet A. Caita uzņēmums demonstrēja Latvijas ugunsdzēsēju formas tērpu paraugus.

Izstāde apmeklētājus ne tikai iepazīstināja ar jaunāko ugunsdzēsībā, bet arī rūpējās par viņu labsajūtu. Darbojās bufetes un kafējnīcas, un vislielāko atzinību izpelnījās speciāli šim pasākuma izgatavotais J. Orlana liķieru firmas liķieris *Dzēsējs*.

Kopumā izstādes iekārtošana izmaksāja 3076,46 latus, bet ieņēmumi – 4069,50 lati par iznomātajām vietām, sludinājumiem, ieejas biļetēm, ziedojumiem, apdrošināšanas biedrību iemaksām tos pilnībā nosedza. Jāatzīmē, ka jau 1871. gadā Rīgā, Lauksaimniecības izstādē tika atklāts arī Ugunsdzēsības paviljons.

## Starptautiskie sakari

Rīgas un Latvijas ugunsdzēsēju kontakti ar ārvalstu firmām un ugunsdzēsējiem bija ne tikai izstādes laikā, bet turpināja attīstīties arī vēlāk. 1925. gada maijā par godu Rīgas BUB 60 gadu jubilejai galvaspilsētā uzturējās Igaunijas un Lietuvas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju delegācijas. Septembrī Tallinā notika Igaunijas ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju savienības ierosinātā priekškonference. Tās uzdevums bija noskaidrot, uz kādiem pamatiem varētu nodibināt Baltijas valstu ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju apvienību. Kā Latvijas pārstāvji konferencē piedalījās LUS priekšsēdētājs A. Ērglis un adjutants M. Vasiļevskis. Pēc gada Rīgas BUB, dibināta 1865. gadā, telpās Rātslaukumā notika apvienības dibināšanas konference, kuras laikā ievēlēja biroju un izstrādāja apvienības statūtus. Apvienības mērķis bija uzturēt draudzīgus sakarus starp Baltijas un citu valstu ugunsdzēsēju savienībām, tādējādi veicinot ugunsdzēsības dienestu attīstību un gūstot informāciju par ugunsdzēsību starptautiskā mērogā. Apvienības ietvaros radās iespēja saskaņot spēkā esošos un no jauna pieņemamos likumus ugunsdrošībā. Apvienības augstākā institūcija bija konference. To starplaikā apvienības izpildvaru realizēja birojs – trīs pārstāvji un trīs kandidāti. Biroja vadītāju – ģenerālsekretāru ievēlēja pēc rotācijas principa no katras Baltijas valsts. Nākamās konferences notika 1927. gadā Kauņā, 1929. un 1931. gadā Tērbatā. Pēdējā Baltijas valstu ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju konference notika 1939. gada jūnijā Lietuvā, kur tajā pašā laikā norisinājās arī Baltijas valstu ugunsdzēsības dienestu nedēļa. Sadarbībā ar ārzemju firmām 1927. gada septembrī Esplanādē notika franču firmas *Bovillon Fures Paris* putu ugunsdzēsāmā aparāta *Knock Out* demonstrācija. Tika dzēsta vairāku metru augstumā sakrautu sausu dēļu krava, ko bagātīgi aplēja ar petroleju un aizdedzināja. Paralēli demonstrēja arī rezervuāra, kurā atradās eļļas un benzīna maisījums,

dzēšanu. *Knock Out* aparāti darbojās lieliski, un lielo sārtu nodzēsa momentāni. Franču firma piedāvāja dažādu tilpumu aparātus – no trim līdz 400 litriem, turklāt garantēja putu nekaitīgumu.

1929. gada jūnijā Parīzē starptautiskā ugunsdzēsēju kongresa laikā Latvija, kuru pārstāvēja brandmajors A. Kiesners, iestājās Starptautiskajā ugunsdzēsēju komitejā, kas pēc kongresa tika nodēvēta par Starptautisko tehnisko komiteju ugunsgrēku novērošanai un dzēšanai (no franču val. – CTIF). Nākamajā gadā CTIF kongresā Beļģijā pieņēma organizācijas statūtus. Arī šoreiz klāt bija latvieši – LUS valdes prezidents G. Rudzīts, valdes sekretārs A. Krieviņš, revīzijas komitejas palīgs A. Langefelds un sekretārs I. Skulte. Jāatzīmē, ka Rudzīti, Krieviņu un Jāni Krastiņu ievēlēja par CTIF komitejas locekļiem. Atsaucoties uz Francijas Nacionālās ugunsdzēsēju federācijas prezidenta un CTIF ģenerālsekretāra aicinājumu, arī 1934. gadā trīs Latvijas pārstāvji devās uz Parīzi, kur, piedaloties 23 Eiropas valstīm, norisinājās kārtējais starptautiskais ugunsdzēsēju kongress un izstāde.

## LUS aktivitātes 20. gadu vidū

Iesākto darbu aktīvi un veiksmīgi 20. gadu vidū turpināja LUS. Tikai dažus gadus pēc nodibināšanās organizācija jau bija izstrādājusi un izdevusi vairākus būtiskus dokumentus. 1924. gada nogalē klajā nāca Latvijas ugunsdzēsēju iekārtas reglaments. Tajā pa punktiem bija aprakstīti iekārtas veidi un vadīšana, apmācības, kārtība organizāciju mielastos un svinībās, ugunsdzēsēju skate un parādes maršs. Piemēram, sīki norādīta rīcība skatēs, kuru neiztrūkstoša sastāvdaļa ir karogs. “Karogu nest ir liels gods. Par karoga nesēju iecerē nopelnu bagātu jeb ar augstāko ugunsdzēsēju goda zīmi apbalvotu ugunsdzēsēju. Par asistentiem iecerāmi divi ugunsdzēsēji, gājienos karoga nesējs tur karogu slīpi uz labā pleca, utt.” Karogam ikvienā organizācijā bija liela nozīme. To uzskatīja par organizācijas vienības zīmi, kas nes tās devīzi un simboliski izsaka ugunsdzēsēju centienus. Kā paši uzskatīja: “Tas ir organizācijas svētums, kas pulcina un vieno ugunsdzēsēju saimi visos svinīgos gadījumos. Tas atgādina un neļauj aizmirst tos, kas jau mūžībā. Karogs katram ugunsdzēsējam liek atminēties doto solījumu un neļauj aizmirst, ka tas stājies ugunsdzēsēju rindās, lai strādātu kopēju darbu par svētību valstij un līdzpilsoņiem.”



1927. gads. Rīgas Priekšpilsētas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības nams.

Karoga sakarā bijuši arī pārpratumi. Tādēļ LUS valdes priekšsēdētājs ar žurnāla *Ugunsdzēsējs* starpniecību darījis zināmu savu lēmumu. “Ugunsdzēsēju organizācijas, pasūtot un izgatavojot jaunus karogus, bieži ir neziņā, kāda lieluma karogs būtu pagatavojams. Sakarā ar to gadās, ka dažas organizācijas izgatavo pārāk liela apmēra karogus, kurus nekādi nav iespējams nest vienai personai pār plecu, kurpretim citai organizācijai karogs pēc saviem apmēriem ir pārāk niecīgs. Šāda karogu nevienādība sevišķi izceļas kopgājienos un parādēs. Ugunsdzēsēju organizācijas pēc savu komandu uzbūves un ierindas iekārtas savā ziņā ir militāras organizācijas, tamdēļ mums visiem jāņem vērā praktiskums un vienkāršība. Ir no svara, lai karogu varētu nest viena persona pār plecu, kā tas ir armijā. Šāda karoga vispieņemamākais samērs būtu metrs reiz pusotra metra, ko savienības valde proponē organizācijām pie jaunu karogu izgatavošanas.”

Pēc gada LUS Rīgā sarīkoja pirmos ugunsdzēsēju kursus, kas guva lielu atsaucību. Lai kārtīgi veiktu ugunsdzēsēju apmācību, savienībā nodibināja instruktora amatu. 1925. gadā iznāca neliela grāmatiņa *Jaunā ugunsdzēsēja ABC*, bet 1926. gadā klajā nāca LUS izdevums *Ugunsdzēsēju Darbs*. LUS izstrādāja ugunsdzēsēju organizāciju karogu projektus un zīmējumus, kā arī pieņēma noteikumus teātru un izrīkojumu

apmeklētājiem, ugunsdzēsēju bēru fondiem, ugunsdzēsēju namu un Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības biedru dienesta noteikumus. Tajos teikts, ka ikviens biedrs pēc uzņemšanas BUB samaksā iestāšanās un biedru naudu, kā arī veic iemaksas bēru fondā. Pēc iemaksas jaunais biedrs pret samaksu saņēma LUS krūšu nozīmi, biedrības statūtus, bēru fonda un dienesta noteikumu grāmatiņas. Tie, kuri iestājās dzēsēju nodaļā, pret kvīti saņēma formu un citus piederumus, ko, izstājoties no dienesta, vajadzēja atdot nebojātus. Biedrības kārtībnieki formas iegādājās paši. Formas nēsāšana bija atļauta ugunsgrēku, bēru, parādes, skates, apmācības un citu dienesta pienākumu pildīšanas gadījumos vai arī ar komandas virsnieka, viņa palīga iekreizēju atļauju. Savukārt divas stundas pēc dienesta pienākumu pildīšanas biedriem nebija tiesību nēsāt formu, rokas saites un cepuri. Par pazudušu rokas saiti vai citiem ugunsdzēsēju piederumiem un nozīmēm vajadzēja ziņot komandas virsniekam vai viņa palīgam. Stingri bija aizliegts formu, rokas saiti vai cepuri aizdot kādam, kas nav BUB biedrs. Nedrīkstēja apmeklēt izrīkojumus vai citas izpriecās ugunsdzēsēju formā bez priekšniecības ziņas un atļaujas.

Apmācībās, manevros, dežūrās, ugunsgrēkos utt. bija aizliegts ierasties reibuma stāvoklī, pretējā gadījumā nodaļu vadītājiem nācās nodot biedru virsniekam attiecīgā soda noteikšanai. Apmācībās, manevros utt. nedrīkstēja smēķēt, kliegt, skaļi sarunāties vai grūstīt citam citu. Arī kontaktējoties ar iedzīvotājiem, ugunsdzēsējiem vajadzēja būt pieklājīgiem. Pretošanās gadījumos nelietot rupjības un spēku, bet vajadzības gadījumā ziņot nodaļas vadītājam vai lūgt palīdzību policijai. Nevienam ugunsdzēsējam nedrīkstēja atstāt savu posteni vai ugunsgrēka vietu bez priekšniecības atļaujas. Katrs ugunsdzēsējs, kārtībnieks vai amatpersona notikuma vietā bez formas, respektīvi, rokas saites, tika uzskatīts par privātpersonu.

Savstarpējie pārpratumi vai ķildas ugunsgrēkā, izrīkojumā vai citur nekādā ziņā nebija izšķirami uz vietas, bet gan rakstiski nododami komandas virsniekam lēmuma pieņemšanai. Sūdzības par komandas virsnieku un viņa palīgiem iesniedzamas valdei rakstiski. Dzēsēji un kārtībnieki, kas nebija ievērojuši noteikumus, tika sodīti ar stingru rājienu, naudas sodu līdz diviem latiem vai atstādināšanu no dienesta pienākumu izpildīšanas līdz pilnai sapulcei. Par uzcītīgi un kārtīgi nokalpotiem pieciem gadiem biedrus varēja apbalvot ar nozīmēm par centību. Pēc nokalpotiem desmit gadiem varēja saņemt LUS nozīmi *Par cītību*.

## Rīgas pilsētas UK sasniedzis Vakareiropas līmeni

1927. gadā apritēja 20 gadu, kopš Rīgā nodibināja pilsētas UK kā atsevišķu nōzari ar brandmajoru priekšgalā. Par godu jubilejai visas Rīgas pilsētas UK nodaļas apmeklēja īpaša komisija. Tajā ietilpa Rīgas pilsētas valdes, Iekšlietu ministrijas un Būvniecības pārvaldes pārstāvji, ugunsgrēku apkarošanas inspektors, LUS valdes locekļi. Komisija, iepazīsies ar nodaļu depo un rīkiem, kā arī ar pašu ugunsdzēsēju sagatavotību, atzina, ka UK darbs atbilst Vakareiropas līmenim.

Rīgas pilsētas UK darba netrūka. Piemēram, ja 1922. gadā tie saņēma 164 izsaukumus, tad 1926. gadā – jau 359. Laikā no 1882. līdz 1926. gadam Rīgas pilsētas ugunsdzēsēji uz notikuma vietām izbrauca vairāk nekā 23 tūkstošus reižu.

1926. gadā UK nodaļās bija šāds darbinieku skaits un inventārs:

1. nodaļa (Maskavas ielā 1b) – 43 darbinieki, ieskaitot brandmeistaru, palīgu, feldšeri un kalējus. Uz ugunsgrēkiem izbrauca ar vienu rīku automobili, autošļirci un autotrepēm, apkalpojot arī 3. un 4. nodaļas iecirkņus. 1. nodaļas lepnums bija 30 metrus garās *Magirus* autokāpnes, kuras pilsētas valde pasūtīja Vācijā un saņēma 1924. gadā. Tās izmaksāja



20., 30. gadi. 1. nodaļa Maskavas ielā.



5. nodaļas ugunsdzēsēju pūtēju orķestris ar tā vadītāju Ž. Ansonu (vidū).

32 000 latu. Autokāpnes bija paredzētas cilvēku glābšanai un ugunsgrēku dzēšanai augstumā. 1. nodaļas rīcībā bija arī *Karl Metz* modernā autošļirce. To izgatavoja Vācijā pēc Rīgas pilsētas speciālpasūtījuma, kurā bija norādīts: visiem ugunsdzēsības rīkiem – šļūtenēm, stobriem, kāpnēm, dūmu maskām – jābūt izvietotiem tā, lai viegli un ātri varētu noņemt no automašīnas. Turklāt uzsvērts, ka jābūt pēc iespējas vairāk sēdvietām ugunsdzēsējiem un lai tie varētu apģērbt brezenta kaujas tērpu braucot, tādējādi saīsinot trauksmes laiku līdz 30 sekundēm. Autošļirces sūknis spēja dot 1250 l/min., tajā bija astoņas sēdvietas ugunsdzēsējiem uz priekšējā sēdekļa un divas blakus šoferim. Automašīna pilsētai izmaksāja 34 000 latu.

2. nodaļa (Ludzas ielā 24, bet no 30. gadu pirmās puses tā atradās Akmeņu ielā) – 1921. gadā taupības nolūkā tika slēgta.

3. nodaļa (Matīsa ielā 9) – 27 darbinieki, rīku automobilis, 33 000 latu vērtā un moderna *Magirus* autošļirce, tvaika šļirce *Merryweather*.

4. nodaļa (Hanzas ielā 5) – 19 darbinieki, *Ford* tipa vidējas jaudas autošļirce, tvaika automobilis.

5. nodaļa (Akmeņu ielā 17, bet 30. gadu sākumā tā pārdēvēta par 2. nodaļu) – 31 darbinieks un 14 zirgi. Uz ugunsgrēkiem izbrauca ar zirgu

velkamiem rīkiem. Tie bija rīku vāģis, tvaika šļirce, 25 metrus garas mehāniskās trepes un divas ūdensmucas pēc vajadzības. Pēdējos sešus zirgus likvidēja 1929. gadā. To zināmā mērā var uzskatīt par robežgadu, jo Rīgas pilsētas UK no zirgu pārvietojamiem ugunsdzēsības rīkiem pilnībā pārgāja uz modernām autošļircēm un autokāpnēm. 5. nodaļu vadīja brandmeistars Ž. Ansons. Pēc viņa ierosinājuma nodaļā bija noorganizēts 16 vīru liels pūtēju orķestris, kuru vadīja un diriģēja pats Ansons. Instrumentu iegādei pilsētas valde bija piešķīrusi 1500 latu, un orķestris ar lieliem panākumiem koncertēja ugunsdzēsēju pasākumos pilsētā. Sakarā ar to, ka 2. nodaļu Ludzas ielā vairs neatjaunoja, 30. gadu pirmajā pusē 5. nodaļu pārdēvēja par 2. nodaļu. Līdz 1940. gadam Rīgā bija četras ugunsdzēsēju nodaļas.

Uguns paziņošanas centrāle ar astoņiem darbiniekiem atradās Maskavas ielā 1b. Centrāles uzdevumos ietilpa pieņemt paziņojumus par ugunsgrēkiem un uzturēt kārtībā pie centrāles pievienotos 173 apziņošanas aparātus, kā arī to apakšzemes un gaisa vadus.

Arī Rīgas BUB centās savas komandas apgādāt ar moderniem ugunsdzēsamajiem rīkiem. Automašīnu iegāde ārzemēs izmaksāja dārgi, tādēļ BUB mēģināja ugunsdzēsības automašīnas izgatavot tepat Rīgā.



*Rīgas Priekšpilsētas BUB automobilis "Packard", kuru 1922. gadā iegādājās par saziēdotiem līdzekļiem.*

Lielu atsaucību ugunsdzēsēju vidū izraisīja Rīgas Priekšpilsētas BUB izgatavotās ugunsdzēsēju autošļirces demonstrējums 1925. gadā – uz firmas *Packard* trīs tonnu smagās automašīnas šasijas uzmontēja Rīgas *G. Satte un Co* firmas centrifugālo sūkni ar jaudu 1000 litri minūtē, ierīkojot arī 32 sēdvietas ugunsdzēsējiem. Šim piemēram vēlāk sekoja citas BUB. Tehniskajā ziņā viena no spēcīgākajām BUB Rīgā bija Šreienbušas BUB Čiekurkalnā. 20. gadu beigās tās apbruņojumā jau bija četras ugunsdzēsēju automašīnas, tajā skaitā autosūknis un universālās autokāpnes. Automašīnas ne tikai ievada no ārzemēm un pielāgoja paši ugunsdzēsēji, bet arī ražoja akciju sabiedrība *Vairogs*.

1928. gada sākumā Rīgas pilsētas UK bija 151 darbinieks, bet četru nodaļu apbruņojumā – 11 automašīnas, tajā skaitā 30 metrus garās autotrepes, divi smagie un viens vieglais automobilis, kā arī autošļirces.

## Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās

**Stefanam Masjuļānim**, kura tēvs bija dzēsējs Akmeņu ielas nodaļā, par bērnību, kas pavadīta starp ugunsdzēsējiem, palikušas atmiņas visam mūžam. “Varu teikt, ka ugunsdzēsēji un Akmeņu ielas bērni un jaunieši sadzīvoja draudzīgi. Laukumā aiz ugunsdzēsēju nodaļas novietnes vakaros vai svētdienās parasti notika dažādas spēles un rotaļas. Lieldienās tur parasti kāra šūpoles, un visiem bija jautri. Mēs, bērni, ļoti priecājāmies par atnākošajiem Ziemassvētkiem. Nodaļā toreiz bija ieviestas dažas tradīcijas. Svētku priekšvakarā brandmeistars Ansons acināja visus ugunsdzēsēju bērnus pie sevis dzīvoklī. Bērni pie eglītes deklamēja un kopīgi klavierpavadījumā dziedāja Ziemassvētku dziesmas. Savukārt brandmeistars no savas puses katram bērnam dāvanā pasniedza saldumus. Ziemassvētkos ugunsdzēsēju atpūtas telpā dedzināja lielu egli. Nāca Salavecītis, pasniedza dāvanas, un priecājās gan mazie, gan lielie.

Grupa nodaļas ugunsdzēsēju bērnu sadomāja organizēt savu zēnu “ugunsdzēsības biedrību”. Galvenie organizētāji bija brāļi Ēriks un Harijs Kohi, par palīgu biju arī es. Tika izstrādāti un uzrakstīti kārtības noteikumi jeb statūti. Tā kā misiņa ķivere bija tikai Harijam, tad mēs, pārējie puikas, ļoti gaidījām Līgo svētkus, kad vecāki toreizējā Daugavmalas tirgū mums nopirka ugunsdzēsēju kartona cepures. Mūsu jauno ugunsdzēsēju rotaļas sastāvēja no apmācībām, apmēram pēc lielo ugunsdzēsēju parauga, kā



1928. gads. 5. nodaļa Akmeņu ielā pavasara plūdos.

arī no ierindas mācībām un parādēm. Bija paredzēts, ka priekš mums izgatavos arī karogu. Daugavmalas tirgū nopirkām zaļi krāsotu koku, paredzētu gumijkoka atbalstam. Šis koks mums bija par jaunā karoga kātu. Ugunsdzēsēji, redzēdami lielo neatlaidību un arī zināmu organizētību, mums izgatavoja metāla cirvīšus pēc ugunsdzēsēju parauga. Protams, tie bija miniatūri. Ja nemaldos, Lieldienās Harija vecāki uzdāvināja skaistu karogu. Tas bija tumši zilā krāsā ar sarkanu iekantējumu un ugunsdzēsēju emblēmas attēlu. Kamēr vēl nebija karoga, sarīkojām karoga kāta iesvētīšanu. Kad dabūjām jauno karogu, svētki bija daudz lepnāki. Kā tādās reizēs pienācās, tika pasniegtas no kartona izgatavotas un izdaļotas goda zīmes, paši izgatavojām arī biedru kartes. To visu atceroties, bērnības laiks šķiet ļoti skaists. Dzīvojot starp ugunsdzēsējiem un vērojot viņu darbu, jau no mazotnes mācījāties to cienīt.

Dzīve gāja savu gaitu, nekas nestāvēja uz vietas. Pienāca 1928. gada rudens, kad manam tēvam bija laiks atstāt ugunsdzēsēju rindas un aiziet pensijā. Viņš Rīgas pilsētas ugunsdzēsības dienestā bija nokalpojis 28 ar pusi gadus. Skumji tēvam bija atstāt ierasto dienestu, ne mazāk skumji bija man šķirties no draugiem, tik ierastās ugunsdzēsēju nodaļas un arī no dzimtās mājas Akmeņu ielā. Tomēr atmiņas par bērnību palikušas visam mūžam.”

## Kokzāģētavas un *Provodņika* degšana

1927. gadā naktī uz 15. maiju Belinkija koku zāģētavā Kurmanova (tagad A. Upīša) ielā 17 izcēlās liels ugunsgrēks. Uguni pamanīja tikai ap pulksten vieniem naktī, kad no fabrikas mašīnu telpām jau šāvās liesmas, kas apņēma gateri un citas tuvākās būves – fabrika bija vairāku simtu kvadrātasis liela, un tajā atradās arī daudzas citas ēkas. Pirmie ugunsdzēsēji notikuma vietā ieradās nepilnas piecas minūtes pēc ziņojuma saņemšanas. Dzēšanas darbos piedalījās 1., 3. un 4. nodaļa, kā arī Rīgas BUB u.c. No pilsētas ugunsdzēsējiem tur strādāja 35 vīri, bet brīvprātīgo bija vairāk – pāri 50. Milzīgais ugunsgrēks atblāzmojās pat attālākajās pilsētas nomalēs. Ar lielām pūlēm ugunsdzēsēji to ierobežoja pēc 45 minūtēm, taču darbus pabeidza tikai pret rītu, pulksten septiņos. Ugunsgrēks nodarīja milzīgus zaudējumus. Tiesa, fabrikas ēkas, mašīnas un kokmateriāli bija apdrošināti vairākās apdrošināšanas biedrībās. Vēl mēnesi pēc ugunsgrēka tā cēloni nebija izdevies noskaidrot. Veicot dzēšanas darbus, vairāki dzēsēji guva vieglākus un smagākus ievainojumus. Divus mēnešus vēlāk, 16. jūlija rītā, tika izziņots ugunsgrēks Ganību dambī 31 *Provodņika* fabrikā. Ugunsdzēsējiem piebraucot, izrādījās, ka uz mūra noliktavas jumta ap “ciklonu” gruzd koka putekļi un sīkās, pa visu jumtu izkaisītās skaidas. Tās salēja ar ūdeni, un jumtu notīrīja. Apskatot jumta papes apsitumu, atklājās, ka tas bija cietis no uguns tikai vienā vietā, kur izdedzis apmēram ceturtdaļu kvadrātmetra liels papes gabals. Aplūkojot jumtu no apakšas, nekādas degšanas pazīmes nebija redzamas. Ņemot vērā jumta vienkāršo konstrukciju, stipro saliešanu un turpmāko fabrikas personāla ugunsgrēka vietas novērošanu, tika pieņemts lēmums jumta apsitumu nenoplēst, un ap pulksten desmitiem rītā ugunsdzēsēji atgriezās nodaļā.

Pēc sešām stundām jumts uzliesmoja no jauna. Dega trīs ēkas. 4. nodaļas vīri uzsāka darbu – no automobiļa izvilkta trīs šļūteņu līnijas. Karstums un uguns pie automobiļa bija tik lieli, ka šoferim aizdegās brezenta mētelis. Vēlāk dzēšanas darbos iesaistījās arī Rīgas BUB ar motorsūkni, Kundziņsalas BUB, Rīgas arodniecisko ugunsdzēsēju 1. un 3. nodaļa. Ugunsgrēka dzēšanas vadību uzņēmās Rīgas brandmajora palīgs Eizens Leija. Liesmas izplatījās neticamā ātrumā, uguns vēja virzienā bija pārņēmusi arī lielo divstāvu ēku ar zāģveidīgo jumtu un, vējam pa-

stiprinoties, draudēja pieņemt katastrofālus apmērus. Tādēļ nācās izsaukt papildspēkus – velkoņus, Šreienbušas un Priekšpilsētas brīvprātīgos ugunsdzēsējus. Tikai tad uguni izdevās ielenkt no visām pusēm un pēc stundu ilgas cīņas ierobežot pavisam. Dzēšanas darbu laikā notika četri nelaiemes gadījumi. Stobrvedis Bernhards Brants izkrita cauri griestiem strādnieku virtuvē, ugunsdzēsējs Reiērs no karstuma pagāta, šoferis Rozītis saindējās ar dūmiem un motora izplūdgāzēm, bet stobrvedim Kazimiram Sinkevičam nācās izvairīties no akmeņiem, kas krita, sagāžoties mūrim. Dzēšanas darbi ieilga līdz pat pulksten pusčetriem naktī. Ugunsgrēka vietu pēdējie atstāja 4. nodaļas vīri, uzraudzību uzticot fabrikas strādniekiem un policijas kārtībniekiem, piekodinot izsaukt ugunsdzēsējus, ja kāda no gruzdošajām vietām uzliesmotu no jauna. Un uguns patiešām neilgi pēc sešiem rītā uzliesmoja vēlreiz. Taču tā nebija pārlieku liela, un pēc īsa laika to izdevās nodzēst. Pulksten 11 tika noorganizēta galīgā gruzdošo atkritumu kaudžu izjaukšana, kurā piedalījās arī fabrikas strādnieki. Darbi ilga līdz pat pēcpusdienai.

Visos ugunsgrēkos kopumā izdega divas noliktavas ar gatavo produkciju un fabrikas *Albator* jumts. Ugunsgrēka likvidēšanā izmantoja 60 šļūteņu līnijas (1000 metri) ar lielāku diametru un 29 šļūteņu līnijas (580 m) ar mazāku diametru, septiņus autosūkņus, motorsūkni, divus rokas sūkņus,



1927. gada 16. jūlijs. Pēc ugunsgrēka a/s "Provodņiks" Ganību dambī 31.

astoņus velkoņus un motorlaivu. Ugunsgrēka likvidēšana dzēsējiem prasīja 24 stundas un 11 minūtes. Vēlāk noskaidroja, ka degšana, iespējams, radusies katlu mājas kurtuvē, no kuras dūmu kritumu gadījumā dzirksteles caur ventilācijas logiem varēja tikt uz skaidām apkaisītā jumta, kā arī skaidu kaudzēs zem "ciklona". Tomēr atklājās arī ugunsdrošības noteikumu pārkāpumi – defekti ražošanas tehnoloģiskajā procesā, ciešā apbūve, brandmūru trūkums, ar kokmateriāliem aizsprostoti ceļi. Kā varbūtējs ugunsgrēka iemesls tika minēta arī nejauša dzirkstele no garām braucoša velkoņa. Turklāt gaisa temperatūra todien sasniedza +34 grādus pēc Celsija. Sarunās ar fabrikas darbiniekiem noskaidrojās, ka ugunsnelaime uzņēmumu neskar pirmo reizi – skaidas uz jumta degušas arī iepriekš, taču ik reizi uguns laikā pamanīta un nodzēsta. Diemžēl fabrikā nebija nopietnu ugunsdzēsamo līdzekļu. Kad *Provodņika* pārvaldnieks pēc pirmā ugunsgrēka fabrikas direktoriem ieteicis pieņemt dežurantus – ugunsdzēsējus, tie priekšlikumu noraidījuši.

1928. gada 8. februārī ugunsgrēks izcēlās kokvilnas vērptuvē *Lenta* Jelgavas ielā 52. Ziņu par notikušo 5. nodaļas ugunsdzēsēji saņēma pulksten trijos naktī. Pēc četrām minūtēm nodaļa pilnā sastāvā ieradās notikuma vietā un konstatēja, ka deg divstāvu mūra fabrikas ēkas jumts un otrs stāvs. Izziņoja lielo ugunsgrēku, jo sausais rūpniecības ēkas jumts virs kokvilnas diedziņu vērpsšanas zālēm ar eļļainajām grīdām un kokvilnas putekļiem dega ar milzīgu liesmu. Pēc astoņām minūtēm ieradās arī 1. nodaļas dzēsēji brandmajora Artūra Kiesnera un palīga E. Leijas vadībā. Drīz ieradās arī vairāku BUB ugunsdzēsēji. Darbā laida piecas autošļirces un motoršļirci. Darbojās arī fabrikas ūdensvada sprinkleri. Uguni apkaroja ar 12 stobriem, lietojot trīsdaļu izvelkamās un lielās mašīntrepes. Pēc trim stundām uguni apslāpēja, tomēr līdz galīgai apdzēsšanai 5. nodaļa strādāja līdz pulksten astoņiem rītā. Dzēsšanas laikā, krītot pār šahtu, kas bija pilna ar ūdeni, labo kāju izmežģīja brandmajora palīgs Leija.

Fabrikas galvenajam korpusam nodega jumts, cieta otrā stāva griesti, sadega vērppjamās mašīnas, bojāts un caurdedzis blakus ēku jumts. Fabrika bija apdrošināta sešās firmās. Kā izdevās noskaidrot, ugunsgrēka cēlonis bija ļaunprātīga dedzināšana. 5. nodaļas brandmeistars Ž. Ansons vēlāk rakstījis: "Apstaigājot ugunsgrēka vietu, atradu kādu atvērtu pagraba logu un pie tā pudeli ar petrolejas atliekām." Izrādījās, ka ugunsgrēku bija izraisījusi kāda no fabrikas bijušajām strādniecēm, kura gribējusi atriebties.

## Postošākie ugunsgrēki 20./30. gadu mijā

1929. gadā Latvijā joprojām bija tikai viens ugunsdzēsamais rīks darbiem uz ūdens. Tas piederēja Rīgas Ostas ugunsdzēsēju biedrībai (dibināta 1911. gadā kā Pēterpils ugunsdzēsēju biedrība, vēlāk savā uzraudzībā pārņemot arī Rīgas ostas rajonu un iegūstot jaunu nosaukumu), kas motorlaivai *Kate* veica kapitālo remontu un nodēvēja par *Ugunsdzēsēju*. Tā paša gada vasarā LUS organizēja kārtējo ugunsdzēsēju kongresu Daugavpilī, kurā atkal izskanēja skumjas atziņas, ka ugunsdrošības stāvoklis valstī nav apmierinošs. Lai uzlabotu ugunsdzēsēju materiālo stāvokli, kas ļautu efektīvāk cīnīties ar uguni, savienības pārstāvji iesniedza vairākus lūgumus valsts iestādēs, taču tie tika noraidīti.

Togad LUS pabeidza ugunsdzēsēju muzeja un bibliotēkas izveidošanu, kā arī papildināja goda zīmi *Par izciliem nopelniem ugunsdzēsībā* ar trešo un ceturto šķiru.

1929. gadā Rīgā reģistrēti vairāki traģiski notikumi, kas pilsētniekus satrauca daudz vairāk nekā Zviedrijas karaļa Gustava V vizīte. Pirmo satraukumu izraisīja vilcienu sadursme Pārdaugavā. 26. jūnijā neilgi pēc astoņiem vakarā starp Torņakalna un Zaslauka stacijām sadūrās pasažieru vilcienu sastāvi Ķemeri – Rīga un Rīga – Asari. Vēlāk, izmeklējot notikušo, noskaidroja, ka Torņakalnā vilciena sastāvu Rīga – Asari dzelzceļnieki novadījuši uz ceļa, pa kuru brauca vilciens Ķemeri – Rīga. Lai gan no Rīgas braucošā vilciena vadītājs pamanījies pretimbraucošo vilcienu un mēģinājis nobremzēt, bijis par vēlu. Spēcīgais trieciens Ķemeru vilcienam sadragāja bagāžas, pasta un piecus preču – pasažieru vagonus, bet Rīgas vilcienam sabojāja otrās klases vagonus. Sadursmes vietas tuvumā nejauši atradās Valmieras kājnieku pulka kara ierēdnis Bračiņš, kurš par notikušo pa telefonu paziņoja visiem atbildīgajiem dienestiem. Pirmie notikuma vietā ieradās ugunsdzēsēji, mazliet vēlāk – Rīgas prefektūras un Dzelzceļu policijas darbinieki, bet pēdējie – mediķi sanitārajās automašīnās. Sadursmes vietā ieradās arī iekšlietu un satiksmes ministri, Rīgas prefekts, prokuratūras, kriminālpolicijas un dzelzceļu ekspluatācijas direkcijas darbinieki. Kustību uz dzelzceļa līnijas Rīga – Jūrmala atjaunoja pēc stundas un 13 minūtēm, bet liecinieku pratināšana ilga līdz pat pulksten četriem rītā.

Dzelzceļa katastrofā gāja bojā vilciena Ķemeri – Rīga konduktori Pēteris Avotiņš un Miķelis Struņevičs, ceļā uz slimnīcu no gūtajiem ievainojumiem

nomira kāda sieviete, kuras personu tā arī neizdevās noskaidrot. Ar smagiem ievainojumiem Rīgas 2. slimnīcā nogādāja divas sievietes un trīs vīriešus, vieglākus ievainojumus guva vēl deviņi pasažieri. Daudzi no braucējiem bija guvuši sīkus ievainojumus un pēc pirmās palīdzības sniegšanas atlaisti mājās. Katastrofas izmeklēšanai ieceltā komisija noskaidroja, ka vainīgs bijis Torņakalna stacijas rezerves dežurants Stīpnieks, kurš novadījis vilciena sastāvu uz nepareizām sliedēm, un viņu apcietināja.

Nākamais satraucošais notikums rīdziniekus skāra pēc diviem mēnešiem. 1929. gada 21. augustā aizdegās Leitnera velosipēdu fabrika, kas atradās a/s *Delka* austuves ēkā Brīvības ielā 133. Ugunsgrēks izcēlās agrā rīta stundā, uz to izbrauca 1. un 3. nodaļas dzēsēji, jo tika izziņots lielais ugunsgrēks. Ieradās arī apkārtējās brīvprātīgo ugunsdzēsēju komandas. Lai gan pilsētas ugunsdzēsēju rīcībā bija labāka tehnika, lielajos ugunsgrēkos bez brīvprātīgo līdzdalības neiztika. Ugunsgrēka dzēšanas laikā izcēlās konflikts starp Rīgas BUB (dibināta 1865. gadā) virsnieku Robertu Šleiheru un Rīgas pilsētas brandmajora palīgu E. Leiju. Šleihera padotie savu automobili bija novietojuši Brīvības ielā, lai no tās puses aizsargātu blakus esošo Ērenpreisa velosipēdu fabriku, taču Leijam, kurš vadīja dzēšanas darbus, tas nepatika, un viņš lika šļūteņu līniju novākt. Tas prasīja apmēram desmit minūtes, un ar to pietika, lai liesmas pārsvietos uz blakus esošo būvi – Ērenpreisa fabriku ielas malā. Šajā ugunsgrēkā, neskaitot vairākus miljonus latu lielo materiālo zaudējumu, cieta arī ugunsdzēsēji. Kontuzēja 3. nodaļas brandmeistaru P. Bērziņu, bet smagi ievainoja Pētera BUB ugunsdzēsēju Nikolaju Jirgensonu. Viņu ar ātrās palīdzības automobili nogādāja slimnīcā. Notikušais kārtējo reizi atgādināja par brīvprātīgo ugunsdzēsēju beztiesisko stāvokli nelaimes gadījumos, jo nebija likuma, kas materiāli nodrošinātu brīvprātīgo invaliditātes gadījumā. Pašām biedrībām līdzekļu šādiem mērķiem nebija.

Nedēļu vēlāk liels ugunsgrēks izcēlās Hasana koku zāgētavās, malkas un kokmateriālu noliktavās. Kad ieradās ugunsdzēsēji, visa zāgētava jau bija liesmās. Gaisā pacēlās degošo planku un malkas grēdas, kuras kā ražetes uzliesmoja un ar lielu troksni krita lejā. Pēc vairāku stundu darba uguni izdevās ierobežot.

Arī 1929. gada nogale bija nemierīga. 18. decembrī Sīkumtīrgū Gogoļa un Puškina ielas stūrī, vecajā koka būvju rajonā izcēlās ugunsgrēks. Tur atradās neskaitāmi veikali, bet tajos – ātri uzliesmojoši priekšmeti, maisi, drēbes, mēbeles u.c. Liesmas strauji izplatījās, un pulksten 24 korpusu



1929. gada augusts. Ugunsgrēks Hasana koku zāģētavā un kokmateriālu noliktavās.

ielu stūrī pilnībā bija pārņēmusi uguns. No lielā karstuma izkusa apledojums uz tuvējo māju sienām, plīsa logu rūtis. Nelaimes vietā bija ieradušās visas Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju nodaļas un vairākas brīvprātīgo ugunsdzēsēju komandas. Dzēšanas darbus traucēja stiprais sals, apledojušie ūdensvadi un dzēšanas ierīces. Veikali bija pilnīgi izdeguši, un zaudējumi sniedzās simtos tūkstošos latu, turklāt lielākā daļa sadegušo preču nebija apdrošinātas. Tomēr neviens no notikušajiem ugunsgrēkiem nebija tik iespaidīgs un neprasija tik daudz upuru kā 1930. gada 11. aprīlī bijušajā fabrikā *Provodņiks* notikušais. Fabrikas ēku par linu noliktavu izmantoja Padomju Krievijas uzņēmums *Sovtorgflot*, un tur atradās arī citi uzņēmumi un noliktavas ar ugunsnedrošiem materiāliem. Plašos apmēros dega Krievijas lini, un ugunsgrēks pieņēmās spēkā. Uz pirmo izsaukumu pulksten 20 izbrauca 3. un 4. nodaļas ugunsdzēsēji. Brandmajors A. Kiesners vēlāk *Ugunsdzēsējā* atcerējās: “Kad pēc pulksten 20 ieradās ugunsgrēka vietā, redzēju, kā deg padomju Krievijas lini *Provodņika* piecstāvīgās ēkas trešajā stāvā. Sākumā likās, ka uguns nepāries uz ēkas otro un pirmo stāvu. Ap pulksten 21.30 betona ēka sāka uzrādīt deformācijas pazīmes. Sabrukšana likās neizbēgama. Dzēsējiem tika dots rīkojums turēties tālāk no degošās ēkas un atstāt vienstāva ēku jumtus. Ēkas, kas atradās Mīlgrāvja galā, sabrukšana notika tik pēkšņi, ka visi 1. nodaļas ugunsdzēsēji nepaspēja atstāt vienstāva ēkas jumtu un, betona ēkai sabrūkot,



*1930. gada 11. aprīlis. Lielajā ugunsgrēkā bijušās "Provodņika" fabrikas teritorijā dzīvību zaudēja divi ugunsdzēsēji, bet vairāki guva ievainojumus.*

tika nogāzti un daži arī apbērti." Ēkas drupās dzīvību zaudēja nopelniem bagātie 1. nodaļas darbinieki Augusts Janno un Kazimirs Marcinkēvičs, bet ievainojumus guva ugunsdzēsēji Juris Skudiņš, Sloka un Bērziņš. Sabrūkot ēkas pilsētas galam, ievainojumus guva divi BUB dzēsēji – Ludvigs Gundlahs un Teodors Sovetkins. Abus nogādāja slimnīcā.

Līdz ar ēkas sabrukšanu uguns tomēr pārmetās uz pirmo un otro stāvu. Tikai pulksten vienos naktī nelaimes vietu pameta brīvprātīgie ugunsdzēsēji. No pilsētas ugunsdzēsējiem pēdējie palika 4. nodaļas vīri, bet līdz pat 19. aprīlim tur dežurēja trīs dzēsēji, šoferis pie motorsūkņa un velkonītis. Ugunsgrēka izcelšanās iemeslus tā arī neizdevās noskaidrot, taču bija aizdomas, ka notikusi ļaunprātīga dedzināšana. Citādi nebūtu iespējams, ka dažās minūtēs uguns izplatītos pa visu garo korpusu. Uguns izplatīšanos veicināja un dzēsšanas darbus apgrūtināja apstākļi, ka lini bija nokrauti rūpniecībai paredzētā ēkā (260 m garumā) bez starpsienām. Ēkas sabrukšanu veicināja kailās dzelzs sijas, kas karstumā deformējās, aizraujot līdzī betona stabus. Nebija padomāts pat par elementārākajiem ugunsdrošības noteikumiem.

Ugunsgrēka upuru bēres notika 18. aprīlī. Bēru gājiens sākās Rāts-

laukumā, virzījās pa Brīvības ielu uz Raiņa kapiem. Procesija bija vairāk nekā kilometru gara. Kapos atvadu runu teica Rīgas pilsētas galva A. Krieviņš, pārstāvis no *Sovtorgflot*, brandmajors Kiesners un viņa palīgs Leija, LUS valdes un LUS Rīgas sekcijas, kā arī Rīgas sociāldemokrātu organizācijas pārstāvji un visu Latvijas novadu ugunsdzēsēji. Bēru gājienā piedalījās vairāk nekā tūkstoš ugunsdzēsēju, un mūziku nodrošināja četri orķestri. Abus ugunsdzēsējus guldīja vienā kapā, un Rīgas ugunsdzēsēji viņiem uzstādīja marmora pieminekli, kurā bija iekalts – “Krituši cīņā pret uguns postu”.

Nākamā lielākā ugunsnelaime sevi pieteica pēc divām nedēļām. 25. aprīlī pulksten piecos no rīta ugunsgrēks izcēlās sērkokciņu fabrikas *Vulkāns* noliktavās Bauskas ielā 55. Kad ugunsgrēka vietā ieradās Akmeņu ielas nodaļas vīri, liesmu varā jau atradās divas ēkas. Nekavējoties izziņoja lielo ugunsgrēku, un ieradās papildspēki – UK pārējās nodaļas, BUB. Noliktavās atradās kastes ar jau gataviem sērkokciņiem un citām degošām vielām, tādēļ uguns strauji pieņēmas plašumā un apdraudēja arī pārējās ēkas. Tikai ap pulksten 11 ugunsgrēku izdevās likvidēt. Nodarītie zaudējumi bija ļoti lieli, vairāk nekā 350 tūkstošu latu apmērā. Ugunsgrēkā sadega fabrikas mašīnas un daudz gatavās produkcijas.

Vasarā nepilnās trīs nedēļās – laikā no 21. jūnija līdz 10. jūlijam – kokapstrādes uzņēmumos un kokmateriālu noliktavās izcēlās vēl četri lieli ugunsgrēki. Visos gadījumos tos veicināja karstais laiks, liels daudzums izkaltošo kokmateriālu un ugunsdrošības noteikumu neievērošana.

## Pirmais likums ugunsgrēku apkarošanā

Pēc ugunsgrēka Padomju Krievijas linu noliktavā izrādījās, ka ugunsdzēsēju aprīkojums ir pārāk vājš, lai cīnītos ar lieliem ugunsgrēkiem. Tāpēc vajadzēja pastiprināt rīku sastāvu – 1930. gadā nopirka vēl vienu modernu *Magirus* autošļirci ar 100 zirgspēku stipru motoru un sūkni, spējīgu dot vairākus tūkstošus litru ūdens minūtē. Autošļircē bija vieta desmit ugunsdzēsējiem un 800 metriem šļūteņu. Jaunais ieguvums, kas pilsētai izmaksāja 50 000 latu, tika atzīts par ļoti praktisku un noderīgu. Tomēr vēlāk, iebūvējot automašīnas priekšpusē arī putu stobru un papildu šļūteņu skrituli aizmugurē, to modernizēja. Pēc uzlabojumiem autošļirce



*1930. gadā pilsētas vadība Maskavas ielā 1b ierīkoja modernu signalizācijas centrāli ugunsgrēku izziņošanai.*

uz ugunsgrēku varēja izvest pat līdz 1300 metriem šļūteņu un ugunsgrēku dzēšanā izmantot arī gaisa mehāniskās putas. Pēc auto saimnieka – 4. nodaļas brandmeistara Lapovica priekšlikuma Rīgā no Baldonē izaudzētajām lakricas saknēm sāka izgatavot putu ekstraktu gaisa mehānisko putu iegūšanai. Putu ekstraktus sāka lietot visas UK nodaļas. Tikpat nozīmīga ugunsgrēku apkarošanā bija arī savlaicīga trauksmes izziņošana. 1930. gadā pilsēta Maskavas ielā 1b ierīkoja modernu signalizācijas centrāli ar četrām apakšcentrālēm nodaļās, kā arī 160 ielas uguns paziņošanas aparātus. Vēlāk tīkls paplašināts, un ap 1932. gadu uguns paziņošanas tīkla gaisa un apakšzemes vadu garums sasniedza 185 kilometrus ar 194 uguns paziņošanas aparātiem. Lai ierīkotu drošu uguns paziņošanu arī nomalēs un apmierinātu rūpnieku pieprasījumus pēc paziņošanas aparātu ierīkošanas, tīklu vajadzēja paplašināt. Vēl 1931. gadā pasūtīja jaunu papildu centrāli 5. nodaļai, kura varēja darboties pilnīgi pastāvīgi, un, ja kādreiz pārtrūktu visa satiksme ar Pārdaugavu, traucējumi paziņošanā nerastos.

1930. gada statistika par ugunsgrēkiem pilsētā nebija iepriecinoša – saņemti vairāk nekā 532 izsaukumi, tiesa, vairāk nekā simts bijuši viltus. Situāciju nevarēja uzskatīt par apmierinošu, un joprojām bija

nepieciešamas pārmaiņas. Pēc ilgas gaidīšanas tādas arī sekoja. 1930. gada 5. decembrī Saeima pieņēma un 16. decembrī Valsts prezidents Alberts Kviesis izsludināja *Ugunsgrēku apkarošanas likumu*, ar ko ugunsdzēsēji ieguva tiesisku stāvokli un valsts materiālo atbalstu.

## *Ugunsgrēku apkarošanas likums*

### *I Ugunsgrēku apkarošanas vispārīgā pārzināšana*

- 1. Ugunsgrēku apkarošanas vispārīgā pārzināšana piekrīt Iekšlietu ministrijai.*
- 2. Vispārīgā ugunsgrēku apkarošanas lietu vadība uzticēta Iekšlietu ministrijas Būvniecības pārvaldei, pie kuras pastāv Ugunsgrēku apkarošanas padome un ugunsgrēku apkarošanas inspektors.*
- 3. Ugunsgrēku apkarošanas padome sastāv no deviņiem locekļiem: Būvniecības pārvaldes priekšnieka vai viņa vietnieka kā priekšsēdētāja, diviem Iekšlietu un viena Finanšu ministrijas pārstāvja, viena pārstāvja no LUS, viena pārstāvja no pilsētu savienības, viena pārstāvja no apriņķu pašvaldību savienības pārstāvja, viena pārstāvja no Latvijas apdrošināšanas akciju sabiedrību savienības un viena pārstāvja no Ugunsapdrošināšanas centrālām kooperatīvām organizācijām; pēdējos divus pārstāvjus apstiprina iekšlietu ministrs.*
- 4. Ugunsgrēku apkarošanas padomes sēde ir pilntiesīga pieņemt lēmumus, ja tajā piedalās vismaz puse no tās locekļiem, to skaitā priekšsēdētājs vai viņa biedrs. Visus jautājumus ugunsgrēku apkarošanas padome izšķir ar vienkāršu balsu vairākumu. Ja balsis dalās vienlīdzīgi, tad sēdes vadītāja balsis izšķir.*
- 5. Būvniecības pārvaldes uzdevumi ugunsgrēku apkarošanas lietās:*
  - 1) izstrādāt vispārīga rakstura noteikumus un likumprojektus ugunsgrēku apkarošanai;*
  - 2) pārbaudīt un iesniegt iekšlietu ministram apstiprināšanai pilsētu un apriņķu pašvaldību un ugunsdzēsēju organizāciju savienības izstrādātos vietējos saistošos noteikumus ugunsgrēku apkarošanai, skursteņu un citu dūmu vadu ierīkošanai un tīrīšanai;*
  - 3) pārbaudīt ugunsdzēsēju organizāciju un viņu savienību priekšlikumus Būvniecības pārvaldes rīcībā esošo naudas līdzekļu sadalīšanai un iesniegt iekšlietu ministra apstiprināšanai šo līdzekļu sadalīšanas galīgo projektu;*
  - 4) pārbaudīt valsts iestāžu un pašvaldību, kā arī ugunsdzēsēju organizāciju rīcību ugunsgrēku apkarošanas likuma un noteikumu izpildīšanā;*
  - 5) pārbaudīt ugunsdzēsēju organizācijām atvēlēto naudas līdzekļu izlietošanas pareizību;*

- 6) iesniegt iekšlietu ministra apstiprināšanai ugunsdzēsēju ietēru un nozīmju paraugus;
  - 7) ierosināt jaunu ugunsdzēsēju organizāciju dibināšanu;
  - 8) ierosināt neapmierinoši darbojošos brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju slēgšanu un iesniegt tādu ierosinājumus iekšlietu ministra apstiprināšanai.
6. Iepriekšējā (5.) pantā minētie jautājumi pirms izlemšanas nododami Ugunsgrēku apkarošanas padomes atsauksmei.

## ***II Vietējie ugunsgrēku apkarošanas orgāni un to uzturēšana***

7. Aizsardzībai pret uguni, ugunsdzēsēšanai un palīdzības sniegšanai ugunsgrēku gadījumos pastāv: valsts iestāžu, pašvaldību, privātu uzņēmumu un brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības.

8. Valsts iestāžu ugunsdzēsēju organizācijas pastāv un tās dibina pēc vajadzības, paziņojot par to būvniecības pārvaldei. Uzturēšanas izdevumus sedz valsts.

9. Pašvaldību ugunsdzēsēju organizācijas dibināmas pēc vajadzības, kādam nolūkam var apvienoties vairākas pašvaldības. Organizāciju uzturēšanas izdevumus sedz pašvaldības no attiecīgām budžeta summām.

10. Pašvaldību ugunsdzēsēju organizācijas jādibina pilsētās, kur nedarbojas brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizācijas vai kur tās darbojas neapmierinoši.

11. Ja pilsētas pašvaldība savu ugunsdzēsēju organizāciju neuztur, tad pašvaldības budžetā paredzamas summas apmierinoši darbojošos brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju pabalstam, instrukcijas noteiktos apmēros, kas nosakāms saziņā ar Pašvaldības departamentu. No pašvaldību budžetos paredzētām summām sedzami brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju izdevumi, kas cēlušies sakarā ar ugunsgrēku dzēšanu (ūdens, dzēšamo rīku vešanas, kurināmā, smēres un citi izdevumi).

12. Privāto iestāžu un uzņēmumu ugunsdzēsēju organizācijas dibina pie privātām iestādēm un uzņēmumiem, kam tās jāuztur.

13. Brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizācijas darbojas uz Iekšlietu ministrijā reģistrētu statūtu pamata. Reģistrācijas pieteikums parakstāms vismaz pieciem organizācijas dibinātājiem. Pieteikumam jāpieliek statūti trīs eksemplāros. Organizācijas pieteikuma iesniedzēja pilnvaras, statūtu sastādīšana un pārsūdzības kārtība paredzēta likumā par biedrībām, savienībām un politiskām organizācijām. Pašvaldību un privāto iestāžu un uzņēmumu ugunsdzēsēju organizācijas un brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizācijas, kuru statūti jau apstiprināti Apgabaltiesā, pieteicamas Iekšlietu ministrijā.

14. Pēc ugunsdzēsēju organizācijas statūtu reģistrēšanas attiecīgā organizācija jāieved reģistrā un divu nedēļu laikā jāpiesūta organizācijas dibinātājiem viens statūtu eksemplārs ar uzrakstu par reģistrāciju. Par organizācijas



20. gadi. Depo Hanzas ielā 5. Priekšplānā ugunsdzēsēji ar "Merryweather" tvaika sūkni.



20. gadi. Zirgu pajūgi pie nodaļas Akmeņu ielā.

reģistrāciju Iekšlietu ministrija publicē "Valdības Vēstnesī"; publikācijas izdevumus iemaksā dibinātāji.

15. Būvniecības pārvaldes rīcībā esošās summas sastādās no valsts budžetā šai vajadzībai paredzamām summām.

16. Iepriekšējā (15.) pantā minētās summas izlietojamas ugunsaizsardzības, ugunsdzēsēšanas vai palīdzības sniegšanas tiešai darbībai un izveidošanai un sadalāmas divas reizes gadā.

17. Ugunsdzēsēju organizācijām piesprieštie pabalsti izlietojami vienīgi noteiktam mērķim un atmaksājami, ja Būvniecības pārvalde konstatētu citādu izlietošanu.

18. Norēķināšanās par pabalstiem izdarāma saskaņā ar iekšlietu un finansu ministru noteikumiem.

19. Brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizācijas iesniedz Būvniecības pārvaldei gada pārskatus.

### **III Ugunsdzēsēju tiesības, pienākumi un attiecības pret valsts un pašvaldības iestādēm**

20. Ugunsgrēka vietā visas ugunsdzēsēju komandas un pilsoņi padoti vietējam pašvaldības ugunsdzēsēju virsniekam vai viņa vietniekam, bet kur pašvaldību ugunsdzēsēji nav – ugunsgrēku apkarošanas padomes apstiprinātam brīvprātīgās organizācijas virsniekam.

21. Ja ugunsdzēsēju spēks izrādās par nepietiekošu lielāku ugunsbriesmu un zaudējumu novēršanai, ugunsdzēsēju virsnieka, policijas vai pašvaldības pārstāvja rīcībā un vadībā jā piedalās ugunsdzēsēšanā un palīdzības sniegšanā visiem darba spējīgiem iedzīvotājiem, saskaņā ar noteikumiem, kurus izdod iekšlietu ministrs. Ugunsgrēku apkarošanā jā piedalās arī karaspēkam, saskaņā ar noteikumiem, kurus izdod iekšlietu ministrs, vienojoties ar kara ministru.

22. Pie mežu, purvu vai tīreļu degšanas policijas, vietējā meža ierēdņa vai pašvaldības pārstāvja rīcībā un vadībā jā piedalās ugunsdzēsēšanā un palīdzības sniegšanā pēc vajadzības visiem darba spējīgiem iedzīvotājiem no 15 kilometru apkārtnes. Ugunsdzēsēšanai jā ņem līdzī attiecīgās personas rīcībā esošie ugunsdzēsēšanai noderīgie rīki.

23. Lielu ugunsgrēku gadījumos, saskaņā ar iekšlietu ministra izdotu instrukciju, rūpniecības uzņēmumos, veikalos un valsts un pašvaldības iestādēs nodarbinātie brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju biedri nekavējoties jāatbrīvo no viņu pienākumiem ugunsdzēsēšanas darbam. Lielos ugunsgrēka gadījumos uz ugunsdzēsēju virsnieka vai policijas rīkojumu no darba jāatbrīvo visi strādnieki, izņemot uz vietas nepieciešamos.

24. Dzelzceļiem un tvaikoņu īpašniekiem uz ugunsdzēsēju virsnieka pieprasījumu jādod viņu rīcībā esošie transporta līdzekļi komandu pārvešanai

un jāsniiedz palīdzība ugunsdzēsēšanā. Pārvadāšanu pa valsts dzelzceļiem un valsts un pašvaldības kuģos izdara bez maksas. Privātu dzelzceļu un kuģu īpašnieku tiešus izdevumus atlīdzina valsts un attiecīgās pašvaldības saskaņā ar noteikumiem, kurus izdod iekšlietu, satiksmes un finanšu ministri.

25. Ugunsgrēku gadījumos uz ugunsdzēsēju virsnieka pieprasījumu automobiļu, zirgu un citu satiksmes līdzekļu īpašniekiem, kā arī valsts un pašvaldības iestādēm jādod savi braucamie un transporta līdzekļi ugunsdzēsēju komandu un ugunsdzēsamo rīku pārvešanai. Zirgu, braucamo un citu satiksmes līdzekļu īpašniekiem, izņemot valsts un pašvaldības iestādes, maksājama atlīdzība no valsts un attiecīgās pašvaldības līdzekļiem saskaņā ar taksu.

26. Dzēšot un aprobežojot ugunsgrēku, ugunsdzēsēju komandai sava virsnieka vadībā vai uzdevumā ir tiesības ieiet un rīkoties pēc vajadzības visās telpās un mājās, kuras apdraud uguns. Par sabojātiem un nolietotiem rīkiem, kas ņemti ugunsgrēka apkarošanai no privātām personām, atlīdzina vietējā pašvaldība pēc sava ieskata.

27. Rīkojumus par apdraudēto un vēl nedegošo ēku vai to daļu, žogu utt. nojaukšanu ugunsgrēka apkarošanas nolūkā dod ugunsdzēsēju komandas virsnieks ar policijas vai pašvaldības pārstāvju piekrišanu, ja pēdējie atrodas ugunsgrēka vietā. Nojaukšanu var iesākt, ja tā ir nepieciešama. Zaudējumi, kas cēlušies no nojaukšanas sakarā ar ugunsgrēka apkarošanu, pielīdzināmi zaudējumiem, kas nodarīti ar ugunsgrēku.

28. Pašvaldība vai policija var pieprasīt no ugunsdzēsēju organizācijām steidzamu palīdzību lielākos nelaiemes gadījumos, kur vajadzīgi ugunsdzēsēju darbs vai rīki. Ugunsdzēsēju organizācijām palīdzības sniegšana bez atlīdzības ir obligāta vietējos ugunsdzēsības rajonos, bet vajadzības gadījumā arī ārpus noteiktiem rajoniem.

29. Ugunsdzēsēju organizācijām piederošā nekustamā manta, ciktāl tā nepieciešama organizāciju tiešām vajadzībām, automobiļi, zirgi, rati, dzēšamie rīki, kā arī visi citi satiksmes līdzekļi ir brīvi no visiem valsts un pašvaldības nodokļiem un nodevām. Bruņotu spēku mobilizācijas gadījumā un kara laikā augšminētie ugunsdzēsamie piederumi nav rekvizējami kara iestāžu vajadzībām. Ugunsdzēsēju organizāciju sarakstīšanās ar valsts un pašvaldības iestādēm, kā arī apliecības nav apliekamas ar zīmognodevu. Tāpat ugunsdzēsēju organizācijas atbrīvotas no izpircas nodokļa par izrikojumiem, ja šo izrikojumu viss tīrais atlikums nolemts ugunsgrēku apkarošanas mērķiem.

30. Dzēšamie rīki un citi ugunsdzēsēšanas piederumi, kurus ugunsdzēsēju organizācijas savām vajadzībām saņem no ārzemēm, brīvi no muitas nodokļa, ja to pasūtījumus apstiprinājis Būvniecības pārvalde, izņemot valsts iestāžu pasūtījumus, kurus apstiprina attiecīgais resors.

31. Tuvākus noteikumus un instrukcijas izdod iekšlietu ministrs. Ar šo likumu atcelti attiecīgie likuma panti bijušās Krievijas likumu kopojuma III un VIII sējumā, Igaunijas un Vidzemes zemnieku likumā un Baltijas provinču likuma 1060. p.

Sagaidījuši jauno likumu, ugunsdzēsēji bija gandarīti, ka tāds beidzot tapis, tomēr, iepazīnušies ar to tuvāk, atklāja vairākas nepilnības, kuras, viņuprāt, nāktos novērst. Četrus mēnešus pēc likuma izsludināšanas *Ugunsdzēsējā* izteikti plašāki komentāri: “Tagad mums jāķeras pie viena pamatīga un nopietna darba, jo šis likums mums ir tikai viens ierocis, ar kuru tagad mums ir tiesības strādāt un izveidot ugunsdzēsības lietas tā, kā to prasa mūsu darbs. Jāsaka, ka, izlasot šo likumu, tas ir stipri īss, nepilnīgs, bet tomēr ir kaut kas, ko pie labas gribas varbūt vēl var papildināt. 2. pantā minēta uguns apkaršanas padome, un tieši tās uzdevums būs papildināt šo likumu ar tiem trūkumiem, kas nav minētā likumā izvesti. Un pirmais būtu grozīt 3. pantu, kur vismaz trīs no šīs komisijas deviņiem locekļiem būtu no ugunsdzēsēju savienības padomes kā speciālisti šinī darbā, jo tie zinās pareizāk, kas ugunsdzēsējiem trūkst šā darba sekmīgai veikšanai, bet ne dažādu ministriju ierēdņi, kuriem nav nekādu zināšanu par ugunsdzēsēju darbu un uguns apkaršanas paņēmieniem. Tad ugunsdzēsējam kā personai, kura brīvprātīgi strādā valsts iekšējās drošības labā priekš uguns, plūdu un citu briesmu novēršanas, nav nekādu paš aizsardzības tiesību. Tad arī vēl diezgan svarīgs papildinājums būtu vajadzīgs 29. pantā, kurā teikts, ka kara gadījumā ugunsdzēsēju rīki netiek mobilizēti (rekvizēti), bet paši ugunsdzēsēji tiek mobilizēti. Bet lai nu pasaka kāds, ko šie atstātie rīki varēs darīt bez ugunsdzēsējiem, jo tādu, kurus mobilizācija neķer, būs maz un galvenā kārtā starp dzēsējiem, jo tur ir vairāk jaunāki cilvēki, kuri ir galvenā darba darītāji. Te vajadzīgs papildinājums, ka kara gadījumā ugunsdzēsēji nav iesaucami armijā, jo jāņem vērā, ka nākošais karš būs citāds nekā līdzšinējie, un aizmugure tāpat, varbūt vēl vairāk tiks iznīcināta no aeroplāniem mestām gāzes un uguns bumbām. Aizmugurē ugunsdzēsējiem būs vislielākais aizsardzības un glābšanas darbs. Tāpat katrā ziņā ugunsdzēsēji jāapdrošina uz valsts rēķina pret nelaimes un nāves gadījumiem. Derētu šo likumu apskatīt un iztirzāt kādā lielākā ugunsdzēsēju sanāksmē pēc pantiem un kur kāds papildinājums būtu vēlams, to izvest dzīvē, vai nu kā likumu, vai instrukcijas veidā.”

## UGUNSDZĒSĪBA RĪGĀ 30. – 40. GADOS

Iedzīvotāju dzīves apstākļi strauji uzlabojās. Galvaspilsētas Rīgas seja kļuva arvien latviskāka. Atklāja jaunuzcelto Centrāltirgu un skaņuplašu rūpnīcu *Bellacord – Electro*. 1932. gadā PSRS un Latvija noslēdza neuzbrukšanas līgumu un pagarināja tirdzniecības līgumu. Latvijas galvenās eksporta preces bija kokmateriāli, lini, sviests un bekons. Preces vairāk izveda, nekā ieveda, tāpēc Latvijai radās zelta noguldījumi pasaules bankās.

15 gados partiju politisko nesaskaņu dēļ Latvijā nomainījās 18 valdības. Partiju savstarpējās cīņas, kā arī nelabvēlīgā ārpolitiskā situācija negarantēja valsts drošību. Lai sastādītu stabilu valdību, bija nepieciešams grozīt atsevišķus pantus Satversmē, taču ne visu partiju deputāti tam piekrita. Otra lielākā partija – Zemnieku savienība zaudēja popularitāti, bet savienības līderim un Ministru prezidentam Kārlim Ulmanim radās bažas par savu līdzšinējo ietekmi. Viņš, kara ministrs Jānis Balodis, citi vadošo partiju līderi un armijas augstākie virsnieki nolēma izdarīt valsts apvērsumu – pārņemt varu un padzīt Saeimu, cerot tādējādi ieviest pārmaiņas valstī. Apvērsums notika 1934. gada 15. maijā, un tajā neviens netika ne nogalināts, ne ievainots. Pēc apvērsuma K. Ulmanis kļuva par noteicēju valstī un saglabāja Ministru prezidenta posteni, bet 1936. gadā sevi iecēla par Valsts prezidentu. Saeimu atlaida, bet politiskās partijas aizliedza. Faktiski valstī ieviesa ārkārtējo stāvokli. Ulmaņa valdība solīja, ka to saglabās tikai tik ilgi, kamēr izmainīs Satversmi. Diemžēl ārkārtējais stāvoklis netika atcelts līdz pat 1940. gadam. Ulmaņa valdība necieta nekādu kritiku, tomēr valsts turpināja attīstīties un uzplaukt. Arī Rīga. 1935. gadā atklāja Brīvības pieminekli, bet nākamajā gadā – Rīgas Brāļu kapus. 1937. gadā notika pirmās latviešu mākslas filmas *Zvejnieka dēls* pirmizrāde. 1939. gadā sākās Otrais pasaules karš. 1940. gada vasarā Rīgā ienāca padomju karaspēks, un tika izveidota Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika, kuru tā paša gada augustā iekļāva PSRS sastāvā.

## Godam izturētā pārbaude

1931. gadā Iekšlietu ministrijā izveidoja Ugunsgrēku apkarošanas inspekciju. Kursos uz Vāciju ugunsdzēsības speciālistu sagatavošanai nosūtīja vairākus LUS biedrus. Izdeva arī ugunsdzēsēju rokasgrāmatu un mācību tabulu. Tajā pašā gadā LUS panāca vienošanos ar Zemkopības ministriju par ūdens krātuvju ierīkošanu ugunsdzēsības vajadzībām.

Drīz pēc likuma pieņemšanas Ugunsgrēku apkarošanas padome ar priekšsēdētāju – Būvniecības pārvaldes priekšnieku P. Miezi priekšgalā iepazinās ar Rīgas pilsētas UK, Rīgas BUB (dibināta 1865. gadā) un Rīgas Ostas BUB darbu. Vizītes ietvaros Rīgas pilsētas UK 1. nodaļas pagalmā Maskavas ielā ierindā nostādīja 60 UK darbiniekus, bet 5. nodaļas orķestris brandmeistara Ž. Ansona vadībā nodrošināja mūziku svinīgajam pasākumam. Tā laikā LUS valdes priekšsēdētājs pasniedza apbalvojumus. Ar Lietuvas apbalvojumu – krūšu nozīmi *Par izciliem nopelniem ugunsdzēsībā* apbalvoja 4. nodaļas brandmeistaru E. Lapovicu un vecāko ugunsdzēsēju J. Javoīšu. LUS krūšu nozīmi *Par izciliem nopelniem ugunsdzēsībā* saņēma Ž. Ansons, bet krūšu nozīmi *Par cūību* piešķīra dzēsējiem Jāzepam Ļabim, V. Reieram, G. Linkam, P. Ozoliņam, B. Brantam un P. Blūmam. Pēc apbalvošanas padomes locekļi iepazinās ar modernizēto ugunsgrēku apziņošanas centrāli un depo telpām. Turklāt viņiem bija iespēja vērot autokāpņu *Magirus* paraugdemonstrējumus. Vēlāk padomes locekļi apmeklēja arī citas UK nodaļas. 4. nodaļā Hanzas ielā tiem demonstrēja nesen iegādāto modernāko un dārgāko autošļirci *Magirus*, galdnieku mehānisko darbnīcu, šļūteņu žāvēšanu un remontu. Aplūkoja arī 3. nodaļas autosūkni *Magirus*, ko 1925. gadā nopirka par 33 000 latu.

Rātslaukumā, kur atradās Rīgas BUB (dibināta 1865. gadā), delegācija iepazinās ar *Merryweather* autosūkni, kuru izmantoja lielu ugunsgrēku dzēsēšanā. BUB apbruņojumā bija vēl divas vieglās automašīnas ar pārnēsājamiem *Konrad Rozenbauer* motorsūkņiem un 25 metrus garas mehāniskās kāpnes. Ugunsdzēsēju depo telpās vienmēr dežurēja dzēsēji un divi biedrības algotie šoferi. Depo bija iekārtota arī remontdarbnīca, kurā veica pasūtījumu remontdarbus, tā papildinot BUB ienākumus.

No Rātslaukuma padomes locekļi devās uz Rīgas Ostas BUB. Ostinieki varēja lepoties ar Latvijā vienīgo motorlaivu *Ugunsdzēsējs* un uz *Chevrolet* šasijas izveidotu ugunsdzēsēju autošļirci, kas bija aprīkota ar *Karl Metz* motorsūkni. Ostas BUB algoja šoferi, motoristu un 24 ugunsdzēsējus –

dežurantus, kuri visu diennakti uzraudzīja ostas teritoriju.

Ugunsgrēku apkarošanas padomes locekļi inspekcijas brauciena noslēgumā Elizabetes un Ausekļa ielas stūrī imitēja ugunsgrēku. Uz to pēc izsaukuma ieradās visas UK nodaļas un dažas BUB un demonstrēja savu profesionalitāti un prasmi apieties ar ugunsdzēsības rīkiem. Ugunsdzēsēji pārbaudi izturēja godam.

Tolaik ugunsdzēsēju biedrībās aktīvi darbojās arī sievietes, dibinot dāmu komitejas. Viņām bija plašs darba lauks – ziedojumu vākšana, organizējot loteriju, teātra izrāžu un saviesīgu vakaru organizēšana. Sievietes rūpējās par telpu izdaļošanu, mājīgu atmosfēru un viesu priekšzīmīgu uzņemšanu. Arī komitejas dāmām bija sava veida formas tērps – tumši zili, kroķēti svārki pāri celim un tādas pašas krāsas blūze ar baltu atloka apkaklīti un aprocēm ar izšūtiem ugunskrustiem. Galvā lika aizsardžu samta mīkstās cepures ar ugunsdzēsēju cepuru nozīmi. 30. gadu vidū LUS pieņēma brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju dāmu pulciņu instrukciju. Tajā teikts, ka dāmu pulciņā pēc brīvprātīgas izvēles var darboties visas organizācijas biedrenes. Viņu pienākumos ietilpa veicināt ugunsdzēsības ideju, sekmēt ugunsdzēsības organizācijas kultūras un saimnieciskos pasākumus, kā arī atbalstīt ugunsdzēsēju darbu tiktāl, cik tas sievietei iespējams.

Brīvprātīgā ugunsdzēsība Latvijā līdz 40. gadam galvenokārt balstījās



1932. gads. Ugunsdzēsības tehnikas parāde Esplanādē.

uz biedru naudām, dāvinājumiem un ziedojumiem. Biedrībās plaši darbojās rīcības, dāmu, jautrības komitejas. Tas saliedēja gan vīriešus un sievietes, gan viņu bērnus. Pasākumus rīkoja jo plašus. Viss sākās ar ugunsdzēsēju svētku rūpīgu sagatavošanu, iepriekš plaši ziņojot par pasākumiem un to programmu. Svētki bija ne tikai ugunsdzēsējiem, bet arī visai pilsētai. Parasti tie sākās no rīta ar aizlūgumu, īpaši svinīgi, ja notika jaundarinātā karoga iesvētīšana, tam sekoja jaunu mūža goda biedru uzņemšana, kā arī uzņemšana par ugunsdzēsēju biedrības biedru. Pēc tam notika ugunsdzēsēju biedrības parāde, kuru pieņēma augstāk stāvošās aprīņķa personas, pilsētas vadība, LUS un tās sekcijas pārstāvji. Jo lielāka bija pilsēta vai biedrība, jo augstākas amatpersonas un lielāks viesu skaits no citām biedrībām. Pēc parādes sākās ugunsdzēsēju manevri vai prasmes demonstrācija, sekoja pieņemšana, ziedojumu vākšana, dāvanu pasniegšana biedrībai. Vakars beidzās ar zaļumballi vai saviesīgu pasākumu. Šādi pasākumi ne tikai propagandēja ugunsdzēsību, bet deva arī zināmu peļņu jaunu rīku iegādei, depo celtniecībai un remontam. Sekciju svētki bija plašāki. Reizi gadā neiztrūkstoši Rīgā notika kādas sekcijas parāde Esplanādē. Tai sekoja lieli ugunsdzēsēju manevri un daudz dažādu citu pasākumu. Lielās jubilejās Rīgā notika parādes un plaši sarīkojumi, kuros dažkārt piedalījušies arī valsts prezidenti. Tas vairoja ugunsdzēsēju popularitāti un līdz ar to skaita pieaugumu. 1938. gadā ar 40 tūkstošiem biedru LUS bija viena no lielākajām sabiedriskajām organizācijām Latvijā. Būt ugunsdzēsējam un nēsāt formu bija liels gods.

### **Autoavārijas, kurās cieta ugunsdzēsēji**

1931. gada kādā jūnija pievakarē tika saņemts ziņojums par ugunsgrēku S. A. Dikmaņa kokzāģētavā Mellermuižas laukumā, rajonā, kur vairāk nekā kilometra garumā cita pie citas atradās vairākas kokzāģētavas ar plašiem kokmateriālu krājumiem. Gaisā pacēlās tumši biezu dūmu mākoņi, kas bija tālu saredzami. Uz nelaimes vietu pirmā traucās pilsētas 4. nodaļa un drīz vien arī Rīgas BUB (dibināta 1865. gadā). Pirmajiem piebraucot, zāģētavas mašīnēka ar kantori jau liesmoja un uguns bija paspējusi pāriet uz dažām kokmateriālu grēdām. Ņemot vērā lielos kokmateriālu krājumus, stāvoklis bija nopietns. Ugunsdzēsēji sāka liesmu ierobežošanu. Palīgā ieradās 3. nodaļa, un pēc nepilnas pusstundas uguni



*Pēc ugunsgrēka 1931. gada jūnijā S. A. Dikmaņa kokzāģētavā Mellermuižas laukumā.*

izdevās savaldīt. Bija izsludināts paaugstinātas bīstamības ugunsgrēks, tādēļ uz notikuma vietu steidzās arī 1. nodaļa, Šreienbušas, Rīgas Priekšpilsētas, Vidzemes – Ārriņas un Bišumuižas brīvprātīgo komandas un Rīgas Ostas ugunsdzēsēji ar motorlaivu. Tomēr viņu palīdzība vairs nebija vajadzīga. Vairākas komandas varēja uzreiz atgriezties mājup, bet pārējās iesaistījās dzēsšanas darbos un apdegušo kokmateriālu grēdu izjaukšanā. Uguni galīgi likvidēja pēc divām stundām, tomēr drošības labad tur uz dežūru atstāja dažus dzēsējus.

Zāģētavas mašīnēka ar gateri un kantori nodega pilnībā. Sadega arī daļa gatavo kokmateriālu, un apgruzdēja vairākas koku grēdas. Zaudējumi sniedzās desmitos tūkstošos latu. Ugunsgrēka izcelšanās iemeslu tā arī neizdevās noskaidrot. Braucot uz ugunsgrēku, nelaimi piedzīvoja Aleksandra BUB. Tās autošļirce, iegriežoties Pīļmuižas ielā, pāris kilometru no kokzāģētavas cieta katastrofu. Lai novērstu pēdējā brīdī pamanīto, neizbēgamo sadursmi ar vieglo automašīnu, kurā atradās vairāki cilvēki, ugunsdzēsēju autovadītājs spēji sagrieza auto uz šaurās Pīļmuižas ielas labo pusi. Tajā vietā trotuāra malā metru zemāk atradās pļava ar paprāvu dīķi. Automašīna no spējās sagriešanās uzbrauca uz trotuāra, apgāza telefona staba balstu, kas uzkrita mašīnai, nobrauca pļavā un ar priekšējiem riteņiem iedrās dīķī. Ugunsdzēsēji, kas atradās autošļircē,

no stiprā trieciena sakrita plāvā un dīķī. Negadījumā tika iedragāts auto priekšgals, bet smagus ievainojumus galvā guva šoferis Jānis Brocis. Ievainojumus un triecienus saņēma arī biedrības priekšnieks Nikolajs Laiviņš, mantzinis Ernests Beķers, inženieris Otto Hotte un Rīgas Priekšpilsētas BUB priekšnieka palīgs Jānis Garūts. Notikušais vēlreiz lika aizdomāties par brīvprātīgo bezpalīdzību nelaimes gadījumos, jo pēc likuma viņiem sociālās garantijas nepienācās.

Pēc pusgada notika kārtējā autoavārija. 26. janvārī 2. nodaļa saņēma izsaukumu uz ugunsgrēku Bauskas ielā. Autošļirce *Ford*, kurā kopā ar citiem dzēsējiem atradās Jāzeps Ļabis, devās ceļā. Taču netālu no Bišumuižas, nerasniegusi ugunsgrēka vietu, cieta avārijā. Vairāki ugunsdzēsēji guva ievainojumus, bet J. Ļabim tas izrādījās pēdējais izbraukums uz ugunsgrēku. Viņš gāja bojā, pildot savu ugunsdzēsēja pienākumu.

## Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās



*Jāzeps Ļabis*

Jāzeps Ļabis bija pirmais ugunsdzēsēju dinastijā. Drīz pēc tēva bojāejas dienestu Rīgas ugunsdzēsībā uzsāka viņa dēls Josifs, bet vēlāk arī mazdēls Juris, kurš 90. gados vadīja Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta departamentu. **Juris Ļabis:** “1932. gada janvārī vectēvs gāja bojā, braucot uz ugunsgrēku Bauskas ielā. Bauskas un Spāru ielas krustojumā mašīna esot sākusī slīdēt, tad atsitusies pret stabu. Vectēvs no trieciena izsviests uz bruģa, tad aizvests uz slimnīcu, kur vēlāk miris. Mums par šo notikumu saglabājies daudz izgriezumu no tā laika avīzēm. Gandrīz katrā kaut kas bija rakstīts. Izvadītāji pulcējušies Rātslaukumā, bet izvadīšana notikusi no depo telpām.

Ugunsdzēsēja pēdējai gaitai par godu plīvojuši 20 organizāciju un biedrību karogi. Vismaz tā rakstīts šajās avīzēs. Tik tālu par vectēvu. Tēvs dzimis 1905. gadā un ugunsdzēsējos sāka strādāt drīz pēc vectēva nāves. Toreiz vectēvs ar ģimeni dzīvoja Maskavas ielas depo, blakus Centrāltirgum, kur vēl joprojām atrodas Ugunsdzēsības un glābšanas dienests. Tur apakšā, kur tagad dežuranta telpas, kādreiz bija dzīvoklis darbiniekiem. Tajā viņi mitinājušies. Ugunsdzēsības daļa tur atradusies jau kopš 19. gadsimta. Interesanti, ka arī otrs vectēvs strādājis par ugunsdzēsēju un arī dzīvojis šai pašā ēkā, tikai citā dzīvoklī. Tā nu tēvs ar māti šeit viens otrā ieskatījušies. Acīmredzot tas būs noticis 30. gadu sākumā, jo viņi apprecējās 1932. gadā. Tad vecāki pārcēlās uz dzīvi Akmeņu ielā 17.”

### Atbalsta arī brīvprātīgos

1927. gada likumā par apdrošināšanu brīvprātīgie ugunsdzēsēji bija aizmirsti. Bet, pateicoties iekšlietu ministram M. Skujeniekam, 1932. gadā izdoti *Pārgrozījumi un papildinājumi likumā par apdrošināšanu nelaimes un slimību gadījumos*, attiecinot tos arī uz brīvprātīgajiem. Likums noteica, kādā veidā un apmērā sniedzama palīdzība tiem darbiniekiem, kuri cietuši nelaimes gadījumos darbā vai tā sakarā. Nelaimei bija vai nebija sakars ar darbu – to izlēma Tautas labklājības ministrija, jo liksta ugunsdzēsēju var piemeklēt gan ugunsgrēka vietā, gan steigoties uz to vai atpakaļ, arī mācībās.

Likumā noteiktajā kārtībā apdrošinātajai personai bija tiesības saņemt atlīdzību, ja tā zaudējusi darba spējas vai ieguvusi smagas traumas. Ja nelaimes gadījums bijis nāves cēlonis, apdrošināšanas atlīdzību saņēma ģimenes locekļi. Sākot ar nelaimes gadījuma vai saslimšanas dienu, cietušais no Tautas labklājības ministrijas saņēma: ārstniecības pakalpojumus, kas ietvēra ārsta palīdzību, zāles un citus ārstēšanas līdzekļus, kā arī protēzes; pabalstu – pārejošas darba nespējas laikā; pensiju uz nenoteiktu laiku, bet ne ilgāk par trim gadiem, ja paredzama veselības uzlabošanās; pensiju, ja darba nespēja bija pastāvīga. Tiesību uz pabalstu un pensiju nebija, ja tika pierādīts, ka nelaimes gadījuma cēlonis ir cietušā ļaunprātīga rīcība.

Naudas pabalstu izsniedza, sākot ar darba nespējas otro dienu vai līdz pensijas piešķiršanas dienai, aprēķinot 70% apmērā no cietušā algas.

Brīvprātīgajiem, kuri atalgojumu nesaņēma, Tautas labklājības ministrija ik gadu noteica teorētiskās algas normu, kuru dalot ar 300 ieguva pabalsta lielumu. Piemēram, 1932. gadā BUB noteiktā algas norma bija 720 lati gadā pieaugušajiem, bet 480 lati pusaudžiem vecumā no 16 līdz 18 gadiem. Ja cietušais nelaimes gadījumā kļuvis garīgi slims, pilnīgi zaudējis redzi, abas rokas vai kājas vai citādi kļuvis tik nevarīgs, ka viņam bija nepieciešama otra cilvēka palīdzība, pensiju noteica pilnas gada algas apmērā. Ja nelaimes gadījumā ugunsdzēsējs gāja bojā, ģimenei bija tiesības saņemt apbedīšanas pabalstu 40 dienu algas apmērā. Daļēju pensiju varēja saņemt atraitnes, bērni līdz 16 gadiem un vecāki, kuri zaudējuši apgādnieku. Ja cietušais neizvēlējās Tautas labklājības ministrijas ārstus, bet privātos uz sava rēķina, tad ārstēšanās izdevumus nedēļas laikā pēc prasības iesniegšanas atlīdzināja pēc ministrijas noteiktām normām. Par visiem nelaimes gadījumiem BUB priekšniekam vai vietniekam nekavējoties bija jāziņo attiecīgā rajona darba inspektoram, Tautas labklājības ministrijai un vietējai policijai.

1933. gada februārī LUS telpās Raiņa bulvārī 15 sākās pirmie brīvprātīgo ugunsdzēsēju virsnieku pārbaudes kursi. Interese par tiem bija ļoti liela, taču vietu skaits ierobežots, un daudzi gribētāji tika ieskaitīti nākamajosursos, kas regulāri turpinājās vairākus gadus. Vēl pēc gada LUS izdeva brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju iekārtas reglamentu un ierosināja jautājumu par ugunsdzēsēju tehniskās rokasgrāmatas izdošanu. Ugunsdzēsēju vajadzībām izgatavoja pretdūmu maskas. Kopš 1934. gada valsts budžetā tika iedalīti līdzekļi, kas deva iespēju tehniski sagatavot ugunsdzēsības vadošos virsniekus un piešķirt pabalstus organizācijām, kurām klājās grūtāk. 1935. gadā par LUS priekšsēdētāju ievēlēja Albertu Krieviņu. Lai varētu periodiski apmeklēt ugunsdzēsēju organizācijas, savienība pieņēma pirmo algoto instruktoru, izstrādāja ugunsdzēsēju ierindas un svinību reglamentu. Ar Sarkanā Krusta atbalstu tika sarīkoti sanitārie kursi.

1938. gadā LUS nodibināja ugunsdzēsēju apdrošināšanas fondu. Par tā dalībniekiem varēja kļūt LUS biedri, ne vecāki par 60 gadiem, kā arī fonda dalībnieka tuvinieki. Fondā regulāri bija jāiemaksā noteikta naudas summa (seši līdz 19 santīmi). Bija iespēja saņemt arī pabalstu. Fonda pārvalde sastāvēja no ievēlēta priekšsēdētāja, vietnieka un sekretāra; darbojās arī revīzijas komisija. Fondu varēja likvidēt tikai ar LUS padomes lēmumu, un likvidācijas gadījumā naudu atmaksāja procentuāli iemaksātajai summai.

## Par ko saņēma lielo algu

1932. gada maijā Rīgas pilsētas valde apstiprināja *Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandas dienesta noteikumus*. Tajos minēts, ka Rīgas pilsētas ugunsdzēsēji ir disciplinēti, organizēti aroda ugunsdzēsēju komanda, kuras uzdevums gādāt par ugunsdrošību Rīgā, sniegt palīdzību nelaimes gadījumos, kā arī izpildīt pilsētas valdes sevišķus uzdevumus, kur būtu nepieciešama ugunsdzēsēju palīdzība. Pilsētas ugunsdzēsēji ir pilsētas Būvnodeļas sastāvā un tieši pakļauti pilsētas valdes loceklim – Būvnodeļas vadītājam.

Dienesta noteikumi reglamentēja Rīgas pilsētas UK personālsastāva (komandējošā un komandas sastāva, telegrāfa, darbnīcu un kancelejas darbinieku) pienākumus, darba laiku, atalgojumu, disciplināros sodus.

Brandmajors vadīja ugunsgrēku dzēšanas darbus pilsētā, tajā skaitā brīvprātīgo, turklāt viņam tika dota pilnīga rīcības brīvība, vēlāk atbildot pilsētas valdes priekšā. Viņš bija tiesīgs Būvnodeļā ierosināt darbinieku pieņemšanu, paaugstināšanu amatā, sodīšanu un atlaišanu, kā arī piešķirt atvaļinājumus komandējošajam sastāvam. Brandmajors piedalījās pilsētas būvkomisijas sēdēs un izvērtēja ugunsdrošību. Viņa pienākumos ietilpa veikt apskates sabiedriskajās un rūpniecības iestādēs un par atklātajām nekārtībām ziņot būvnodeļai. Ugunsdzēsēju šefs ierosināja pilsētā ierīkot hidrantu tīklu, akas un citas ūdens ņemšanas vietas, gādāja par to periodisku pārbaudi un uzturēšanu kārtībā. Viņam vajadzēja uzraudzīt uguns apziņošanas centrāles darbu, pārzināt UK kanceleju un būt atbildīgam par ugunsdzēsēju nozares budžeta sastādīšanu, tā izlietošanu, pareizu algas sarakstu sastādīšanu un tās izmaksu. Priekšnieka pienākums bija rūpēties par pienācīgu UK apgādi ar ugunsdzēsības rīkiem un piederumiem, iepazīstināt personālsastāvu ar dienesta pienākumiem, gādāt par padoto apmācību visās nodaļās pēc noteiktas sistēmas. Kad brandmajors atradās prombūtnē, viņa darbus uzņēmas palīgs, kurš ikdienā uzraudzīja nozares rīcībā esošās darbnīcas un inventāru. Brandmajoram pakļauti bija nodaļu brandmeistari, kuri organizēja savu padoto apmācību un dzēšanas darbus, piešķīra atvaļinājumus, iedalīja mājas darbus un dežūras. Brandmeistari pilnībā atbildēja par savu nodaļu, aizpildot inventāra un materiālu uzskaites grāmatas. Tie UK kancelejā saņēma un izmaksāja darbiniekiem algas, izsniedza formu.

Brandmajoram, viņa palīgam, brandmeistariem un viņu palīgiem, telegrāfa mehāniķim nebija noteikta darba laika – tie dienestā atradās pastāvīgi.

Neesot uz vietas, obligāti bija jāinformē, kur viņus atrast steidzamos gadījumos. Komandas sastāvs dežurēja 24 stundas bez pārtraukuma, pulksten deviņos rītā nodeva maiņu un saņēma brīvu diennakti. Telegāfa mehāniķa palīgi, telegāfa strādnieks un darbnīcas pārziņi strādāja astoņas stundas darba dienās, bet steidzamos gadījumos arī virsstundas. Savukārt telegāfists dežurēja astoņas stundas arī svētdienās un svētku dienās. Katrs UK darbinieks algu saņēma pēc pilsētas valdes noteiktajām kategorijām un instrukcijām. Komandējošajam sastāvam pienācās nauda apģērba iegādei, nepieciešamās virsdrēbes un piederumi, dienesta dzīvoklis ar apkuri un apgaismojumu saskaņā ar algas kategoriju. Brīvu dzīvokli ar apkuri un apgaismojumu varēja saņemt arī darbnīcas pārziņis un brandmajora šoferis, viņiem reizi gadā piešķīra arī formas apģērbu. Vecākie ugunsdzēsēji saņēma apģērba naudu budžetā noteiktajā apmērā, bet pārējais komandas sastāvs (šoferi, strūklveži, dzēsēji) bez maksas reizi gadā dabūja formas un zābakus, bet cepuri reizi divos gados un mēteļi ik pa pieciem gadiem. Formas apģērbu izsniedza pārmaiņus – vienā gadā ziemas drēbes, otrā – vasaras. Par dienesta pienākumu neizpildīšanu un pārkāpšanu brandmajora un tā



*Ugunsdzēsēju kandidātu pārbaude.*

palīgs UK darbiniekus varēja administratīvi sodīt: izteikt rājienu, brīdinājumu, sodu dienestā līdz četrām dežūrām, pagaidu atstādināšanu no amata, par to nekavējoties ziņojot pilsētas valdei. Tika piemēroti arī citi disciplinārie sodi. Piemēram, pārcelšana zemākā kategorijā, atlaišana no dienesta. Rīgas pilsētas UK 30. gados strādāt gribētāju netrūka, jo arī atalgojums bija diezgan augsts. Ja kvalificēti un mazāk kvalificēti strādnieki vidēji pelnīja no 100 līdz 130 latiem mēnesī, tad ugunsdzēsēji saņēma aptuveni 130 latus, šoferi, mehāniķi un vecākie ugunsdzēsēji – apmēram 160, bet brandmeistars – 260 un brandmajors – 420 latu mēnesī. Rīgas pilsētas UK darbinieki pēc pieciem un vairāk nostrādātiem gadiem saņēma izdienas piemaksu 10% apmērā no pamatalgas. Pienācās arī īpaša ģimenes piemaksa – par katru bērnu 8% no pamatalgas, taču ne mazāk kā deviņi un ne vairāk kā 15 lati. Pēc 25 UK nostrādātiem gadiem un 55 gadu vecumā darbinieks bija tiesīgs saņemt pensiju.

## Vainīga administrācija un līdumnieki

1936. gada 16. septembrī Pēterbaznīcas zvana dobjās skaņas vēstīja, ka izcēlies ugunsgrēks. Dega akciju sabiedrības *B. Levitas un biedri* tvaika dzirnavas Pētersalas ielā 17. Ugunsgrēku bija pamanījusi kāda vēlīna gājēja, kura fabrikas jumtā ieraudzījusi liesmas, un izsaukusi dzēsējus. Notikuma vietā drīz vien ieradās pilsētas ugunsdzēsēju 4. nodaļa brandmeistara Lapovica vadībā. Dzirnavas atradās divstāvu mūra ēkā, zem viena jumta ar kokzāģētavu, makaronu un kafijas ražošanas uzņēmumiem. Ierodoties dzēsējiem, visas ieejas fabrikā bija slēgtas un uz klauvējieniem neviens neatsaucās, tādēļ dzēsēji uzlauza sētas vārtus. Liesmas plosījās fabrikas mašīnu telpās, ēkas pirmajā stāvā un, dzēsējiem sākot strādāt, izlauzās uz otro stāvu. Izziņoja lielo ugunsgrēku. Atbrauca vairākas pilsētas un brīvprātīgo ugunsdzēsēju nodaļas, pēc laiciņa ieradās fabrikas sargs Indriķis Vītiņš, kurš paskaidroja, ka gulējis, tāpēc uguni neesot pamanījis. Uz notikuma vietu devās arī Rīgas prefekts P. Pommers, kriminālpolicijas un citu uzraudzības iestāžu pārstāvji. Mašīntelpā darbi bija pārtraukti jau piecos pēcpusdienā. Tvaika katls, ko kurināja ar zāģu skaidām, un telpas bijušas slēgtas. Ugunsdzēsēji lielākās pūles veltīja kokzāģētavas un blakus korpusa pasargāšanai, jo tur atradās fabrikas

kantoris un līdzīpašnieku Haima un Hirša Šapiro dzīvokļi. Pateicoties labvēlīgajiem laika apstākļiem un dzēsēju enerģiskajai rīcībai, ugunsgrēku likvidēja pāris stundās. Izdega fabrikas mašīntelpa, vecā dzirnavu nodaļa, miltu noliktava un jumts, nodarot aptuveni desmit tūkstoš latu lielus zaudējumus. Ugunsgrēka izcelšanās apstākļi šķita mīklaini, un apstākļu noskaidrošanu savās rokās pārņēma kriminālpolicija. Līdz izmeklēšanas beigām aizturēja abus Šapiro, sargu Vītiņu un mašīnistu Miķeli Teihmani. Notikuma vietā ieradās speciāla komisija. Noskaidrojās, ka fabrikas administrācija nav ievērojusi visus saistošos būvnoteikumus. Akciju sabiedrības administratoram Mincam policija sastādīja protokolu par šāļu malkas un kokmateriālu nokraušanu pretēji saistošajiem noteikumiem un braucamā ceļa aizsprostošanu.

Daudz vairāk darba dzēsējiem prasīja meža ugunsgrēks 1938. gada 10. maijā Rīgas pilsētas nekustamā īpašuma valdes saimniecībā *Tīreļi* Olaines stacijas tuvumā. Uz notikuma vietu izbrauca 1. nodaļa, bet mežā izrādījās, ka pieteiktais ugunsgrēks ir neliels un ātri likvidējams. Taču dažus kilometrus tālāk, Uzvaras līdumā cēlās melnu dūmu mākoņi. Aptuveni 20 hektāru Uzvaras līduma kūdras lauka bija pārņēmušas liesmas. Stiprais vējš tās ātri pārnesa uz tuvējo valsts un Rīgas pilsētai piederošo mežu. 1. nodaļas ugunsdzēsēji plecu pie pleca strādāja kopā ar Rīgas BUB (dibināta 1865. gadā), Jelgavas garnizona divu vadu kareivjiem un tuvējās apkārtnes iedzīvotājiem. Ap ugunsgrēka vietu izraka grāvi, bet karavīri ķēdē devās cauri mežam un dzēsa liesmojošās vietas. Pēc vairāku stundu darba uguns tālāku izplatīšanos izdevās novērst un ap pulksten septiņiem vakarā likvidēt pavisam. Vēlāk noskaidroja, ka lielajā ugunsgrēkā vainojami paši līdumnieki. Iepriekšējā dienā viņi Uzvaras līdumā dedzinājuši zāli, sausās saknes un celmus. Kad aizdegusies kūdra, līdumnieki pašu spēkiem to apdzēsuši, un šķitis, ka viss kārtībā. Tomēr sausā kūdra turpinājusi gruzdēt, un nākamajā dienā, pūšot spēcīgam vējam, uzliesmojusi no jauna. Izdega 20 hektāru kūdras lauka virskārtas, desmit hektāru valsts un divi hektāri Rīgas pilsētai piederošā meža. Lai novērtētu situāciju, ugunsgrēka vietā ieradās Iekšlietu ministrijas Administratīvā departamenta direktors J. Anšmits un Rīgas prefekts P. Pommers.

## Pilsētas UK reorganizācija

30. gadu pirmajā pusē Rīgas pilsētas UK tika veiktas izmaiņas amatu nosaukumos. Likvidēja brandmajora palīgu amatus, un to vietā ieviesa divas brandinspektoru štata vietas. 1937. gada sākumā, paklausot ārstu ieteikumam, no sava amata atteicās Rīgas pilsētas brandmajora A. Kiesners. Tolaik brandmajora vietā ieviesa amatu “brigādes komandieris – ugunsdzēsības majors”. Turpmāk UK piešķīra brigādes nosaukumu, bet nodaļas pārdēvēja par komandām. Rīgas pilsētas vadība par ugunsdzēsēju brigādes komandieri – majoru iecēla pilsētas būvvaldes būvinspektora palīgu Vili Sniķeri. Agrākā brandmeistara amata vietā ieviesa amatu “I ranga kapteinis”, bet palīgi kļuva par II ranga kapteiniem. Reorganizācijas laikā nevis mainīja vecos vāciskos amata nosaukumus, bet faktiski izveidoja jaunu – ugunsdzēsēja inspektora amatu. Ugunsdzēsēju nodaļās un brīvprātīgo ugunsdzēsēju komandās bija sanitāri, kuriem bez dzēšanas darbiem bija jā rūpējas par pirmās medicīniskās palīdzības sniegšanu cietušajiem darba biedriem un citiem pilsoņiem līdz brīdim, kad radās iespēja tiem sniegt profesionālu medicīnisko palīdzību. 1936. gadā Rīgas pilsētas UK saņēma jaunas *Magirus* tipa autokāpnes ar autosūkni priekšpusē. Kāpnes bija paredzētas 4. nodaļai, *hanzeniekiem*,



*Hanzenieku pēdējais pirmskara lepnums – “Magirus” ugunsdzēsības tehniskās palīdzības automobilis.*

tomēr lielā garuma (deviņi metri) dēļ tās nevarēja ievietot garāžā un tika atdotas 1. nodaļai, kas savukārt kolēģiem piešķīra savas vecās koka autokāpnes. *Hanzenieki* tās modernizēja, piemontējot aizmugurē šļūteņu skrituli, uzstādot motorsūkni un putu stobru pagarinātāju. Pēc diviem gadiem savā depo viņi ieviesa pneimatisko pastu – no sakaru punkta uz garāžu. Pats pēdējais pirmskara lepnums *hanzeniekiem* bija *Magirus* ugunsdzēsības tehniskās palīdzības automobilis, kuru nodaļa saņēma 1939. gadā. Automobilī bija autoceltnis, elektroģenerators, motorsūknis, skābekļa elpošanas aparāts un citi aprīkojuma elementi. Pavisam Rīgā jau bija 49 ugunsdzēsēju automobiļi, bet 1940. gada jūnijā to skaits pārsniedza 60. Tajos laikos uz ugunsgrēku izbrauca viens sūknis vai pa automobilim no divām dažādām nodaļām, tomēr tas neatbilda noteikumiem, jo bija paredzēts, ka pilsētas ugunsdzēsēju nodaļas izbraukumā (pēc jaunās tehnikas saņemšanas) būs divi autosūkņi un divi sanitārie automobiļi, autokāpnes.

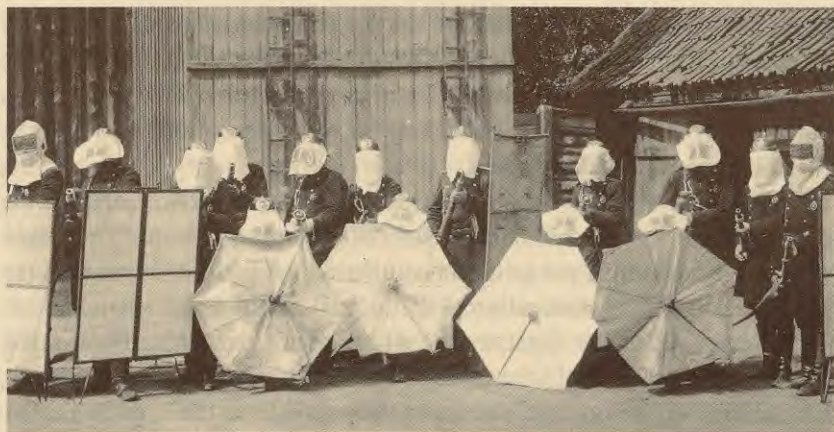
## Pasīvā gaisa aizsardzība

30. gadu sākumā pasaule sāka izjust nepieciešamību pēc pasīvās gaisa aizsardzības. Tam bija vairāki iemesli: jaunu, spēcīgāku ieroču ražošana, aviācijas attīstība, saspīlējums Eiropā, kas ļāva noprast, ka aviācijas uzlidojumi kara gadījumā būs viens no bīstamākajiem uzbrukuma veidiem. Tie skars ne tikai armiju, bet arī civiliedzīvotājus. Tāpēc tika nolemts apmācīt iedzīvotājus, lai iespējamo upuru skaits būtu mazāks. Neviens īpaši nopietni neuztvēra situāciju Eiropā un optimistiski cerēja, ka karš Latviju neskars. Tomēr daudziem vēl atmiņā bija Pirmais pasaules karš un karavīri, kuri cieta gāzu uzbrukumos. Pēc Ulmaņa apvērsuma tika pieņemts lēmums, ka pasīvās gaisa aizsardzības mācībās būtu apgūstamas iemaņas, noderīgas ne tikai kara laika apstākļos, bet arī ikdienišķās situācijās, lai pasargātu pilsoņu dzīvību, veselību un mantu miera apstākļos. 1934. gada oktobrī valdība izdeva pirmo likumu par pasīvo gaisa aizsardzību pret uzbrukumiem no gaisa. Likumā galvenā uzmanība tomēr bija pievērsta aizsardzībai kara laikā, tās teorētisko nodrošināšanu uzticēja Kara ministrijai, bet praktisko realizēšanu – Iekšlietu ministrijai. 1936. gada maijā Ministru kabinets apstiprināja pasīvās gaisa aizsardzības plānu, kurā sīki bija noteikti visi uzdevumi un to izpildīšanas secība. Jau pašā sākumā Kara ministrija noteica,

ka mācības vispirms jāorganizē Rīgā, kur ir vislielākais iedzīvotāju blīvums, un tikai pēc tam aprīnķu pilsētās. Oktobrī Aizsargu namā darbu uzsāka pasīvās gaisa aizsardzības instruktoru skola, kuru līdz 1938. gadam bija pabeiguši 765 instruktori, kas savās darba vietās bija apmācījuši 17 000 valsts un pašvaldību darbinieku.

1937. gada pavasarī izdeva instrukciju par patvertņu ierīkošanu dzīvojamās ēkās aizsardzībai pret uzbrukumiem no gaisa un izstrādāja saistošos noteikumus par izturēšanos uzbrukuma gadījumā, par pasīvās gaisa aizsardzības dienestiem valsts, pašvaldības, sabiedriskās un dzīvojamajās ēkās, par apgaismošanas regulēšanu gaisa uzbrukumu laikā un noteica, kā ierīkojami dzīvojamo ēku bēniņi, gatavojoties uzbrukumam. Lai sekmīgi cīnītos ar iespējamajiem ugunsgrēkiem, 1937. gadā uzsāka māju ugunsdzēsēju komandu izveidošanu, psiholoģiski sagatavojot iedzīvotājus un apmācot rīkoties ugunsgrēku gadījumos.

1939. gada 27. jūnijā, pamatojoties uz likumu par Iekšlietu ministrijas iekārtu, pie Kārtības policijas departamenta nodibināja Pasīvās gaisa aizsardzības pārvaldi (PGAP) ar trim nodaļām: operatīvo nodaļu, tehnisko nodaļu un ugunsgrēku apkarošanas nodaļu. Par pārvaldes priekšnieka vietas izpildītāju iecēla pulkvedi Jāni Ozolu, bet ugunsgrēku apkarošanas nodaļas vadību uzticēja inženierim Ādamam Bučinskim. Viņa vadītajai nodaļai, kurā ietilpa arī ugunsgrēku apkarošanas padome, bija jāatbild par ugunsgrēku apkarošanu un gāzu patversmju ieviešanu, jāvada valsts un pašvaldību ugunsdzēsēji, kā arī privāto ugunsdzēsēju organizāciju darbība un jāseko ugunsgrēku apkarošanas likuma un noteikumu izpildei. Ā. Bučinskis: "Šīs pārmaiņas bija nepieciešamas, lai panāktu ugunsgrēku apkarošanas lietu vadības un pārzināšanas vienveidību gan miera, gan kara apstākļos. Kā rāda visos pēdējos karos piedzīvotais, ugunsdzēsējiem ir ļoti svarīga loma pasīvās gaisa aizsardzības darbā, tādēļ viņi pasīvās gaisa aizsardzības orgāniem bija jāpakļauj jau miera laikā, lai varētu plānveidīgi nodarboties ar ugunsdzēsēju organizāciju izveidošanu, organizāciju un apgādi, kā arī ugunsdzēsēju vadītāju un komandu apmācību. Lai plānveidīgi noorganizētu ugunsdzēsību valstī, pārvalde izstrādājusi ugunsdzēsēju organizāciju izveidošanas plānu. Jāatzīst, ka līdzšinējo ugunsdzēsēju organizāciju ir par maz un tās vēl nav pietiekami apgādātas. Jāpanāk, lai ikviens mūsu valsts apvidus būtu pilnībā nodrošināts ar palīdzību ugunsgrēka gadījumos. Pilsētās un citos lielākos centros paredzēts izveidot pilnīgi motorizētas ugunsdzēsēju organizācijas,



20. gs. sākums. Ugunsdzēsēji ar gāzu – dūmu maskām un aizslietņiem.

kuras apgādātas ar visiem nepieciešamajiem rīkiem un piederumiem. Līdz ar ugunsdzēsēju organizāciju plašāku izveidošanos pieaug prasība pēc labi apmācītiem ugunsdzēsšanas darbinieku kadriem, tādēļ viņu sagatavošanai nepieciešami kursi vairākās pakāpēs. Līdz šim ugunsdzēsēju vadītāju apmācības veica septiņu dienu ilgos kursus, turpmāk paredzēts zemākiem ugunsdzēsēju vadītājiem sarīkot atsevišķus kursus, pēc kuru beigšanas varēs iestāties augstākas pakāpes kursos, lai sagatavotos vadošajiem komandējošajiem amatiem.

Ugunsgrēku apkarošanas darba sekmīga izveidošana nav iespējama tikai ar līdzekļiem, kas atrodas valsts vai pašvaldību rīcībā. Šeit, tāpat kā katrā valsts lielākā darbā, nepieciešams sabiedrības un visu pilsoņu atbalsts.” Divu mēnešu laikā PGAP noorganizēja 123 ugunsdzēsēju virsnieku kursus, jo tagad viņu pienākumos ietilpa instruēt un apmācīt māju komandas. Turklāt PGAP priekšnieks Ozols bija uzsācis aktīvu darbību un izdevis vairākas ugunsdzēsējiem saistošas pavēles, nosakot degvielas taupības režīmu, ugunsdzēsamo rīku neizmantošanu peļņas nolūkos un citām to tiešajiem mērķiem neatbilstošām vajadzībām, kā arī ieviešot stingrāku disciplīnu un kārtību, kādā ievedami ugunsdzēsāmie rīki.

## UGUNSDZĒSĪBA RĪGĀ 40. – 50. GADOS

1941. gada jūnijā Vācija uzbruka Padomju Savienībai. Vācu karavīrus daļa latviešu sagaidīja kā atbrīvotājus, tomēr Latvijas neatkarība atjaunota netika. Vienu okupantu varu nomainīja otra. 1941. gada vasarā Rīgā sagrāva Rātsnamu, Melngalvju namu un nodedzināja Pētera baznīcu. Rīga kļuva par reihskomisariāta centru. 1944. gada vasarā karš atgriezās Latvijā, un Rīgu atkal okupēja padomju karaspēks. Vācu vienībām atkāpjoties, rietumu virzienā devās latviešu bēgļi. 1945. gada 8. maijā pēc sīvām kaujām Vācijas karaspēks kapitulēja, un Padomju Savienība ar sabiedrotajiem bija uzvarējusi. Latvijā atjaunoja Padomju okupācijas varu, sākās karā sagrautās saimniecības atjaunošana – Rīgā darbu atsāka telefona centrāle, termoelektrostacija Andrejostā. Atklāja satiksmi pār atjaunoto Pontontiltu, nodibināja Rīgas Elektromašīnbūves rūpnīcu, Zinātņu akadēmiju, atklāja Leļļu teātri un sāka kursēt trolejbusi. Karš latviešu tautai bija atnesis līdz tam nepieredzētus zaudējumus – daudz iedzīvotāju bija gājuši bojā, devušies bēgļu gaitās vai izsūtīti. Padomju varas represijas pret latviešiem turpinājās vēl labu laiku pēc kara.

### Jauni laiki, jauna kārtība

40. gadā ugunsdzēsību Rīgā un Latvijā pārkārtoja pēc PSRS pastāvošiem valdības lēmumiem par ugunsdrošību. Pie Latvijas PSR Iekšlietu tautas komisariāta (IeTK) izveidoja ugunsdzēsības daļu, kurai pakļāva pilsētas militarizētās ugunsdzēsēju komandas (PMUK), iepriekš sauktas par Rīgas ugunsdzēsēju brigādes komandām. Bez jau esošajām komandām Maskavas, Akmeņu, Matīsa un Hanzas ielā IeTK savā pārziņā pārņēma arī ēku Slokas ielā 66, kur noorganizēja 5. PMUK. Lai paaugstinātu ugunsdzēsības darbinieku profesionalitāti, uz 4. PMUK bāzes noorganizēja pirmos kursus ar nosaukumu – jaunākā vadošā sastāva darbinieku sagatavošanas skola.

1941. gada februārī Latvijas PSR Tautas komisāru padome apstiprināja *Latvijas PSR Ugunsdrošības noteikumus*. Vispārējā sadaļa noteica, ka personas, kas atbildīgas par celtņu, dzīvojamo, rūpniecības, noliktavu, valsts, sabiedrisko un privāto ēku uzturēšanu un drošību, atbild arī par

objektu ugunsdrošību, uzņemoties vairākus pienākumus. Pirmkārt, objektus varēja nodot ekspluatācijā vienīgi pēc pieņemšanas, ko veica speciāla komisija ar Valsts ugunsdrošības uzraudzības (VUU) iestādes pārstāvja piedalīšanos. Otrkārt, profilaktiskais darbs un regulāra objektu apsekošana. Treškārt, sekot, lai viss ugunsdzēsības inventārs atrastos darba kārtībā, kā arī netiktu izmantots darbos, kas tieši neattiecas uz ugunsdzēsību. Šī prasība bija saistoša arī ugunsdzēsējiem. Ceturkārt, pie ikvienas ēkas jābūt uzstādītām kāpnēm, lai nokļūtu bēniņos un uz jumta, jānodrošina pietiekošs ūdens daudzums, kā arī bija aizliegts aizkraut hidrāntus, kāpņu telpu ieejas un izejas un pieblīvēt depo ar nepiederošiem priekšmetiem. Tālāk ugunsdrošības noteikumos, ņemot vērā ēkas izmantošanas veidu, tika uzskaitīti aizliegumi, nevis pienākumi. Piemēram, sadaļā *Dzīvojamo telpu uzturēšana* iedzīvotājiem aizliedza: mājās un saimniecības ēkās nepiemērotā veidā un daudzumā glabāt viegli uzliesmojošas vielas; bez uzraudzības atstāt iekurtas krāsnis un pavarus; izbērt nenodzēstas ogles vai karstus pelnus pagalmā vai ēku koka daļu tuvumā; mājās izgatavot un lietot pirotehniskos izstrādājumus; vieglprātīgi un bezatbildīgi apieties ar elektrības vadiem un iekārtām; bēniņos, pagrabos un pieliekamajos smēķēt vai lietot atklātu uguni; netīrīt dūmvadus. Turklāt katrā iestādē, mājas pārvaldē un privātā namīpašumā bija jāiekārto grāmata, kurā tiktu izdarītas atzīmes par krāšņu un skursteņu apskati un tīrīšanu. Bez VUU atļaujas nedrīkstēja dedzināt ugunsiskus un atkritumus. Mājās, kur nebija ūdensvadu vai aku, vasarā līdz pat salnām ārpus ēkām bija jātur gatavībā mucas un kubli ar ūdeni. Uz tirgotājiem attiecās sadaļa *Tirdzniecības bāzu un noliktavu uzturēšana*. Citu aizliegumu vidū pastāvēja arī noteikums, ka nedrīkst telpas piekraut ar tukšo taru, bez atļaujas glabāt degošus šķidrumus un smēķēt, izņemot vietas, ko speciāli šim nolūkam ierādījis VUU. Aizliegumi bija arī garāžu saimniekiem un rūpniekiem. Lai novērstu ugunsgrēku draudus, bija aizliegts pēc darba beigšanas atstāt neuzkoptas un neiztīrītas ražošanas telpas, ieslēgtas elektroiekārtas, pannas un spaiņus ar uzliesmojošiem šķidrumiem un atvērtas durvis, logus. Izrāžu uzņēmumu uzturētāji bez Iekšlietu tautas komisariāta Ugunsdzēsības apsardzības apskates un atļaujas nedrīkstēja atklāt teātri, kino, klubu u.c. Pasākumos obligāta bija ugunsdzēsēju klātbūtne, bet skatītāju nedrīkstēja būt vairāk, kā atļauts. Ugunsgrēka gadījumā bija jāmeklē apgaismots uzraksts *Izeja*, kā arī evakuācijas plāns. Līdz ar ugunsdrošības noteikumu apstiprināšanu LPSR

Tautas komisāru padome pieņēma lēmumu: "Personas, kas vainīgas ar šo lēmumu apstiprināto ugunsdrošības noteikumu pārkāpšanā, sodāmas administratīvā kārtā ar naudas sodu līdz 100 rubļiem vai piespiedu darbiem līdz mēnesim. Ļaunprātības gadījumā saucamas pie atbildības tiesā." Noteikumi bija izdoti un apstiprināti, tomēr kara laikā pilsētu no ugunsgrēkiem tie nepasargāja, – Rīgu ar degbumbām bombardēja vācu lidmašīnas. 1941. gada naktī uz 25. jūniju vācu lidmašīnas atkal uzlidoja Rīgai, cenšoties iznīcināt Spilves aerodromu. Uzlidojuma laikā ugunsgrēki izcēlās ne tikai aerodromā, bet arī fabrikā *Rīgas tekstils*. Turp devās 2. PMUK dzēsēji priekšnieka Fjodora Pimenova vadībā. Ierodoties ugunsgrēka vietā, ugunsdzēsēji konstatēja, ka pamatīgi izārdītas tramvaja sliedes, pārrauti elektrības vadi pie fabrikas vārtiem, smagi ievainots sargs, bet fabrikas korpusi jau liesmās. Vācu lidmašīnas turpināja uzbrukumu, šaujot ar ložmetējiem. Profesionālajiem ugunsdzēsējiem palīdzēja fabrikas strādnieki, starp tiem arī Indriķis Feldmanis – Nordeķu BUB biedrs kopš 1920. gada. Darbs ilga vairākas stundas. Ienaidnieka mestā bumba sadragāja mehāniskās autokāpnes un ugunsdzēsēju šļūtenes. 2. PMUK priekšnieks Pimenovs aizsūtīja ugunsdzēsēju Jāzepu Varnovski izsaukt papildspēkus. Varnovskis aizskrēja līdz telefona būdai, paspēja sazināties ar ugunsdzēsības dienesta sakaru punktu, taču tobrīd būda uzsprāga un ugunsdzēsējs gāja bojā. Pārlidojusi fabrikas teritorijai, bumbas



1941. gada 29. jūnijs. Pētera baznīcas degšana.

šķemba vēderā nāvējoši ievainoja Pimenovu – 2. slimnīcas ārsti viņu nespēja glābt. Todien no darba fabrikā mājās nepārnāca arī 62 gadus vecais, ar LUS goda nozīmēm apbalvotais Feldmanis.

1941. gada jūnija beigās Rīga vairākas dienas bija frontes pilsēta. Naktī notika nelieli uzlidojumi, atskanēja lielgabalu šāvienu, Vecrīgā dega nami. 29. jūnijā, svētdienā, aizdegās Pētera baznīcas tornis. Pulksten 15 tas nogāzās ziemeļrietumu virzienā, un uguns aptvēra apkārtējo apbūvi. Nodega arī Melngalvju nams un 18. gs. celtais Rīgas rātsnams. Vecrīga zaudēja savu savdabīgo centru. Šajā reizē Pētera baznīca cieta daudz vairāk nekā 1721. gada ugunsnelaimē. Liesmām par upuri krita ne vien torņa unikālā konstrukcija, bet arī vidusjoma velnes, iekštelņu koka priekšmeti, izņemot epitāfijas, kuras tolaik neatradās baznīcā. Lielajā karstumā gāja bojā metāla svečturi un rotājumi. Degošās jumta un torņa konstrukcijas krītot izsita caurumus vairākās vietās sānu jomu velvēs. Marmorā veidotā kancele, daudzie kapakmeņi un kapliču virsbūves pēc milzīgās svelmes vēlāk lietus un sniega ietekmē saira. Stipri bojāta bija arī celtnes ārpuse. Kaļķakmens detaļas karstumā zaudēja savas īpašības; no torņa dzegas un pilastru kapiteļiem pāri nepalika tikpat kā nekas. Rietumu fasādes akmens detaļas – dzegas, vāzes, logu apmales saplaisāja un daļēji nobruka. Stipri cietušas bija arī portālu arhitektoniskās daļas un skulptūras. No 1941. līdz 1944. gadam no celtnes izvāca gruvešus, virs sānu jomiem uzbūvēja un ar papi noklāja pagaidu jumtu. Vidusjoms visu laiku palika neaizsargāts pret atmosfēras ietekmi. Celtni pamazām nodrupa un nokrita apmetums kopā ar pāri palikušajām arhitektūras detaļām. Sānu jomu velvēm sabruka lielākie posmi. 1954. gadā sākās baznīcas restaurācija, un 1967. gadā tornis atkal pamazām sāka slieties augšup. Otrā pasaules kara laikā no Rīgas uz Krieviju izveda ugunsdzēsības tehniku, un pilsētai vajadzēja šķirties no modernākajām automašīnām un cita aprīkojuma. Kaujas par Rīgu izraisīja neskaitāmus ugunsgrēkus, un dzēsēju darbs bija apgrūtināts – nedarbojās ūdensvads, trūka tehnikas, bet granātas un mīnas sprāga regulāri. Ugunsdzēsības darba veterāns A. Eglītis atceras Otrā pasaules kara beigas: “Vislielākā nelaime bija ūdens trūkums, jo pilsētas ūdensvads bija uzspīdināts. Rīgas degšanas blāzmu varēja redzēt vairākus desmitus kilometrus tālu. Lai gan liela daļa pilsētas centra māju bija no mūra, tomēr iekšpuses un jumta konstrukcijas bija veidotas no koka, un tās dega ar lielu liesmu. Virs Rīgas bija tādi dūmi, ka skaidru debesi nevarēja saskatīt. Uzstādītie laika degļi



*Ugunsdzēsības pārvaldes priekšnieks Josifs Zujevs.*

izraisīja arvien jaunas degšanas, un šādos apstākļos dzēst bija ļoti bīstami, jo ne vienā vien mājā atradās mīnas. Ik uz soļa rēgojās drupas un pelni.”

40. gadu pirmajā pusē Rīgā papildus esošajām piecām komandām nodibināja jaunas: 6. PMUK – Čiekurkalna 1. garajā līnijā, 7. PMUK – Tvaika ielā 7 un 8. PMUK – Jūrmalā. Pirmajos pēckara gados PMUK darbojās tikai Rīgā un Liepājā, bet pārējās republikas pilsētas apsargāja vietējās budžeta un brīvprātīgo komandas.

1945. gada sākumā Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju pārvaldi likvidēja, un pilsētas administratīvajos rajonos nodibināja VUU inspekcijas. IeTK Ugunsdzēsības daļu pārveidoja par IeTK Ugunsdzēsības pārvaldi (UP) ar atsevišķām daļām: VUU, operatīvo (apmācību, ugunsgrēku dzēšanu) un materiāli tehnisko apgādes daļu, kā arī normatīvi tehnisko grupu. UP izveidoja arī kadru un finanšu nodaļas. Par UP priekšnieku nozīmēja inženieri – kapteini Josifu Zujevu. Operatīvās daļas vadību 1947. gadā uzticēja kapteinim Otto Dikelsonam. Zujeva vietnieks, vienlaikus arī VUU daļas priekšnieks, leitnants Jurinovs vadīja Rīgas administratīvo rajonu VUU inspekcijas un apgabalu VUU inspektoru darbu. VUU daļā izveidoja trīs apakšnodaļas – rūpniecības, lauksaimniecības un izmeklēšanas. UP un VUU darbinieku uzdevums bija izstrādāt un pieņemt ugunsdrošības noteikumus, apgādāt visas VUU struktūrvienības ar ugunsdzēsības normām, noteikumiem. Sākot ar 1947. gadu, visi projekti bija jāaskaņo ar VUU.

## Pirmie pēckara gadi

Kā daudzām dzīves jomām, arī ugunsdzēsībai padomju laikā bija uzlikts noslēpumainības zīmogs. Līdz ar to daudzi fakti gājuši zudībā, nav iespējams pilnībā restaurēt notikušos ugunsgrēkus, un arī skaitļi ne vienmēr atpoguļo objektīvo patiesību. Tas jāņem vērā, runājot par ugunsdzēsību padomju gados. Bija lietas, ar kurām sabiedrībai atļāva iepazīties, un bija lietas, kas sabiedrībai tika slēptas.

1945. gada aprīlī Čiekurkalnā, 6. PMUK depo laukumā sarīkoja pirmās Rīgas ugunsdzēsēju jeb garnizona pēckara sacensības ugunsdzēsības sportā. Pēc sacensībām izveidoja republikas izlases komandu, kura 1945. gadā piedalījās arī Vissavienības ugunsdzēsības sporta sacensībās. Izlases komandas sastāvā uz Maskavu devās V. Rubenis, L. Zilpaučs, J. Zagorskis, E. Rullis, S. Valpēters, J. Mencis, E. Paušs, A. Aigars, V. Bondars, A. Kauls. Viņi izcīnīja sesto vietu un ieguva pirmo lielo sacensību pieredzi.

1947. gada septembrī Rīgā notika pirmās republikas sacensības ugunsdzēsības sportā, kurā piedalījās Rīgas un Liepājas PMUK. Kopvērtējumā par sacensību uzvarētāju un pirmo Latvijas čempionu ugunsdzēsības lietīšķajā sportā kļuva Rīgas 1. PMUK nodaļas komandieris Viktors Rubenis.

1945. gada decembrī Rīgā norisinājās republikas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību pirmā pēckara konference. Tās laikā nodibināja vienotu LPSR Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību ar BUB rajonos un pilsētās, kā arī BUB organizācijas rūpniecības, transporta un celtniecības objektos, iestādēs un jauniešu vienības skolās. Konferencē pieņēma LPSR BUB statūtus, un kā augstāko vadības orgānu ievēlēja Centrālo padomi. Katrā Rīgas pilsētas administratīvajā rajonā izveidoja rajona BUB, kas organizēja un vadīja visu objektu brīvprātīgos. Visus pilsētas rajonu brīvprātīgos organizatoriski apvienoja Rīgas pilsētas BUB padome.

1946. gadā PSRS Ministru padome apstiprināja jaunu nolikumu *Par PSRS IeM militarizēto ugunsdzēsības dienestu (MUD)*. MUD varēja organizēt PSRS svarīgākajos administratīvajos centros, kā arī rūpniecības objektos ar valstiski svarīgu nozīmi vai paaugstinātu ugunsbīstamību. MUD, kas apsargāja pilsētu, finansēja no vissavienības budžeta, bet objektu MUD – no attiecīgās ministrijas līdzekļiem. Jāatzīmē, ka uz IeM MUD atestēto personālsastāvu tolaik attiecās PSRS Padomju armijas ierindas, disciplinārais un iekšējā dienesta reglamenti. PSRS IeM noteica MUD formas tērpu un apstiprināja kaujas un dienesta reglamentus, nolikumus, instruk-



Rīgas Centrāltirgus pēc Otrā pasaules kara.

cijas, MUD struktūru un štatus. IeM MUD personālsastāvs nēsāja armijas tipa formas tērpu, uzplečus un atšķirības zīmes, taču dalījās nevis virsniekos un seržantos, bet gan ierindas un jaunākajā komandējošajā sastāvā (ierindnieks, seržants, vecākais seržants, staršina), vidējā komandējošajā sastāvā (jaunākais leitnants, leitnants, vecākais leitnants, kapteinis) un vecākajā komandējošajā sastāvā (majors, apakšpulkvedis, pulkvedis). Rīgas PMUK sardzes priekšnieki pēc pakāpes bija jaunākie leitnanti, leitnanti un vecākie leitnanti. PMUK priekšnieki – kapteiņi un majori, bet UP priekšnieks – pulkvedis. Latvijas PSR IeM varēja piešķirt MUD dienesta pakāpes līdz kapteinim, bet apakšpulkveža un pulkveža dienesta pakāpi piešķīra tikai ar PSRS IeM pavēli.

1945. gadā pēc Vācijas kapitulācijas no Kurzemes un Kēnigsbergas uz Rīgu tika atvestas kara laikā izvazātās ugunsdzēsēju automašīnas un cita tehnika, kas vēl ilgus gadus kalpoja ugunsgrēku dzēšanā. 1. PMUK rīcībā nonāca autosūknis *Magirus* ar visu aprīkojumu, 30 metru garas *Magirus* autokāpnes, padomju autocisterna *PMZ – 2* un uz firmas *Mercedes Benz* automašīnas bāzes izgatavota šļūteņu automašīna. 2. PMUK ieguva autocisternu *Hensell*, kas bija apgādāta ar centrālās dzesēšanas sistēmu un spēja padot ūdeni līdz 40 l/s, firmas *Opel Blitz* autosūkni. Pēc komandas priekšnieka J. Ļabja iniciatīvas uz poļu firmas *Fiat* automobiļa bāzes



1947. gads. 3. PMUK Gāzu – dūmu aizsardzības dienesta grupa.

izveidoja ūdens aizsardzības automašīnu. To “apbruņoja” ar dažādu izmēru brezenta pārklājumiem, maisiem ar sausām skaidām, spaiņiem, liekšķerēm, speciālām brusēm ūdens novadīšanai vajadzīgajā virzienā. 3. PMUK bija autocisterna *Hensell* un *Magirus* sūknis, bet uz *Ford* bāzes izveidoja Rīgā pirmo Gāzu – dūmu aizsardzības dienesta (GDAD) auto. GDAD ugunsdzēsēju komandās sāka veidoties 40. gadu beigās. Sākumā dienesta apbruņojumā bija *Dräger* tipa elpošanas aparāti, vēlāk krievu *KIP – 5* brezenta korpusā, pēc tam – metāla. Pie 3. PMUK noorganizēja pirmo GDAD bāzi. Tās uzdevumos ietilpa skābekļa aparātu pārbaudes, skābekļa balonu un reģeneratīvo patronu uzpildīšana un aparātu remonts. Pie 3. PMUK atradās specializētā GDAD nodaļa, kas pēc vajadzības izbrauca uz ugunsgrēkiem visā pilsētā. Nodaļas sastāvā bija komandieris, šoferis un seši dūmnieki ar skābekļa elpošanas aparātiem. Citos PMUK darbojās GDAD posmi trīs cilvēku sastāvā. Parasti tie bija sardzes priekšnieks, nodaļas komandieris un vecākais ugunsdzēsējs. Prasības GDAD personālam bija augstas – sākumā reizi ceturksnī, vēlāk reizi gadā jāiziet medicīniskā veselības pārbaude, pirmapmācību kurss, jānoliek ieskaite, un tikai tad drīkstēja strādāt ugunsgrēkā.

4. PMUK apbruņojumā tūlīt pēc kara bija *Hensell* autocisterna un padomju autosūknis *PMG – 1*. 1945. gada sākumā 4. PMUK nodibināja Militarizētā ugunsdzēsības dienesta jaunākā komandējošā sastāva skolu. Apmācības

kurss ilga sešus mēnešus. Tā paša gada augustā notika pirmais izlaidums. Kursus bija beiguši daļa vecāko ugunsdzēsēju, nodaļas komandieru un profilakses instruktoru palīgu. 5. PMUK rīcībā bija *Hensell* autocisterna un padomju autocisterna *PMZ* – 2.

## Jautājumi un atbildes par BUK

Tolaik pastāvēja noteikta kārtība, kādā organizējama brīvprātīgo ugunsdzēsēju komandu (BUK) darbība, un tās apraksts tika publicēts arī presē. **“Kā organizēt politiskās nodarbības ar BUK biedriem?”** Reizi nedēļā jānotur politnodarbības, kuru tēmas jāsaņem apriņķa, pilsētas vai rajona Latvijas komunistiskās partijas (LKP) komitejā, aģitācijas un propagandas nodaļā. Politisko nodarbību vadītājam rūpīgi jāsaģatavo attiecīgajai tēmai, jāstādā nodarbības konspekts un jautājumi klausītāju pārbaudei, kā tie izpratuši un apguvuši materiālu. Ārpus politiskajām nodarbībām komandu priekšniekiem un viņu vietniekiem jāritko 30 minūšu ilgas politiskās informācijas. Tās organizēt ieteicams, lasot centrālās un vietējās avīzes, paskaidrojot to saturu. Izmantojot inteligentākos BUK biedrus, komandās regulāri jāritko skaļa avīžu lasīšana. Katrai BUK ieteicams abonēt vienu centrālās un vienu apriņķa avīzes eksemplāru uz katriem 10 biedriem. Vēlams, lai komandas vajadzībām tiktu izrakstīts viens no centrālajiem žurnāliem (*Padomju Latvijas Boļševiks*, *Karogs* utt.). Laikraksti un žurnāli jāabonē par BUK vai BUK līdzekļiem. Katrā komandā jāizdod sava sienas avīze, kurā jāapgaismo visi trūkumi, jānosoda disciplīnas pārkāpēju izturēšanās, jāpopularizē pirmrindnieku darba paraugs un, izvēršot kritiku un paškritiku, jācīnās ar visiem trūkumiem komandā.

**Kā jānotur BUK kopsapulces?** BUK biedru kopsapulces jāsasauc mazākais reizi mēnesī. Sapulcēs ieteicams uzklaut un apspriest jautājumus par BUK darbības un disciplīnas stāvokli; par kulturāli – izglītojošo darbu un citiem komandas dzīves un darba ražošanas un saimnieciskajiem jautājumiem. Padomju svētkiem un izciliem politiskajiem un saimnieciskajiem uzdevumiem veltīti mītiņi un sapulces jāizved saskaņā ar apriņķu un centrālās LK(b)P komitejas norādījumiem. Referenti šajos jautājumos jārekomendē vietējām partijas organizācijām. Sapulcēm jāsaģatavo laikus, visiem BUK biedriem jāpaziņo par to sasaukšanas dienu un dienas kārtību, rūpīgi saģatavojot uzrunas, priekšlikumus, telpas u.c.

**No kā vadīties, organizējot BUK personāla sastāva apmācības?** Ar direktīvu Nr. 14/1330 no 1946. gada 5. jūnija aprīņķu pilsētu ugunsdzēsēju komandu (PUK) priekšniekiem ir nosūtīta personālā sastāva apmācību programma, klāt pievienojot metodiskos norādījumus, nodarbību sarakstu un pārskatu paraugus. Ja BUK rīcībā nav nodarbību programmas, norādījumi apmācību izvešanai saņemami aprīņķu pilsētas ugunsdzēsēju komandā.

**Kādi ir BUK priekšnieka pienākumi personālā sastāva apmācībās?** Izvedot BUK dzēsēju un vienību apmācības, komandas priekšniekam personīgi jāgādā, lai viss komandējošais sastāvs iestudē programmu; jāizved kvalitatīvi augstas instruktīvās nodarbības komandējošā sastāva apmācību kārtībā; jāvada demonstrējošās nodarbības ugunsdzēsēju ierindas un taktiskajās apmācībās; jāvada nodarbības pēc kaujas apmācību programmas; ik mēnesi jāsarīķo katras nodaļas apmācību rezultātu pārbaude; jāgādā, lai nodarbību sarakstu sastāda laikā un izziņo personāla sastāvam; jāpārbauda un jāapstiprina konsekti; jāseko, cik labi izved nodarbības, jāpārbauda personāla sastāva zināšanas un praktiskā prasme; jāveic pārbaudes, kā tiek aizpildīts klases žurnāls.

**Kad un kur jāiesniedz pārskats par personālā sastāva apmācībām?** Apmācību rezultātu pārbaudi notur ik mēnesi. Par katru gada ceturksni BUK priekšniekam jāiesniedz sīkas ziņas pilsētas un aprīņķa BUB padomes priekšsēdētājam. Pilsētas (aprīņķa) BUB padomes iesniedz pusgada pārskatus LPSR RBUB padomei. Savukārt tā sniedz pārskatu par BUB personālā sastāva apmācību gaitu reizi gadā, 15. janvārī.

**Kā realizēt depo un ūdens tvertņu būvi?** Pēc projekta un aprēķina apstiprināšanas jāstājas pie būvmateriālu iegādes. Šajā nolūķā jāpanāk vietējās izpildu komitejas lēmums, uzrādot personas, kuras ir atbildīgas par materiālu iegādi un kurām uzdod pašu būvi. Šo lēmumu izvešanas pārbaude ietilpst BUB padomes ugunsdzēsības inspektoru pienākumos, kuriem periodiski jāziņo par būvniecības gaitu.”

## Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās

**Ugunsdzēsības darbinieks, veterāns Vladislavs Žerdiņš** (dzimis 1929. gada 3. decembrī) atceras: “1944. gada 13. oktobrī kopā ar Sarkanarmijas daļām Rīgā ienāķa ugunsdzēsības operatīvā grupa, kuras uzdevums bija kadru komplektēšana, dzēsanas vienību veidošana un ugunsgrēķu dzēsana.

Operatīvās grupas sastāvā ietilpa Boiko, Berezins, Švābe, Ivanovs un citi. 1944. gada beigās sāka veidoties Ugunsdzēsības pārvalde, par pirmo tās priekšnieku nozīmēja P. Švābi. Ugunsdzēsības pārvalde ietilpa Iekšlietu komisariāta sastāvā (1946. gadā komisariātus pārdēvēja par ministrijām). Karam beidzoties, 1945. gadā par pārvaldes priekšnieku iecēla inženieri – kapteini Zujevu. Pārvaldes uzdevumos ietilpa vadīt un koordinēt visu ugunsdzēsēju formējumu darbību,



*Vladislavs Žerdiņš*

veikt valsts ugunsdrošības uzraudzību, ugunsgrēku uzskaiti, izmeklēšanu un analīzi. Ugunsdzēsības pārvaldes aparāta sastāvā dažādos laikos ietilpa dažādas daļas, nodaļas un grupas, piemēram, politdaļa, valsts ugunsdrošības uzraudzības daļa (VUUD), operatīvā daļa, vēlāk arī dienesta un apmācību daļa, materiāli tehniskā sagādes nodaļa un citas. Laika posmā no 1944. gada oktobra līdz 1949. gada martam ugunsdzēsēju formējumi saucās pilsētu militarizēto ugunsdzēsēju komandas – PMUK. No 1949. gada marta līdz 1956. gada oktobrim – par Atsevišķo militarizēto ugunsdzēsēju komandām (AMUK). Bet, sākot ar 1956. gada rudeni, pārdēvēja par Patstāvīgajām militarizētajām ugunsdzēsēju daļām (PMUD).

1945. gada augustā, kad ar tēvu aizgāju uz Torņakalna BUB pilnsapulci (1945. gadā to pārdēvēja par BUB 14. komandu) un iestājos par jauno ugunsdzēsēju, man bija nepilni 16 gadi. Komanda atradās Vēja un Ceplā ielas krustojumā. Tajā laikā par padomes priekšsēdētāju strādāja Helmūts Tēbs, padomes sekretārs un vienlaikus šoferis bija Valentīns Priednieks. Komandā bija *Ford* tipa atklātā automašīna ar centrbēdzes sūkni. Darbošanās ugunsdzēsējos man patika, tāpēc ar draugiem noorganizēju jauno ugunsdzēsēju nodaļu. Tajā darbojas Ludviġs Grīnuss, Laimonis un Ziedonis Laķi, Bruno Grinfelds, Zigismunds Bisenieks, Jānis Puķīte, Gunārs Strautiņš un Elmārs Kupēns. Komandas virsnieks Zēģelītis mani

iecēla par jauno ugunsdzēsēju nodaļas komandieri. Izgāju Iekšlietu ministrijas rīkotos desmit dienu BUB priekšnieku kursus. Nodaļas puisiem noorganizēju apmācības, kā rīkoties ar tehnisko aprīkojumu. Izejamās dienās sanācām uz dežūrām, izbraucām uz ugunsgrēkiem, gājām uz Grīziņkalna, Kundziņsalas un Nordeķu BUB ballēm.

1946. gadā kādā maija svētdienas naktī nācām ar puisiem no dejām, kad pēkšņi Bauskas ielas virzienā ieraudzījām liesmu blāzmu. Ejot tuvāk, redzējām, ka blakus Torņakalna BUB depo deg ādu fabrikas katlu mājas jumts. Sadalījuši pienākumus un izsītuši ziņotāja stiklu, izsaucām ugunsdzēsējus. Iedarbinājām BUB automašīnas *Ford* sūkni, izvilkām šļūteņu līniju un pirmie uzsākām dzēšanas darbus. Kad atbrauca 2. pilsētas ugunsdzēsēju komanda, mēs, brīvprātīgie, strādājām pilnā sparā. No 2. PMUK priekšnieka Ļabja saņēmām pateicības vārdus. Ar iekšlietu ministra 1946. gada 6. jūnija pavēli par teicamu darbu tiku apbalvots ar naudas prēmiju 300 rubļu apmērā.

1946. gada vasaras otrajā pusē ugunsgrēks izcēlās eļļas – taukvielu kombinātā Jelgavas ielā. Degšanu izraisīja sprādziens, tika sagrautas ēkas konstrukcijas, blakus mājām izbira logu stikli. Dzēšanas darbos piedalījās arī Torņakalna BUB. 1947. gada vasarā mūs ielūdza uz zaļumballi Nordeķu BUB. Aizbraucām ar biedrības *Ford* automašīnu pilnā formā komandas virsnieka Zēģeliša vadībā. Ballē gāja jautri, pirmo reizi dzirdēju spēlētjam 5. PMUK kapelu Knipeļa vadībā. Braucot mājās, Āgenskalna priekšu rajonā neapbrīnināju ātrumu un gandrīz apgāzāmies – mašīna pacēlās, un mēs nelielu ceļa gabalu nobraucām uz diviem riteņiem.

Pēckara posmā situācija ar kadriem ugunsdzēsībā nebija apmierinoša. Ierindas sastāvu daudz maz varēja nokomplektēt, bet virsnieku bija ļoti maz – lielākā daļa iebraukuši no Krievijas, kur dienējuši armijas specialitātēs. Vajadzēja gatavot vietējos virsniekus. Tāpēc pieņēma lēmumu pie Iekšlietu ministrijas Rīgas virsnieku skolas izveidot ugunsdzēsēju grupu (vadu), lai divu gadu laikā pēc trīs gadu programmas sagatavotu jaunus ugunsdzēsēju tehniķus – virsniekus. Komplektēt skolu sāka 1948. gada vasarā. Toreizējais 2. PMUK priekšnieks Ļabis arī mani pierunāja stāties skolā. Man bija 18 gadu, rudenī būtu iesaukuši krievu armijā. Piekritu stāties skolā – labāk dienēt Latvijā nekā kaut kur Krievijas plašumos. Sākās nebūt ne vienkāršā dokumentu formēšana. Bija jāuzrāda visi radi, ko viņi darījuši Latvijas brīvvalsts un vācu okupācijas laikā. Vajadzēja iziet vairākas ārstu komisijas un kārtot iestājekšāmenus.

Konkurss liels – apmēram trīs cilvēki uz vienu vietu. Tos, kuru radi bija iejaukti politikā, kas nepatika padomju iekārtai, mandātu komisija atsijāja. Daudzus atskaitīja arī mācību sākumā. Pavisam grupā bijām 22 kursanti, daudzi nāca no ugunsdzēsēju aprindām, daudzi bija ievērojami sportisti. Mācības uzsākām 1948. gada septembrī. Pirmajā kursā pārsvarā nācās apgūt vispārīzglītojošos priekšmetus. Dienas režīms noslogots – pusseptiņos rītā cēlāmies, fizikultūra, tualete, brokastis, mācību stundas, pusdienas, klusā stunda, pašmācības, saimnieciskie darbi, vakariņas, masu kultūras pasākumi, vakara pārbaude un pulksten 23.00 nakts atpūta. Tā tas gāja dienām, nedēļām un gadiem. Sekmīgie kursanti svētdienās varēja doties atvaļinājumā uz pilsētu. Saņēmām 450 rubļu lielu stipendiju. Arī tēvam ugunsdzēsēja alga bija 450 rubļi plus uzturņa. Palīdzēju mājiniekiem – daļu naudas atdevu mammai. Apmācības laikā vajadzēja ievērot stingru disciplīnu. Sevišķi prasīgs bija kursa komandieris Andrejs Afanasjevs un no kursantu vidus ieceltais kursa staršina Eduards Jākobsons. Skola atradās Āgenskalnā, Hermaņa ielā 19. No skolas parka bija labi pārrēdzams Uzvaras laukums, Bāriņu ielas tramvaja sliedes, vecpilsētas baznīcu torņi. Parkā auga lieli, daudzgadīgi koki, bija grantēti un asfaltēti celiņi, sporta laukumi. Tolaik daudz nodarbojāmies ar sportu, skolas sacensībās mūsu puīši ieņēma vadošās vietas. Pats piedalījies mešanā, tāllēkšanā un peldēšanā. Rezultāti nebija slikti: pirmā vieta peldēšanā, otrā – lodes grūšanā. Labi padevās arī ugunsdzēsēju lietīšķā sporta disciplīnas: 100 metru šķēršļu joslas pārvarēšanā biju pirmais, uzkāpšanā 4. stāva logā ar āķkāpnēm – otrs, bīdkāpņu uzstādīšanā – pirmais. 1. kursā apgūvām ugunsdzēsēju ierindas mācību, tehnisko apbruņojumu, profilaksi. Mācīja arī partijas vēsturi, ģeogrāfiju, ķīmiju, uguns (ieroču) mācību, armijas taktiku un citus priekšmetus.

Ugunsdzēsības taktiku pasniedza pieredzējis ugunsdzēsības operatīvais darbinieks Otto Dikelsons. No 1934. gada viņš bija strādājis Ļeņingradas ugunsdzēsībā, dzēsis ugunsgrēkus blokādes laikā. Dzīvodams Krievijā, nebija aizmirsis latviešu valodu. Atgriezies Latvijā, strādāja Ugunsdzēsības pārvaldē par priekšnieka vietnieku un vienlaikus par operatīvās daļas priekšnieku. Viņam bija bagātīgas teorētiskās un praktiskās zināšanas, kādas nevarēja atrast nevienā taktikas grāmatā, un tās viņš prasmīgi nodeva kursantiem.

Adalberts Keslers mācīja tehnisko apbruņojumu un ugunsdzēsēju ierindas mācību. Viņš bija vājāks nekā Dikelsons, bet citu, labāku, kas prastu



5. AMUK Slokas ielā 66.

latviešu valodu, tajā laikā nebija. Pieredzējušie brandmeistari Ansons, Lapovics, Smilga un citi bija aizbraukuši uz ārzemēm vai atradās izsūtījumā. Keslers bija mūsu grupas šefs ugunsdzēsības jautājumos. Kursanti viņu iesauca par Ķenci. Iesaukas bija arī citiem pasniedzējiem. Tāpat arī kursantiem, piemēram, Pūslis, Gaziks, Piķītis u.c.

Kad bijām iemācījušies rīkoties ar ieročiem un apguvuši armijas reglamentu, sākām veikt skolas norīkojumus, kas bija dažādi. Piemēram, virtuves dežurants, dieninieks kazarmās, posteņi skolas teritorijā. Pirmais posteņis bija caurlaides telpā, bet tur divu gadu laikā netiku stāvējis. Otrais posteņis atradās finansu nodaļas ēkas apsardzē, kur posteņus izlika svētdienās, pēc darba laika beigām un kad nodaļa nestrādāja. Trešais posteņis apsargāja degvielas noliktavu, ceturtais – sakņu noliktavas. Lielos svētkos bez posteņiem nozīmēja arī apgaitu pa parka teritoriju. Esot norīkojumā, bijām pakļauti skolas dežurantam. Tad nevajadzēja apmeklēt mācības, dienā drīkstēja gulēt, un tas bija vislabākais, jo skolas gados atrados pastāvīgā miega trūkumā.

Atmiņā palikusi reize, kad stāvēju posteņī pie benzīna noliktavas. Bija tumša rudens nakts, pāris metru attālumā neko nevarēja redzēt. Pēkšņi

dzirdu – kaut kas tuvojas. Saucu: “Stāt! Šaušu!” Un tad zemē ieraudzīju papīra gabalu, kas, vējam pūšot, čaukstēja. Ļoti nepatika būt dieniniekam kazarmās, sevišķi naktīs, kad visi gulēja un arī pašam nāca miegs. Taču gulēt nedrīkstēja. Ja pieķēra, nopelnīja arestu vai mēnesi neredzēja pilsētu. Nomācījāties pirmo pusgadu, kad skola saņēma ugunsdzēsēju automašīnu *PMZ – 1*. Ar atklātā tipa mašīnu varēja izbraukt komanda deviņu cilvēku sastāvā – nodaļas komandieris, šoferis un septiņi dzēsēji. Sākumā automobili izmantojām mācībām, vēlāk dežurējām, sadalījušies maiņās, un pēc izsaukuma no skolas izbraucām uz ugunsgrēkiem. Otrajā mācību gadā nakts stundās dežurēt ar mašīnu braucām uz 2. AMUK Akmeņu ielā.

Skolas teritorijā uzcēla mācību torni un izveidoja 100 metru šķēršļu joslu. Saimnieciskajam darbam atvēlētajā laikā čakli strādājām, lai visu pēc iespējas ātrāk savestu kārtībā. Kad objektu uzcēla, cītīgi trenējos ar āķkāpnēm un 100 metru šķēršļu joslā. 1949. gada nolikumā 100 metros bija uzstādīti septiņi šķēršļi, taču vēlāk šķēršļu joslu vienkāršoja.

Pienāca 1950. gada aprīlis, kad tikām nosūtīti praksē Rīgas ugunsdzēsēju komandās. Mana prakses vieta bija 1. AMUK Maskavas ielā. Komandas priekšnieks tolaik bija kapteinis Menšikovs, sardzes priekšnieks – leitnants Ladīgins. Prakses programmā bija iekļauta 24 stundu dežūra sardzes priekšnieka amatā, pēc tās – inspektora pienākumi, bet otrajā dienā jāgataavojas mācībām ar personāla sastāvu nākamajai dežūrai, un tā divus mēnešus. Man patika un padevās operatīvais darbs, bet profilaktiskais – ne sevišķi.

1950. gada jūnijā un jūlijā vajadzēja kārtot valsts eksāmenus. Tie bija četrās disciplīnās: partijas vēsturē, ugunsdzēsēju taktikā, profilaksē un tehniskajā apbruņojumā. Visos valsts eksāmenos saņēmām teicamu novērtējumu. Beidzot skolu, 21 kursantam piešķīra jaunākā tehniķa – leitnanta pakāpi. Tikai vienam par disciplīnas pārkāpumiem skolu nācās beigt ar seržanta pakāpi. Virsnieka formas jau laikus tika uzšūtas drēbnieku darbnīcā katram pēc auguma un tad turētas noliktavā līdz izlaiduma dienai. Jūlija pēdējās dienās notika izlaiduma svinīgā daļa un balle. Skolas aktu zālē pulcējās skolas vadība, pasniedzēji, absolventi un viņu ģimenes locekļi. Ģērbusies jaunajos virsnieku frenčos ar kursantu uzplečiem, gaidījām, kad tiks nolasīta iekšlietu ministra pavēle un pasniegti virsnieka uzpleči. Pēc svinīgā kazarmās nomainījām uzplečus, nofotografējāties un devāmies uz svētku mielastu, kur ballējāties līdz rītam. Ar to beidzās atvaļinājuma zīmes, caurlaidē mūs vairs nepārbaudīja, staigājām pa pilsētu un jutāmies kā citi cilvēki.

Izlaiduma komisija, kurā ietilpa ugunsdzēsības pārvaldes vadība, nozīmēja darba vietas. Mani iecēla par priekšnieka vietnieku 5. AMUK Slokas ielā 66. Tajā laikā komanda apkalpoja Leņina rajona Pārdaugavas daļu – Ilģuciemu, Bolderāju, Daugavgrīvu, Imantu u.c. Par tās priekšnieku tolaik strādāja vecākais seržants Stefans Bakāns. Komandas apbruņojumā bija divas autocisternas *Hensell* un *PMZ* – 2.

Bez dežūrām sardzes priekšnieka postenī man bija jāsastāda mēneša mācību plāni un komandas priekšnieka prombūtnes laikā jāpilda priekšnieka pienākumi. Otrā sardze, kurā stājos par priekšnieku, bija neliela – apmēram 12 cilvēku. Ar saviem padotajiem iepazinos diezgan ātri. Ātri atradām arī kopīgu valodu, un padotie mani cienīja.

1950. gada septembrī pirmo reizi patstāvīgi vadīju ugunsgrēka dzēšanu. Komandas priekšnieks Bakāns bija sanāksmē pārvaldē, kad atskanēja trauksmes zvans. Ieskrēju sakaru punktā un paņēmu ceļazīmi ar adresi – Daugavgrīvas iela 72. Izbraucām ar divām mašīnām. Notikuma vietā redzēju, ka deg vienstāva dzīvojamās mājas jumts un mansarda izbūve. Veicu izlūkošanu un nodevu vajadzīgās komandas. Uzlaužot ēkas konstrukcijas, uguni ātri izdevās noslāpēt. Kad atbrauca papildspēki no 2. AMUK un priekšnieks Bakāns, mēs jau galveno bijām paveikuši. Sajūta, patstāvīgi vadot ugunsgrēka dzēšanu, bija neizsakāma. Priekšniecība paveikto novērtēja apmierinoši. Personālsastāvs mani nokristīja, aplejot ar ūdens strūklu no galvas līdz kājām, jo tāda bija tradīcija.

Pastāvot ziņotāju sistēmai, uz ielām bija daudz neapzinīgu pilsoņu, kuri ugunsdzēsējus maldināja. Vienā un tajā pašā laikā vairākas nedēļas pēc kārtas tika iedarbināts ziņotājs Daugavgrīvas un Bezdelīgu ielas krustojumā. Nācās izlikt posteņus, vainīgos noķert un sodīt. Tie izrādījās jūrskolas audzēkņi, kuri vakara pastaigā ierindā soļoja pa ielu, bet viens no tiem izgāja no ierindas, iedarbināja ziņotāju un pēc tam nostājās atpakaļ ierindā. Vainīgo izdevās noķert un sodīt, un ugunsdzēsējiem kādu laiku bija miers. Bija arī cits gadījums – Dzirciema un Buļļu ielas krustojumā nostrādāja ziņotājs. Izbraucām un ieraudzījām, ka sadurts kāds jauneklis. Protams, nogādājām viņu slimnīcā. Bija arī gadījumi, kad pilsoņi izsauca ugunsdzēsējus, lai uz slimnīcu aiztransportētu dzemdētājas.”



*Pēc ugunsgrēka. No kreisās: S. Kurmiņš, J. Baško, V. Žerdiņš un S. Masjuļanis.*

**Stefans Masjuļanis:** “Piedalījos Otrajā pasaules karā. 1945. gada vasarā no frontes atgriezās mana divīzija, kuru izvietoja Viļņā. Atrodoties pilsētā, vēroju Viļņas 1. ugunsdzēsēju daļas darbošanos viņu novietnē. Tur, starp citu, redzēju arī *Magirus* autokāpnes. Nevaru pateikt, kāpēc, bet jau toreiz man prātā iešāvās doma: vai tik tās nav Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju autokāpnes? Kad 1946. gadā atgriezos Rīgā, uzzināju, ka autokāpnes, kuras redzēju Viļņā, patiešām bija Rīgas ugunsdzēsēju īpašums. Izrādījās, ka, vācu karaspēkam atkāpjoties no Rīgas, tās izvestas uz Kēnigsbergas apgabalu. Tur mūsu karaspēks šīs kāpnes atrada un kā trofeju atveda uz Viļņu. Rīgas ugunsdzēsības vadība, uzzinājusi autokāpņu aptuveno atrašanās vietu, sāka tās meklēt. Kāpnes no Viļņas bija pārvestas uz Kauņu, un tur ar lielām pūlēm Rīgas 1. komandas darbinieki tām sadzina pēdas un savu īpašumu nogādāja atpakaļ Rīgā.

1946. gadā pēc demobilizācijas, kad vēl nebiju iekārtojies darbā, iznāca saskarties ar 2. komandu ugunsgrēkā. Toreiz dzīvoju Vēja ielā netālu no bijušās Vildenberga ādu fabrikas. Kādu nakti tur aizdegās katlu māja. Tā kā atrados netālu, aizsteidzos arī es un autosūkņu šoferim palīdzēju savienot sūcvadus. Šajā ugunsgrēkā strādāja mans vecākais brālis, jo kopš 1940. gada rudens viņš atradās dienestā 2. komandā par dzēsēju. Pēc ugunsgrēka brālis ieteica griezties pie priekšnieka Josifa Ļabja. Ar viņu sarunāju, ka tikšu uzņemts komandā. Tā paša gada jūnijā notika Rīgas pilsētas militarizēto ugunsdzēsēju sacensības lietišķajā

ugunsdzēsības sportā. Tās notika toreizējās 6. komandas teritorijā Čiekurkalnā pie ūdenstorna. Priekšnieks Ļabis parādē aicināja arī mani kuptināt 2. komandas rindas. Sacensības, manuprāt, tā laika apstākļos notika interesanti un raiti. Bija jūtams pacēlums, patriotisma gars un prieks par savas vienības panākumiem un rezultātiem. Šo sacensību laikā satiku savu paziņu no sporta gaitām pirms kara – Pauli Jurasu, kurš toreiz un vēl ilgus gadus pēc tam bija sporta lietu vadītājs Ugunsdzēsības pārvaldē. Pēc šīm Rīgas garnizona ugunsdzēsēju sacensībām nekavējoties nokārtoju dokumentus un iestājos ugunsdzēsības dienestā. Ar 1946. gada 14. jūnija pavēli tiku ieskaitīts 2. PMUK otrajā maiņā. Darba kolēģi savās rindās mani uzņēma ļoti draudzīgi. Viņi palīdzēja apgūt visas vajadzīgās iemaņas gan ugunsgrēkos, gan sadzīvē. Ļoti daudz pamatzināšanu ugunsdzēsēju darbā apguvu no sava pirmā nodaļas komandiera Oskara Cilvēka, kā arī no vecākā brāļa Antona, ar kuru kopā dienējām. Lielu atbalstu sniedza priekšnieks Ļabis, kura ilggadējā prakse un prasīgums rosināja veidoties par labu un apzinīgu darbinieku. 1946. gadā mūsu apbruņojumā bija autocisterna *PMZ – 2*, autosūknis *Opel – Blitz* un rezerves automašīna *Opel – Blitz* ar pārnēsājamo motorsūkni.

Kārtība, kādā notika izbraukšana uz izsaukumiem toreiz, atšķīrās no kārtības mūsdienās. Piemēram, pa dienu uz pirmo parasto izsaukumu brauca tikai autocisterna. Ja izsaukums bija uz kādu objektu, tad gan brauca abas mašīnas uzreiz. Ja, izbraucot uz parasto izsaukumu, izrādījās kaut kas nopietnāks, tad izsauca arī otru mašīnu – sūkni. No pulksten 20 uz visiem izsaukumiem brauca abas mašīnas – gan cisterna, gan sūknis. Tāda kārtība pastāvēja vairākus gadus līdz brīdim, kad ar jaunu pavēli noteica, ka sardzei uz izsaukumiem jebkurā diennakts laikā jāizbrauc ar divām mašīnām. Darba apstākļi bija diezgan smagi. Pēckara gados galvenais bija pārtikas apgādes jautājums. Toreiz pastāvēja kartīšu sistēma, bet ugunsdzēsējiem bija ļoti mazas algas. Tomēr dienests prasīja savu, piedevām vēl uzlika meža darbus.

Nopietnākos ugunsgrēkus iznāca dzēst 1946. gada otrajā pusē. Starp tiem bija sprādziens un ugunsgrēks eļļas kombināta noliktavā, radio translācijas apakšstacijā u.c. 31. decembra agrā rītā izbraucām uz ugunsgrēku Āgenskalnā, Bišu ielā, kur dega pagrabs. Ieslēgušies skābekļa aparātos, devāmies pagrabā. Temperatūra bija ļoti augsta, telpas stipri piedūmotas. Izlūkojot pagrabu, samaņu zaudēja nodaļas komandieris Cilvēks. Pateicoties sardzes priekšnieka pašaieliedzībai, kopējiem spēkiem izdevās

Cilvēku iznest laukā no pagraba un izglābt viņa dzīvību.

1947. gads mums bija lielu saimniecisku darbu gads. Vēl ziemā pārgājām uz divu maiņu dežūrām. Viena maiņa devās uz Birzgales mežiem gatavot kurināmo. Tajā gadā mums bija uzdots sagatavot apmēram 700 kubikmetru malkas pārvaldes, komandas un personiskajām vajadzībām. Šie darbi ar pārtraukumiem ievilkās līdz pat nākamā gada sākumam. Lielākā daļa kurināmā bija sagatavota ziemā, bet vasarā malka no zemākām, slapjākām vietām uz pleciem bija jāšanas krautuvē pie ceļa. Lai šo darbu nedaudz atvieglotu, priekšnieks Ļabis sarunāja ar fabrikas *Furnieris* vadību un uz mežu atveda sliedes un dažus truļus. Pārvietojot sliedes no vienas vietas uz citu, malka pakāpeniski tika izvesta un novietota krautuvē. Vasarā ar kravas mašīnu malku pārveda un nokrāva Lāčplēša stacijā pie Krustpils – Jelgavas dzelzceļa. Tur vasaras beigās uzkrāva ešelonu ar malku un caur Jelgavu nosūtīja uz Torņakalnu. Meža darbi ievilkās galvenokārt tāpēc, ka toreiz nekādas mehanizācijas nebija un viss bija jāpaveic ar rokām.

1947. gada aprīļa vidū kādā sestdienas pievakarē izbraucām uz ugunsgrēku Jaunjelgavas pilsētā. Ceļā apvienojāmies ar 3. komandu un *Rīgas tekstila* BUB automašīnu. Visi kopā steidzāmies uz Jaunjelgavu. Diemžēl ceļš pēc pavasara paliem bija samērā smags. Kaut kur aiz Ķeguma pāri upītei pavasara palos bija izārdīts tilts. Braukt tālāk nebija iespējams. Ātri saorganizējāmies un priekšnieka Ļabja vadībā vācām kopā dažādus kokus un baļķus. Uz ātru roku izveidojām pagaidu tiltu. Kopīgiem spēkiem uzmanīgi pārvadījām visas trīs automašīnas un turpinājām ceļu. Tilta remonts paņēma daudz laika, un tikai pilnīgā tumsā sasniedzām Jaunjelgavu. Ugunsgrēks bija izcēlies baznīcas tornī un pakāpeniski pārsviedies uz daudzām ēkām pilsētā. Mums piebraucot, uguns jau bija sasniegusi citas koka baznīcas piebūvi. Tomēr, neskatoties uz aizkavēšanos, vēl bijām paspējuši laikā. Vispirms novērsām uguns izplatīšanos, kā arī paglābām otro baznīcu. Ugunsgrēka dzēšanas vadību uzņēmās Ļabis, un visu no Rīgas atbraukušo grupu sadalīja un izvietoja vairākās vietās pilsētā, kur bija izplatījies ugunsgrēks. Pilnībā to likvidēt izdevās pret nākamās dienas rītu. Tas man bija pirmais ugunsgrēks provincē, patālāk no Rīgas. Jaunjelgavas ugunsgrēks bija laba skola ārkārtējos apstākļos un deva labu pieredzi turpmākajam darbam. 1947. gada vasarā uz ugunsgrēku ārpus Rīgas bija jāizbrauc vēl vienu reizi. Šoreiz dega Jelgavas ādu fabrika. Turp no Rīgas izsūtīja 1. un 2. komandu.

Ugunsgrēks bija pieņēmis lielus apmērus, dega viss galvenais korpuss. Kad ieradāmie Jelgavā, tika izvēsta mūsu tehnika un padoti spēcīgi stobri. Rīgas ugunsdzēsēji strādāja ļoti enerģiski un organizēti, tādēļ ugunsgrēku drīz ierobežoja un pievakarē kopīgiem spēkiem arī likvidēja. Kopumā 1947. gads bija smags, it īpaši pirmā puse. Joprojām pastāvēja pārtikas kartīšu sistēma, un pārtikas apgādē bija daudz dažādu nepilnību un robu. Neskatoties uz grūtībām, bez tiešajiem pienākumiem veltīju laiku arī sportam. Daudz trenējos un vasarā piedalījos gan Rīgas, gan republikas meistarsacīkstēs vieglatlētikā, tāpat arī *Dinamo* un ugunsdzēsēju sacensībās. Neapšaubāmi, tajos grūtajos apstākļos tā bija fanātiska uzpurēšanās un sporta mīlestība. 1947. gadā sākās 2. komandas depo kara laikā izdegušā otrā korpusa atjaunošanas darbi. Vispirms vajadzēja izvākt grūžus, kas tur atradās no kara laika – 1944. gada rudens, kad ēka izdega. Tika sarīkota liela svētdienas talka, tajā piedalījās arī citu Rīgas ugunsdzēsēju komandu darbinieki. Ēkas atjaunošanā galvenokārt nodarbināja vācu karagūstekņus Iekšlietu ministrijas būvgrupas darbinieku vadībā. Ēkas atjaunošanu pabeidza 1948. gadā. Augšējos stāvos bija paredzēti dzīvokļi, bet apakšējos – telpas komandas vajadzībām. Vēlāk pakāpeniski arī zemākos stāvus pārbūvēja dzīvokļos un kopmītnēs. Atjaunotās ēkas fasādes daļā izbūvēja mazo garāžu.

Rudenī atveda no ierindas izgājušu aerodroma dienesta ugunsdzēsēju autocisternu *Hensell*. Toreiz šai mašīnai bija nepievilcīgs, pat atbaidošs izskats. Līdz 1949. gada pavasarim kopīgiem spēkiem autocisterna tika izremontēta un pārbūvēta. Uz tās izbūvēja slēgtu kabīni personālsastāvam un mašīnas šoferim. Pēc rūpīgas pārbaudes un iebraukšanas cisternu iekļāva kaujas sastāvā, un tā nomainīja autocisternu *PMZ – 2*.

1948. gadā ar komandas spēkiem uzbūvēja ugunsdzēsības mācību torni. Tas ekspluatācijā atradās vairāk nekā 15 gadu. Tornī notika mācības ar personālsastāvu, kā arī komandas iekšējās sacensības. Turklāt vēl daudzus gadus tur risinājās gan Rīgas garnizona, gan republikas mēroga sacensības ugunsdzēsības lietišķajā sportā. Sakarā ar Ugunsdzēsības pārvaldes vadības pavēli 2. komandā noorganizēja ūdens aizsardzības dienestu ugunsgrēkos. Šim mērķim 2. komandai nodeva 1. komandas sakaru un apgaismošanas mašīnu *Fiat*. Šoferi kopā ar personālsastāvu to pārveidoja ūdens aizsardzības dienesta vajadzībām. Pēckara periodā telpu trūkuma dēļ Gāzu – dūmu aizsardzības dienesta aparāti glabājās uz plauktiem garāžā. Pēc otrā korpusa atjaunošanas vienā telpā izvietoja un ierīkoja



1950. gads. Sacensības ugunsdzēsības lietišķajā sportā.

GDAD posteni. Tas veicināja kaujas darbību ugunsgrēkos, turklāt varēja daudz normālākos un higiēniskākos apstākļos veikt aparātu kopšanu un pārbaudi. Visi GDAD darbinieki saņēma personīgos aparātus *KIP* – 5. Man vairākkārt piedāvāja mācīties seržantu sastāva ugunsdzēsības skolā Hanzas ielā pie 4. komandas. Tā kā tur bija kazarmu režīms, es vairākkārt atteicos. Tomēr 1949. gada pavasarī beidzot piekritu un sāku mācīties toreiz noorganizētajā neklātienes kursantu grupā. Jāatzīst, ka bija arī pēdējais laiks skolu apmeklēt, jo vairākus gadus jau strādāju par nodaļas komandieri. Skolas laikā neklātņieki dienestu pildīja turpat savās komandās, bet uz lekcijām, mācībām un konsultācijām gāja pēc noteikta plāna un grafika. Vasarā mežu darbu laikā mācības tika pārtrauktas, bet vasaras beigās tās atjaunoja, un 1950. gada februārī un martā sākās eksāmeni. Marta beigās bija skolas beigšanas svinības ar koncertu un saviesīgu vakaru, kā arī jaunu dienesta pakāpju piešķiršana.

1950. gadā 2. komanda izcīnīja pirmo vietu ugunsdzēsēju kompleksajā sporta spartakiādē. Kā balvu saņēmām ceļojošo porcelāna vāzi, turklāt katram komandas dalībniekam personīgi pasniedza minētās vāzes fotoattēlu ar ierakstu. Atsevišķu sacensību veidu uzvarētājiem un augstāko vietu ieguvējiem pasniedza diplomus. Arī turpmākajos gados 2. komandas dalībnieki dažādās sporta sacensībās uzrādīja labus rezultātus, un atsevišķi darbinieki sasniedza PSRS sporta meistara un arī klases sportistu nosaukumus.”

**Juris Ļabis:** “Bija beidzies karš, tēvs atgriezās no frontes un tika nozīmēts par priekšnieku 2. komandā. Tad, 1945. gadā, uzradās mazais Juris. Dzīvojam mājā blakus ugunsdzēsēju daļai Akmeņu ielā 15. Mana bērnība ir cieši saistīta, kā visi to sauca, ar *pažarnieku sētu*. Atceros, ka ugunsdzēsēju ēku uzreiz pēc kara remontēja vācu karagūstekņi. Sakarā ar to, ka tēvs strādāja ugunsdzēsējos, mums atļāva izmantot pagrabus kartupeļu, skābētu kāpostu un gurķu uzglabāšanai. Tur glabājām arī malku. Lai gan bija noteikti ierobežojumi atrasties ugunsdzēsēju sētā, tomēr bērni un jaunieši tur pulcējās un spēlēja volejbolu. Protams, dežuranti aizrādīja, taču spēlētāju pulkā bija gan ugunsdzēsēji, gan viņu bērni, tāpēc viss vienmēr beidzās tā, kā tam jānotiek. Taču, kad izziņoja trauksmi, ugunsdzēsēji kā vējš skrēja uz garāžu. Šodien grūti iedomāties, bet ugunsdzēsēju daļas pirmajā stāvā, kur vēlāk iekārtoja darbnīcas, audzēja dažus sivēnus un trušus. Tolaik nebija vienkārši sarūpēt pārtiku dežurējošo ugunsdzēsēju kopgaldam. Virs ugunsdzēsēju dzīvojamās ēkas bija izbūvēts skatu tornis, no kura ugunsdzēsēji novēroja apkārtni. Bērniem nokļūt tornī šķita interesanti. Visa dzīve man bija kopā ar tēvu. Kad viņš brauca uz ugunsgrēkiem, ģimene arī to juta – naktīs celšanās, braukšana uz notikuma vietām, jo viņam kā priekšniekam obligāti bija jābrauc. Iekšēji, intuitīvi kādos septiņos gados sajutu, ka tā ir liela atbildība. Ja zinām, ka ugunsgrēks tuvumā, ar mammu un brāli gājām pie logiem un skatījāmies, kur atblāzmas, un brīžiem tās arī redzējām. Pēckara laikā bija virkne ugunsgrēku kokapstrādes uzņēmumos un lielākajās rūpnīcās, par ko tēvs arī uztraucās. Viņa rajonā bija ļoti daudz kokapstrādes cehu, it sevišķi Mūkusalas ielā, kur atradās kokzāģētavas. Mans tēvs bija izturēts cilvēks, nebija runīgs. Viņš nemēdza stāstīt, kāda bija ugunsdzēsība neatkarības laikā, par kara laiku. Vienmēr gribēju, lai pastāsta, bet viņš negribēja sevišķi atmiņās dalīties. Pēc nostāstiem zinu, ka cilvēki, sevišķi ierindnieki, viņu cienīja. Acīmredzot tāpēc, ka viņš bija tuvs dzēsējiem, nevis tur, kaut kur “pa augšām”. Tā bija specifika, kādā biju audzināts – ugunsdzēsēju priekšnieks nav priekšnieks, kurš sēž kabinetā un tikai saņem ziņas. Tēvs vadījās pēc principa, ka priekšniekam jābūt tuvam ar ierindas ugunsdzēsējiem, citādi viņš nemaz nevar tos vadīt. Teikšu, ka tēvs mani diezgan stingri audzināja, bet mamma vienmēr vairāk pažēloja. Kad gāju skolā, tēvs sevišķi nekontrolēja, taču, ja no skolas bija kādas sūdzības, viņš uzskatīja, ka tas ir pareizi, un nekad neļāva ieblīst. Ja kāds kaut ko pateica par skolotāju, viņš bija ļoti nikns, jo uzskatīja, ka par skolotāju nedrīkst teikt nevienu sliktu vārdu. Viņam bija ieaudzināts, ka skolotāji ir svēta lieta. Protams, kārtīgam tēvam savs dēls ir jāpamāca,



60. gadi. Juris un Josifs Ļabji.

nekas briesmīgs tas nav, ka pāris reizes par sliktu mācīšanos tika pielietotas represijas. Šodien varu atzīt, ka tas bija vajadzīgs, un vecākiem varu pateikt tikai paldies.

Grūti teikt, tēvam ugunsdzēsība bija vienkārši izvēle vai sirdslieta. Viņš bija labs atslēdznieks ar labu arodskolu – varēja visu salabot, izjaukt, izvilēt. Tomēr visa atmosfēra un dzīvošana ugunsdzēsēju vidē acīmredzot radīja vēlmi tajā jomā strādāt pašam. Godīgi sakot, arī man bija ļoti liela interese, kur deg un kā tas notiek, taču uz ugunsgrēkiem un notikumiem mūs, bērņus, nedrīkstēja ņemt līdzi. Ja nu vienīgi mēs, puisēļi, skatījāmies no attāluma. Taču ugunsdzēsēju sacensībās drīkstējām būt klāt. Atceros, ka tēvs arī cieta ugunsgrēkos. Viņš jau strādāja par pilsētas operatīvo dežurantu, kad guva traumu ugunsgrēkā *Sarkanajā zvaigznē*. Gāja pa jumtu, nokrita, taču, paldies Dievam, viss beidzās labi. Vēl no bērņu dienām atceros, ka ugunsgrēkā, ja nemaldos, kādas tipogrāfijas pagrabā, veicot izlūkošanu, atvēra durvis, bet no turienes izšāvās liesmas. Viņš bija gāzmaskā un guva spēcīgus sejas apdegumus. Vēl atceros, ka vienā reizē viņam ar ūdens strūklu trāpīja acī, un ar to viņš neredzēja. Tas palicis prātā, ka tēvs, glābjot citu dzīvības, ir cietis arī pats. Ja runā par ugunsdzēsēju ģimenes turību, atceros, ka mēs dzīvojām no algas līdz algai.”

## UGUNSDZĒSĪBA RĪGĀ 50. – 60. GADOS

1950. gadā no Rīgas uz Jūrmalu sāka kursēt elektrovilcieni, nodibināja Rīgas Medicīnas institūtu. Nākamajā gadā atzīmēja Rīgas 750 gadu jubileju. 1952. gadā uzsāka Rīgas termoelektrocentrāles celtniecību. Savukārt 1955. gadā pār Daugavu sāka būvēt Oktobra (tagad Akmens) tiltu, kuru atklāja divus gadus vēlāk. Togad pabeidza arī pirmās Rīgas augstceltnes *Kolhoznieku nama* (tagad ZA ēka) celtniecību. 1958. gadā sāka būvēt pirmo mikrorajonu Āgenskalna priedēs, bet 1960. gadā – Juglas dzīvojamo masīvu un pabeidza Rīgas centrālās pasažieru stacijas jauno kompleksu. Atklāja Kundziņsalas tiltu.

### Profesionālās izglītošanās iespējas

50. gados Rīgas pilsētas ugunsdzēsības garnizona galvenais spēks bija AMUK (atsevišķā militarizētā ugunsdzēsēju komanda), Baltijas dzelzceļa Šķirotavas un Rīgas preču stacijas ugunsdzēsēju komandas, ugunsdzēsības vilciens, Rīgas tirdzniecības ostas, vēlāk arī Zvejas ostas ugunsdzēsēju komanda, Brīvprātīgo komandas Čiekurkalnā, Mīlgrāvī, Zaķusalā un Kundziņsalā. Pēc ugunsdzēsības dienesta reglamenta Rīgas ugunsdzēsības garnizona priekšnieks bija IeM UP priekšnieks. Ar ugunsgrēku dzēšanas vadību, kā arī dienesta organizēšanu un apmācību Rīgā un republikā nodarbojās UP Dienesta apmācību un ugunsgrēku dzēšanas daļa. Dienesta daļas priekšniekam bija pakļauti Rīgas pilsētas trīs operatīvie dežuranti – ugunsdzēsības dienesta komandējošā sastāva darbinieki ar pieredzi, kuri dežurēja katrs savā sardzē, izbrauca uz visiem ugunsgrēkiem un vadīja darbus, līdz ieradās augstākas amatpersonas. Turklāt operatīvie dežuranti pārbaudīja AMUK kaujas gatavību, dienesta organizāciju komandās, mācības utt. Par Rīgas operatīvajiem dežurantiem 50. gados strādājuši V. Dzirītis, Solncevs un J. Ļabis. 50. gadu beigās V. Dzirītis devās pensijā, un viņu nomainīja B. Kasickis, bet Solncevu – P. Dudarevs. AMUK pastāvēja trīs maiņu dežūras, t.i., 24 stundas strādā un divas diennaktis brīvas. Savukārt ministriju un resoru komandām bija četras maiņas. Rīgas AMUK, ministriju un BUK iesaistīšana ugunsgrēku dzēšanā notika, pamatojoties uz Rīgas garnizona ugunsdzēsēju komandu

izbraukumu sarakstu. Dežūras laikā personālsastāvs visās AMUK darbojās pēc vienotas kārtības, un, kā tas bija pieņemts padomju laikā, pēc sardžu maiņas notika politinformācija un līdz pusdienām četru stundu mācības. Apmācību galvenie priekšmeti bija politmācība, ugunsdzēsības taktika, tehnika un tehniskais aprīkojums, ierindas mācība, fiziskā sagatavotība, ugunsdzēsības profilakse un civilā aizsardzība. Pastāvēja atsevišķas programmas virsnieku sastāvam, ugunsdzēsējiem, kuri strādāja *kipos*, šoferiem un radiotelefonistiem. Mācību gads sākās 1. septembrī un beidzās 30. jūnijā. Rezultātus vispirms apkopoja komandās, pēc tam UP – par militarizētajām un atsevišķi par pilsētu ugunsdzēsēju komandām. Personālsastāvs, kas mācību gadu bija beidzis ar atzīmi 4 un 5, apzinīgi pildījis dienesta pienākumus, gada laikā nebija pieļāvis disciplīnas pārkāpumus, ieguva kaujas un politisko mācību teicamnieka nosaukumu. Nodaļa, sardze, kurā 70% personālsastāva bija teicamnieki, ieguva teicamas nodaļas, sardzes nosaukumu.

1950. gada jūlijā Rīgas virsnieku skolas ugunsdzēsēju nodaļu bija beidzis 21 kursants. 1952. gadā bija vēl otrs izlaidums, bet pēc tam skolas ugunsdzēsēju nodaļa tika likvidēta. Turpmāk Rīgas un Latvijas militarizētā ugunsdzēsības dienesta darbinieki vidējo tehnisko izglītību ieguva Ļeņingradas un Ļvovas ugunsdzēsības tehniskajās skolās klātienēs un neklātienēs nodaļās. Starp virsnieku skolas ugunsdzēsības nodaļas beidzējiem bija daudzi šodien pazīstami ugunsdzēsības darbinieki: Gunārs Borizo, Romāns Baranovskis, Jānis Baklānovs, Roberts Brizulis, Elmārs Buševics, Boļeslavs Kasickis, Alfrēds Lunts, Nikolajs Locmanis, Leons Ozerskis, Tāļivaldis Pakalniēks, Edvīns Sīpiņš, Jānis Šumilovs, Ādolfs Januševskis, Viktors Valters, Visvaldis Voins, Vladislavs Žerdiņš, Eduards Jākobsons u.c.

Augstāko ugunsdzēsības izglītību Latvijas ugunsdzēsēji varēja iegūt kursus, kas 1948. gadā tika organizēti Maskavā pie PSRS IeM Augstākās skolas. 1951. gadā uz kursu bāzes izveidoja inženieru fakultāti, bet 1974. gadā tapa Augstākā inženieru ugunsdzēsības tehniskā skola. Inženieru fakultāti Maskavā beiguši daudzi Rīgas ugunsdzēsības garnizona virsnieki: Romāns Baranovskis, Gundars Forands, Juris Ļabis, Vladimirs Jemeljanovs, Aivars Straume, Pāvels Zagorskis, Jāzeps Tenis, Boriss Šipilovs, Viktors Karcevs, Andris Kleins, Georgs Ivanovs, Ivans Kačanovs, Anatolijs Šaronovs, Jurijs Kisļaks, Mihails Glazunovs, Boriss Rjazanovs u.c.

## Tehniskais aprīkojums 50. gados

VUU inspekciju darba apjoms, attīstoties rūpniecībai, pieauga ar katru gadu. Uzraudzība pirmām kārtām bija jāveic visos lielākajos ražošanas objektos, piemēram, *VEF*, Rīgas vagonu rūpnīcā, *Sarkanajā zvaigznē*, Rīgas dīzeļrūpnīcā, Autoelektroinstrumentu rūpnīcā, Rīgas mašīnbūves rūpnīcā, *Sarkanajā kvadrātā*, Bolderājas silikātķieģeļu rūpnīcā utt., kur notika rekonstrukcijas un kapitālās celtniecības darbi. Ražošanā ieviesa aizvien jaunus zinātnes un tehnikas sasniegumus. Rūpniecības objektu aizsardzībai ierīkoja apsardzes un ugunsdrošības signalizācijas stacionārās ugunsdzēsības iekārtas. 1951. gadā Ministru Padome apstiprināja paraugnolikumu par ugunsdzēsības tehniskajām komisijām. Objektos tās darbojās vecākā jeb galvenā inženiera vadībā un reizi ceturksnī veica visu cehu, noliktavu, laboratoriju pārbaudi un izstrādāja pasākumus tehnoloģiskā procesa ugunsdrošības uzlabošanā, normu un noteikumu pārkāpumu novēršanā.

Saskaņā ar LPSR IeM 1953. gada 16. jūlija pavēli 4. AMUK pārveidoja par UP militarizētā ugunsdzēsības dienesta Mācību vienību, ceturtais ugunsdzēsēju komandas numurs tika piešķirts Jūrmalai. Par Mācību vienības priekšnieku apstiprināja Rīgas virsnieku skolas absolventu tehniķi leitnantu Leonu Ozerski. Viņa skolas biedrs V. Žerdiņš stāsta: "Divus gadus sēdējām vienā skolas solā. Viņš, tāpat kā es, bija Torņakalna zēns, dzīvoja Bauskas ielā, satikāmies ballītēs. Pirms skolas viņš apprecējās, auga dēls. Skolā mācījās labi un teicami un virsnieku skolu absolvēja kā teicamnieks.

1954. gada 21. augustā Leonam palika 26 gadi. Tieši dzimšanas dienā tika izsludināta trauksme, un viņš izbrauca uz ugunsgrēku, no kura neatgriezās. Sverdlova ielā dega maizes kombināta dzirnavu korpuss. Stiprais piedūmojums ēkā neļāva veikt detalizētu izlūkošanu. Ozerskis *ieslēdzās KIP* aparātā un ar posmu devās izlūkošanā. Pēc kāda laika viņš zaudēja samaņu un pakrita, taču pārējie posma biedri to nepamanīja. Atbraukušie papildspēki un augstākstāvošie priekšnieki nepainterēsējās, kā vadībā Mācību vienība strādā. Kad uzzināja, bija par vēlu. Sākās meklēšanas darbi, un beidzot Leona apdegušo ķermeni ar visu aparātu atrada zem miltu kaudzes. Aparātu nodeva ekspertīzei. No neoficiālas informācijas uzzināju, ka skābekļa balons it kā nebijis atvērts. Tajā laikā patiesību nerunāja. Dzēšanas darbos mana komanda sākumā nepiedalījās,

jo to neparedzēja izbraukuma saraksts. Tikām izsaukti vēlāk, kad nomainījām nogurušos dzēsējus. Tad es visu cītīgi izpētīju un secināju – ja būtu pieredzējuši posma biedri un ievērojuši reglamenta un drošības tehnikas prasības, nekas tāds nebūtu noticis.” Pēc Ozerska bojāejas par Mācību vienības priekšnieku nozīmēja P. Anurovu. Vēlāk Mācību vienību vadījuši S. Kovaļevs, A. Januševskis, R. Baranovskis, E. Puzānovs, I. Neimanis. 50. gados tika papildināta Mācību vienības materiāli tehniskā bāze, pilnveidots apmācību process, iekārtoti mācību kabineti, ierīkota ēdnīca un kopmītne kursantiem. 1956. gadā Mācību vienībā strādāja 48 darbinieki: 12 – komandējošais sastāvs, 16 – seržanti, 10 – ierindas sastāvs un 10 – apkalpojošais personāls. Vienības apbruņojumā bija autocisterna *PMZ – 1*, autocisterna *PMG – 2*, autosūknis *PMG – 1*, kravas automašīna un vieglā operatīvā automašīna. 1958. gadā Mācību vienības tehnisko bāzi papildināja vairāki jaunākā tipa ugunsdzēsības automobiļi: autocisternas *PMG – 6* un *PMZ – 9M*, autosūkņi *PMZ – 10M* un *PMG – 12*.

Padomju laikā Rīgas ugunsdzēsēju apgāde ar jaunu tehniku un aprīkojumu bija vienpusīga – viņi saņēma to, ko ražoja PSRS. Sakaru ar ārzemju firmām nebija, tādēļ izpalika arī vērtīga informācija par ugunsdzēsības



1954. gada augusts. Leona Ozerska izvadīšana no Mācību vienības Hanzas ielā 5.

attīstību citur pasaulē. Tomēr ugunsdzēsēji ar prieku sagaidīja ikvienu jaunu darba rīku, it īpaši automašīnas. Tās pirmās saņēma Rīgas, Jūrmalas un Liepājas ugunsdzēsēji, pēc tam citas pilsētas un brīvprātīgie. PSRS rūpnīcas 50. gadu beigās jau ražoja tehniski uzlabotus automobiļus. 50. gados Rīgas ugunsdzēsēju aprīkojumā bija arī ķīmisko putu dzēšanas automobīlis, apgādāts ar Trofimova sistēmas teleskopiskajiem celtņiem, putu lējējiem un ģeneratoriem *PG – 50*, ķīmisko putu pulveri metāla bundžās. Latvijas laikā Rīgā plaši pazīstami bija *Minimax* ķīmiskie ugunsdzēsējamie aparāti, bet pēckara gados lietoja aparātus *Bogatir. 50*. gados Rīgas rūpniecības objekti, iestādes un organizācijas tika apgādātas ar jaunākajiem putu ugunsdzēsēmajiem aparātiem *OP – 1* un *OP – 3*. 1960. gadā to ražošanu pārtrauca, un to vietā radās aparāts *OP – 5* ar stikla (vēlāk plastmasas) glāzi. Ķīmisko gaisa – mehānisko putu aparātu *OHVP – 5*, gaisa putu aparātu *OVP – 10*, *OVP – 250*, aerosola aparātu *OA – 10*, kā arī automātisko gāzes dzēšamo bateriju ražošana padomju laikā saistīta ar Valmieras ugunsdzēsamo aparātu rūpnīcas vārdu, kas 1950. gadā kā Valmieras rūpkombināts uzsāka ogļskābo aparātu ražošanu.

### **Medaļa Par droširdību ugunsgrēkā**

1956. gadā Rīgas ugunsdzēsības dienestā tika veikta reorganizācija. Rīgas pilsētas administratīvo rajonu Valsts ugunsdrošības uzraudzības inspekcijas likvidēja un iekļāva ugunsdzēsēju komandu štatos. Ugunsdzēsēju komandām tika dots jauns nosaukums – Patstāvīgās militarizētās ugunsdzēsēju daļas (PMUD). PMUD priekšnieks turpmāk atbildēja ne tikai par dienesta organizāciju un ugunsgrēku dzēšanu, bet arī par apsargājamā rajona ugunsdrošību. Taču, piemēram, 6. PMUD (Čiekurkalnā) apsargājamajā teritorijā visi lielākie rūpniecības objekti atradās otrpus dzelzceļam, kas radīja grūtības pēc iespējas ātrāk nokļūt ugunsgrēka vietā. Tāpēc ugunsdzēsības pārvalde Rīgas izpildkomitejai un Ministru Padomei pierādīja, ka nepieciešama jauna depo celtniecība izdevīgākā vietā. 1959. gadā 6. PMUD varēja svinēt Jurģus un iekārtoties jaunajā depo Vijciema ielā 1.

50. gados Rīgas ugunsdzēsības dienests rūpniecības objektos, iestādēs, organizācijās, skolās un iedzīvotāju vidū veica informatīvo darbu par



60. gadi. 6. PMUD depo Vīciema ielā 1.

ugunsdrošības jautājumiem. Lai iepazīstinātu pilsētniekus ar ugunsdrošības noteikumiem, ugunsdzēsības līdzekļiem un galvenajiem ugunsgrēku cēloņiem un sekām, 1957. gadā 1. PMUD depo noorganizēja ugunsdzēsības tehnisko izstādi.

1957. gada 31. oktobrī PSRS Augstākās Padomes prezidijs apstiprināja medaļu *Par drošsirdību ugunsgrēkā*. Saskaņā ar nolikumu *Par medaļu* ar to apbalvoja ugunsdzēsības dienesta darbiniekus, brīvprātīgo ugunsdzēsēju vienību locekļus un citus pilsoņus par drosmi un pašaiizliedzību ugunsgrēku dzēšanā; cilvēku, sociālistiskā īpašuma un pilsoņu mantu glābšanā no uguns; par ugunsdzēsēju apakšvienību kaujinieciskā darba prasmīgu vadīšanu ugunsgrēka dzēšanā un cilvēku glābšanā; par drošsirdību, vīrišķību un neatlaidību sprādzienam vai ugunsgrēka novēršanā. Nolēma, ka ar medaļu *Par drošsirdību ugunsgrēkā* PSRS AP prezidija vārdā apbalvo Savienoto republiku AP prezidijs. Ierosinājumus par apbalvošanu iesniedz Savienoto republiku IeM Ugunsdzēsības pārvalde, tautas deputātu padomju izpildkomitejas kopīgi ar uzņēmumu, iestāžu, organizāciju administrācijām, partijas, arodbiedrības un komjaunatnes organizācijām. 1957. gadā apbalvojumus saņēma: Rīgas pilsētas operatīvais dežurants Boļeslavs Kasickis, 1. PMUD ugunsdzēsēji Arnolds Feldmanis, Viktors Fiļimonovs, vecākais ugunsdzēsējs Alberts Millers un sardzes priekšnieks Pāvels Jurs; 2. PMUD ugunsdzēsēji Antons Čikulis, Rufijs Safranovs, vecākais ugunsdzēsējs Vasilis Jakubjonoks, nodaļas komandieris Aloizs Jakušjonoks, Dmitrijs

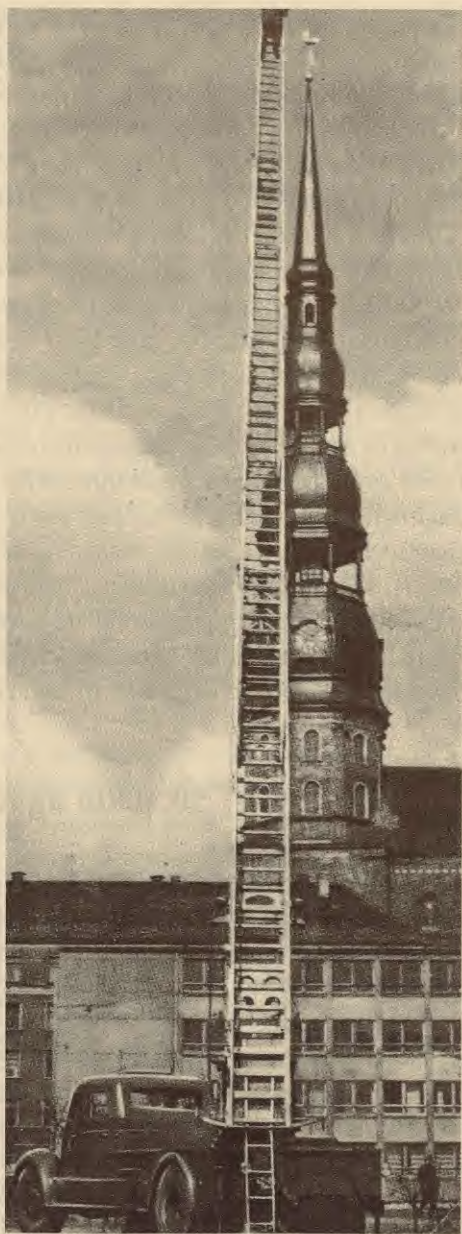
Kudrjavcevs; 3. PMUD nodaļas komandieris Fjodors Zaicevs; 5. PMUD nodaļas komandieris Alfrēds Sisenis un komandas priekšnieks Aleksejs Kožemjakins; 7. PMUD ugunsdzēsējs Vilhelms Kurmis un vecākais ugunsdzēsējs Staņislavs Gaidulis.

## Ugunsdrošības situācija un trūkumi valstī

1958. gadā UP priekšnieks Josifs Zujevs izdevumā *Kaujas Postenī* sniedzis plašu pārskatu par izdarīto un vēl darāmo ugunsdrošības stāvokļa uzlabošanā valstī. "Sagaidot jauno, 1958. gadu, daudzi atskatās uz noiето ceļu, atzīmē gūtos panākumus un nosprauž jaunas perspektīvas turpmākajam darbam. Jāatzīst, ka daudzās pilsētās un rajonos, rūpniecības uzņēmumos, padomju saimniecībās un kolhozos ugunsdrošības stāvoklis ir ievērojami uzlabojies. Daudzviet paveikts liels darbs lauksaimniecības ēku aizsardzībā pret ugunsgrēkiem, ugunsdzēsības šķūņu un ūdenskrātuvju celtniecībā, lauksaimniecības mašīnu izmantošanā ugunsgrēku dzēšanas vajadzībām, kinokameru un kinoizrāžu telpu iekārtošanā. Laikā no 1957. gada 5. maija līdz 15. jūnijam Latvijā atremontēti 234 ugunsdzēsēju šķūņi, 3365 krāsnis, 778 elektrotīkla iecirkņi, 334 ugunsdzēsēju rokas sūkņi, 165 motorsūkņi. No jauna iekārtotas 466 ūdenstvertnes. Izgatavotas 3100 jumtu un pieslienamās kāpnes, 525 sabiedriskās ēkas laukos nodrošinātas ar zibensnovēdējiem. Kolhozi un sovhozi iegādājušies 7 ugunsdzēsēju automašīnas, 28 motorsūkņus, 66 ugunsdzēsēju rokas sūkņus, 6800 metru ugunsdzēsēju šļūteņu un pāri par 7000 ugunsdzēšanas aparātu. 870 kolhozos noorganizētas BUB biedru dežūras un transports ugunsdzēsības tehnikas nogādāšanai ugunsgrēku vietās. 752 lopu fermās radītas ugunsdzēsības kaujas vienības. Pa radio translācijas tīklu noraidītas 278 pārrunas par ugunsdzēsības jautājumiem, nolasītas 137 lekcijas, iekārtoti 248 stendi un 546 vitrīnas. Augšminēto pasākumu rezultātā ugunsgrēku skaits 1957. gada 11 mēnešos, salīdzinot ar iepriekšējā gada to pašu laika posmu, republikā ir samazinājies par desmit procentiem, mazāki kļuvuši arī zaudējumi. Tomēr ar šiem pasākumiem cīņā pret ugunsnelaimēm nekādā ziņā nevar apmierināties, jo zaudējumu procents vēl joprojām ir stipri augsts. Tas izskaidrojams ar to, ka atsevišķu militarizēto ugunsdzēsības daļu vadītāji, rajonu ugunsdzēsības inspektori, pilsētu UK priekšnieki un rajonu BUB priekšsēdētāji vēl nav īsti stājušies pie trūkumu

likvidēšanas, bāzu, noliktavu un rūpniecības uzņēmumu nodrošināšanā pret uguni. It sevišķi tur, kur tehnoloģiskie procesi ir saistīti ar ātras aizdegšanās iespēju.

Daudzas rajonu centru PUK un objektu BUK nav novērtējušas ugunsdzēsības sastāva tehnisko apmācību nozīmi. Apmācības notiek zemā līmenī un parasti ir atrautas no dzīves, praktiskā darba uzdevumiem. Daudzi PUK un BUK priekšnieki paši slikti pārzina praktisko darbu ar ugunsdzēsēju motorsūkņiem un mašīnām, maz uzmanības pievērš taktisko uzdevumu risināšanai. Šie trūkumi katrā ziņā turpmāk jānovērš. Valsts ugunsdzēsības uzraudzības darbiniekiem jāņem speciālā kontrolē bāzes un materiālo vērtību noliktavas, visi ugunsnedrošie rūpniecības uzņēmumi, bērnu iestādes, sabiedriskās ēkas. Ikvienu vietu nepieciešams apgādāt ar instrukcijām par ugunsdrošības noteikumu ievērošanu. Nav jāpielaiž darbā cilvēki, kuri nav apguvuši ugunsdrošības tehnisko minimumu. Pret ugunsdrošības noteikumu pārkāpējiem jāvērs āsa kritika, izmantojot satīras izdevumus, vietējo presi un radio.”



50. gadu beigās. 32 metrus garās mehāniskās kāpnes AL – 32 uz MAZ šasijas.

Kā papildinājumu UP priekšnieka Zujeva teiktajam arī LPSR BUB padomes priekšsēdētājs V. Berezins *Kaujas Postenī* sniedzis pārskatu par brīvprātīgo ugunsdzēsēju darbu un aktivitātēm. Viņš uzsver arī brīvprātīgo devumu ugunsdrošības stāvokļa uzlabošanai valstī. Brīvprātīgo apbruņojumā 1958. gada sākumā jau ir 156 automašīnas, 543 motorsūkņi, 1755 rokas sūkņi. BUB ietilpst vairāk nekā 57 000 biedru. V. Berezins: “Dziļi izprotot ugunsgrēku apkarošanas milzīgo nozīmi, BUK aktīvs tikai 1956. gadā vien izdarījis 384 659 objektu pārbaudes, nolasījis 89 000 lekciju iedzīvotājiem, izvietojis vairāk nekā 28 000 ugunsdzēsības posteņu un patruļu. 1956. gadā 5200 BUB locekļi praktiski piedalījušies ugunsgrēku dzēšanā. Par aktivitāti un vīrišķību 31 BUB biedrs apbalvots ar nozīmi *LPSR BUB teicamnieks*, 310 – ar Goda rakstiem, vairāk nekā 400 aktīvistu – ar naudas prēmijām un vērtīgām balvām. Jauns un svarīgs masu organizatorisks pasākums šajā, 1958. gadā, ir sociālistiskās sacensības līguma noslēgšana starp LPSR, Gruzijas un Lietuvas ugunsdzēsējiem. Kā zināms, saskaņā ar šo līgumu mums drīzumā jāiesaista BUB rindās 12 000 jaunu biedru, jānodrošina ražošanas gada plāna izpilde u.c. Šis līgums vēl nosaka aptvert rajonu ugunsdzēsības darba sporta sacensībās ne mazāk kā 900 komandas un kopas, uzbūvēt 600 objektiem zibensnovedējus un noorganizēt 15 jaunu ugunsdzēsības depo celtniecību.”

## 50. gadu ugunsgrēki

Padomju gados ugunsgrēkus presē neatspoguļoja tik plaši, kā to dara šodien. Ugunsdzēsības veterāni atzīst – ugunsgrēku tolaik bija daudz, taču par tiem nedrīkstēja ne sevišķi runāt, ne aprakstīt, ne fotografēt, tāpēc par lielu daļu ugunsgrēku nav atrodamas nekādas ziņas, kas būtu pieejamas plašākai sabiedrībai. Šodien kā vēstures liecības kalpo komandu formulāri un pašu dzēsēju atmiņas. 2. AMUK vēsturiskajā formulārā minēts, ka viens no 50. gadu sākuma lielākajiem ugunsgrēkiem noticis 1950. gada janvārī sērkokciņu fabrikā *Komēta*. Togad janvārī bija stiprs sals. 2. AMUK ugunsdzēsēji dzēsa ugunsgrēku dzīvojamajā mājā Bauskas ielā. Pulksten piecos no rīta ugunsgrēks izcēlās arī sērkokciņu fabrikas *Komēta* pakošanas cehā. Visapkārt atradās daudz viegli degoša materiāla, tāpēc uguns strauji izplatījās un pārmetās arī uz galveno korpusu. Tika izsludināts paaugstinātas bīstamības ugunsgrēks, un uz to steidzās arī daļa ugunsdzēsēju, kuri strādāja Bauskas

ielā. Vēlāk viņiem piedrojas pārējie 2. AMUK dzēsēji. Ugunsgrēks turpināja strauji izplatīties. Smagie laika apstākļi un ierobežotais ūdens daudzums apgrūtināja darbu. Viegli degošās pārseguma konstrukcijas, lielais sērkokciņu daudzums un citi degošie materiāli apgrūtināja ugunsgrēku lokalizēšanu. Tika dots uzdevums pasargāt mehānisko darbnīcu un sprādzienbīstamo materiālu noliktavas ēku, kas atradās turpat blakus. Pateicoties veiksmīgai ugunsgrēka dzēšanas vadībai un pašu dzēsēju pūlēm, ugunsgrēku tomēr izdevās ierobežot, novēršot daudz lielākus zaudējumus.

Vēstures formulāros redzams, ka 50. gados arī Maskavas rajonā notikuši vairāki lieli ugunsgrēki. Piemēram, 1954. gada pavasarī liels ugunsgrēks izcēlās 2. kokapstrādes kombinātā Maskavas ielā 189/192. Tur dega cehs, kurā montēja mēbeles. Ierodoties notikuma vietā, dzēsēji konstatēja, ka 420 kvadrātmetru lielais cehs ir liesmās. Cehs nodega pilnībā, taču izdevās nosargāt katlu māju un citas kombināta ražošanas ēkas. Ugunsgrēks nodarīja zaudējumus par vairāk nekā 4700 rubļiem.

1955. gada 7. augustā paaugstinātas bīstamības ugunsgrēks tika izziņots Rīgas porcelāna un fajansa rūpnīcā Maskavas ielā 257, kur 675 kvadrātmetrus lielajā ražošanas ēkā dega starpstāvu pārsegums. Pēc mēneša, septembrī, liels ugunsgrēks izcēlās Patērētāju biedrību savienības tirdzniecības bāzē Turgeņeva ielā 17. Neuzmanīgi rīkojoties ar atklātu uguni, 250 kvadrātmetru platībā bija aizdegušās koka noliktavas. Ugunsgrēka dzēšanā iesaistīja vairākas pilsētas komandas, Mācību vienību un dzelzceļa ugunsdzēsēju komandu. Kopīgiem spēkiem dzēsējiem izdevās nosargāt kombināta *Sarkanais oktobris* dzirnavas un tuvākās dzīvojamās ēkas.

Traģiski beidzās ugunsgrēks 1959. gada 7. janvārī 2. tekstilkombināta aušanas cehā. Neuzmanīgi rīkojoties ar atklātu uguni, bija uzliesmojusi kinolente.

1. PMUD dežurējošās sardzes ugunsdzēsēji, kas pirmie ieradās notikuma vietā, no ceha iznesa divas sievietes, tomēr viņas jau bija saindējušās ar dūmiem un gāja bojā. Lielus postījumus nodara ugunsgrēki, par kuriem ziņo ar nokavēšanos. Tā notika arī 1959. gada 14. jūlijā, kad pulksten četros no rīta izcēlās ugunsgrēks *Lathoztorga* noliktavās Visvalža ielā 6/8. Koka noliktavās nebija ne elektroinstalācijas, ne apkures. Ugunsgrēks bija izcēlies 216 kvadrātmetrus lielajā noliktavā, kurai cieši blakus atradās kombināta *Saule* ražošanas telpas, bet otrajā pusē – vēl viena noliktava. Sargs, kurš pamanīja ugunsgrēku, palīdzību uzreiz neizsauca. Trauksmi sacēla pasažieri, kuri brauca ar vilcienu un redzēja degšanu. Nokļuvuši Rīgas dzelzceļa stacijā, viņi

piezvanīja ugunsdzēsējiem. Bet dārgais laiks bija zaudēts, tādēļ nodega ne tikai *Lathoztorga* noliktavas, bet arī kombināta *Saule* ražošanas telpas. Materiālie zaudējumi pārsniedza pusotra miliona rubļu.

1959. gada decembrī, kad dega izejvielas *Sarkanajā kvadrātā*, ugunsdzēsējiem nācās dežurēt vairākas dienas. Ugunsgrēks radīja 41 700 rubļu zaudējumus. Degšana *Sarkanajā kvadrātā* notika arī vēlāk, 1964. gada 9. janvārī. Domājams, ka toreiz ugunsgrēku izraisīja automašīna bez dzirksteļslāpētāja, kas iebrauca ar sodrējiem pilnajā noliktavā. Sargs ugunsgrēka izcelšanos pamanīja tikai, kad viss jau bija liesmās. Degšana turpinājās divas dienas. Ne tikai ugunsdzēsības dienesta darbinieki, bet arī daudzi rīdzinieki atceras ugunsgrēku 1959. gada 29. decembrī Rīgas Centrāltirgus gaļas paviljonā. Liesmas paviljona jumtā kāds garāmgājējs pamanīja pulksten vienos naktī. Dzēšanas darbus apgrūtināja paviljona konstrukcijas un jumta augstums. Darbus vadīja UP Dienesta daļas priekšnieks Anurovs. Ugunsgrēks, kura iemesls bija bez uzraudzības atstāta elektriskā plītiņa, radīja vairāk nekā 5000 rubļu lielus zaudējumus. 6. PMUD savā vēstures formulārā atzīmējusi ugunsgrēku 1959. gada 11. jūlijā Ropažu ielā 19a, kur atradās LPSR Kultūras ministrijas materiāli tehniskās apgādes pārvaldes noliktavas. Ierodoties notikuma vietā, daļas otrās sardzes priekšnieks Savinovs izsludināja paaugstinātas bīstamības ugunsgrēku Nr. 2. Ugunsgrēka izcelšanos veicināja rupji ugunsdrošības noteikumu pārkāpumi, uzglabājot viegli uzliesmojošas vielas pārāk tuvu citu pie citas. Dzēšanu apgrūtināja sprādzieni, eksplodējot mucām ar spirtu, acetonu un petroleju. Ugunsgrēka rezultātā sadega vienstāva ķieģeļu noliktavas bēniņu pārsegums un materiāli, kas glabājās ēkā, piemēram, spirta produkti, kinoaparātūra, automobiļu riepas, ar tipogrāfijas krāsu apstrādāti papīri un citas lietas. Kopējie zaudējumi veidoja vairāk nekā trīs miljonus rubļu. Taču ugunsdzēsējiem bija izdevies nosargāt vismaz pusi no noliktavas materiālajām vērtībām. Kā iespējamo ugunsgrēka iemeslu ugunsdzēsēji norādīja ļaunprātīgu dedzināšanu.

## Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās

**S. Masjuļanis:** “1951. gadā 2. AMUK priekšnieks Ļabis pārgāja strādāt uz pārvaldi pilsētas operatīvā dežuranta amatā. Viņa vietā nozīmēja Kovaļovu, taču pēc kāda laika to nomainīja Nicula, pēc tam Brizulis un vēlāk – Kuļikovs. 50. gadu sākumā arī 2. komandai sāka pienākt jauna



*50. gadi. Padomju markas ugunsdzēsības automobilis PMZ.*

padomju autotehnika. Jaunās automašīnas parasti bija slēgta tipa ar kabīnēm personālsastāvam. Daudz darba bija jāpieliek jauno mašīnu iekārtošanā un pārbūvē, tās piemērojot vietējo apstākļu dienesta vajadzībām. Gāzu – dūmu aizsardzības dienesta vajadzībām un ērtākai aparātu izvietojšanai uz mašīnām vienā no sānu kastēm uz autocisternas un autosūkņa iebūvējām nodalījumiem un plauktus aparātu, rezerves skābekļa balonu un reģenerācijas patronu izvietojšanai. Pēc mūsu parauga vēlāk automašīnas pārkārtoja arī citās Rīgas ugunsdzēsēju komandās. Gandrīz vienlaikus nomainīja trofeju šļūtenes pret vietējām ar vienvēdīgiem sajūgiem. Vienvēdīgās automašīnas un šļūtenes, kā arī cita tehnika stipri atviegloja ugunsdzēsēju darbu gan savā komandā, gan sadarbībā ar citām.

Saprotams, arī mūsu komandu 1956. gadā skāra reorganizācija, un turpmāk tikām saukti par 2. PMUD ar jaunu personālsastāvu un tehnikas vienību izkārtojumu. Sakarā ar reorganizāciju par 2. PMUD priekšnieku nozīmēja majoru Sokoļenko. Laiks ritēja, komandā mainījās un papildinājās tehnika. Vienlaikus paplašinājās šļūteņu saimniecība, taču vietas, kur tās kopt un žāvēt, nebija. Pēc priekšnieka Sokoļenko ierosmes personālsastāvs sardzes priekšnieka Kokina vadībā ķērās pie šļūteņu žāvēšanas torņa celtniecības. Gandrīz tad pat vecākā šofera Šurnas vadībā

izbūvēja vietējo centrālās apsildīšanas sistēmu 2. komandas vajadzībām. Piepildījās darbinieku vēlēšanās un cerības, jo šļūteņu kopšana pati par sevi bija smags un darbietilpīgs process, vēl jo vairāk tad, ja tam nebija piemērotu telpu.

Ja 2. komanda teicamu nodaļu nosaukumu bija ieguvusi vairākkārt, tad teicamas sardzes nosaukums vēl nebija izcīnīts. 1959. gadā pirmo reizi 2. PMUD 3. maiņas sardzes sastāvs leitnanta Kokina vadībā izcīnīja arī teicamas sardzes godu. Pats Kokins tika apbalvots ar krūšu nozīmi *Labākam ugunsdzēsības darbiniekam.*”



**V. Žerdiņš:** “Gāja laiks, un vienā jaukā dienā komandas priekšnieku Bakānu izsauca uz pārvaldes kadru daļu. Pēc šī apmeklējuma viņa vietā nozīmēja jaunu priekšnieku – P. Červjakovu, ar kuru nostrādāju līdz 1953. gada aprīlim. Šis gads vēsturē zināms kā tā sauktais Berijas laiks. Pēc Staļina nāves sākās visu krievu tautības priekšnieku nomaiņa ar nacionālajiem kadriem. Par 5. AMUK priekšnieku iecēla A. Luntu, bet, neuzsācis darbu, viņš aizbrauca uz Maskavu mācīties divgadīgajos augstākajosursos. 1953. gadā, saņēmis leitnanta dienesta pakāpi, tiku iecelts par 5. AMUK priekšnieku un šajā amatā nostrādāju līdz 1962. gadam. Padomju iekārtas laikā vienā vietā neļāva ilgi strādāt un, lai neiesūnotu, pārcēla citos amatos. Man palaimējās par priekšnieku nostrādāt deviņus gadus, bet kopā komandā – 12. Komandā pastāvīgi uz svētkiem tika rīkotas skaistas balles ar pašdarbības priekšnesumiem, loterijām, dejām līdz pat rīta gaismiņai. Mūziku spēlēja pašu komandas kapela Knipeļa vadībā. Repertuārā ietilpa pazīstami tā laika šlāģeri. 1950. gadā novembra ballē iepazinās ar telefonistes māsīcu, kuru gadu vēlāk, novembrī, apprecēju. 1952. gada maijā mums piedzima dēls Aivars, dzīvojam pie vecākiem Vēja ielā 7.

Ugunsdzēsēju profesija ir sarežģīta, grūta un bīstama. Svētdienas vai svētku dienas, nakts vai diena, sals vai putenis – vienmēr jābūt nomodā, jo nezini, kad tevi izsauks cīnīties ar sarkano gaili. Atceros dežūru Jaungada naktī. Ap pulksten trijiem naktī tika sacelta trauksme, ceļazīmē bija norādīta adrese: Daugavgrīvā armijas pilsētiņā deg dzīvojamā māja. Braucot pa Bolderājas šoseju, bija redzama blāzma. Nodomāju: darbs

līdz maiņas beigām. Piebraucot tuvāk, varēja saskatīt, ka divstāvu koka ēka deg kā lāpa. Uguns ielaista, vairs nav, ko ierobežot, ap māju skraida jūrnieki, viņu ģimenes locekļi. Virsniekiem rokās pistoles, visi apdzērušies – nezin kurā brīdī nospiedīs gaili un norībēs šāviens. Ūdens tik, cik divās autocisternās, hidrantu nav, upe patālu – arī tādos apstākļos nācās strādāt. 1952. gada aprīlī skolu beidza otrais izlaidums. Uz 5. AMUK atnāca papildinājums – jaunie leitnanti N. Locmanis, G. Kaiba, vēlāk arī J. Šumilovs un G. Borizo.

Vācu okupācijas laikā blakus komandai sacēla koka garāžas. Ienākot Rīgā sarkanarmijai, šo teritoriju pievienoja komandai. Vienā no boksiem izbūvēju dzīvokli ar divām istabām un virtuvi. Tur dzīvojām, kamēr atbrīvojās dzīvoklis komandas ēkas otrajā stāvā. Komandas priekšniekam pēc tā laika nolikumiem un pavēlēm, ja dzīvoja komandā, komunālie pakalpojumi un dzīvojamā platība pienācās bez maksas. Līdz 1953. gada martam priekšnieka vietnieka alga bija 950 rubļi, jaunākajam leitnantam – 400 rubļi, leitnantam – 500, plus uzturņa. Nodokļi netika atvilkti, kopā sanāca aptuveni 1700 rubļu mēnesī. Pēc Staļina nāves Iekšlietu ministrijas virsniekiem noņēma piemaksas, un palikām uz “cietās” mēnešalgas. Grūti bija izdzīvot jaunajām ģimenēm.

Par politaudzinātāju komandā strādāja Stamburskis, kurš bija pārnācis no 1. komandas. Šis vīrs atbrauca no Krievijas, kur pirms kara NKVD sistēmā bija strādājis augstā amatā. Pārvaldes priekšnieks Zujevs viņu neieredzēja ne acu galā. Vienreiz dzirdēju viņu sakām: “Kamēr būšu pārvaldes priekšnieks, vecāko leitnantu tev neredzēt.” Atmiņā palicis atgadījums dežūrtelpā – dzēsējs Millers, tīrot šauteni, nejauši izšāva. Lode izgāja cauri griestiem, kur sarkanajā stūrītī pie galda sēdēja Stamburskis un lasīja avīzes, cauri galdam un iestrēga avīžu sējumā. Tas bija sevišķs atgadījums jeb *čp*, sākās izmeklēšana. Stamburskis uzstāja, ka pret viņu esot rīkots atentāts. Milleru vajadzēja glābt, citādi viņš būtu ticis *pie baltajiem lāčiem*. Stamburski aizsūtīja pensijā, bet viņš vēl ilgi turpināja dzīvot komandā, kamēr dabūja dzīvokli pilsētā jaunā mājā. Par politvadītāju sāka strādāt Jakovs Saveljevs, kuram bija staršinas dienesta pakāpe. Līdz tam strādājis par nodaļas komandieri 3. komandā. Viņš bija jauks, apdāvināts, enerģijas pilns puisis. Uz ugunsdzēsējiem atnācis pēc demobilizācijas armijā. Viņa krūtīs rotāja daudz ordeņu un medaļu. Jakovam kara laikā neiznāca iegūt vidējo izglītību, tādēļ viņš strādāja un mācījās vakarskolā. Strādādams 5. komandā,

Saveljevs neklātienē beidza arī Ļeņingradas ugunsdzēsības tehnisko skolu un ieguva leitnanta pakāpi. Viņš bija labs šahists, tāpēc komandā tika rīkoti šaha turnīri. Arī es iemācījos spēlēt šahu un ieguvu piekto klasi. Kad organizējās ugunsdzēsības izmēģinājumu stacija, Saveljevs pārgāja uz turieni ierīkot fotolaboratoriju.

Līdz 1956. gada oktobrim profilaktisko darbu katrā administratīvajā teritorijā veica inspekcija. Kad sāku strādāt 5. PMUK, inspekcija atradās komandas ēkā, otrajā stāvā. Tad inspektora amatā strādāja Jānis Žvīgurs, bet viņa palīgi bija Pirksts, Paipala un Dergačs. Piecdesmito gadu sākumā inspekcija pārcēlās uz izpildkomitejas ēku Slokas ielā 31, un priekšnieka pienākumus pildīja kapteinis Savčenko. Viņš bija patīkams cilvēks, un sadzīvojam labi. 1956. gada oktobrī, kad ar iekšlietu ministra pavēli AMUK vietā radīja PMUD ar jauniem štatu sarakstiem, inspekcijas likvidēja. Turpmāk pie ugunsdzēsēju daļām bija vecākais inspektors, inspektors un jaunākais inspektors. Togad man piešķīra vecākā tehniķa – leitnanta dienesta pakāpi. 1957. gadā 2. PMUD priekšnieks K. Sokoļenko aizbrauca uz Maskavu mācīties, un Sarkanarmijas rajons kā tāds tika likvidēts, bet inspektoru sastāvu piekomandēja 5. PMUD. Sakarā ar pārmaiņām komandā veica pārplānošanas – celtniecības darbus, lai izvietotu visu sastāvu. Daļas priekšnieku darba lauks paplašinājās, bieži vajadzēja piedalīties rajona izpildkomitejas un partijas komitejas pasākumos. 1957. gadā tiku ievēlēts par Rīgas pilsētas Ļeņina rajona deputātu. Deputāta mandāts daudz sekmīgāk palīdzēja risināt ugunsdrošības jautājumus rajonā. Par deputātu darbojos trīs sasaukumos, t.i., līdz 1963. gadam. Strādāju ar degsmi, visu iecerēto īstenoju dzīvē, un 1959. gadā 5. PMUD sociālistiskajā sacensībā ierindojās trešajā vietā republikā. Rajonā noorganizēju BUB padomi, par tās pirmo priekšsēdētāju ievēlēja Augustu Grapi – cilvēku, kas ugunsdzēsības uzplaukumam nežēloja brīvo laiku, spēku un zināšanas.

1958. gadā pirmo reizi Latvijas vēsturē Ļeņina rajonā pie 5. vidusskolas notika jauno ugunsdzēsēju rajona sacīkstes ugunsdzēsības sportā. Šā darba īstenošanā lielu ieguldījumu deva inspektors Catūrovs, BUB priekšsēdētājs Grape un rajona izglītības nodaļas vadītājs.

1958. gada maijā man piedzima meita, taču augustā UP priekšnieks mani sūtīja mācīties uz augstāko skolu. Līdz tam vairākas reizes biju atteicis, šoreiz nevarēju, un bija vien jābrauc uz Maskavu. Kāpēc neiestājos augstākajā skolā? Materiālie apstākļi neļāva. Saņēmu algu 900 rubļu

mēnesī, bet puse bija jāatdod skolas kopgaldam. Bez kabatas naudas Maskavā nebija ko darīt. Sieva nestrādāja, tādēļ jājautā, kā ģimene ar diviem bērniem lai iztiek. Lūk, galvenais iemesls, kāpēc iestājeksāmenos nosēdēju un atdevu tīru lapu. Atgriežoties priekšniekam noziņoju par nenokārtotajiem eksāmeniem. Protams, Zujevs nebija iepriecināts, taču tā bija vienīgā iespēja atteikties no augstākās skolas.

50. gadu vidū bija sausa vasara, un plosījās daudz mežu ugunsgrēku, ar kuriem nācās cīnīties. Viens no tādiem palicis atmiņā. Uguns plosījās Tīrelpurvā, vairākas nedēļas vajadzēja strādāt dienu un nakti. Dzēšanas darbos piedalījās daudzas ugunsdzēsēju komandas, kā arī strādnieki no rūpniecības uzņēmumiem un kolhoziem. Mani nozīmēja par dzēšanas darbu vadītāju. Mans palīgs saimnieciskajos jautājumos bija jaunākais leitnants G. Forands, kurš strādāja Rīgas rajonā par inspektoru. Viņš organizēja dzēsēju ēdināšanu, atpūtu, degvielas sagādi, un tā mēs kopīgi darbojāmies vairākas nedēļas. 1959. gada pavasarī izpildkomitejā daļas darbiniekiem pieprasījām un Dārziņos saņēmām apbūves gabalu augļu dārziem. Rudenī ieliku dārza mājiņai pamatus, bet ziemā mežā sagatavojām celtniecības materiālus. Būvdarbus vadīja un vērtīgas konsultācijas sniedza Jānis Žvīgurs. 1960. gada vasaru jau pavadīju Dārziņos.”



50. gadi. Sakaru automašīna ASO. Auto bija paredzēts sakaru nodibināšanai starp ugunsgrēka dzēšanas vadītāju un kaujas iecirkņiem, kā arī notikuma vietas apgaismošanai.

## UGUNSDZĒSĪBA RĪGĀ 60. – 70. GADOS

1962. gadā nodibināja Latvijas Kinematogrāfistu savienību, bet nākamajā gadā uzcēla Rīgas Kinostudiju un uzbūvēja pirmo diželvilcienu Padomju savienībā. 1964. gadā darbu sāka Rīgas autoosta, bet pēc gada atklāja Rīgas Jūras pasažieru ostu un Rīgas sporta manēžu. 1969. gadā Rīgā plosījās viesuļvētra, kuras laikā no krastiem izgāja Daugava un vietumis applūdināja pilsētu. 1970. gadā atklāja Latviešu Sarkano strēlnieku muzeju (tagad Okupācijas muzejs) un Rīgas Sporta pili.

### Pēta, analizē un sporto

60. gados VUU pakāpeniski kļuva par inženiertehnisku dienestu. Rīgas PMUD un UP tiek ieviestas inženieru un vecāko inženieru štatu vietas. UP VUU daļā izveidoja divas nodaļas – normatīvi tehnisko nodaļu piecu cilvēku sastāvā un aģitācijas un propagandas nodaļu ar trim štata vietām. Lai izmeklētu lielos ugunsgrēkus, dotu ekspertīzes slēdzienus, izpētītu atsevišķu tehnoloģisko procesu ugunsbīstamību, izpildītu zinātniskās pētniecības darbu, pārbaudītu dažādu vielu un materiālu, elektrisko sadzīves priekšmetu ugunsbīstamību, 1962. gadā UP nodibināja Ugunsdzēsības izmēģinājumu staciju. Tās vadību uzticēja inženierim apakšpulkvedim Antoņinai Fedotovai. Viens no stacijas dibinātājiem bija Jānis Žvīgurs, kurš Latvijas brīvvalsts laikā bija beidzis celtniecības tehnikumu un skaitījās labs sava aroda speciālists. Vēlāk viņš vadīja arī ugunsdzēsēju depo būvdarbus Ogres rajona Ķeipenes pagastā. Tagad tur atrodas ugunsdzēsēju postenis, kuru savām vajadzībām izmanto arī Ugunsdrošības tehniskā skola un ugunsdzēsēji – mednieki medību sezonā. Savukārt J. Saveljevs pārzināja foto lietas, bet ķīmiķe Renāte Šišlo – ķīmisko laboratoriju.

1964. gada janvārī PSRS Sporta biedrību un organizāciju savienībā nodibināja Vissavienības ugunsdzēsības sporta federāciju. Jau februārī tapa Latvijas Ugunsdzēsības sporta federācija. Par federācijas prezidija priekšsēdētāju ievēlēja vairākkārtējo čempionu ātrslidošanā UP priekšnieku Romānu Baranovski, bet par sekretāru kļuva Alfrēds Lunts. Tolaik plaši organizēja Rīgas BUK sacensības. Vispirms tās notika



1967. gads. Vissavienības "Dinamo" sacensības Ļeņingradā. Latvijas izlase mājās pārveda trešo vietu 4x100 metru ugunsdzēsības stafetē, kas skaitījās liels sasniegums.

objektos, iestādēs un organizācijās, pēc tam pilsētas administratīvajos rajonos, bet 1964. gadā tika sarīkotas pilsētas finālsacensības, kurās piedalījās 652 dalībnieki no 93 komandām. Nākamās lielās sacensības tika rīkotas pēc trim gadiem.

1964. gada septembrī *Dinamo* stadionā sarīkoja LPSR čempionātu ugunsdzēsības sportā. Tajās piedalījās komandas no *Dinamo*, *Daugavas*, *Lokomoīves*, *ASK* sporta biedrībām, kā arī ārpus konkursa komanda no Igaunijas. Uz kāpnēm ar āķkāpnēm mācību torņa ceturtajā stāvā uzvaru izcīnīja *Dinamo* pārstāvis no Liepājas Stepans Skorubskis, ar 18 sekundēm uzstādīdams republikas rekordu. 100 metru šķēršļu joslas pārvarēšanā pirmais bija armijas sportists C. Nenortovičus. Disciplinā ar izbīdāmajām kāpnēm nepārspēti palika rīdnieki V. Jeršovs un S. Gurins ar jaunu republikas rekordu (16,4 sek.), kas atbilda PSRS sporta meistara normai. Stafetē uzvarēja *Daugavas* komanda, bet disciplinā izvērsšanās kaujai – *Lokomoīves* komanda.

1965. gada augustā Ļeņingradā notika pirmais oficiālais PSRS čempionāts ugunsdzēsības sportā. Latvijas komandas izlase, kuras sastāvā

bija I. Mazbrālis, S. Skorubskis, V. Proščenko, A. Urbanovičs, V. Bondars, N. Ivankovs, A. Blumfelds, S. Gurins, H. Bremze un R. Virmanis, izcīnīja astoto vietu. 1966. gada jūnijā Rīgā norisinājās pirmais Rīgas pilsētas čempionāts ugunsdzēsības sportā. Tajā piedalījās 13 komandas ar 104 dalībniekiem. Sacensībās uzvarēja 2. PMUD komanda, aiz sevis atstājot *vefiešus*. Labākos rezultātus uzrādīja ventspilnieki, kuri startēja ārpus konkurences. Jau 1967. gadā Ļeņingradā notika vissavienības *Dinamo* sacensības. Latvijas izlase mājās pārveda trešo vietu 4x100 metru ugunsdzēsības stafetē, kas skaitījās ļoti liels sasniegums. 1968. gada augustā norisinājās pirmās starptautiskās sacensības ugunsdzēsības sportā, kurās piedalījās Vācijas Demokrātiskās Republikas, Rumānijas, Čehoslovākijas, Bulgārijas un PSRS izlases. Par uzvarētāju disciplīnā ar āķkāpnēm kļuva Nikolajs Sorokins.

## Vienota ugunsdzēsības dienesta izveidošana

1963. gadā Iekšlietu ministrija tika pārdēvēta par Sabiedriskās kārtības sargāšanas ministriju (SKSM), taču jau 1969. gadā tā atkal kļuva par Iekšlietu ministriju. 1965. gada 8. jūlijā ar LPRS MP lēmumu tika apstiprināti *Latvijas PSR ugunsdrošības noteikumi*. 1966. gada septembrī Latvijas PSR Ministru padome (MP) pieņēma lēmumu *Par LPSR ugunsdzēsības dienesta organizācijas uzlabošanu*. Ministru padome nolēma esošos dienestus rajonu centros, pilsētās, ciematos un tautsaimniecības objektos koncentrēt LPSR SKSM sistēmā, izveidojot SKSM Profesionālo ugunsdzēsības dienestu (PUD). Republikas MP uzdeva rajonu un pilsētu izpildkomitejām, ministrijām, uzņēmumu vadītājiem un LPSR BUB nodot SKSM profesionālajam ugunsdzēsības dienestam no bilances uz bilanci vietējā budžeta pilsētu ugunsdzēsēju komandas, ministriju, resoru ugunsdzēsēju komandas, kā arī BUB pakļautās komandas, tajā skaitā ugunsdzēsības tehniku, dienesta telpas, štata vienības, darba algas, materiāli tehniskās apgādes fondu 1966. gadam. Objektos, kuros resoru ugunsdzēsības dienesta vietā tika organizēts SKSM Profesionālais ugunsdzēsības dienests, ministrijas, resori nodeva tikai štata vienības, darba algas fondu un materiāli tehniskās apgādes fondus un līdzekļus.

Ar republikas MP lēmumu tika paziņots, ka PSRS valdība noteikusi –

Militarizētais ugunsdzēsības dienests pilsētās turpmāk tiek organizēts ar republikas MP lēmumu, saskaņojot ar PSRS Finanšu ministriju, bet objektos, saskaņojot ar PSRS Valsts plānu un attiecīgo PSRS ministriju. MP lēmumam bija svarīga nozīme arī daudzu konkrētu ugunsdrošības jautājumu risināšanā. Piemēram: ugunsdzēsības apbruņojuma (ķīmisko aparātu, to pildījumu, instrumentu, kāpņu u.tml.) ražošanai republikā; ugunsdzēsības tehnikas remontdarbību organizēšanai. Lēmums vēlreiz apstiprināja, ka apdzīvojamā platība depo ēkās tiek uzskatīta par dienesta dzīvokļiem ar paredzēto izlikšanu pēc Civilt kodeksa 356. punkta. Lai vadītu SKSM Profesionālo ugunsdzēsības dienestu, ar MP lēmumu Ugunsdzēsības pārvaldes aparāts un VUU inspekcijas no pārņemto štata vienību skaita papildus saņēma štata vienības 4% apmērā. Bija paredzēts papildināt arī Mācību vienības štatu un materiāli tehnisko bāzi, lai gada laikā varētu apmācīt ne mazāk kā 50 PUD darbinieku. 1967. gadā pie Mācību vienības sāka darboties BUB Centrālās padomes Mācību punkts. Tā dibinātājs un pirmais priekšnieks bija Eduards Jākobsons. 1990. gadā Mācību punkts tika likvidēts. Mācību punkta priekšnieka dēls, tagadējais VUGD Dienesta nodaļas priekšnieka vietnieks Gunārs Jākobsons stāsta, ka ugunsdzēsēja arods viņu ģimenē pārmantots jau trešajā paaudzē: “Tēvs pirmajā izlaidumā kā teicamnieks beidza Rīgas virsnieku skolu. Pēc absolvēšanas 50. gadu sākumā viņu nosūtīja darbā uz Liepāju. Kad pabeidza Ļeņingradas ugunsdzēsības tehnisko skolu, tika nozīmēts darbā par pasniedzēju Mācību vienībā, tad kļuva par vecāko pasniedzēju. Pēc aiziešanas pensijā tēvs iesaistījās BUB Centrālajā padomē un no turienes tika izvirzīts par brīvprātīgo ugunsdzēsēju Mācību punkta priekšnieku. Mana māte 25 gadus ugunsdzēsējos nostrādājusi par telefonisti. Bērniņu pavadīju tikai ugunsdzēsēju vidē, tāpēc var teikt, ka arods zināmā mērā izvēlēts tā ietekmē. 1972. gadā iestājos skolā Ļeņingradā, pēc tam strādāju 6. daļā par vada komandieri, tad Mācību centrā Ķengaragā par kursa komandieri. Vēlākajos gados esmu strādājis 7. daļā par priekšnieka vietnieku, Centrālajā sakaru punktā par vecāko dispečeru, 2. daļā par priekšnieka vietnieku, Operatīvi taktiskajā nodaļā par sektora priekšnieku, ko vēlāk pārdēvēja par Dienesta nodaļu. Laikam arī dēls Didzis, kurš strādā Ventspils brigādē, ugunsdzēsēja arodu izvēlēties manā ietekmē. Iznāk, ka esam kļuvuši par tādu kā ugunsdzēsēju dinastiju.” Pēc 1966. gada reorganizācijas katrā Rīgas pilsētas administratīvajā rajonā izveidoja Profesionālo ugunsdzēsības vienību ar nelielu vadības aparātu

un profilaktiskajām grupām vai PUD daļām rūpniecības objektos. PUD vienību skaitliskais sastāvs bija atkarīgs no apsargājamo objektu skaita. PUD daļas izveidoja Oktobra, Proletāriešu, Ļeņina, Ļeņingradas un Maskavas rajonos, kur atradās Rīgas pilsētas galvenie rūpniecības objekti. Piemēram, PUD, kas apsargāja Oktobra rajona rūpniecības objektus, bija četras daļas – rūpnīcā *Komutators*, RAF, *Eksportlini* un daļa Jaunciemā (bijušajā BUK, kuru nodeva IeM PUD); Proletāriešu rajona PUD daļas bija VEF, Rīgas vagonu rūpnīcā un Rīgas kinostudijā; Pārdaugavā – Popova radiorūpnīcā un Šķidrās gāzes eksporta bāzē.

## Ugunsgrēki 60. gadu pirmajā pusē

60. gadu beigās Ugunsdzēsības izmēģinājumu stacijas izstrādātā analīze liecina, ka ugunsgrēku skaits Rīgā kopš 50. gadu beigām nemitīgi pieaudzis. Piemēram, ja 1958. gadā reģistrēti 189 gadījumi, tad nākamajos gados šis skaits palielinājies un 1963. gadā jau bija 276. Vislielākie zaudējumi – vairāk nekā pusmiljona rubļu – nodarīti 1959. gadā. Tiesa, 6. PMUD vēsturiskajā formulārā varam lasīt, ka ugunsgrēkā LPSR Kultūras ministrijas noliktavā 1959. gada 11. jūlijā vien tika nodarīti vairāk nekā trīs miljonu rubļu lieli zaudējumi.

6. PMUD darbinieki atceras ugunsgrēku 1960. gada 10. jūlijā metālapstrādes rūpnīcā Biķernieku ielā 19. Ugunsgrēks izcēlās materiālu noliktavā, kas bija izvietota vienstāva celtnē. Tur glabājās gumijas izejvielas, vate un metālizstrādājumi degošā iepakojumā. Starp noliktavu un koka sētu, kas atdalīja rūpnīcas teritoriju no dzīvojamās ēkas Raunas ielā 14, atradās tukšas mucas, kurās tika uzglabāti viegli uzliesmojoši šķidrums. Mucām sprāgstot, uguns pārmetās uz koka noliktavu. Ugunsdzēsējiem izdevās pasargāt citas rūpnīcas ēkas un dzīvojamo namu. Tomēr uguns jau bija darījusi savu, un kopējie zaudējumi tika aplēsti uz 320 000 rubļu. Pieļāva iespēju, ka ugunsgrēka cēlonis bijusi ļaunprātīga dedzināšana.

1961. gada decembrī, saskrienoties diviem vilcieniem, izcēlās ugunsgrēks Šķirotavas dzelzceļa stacijā. Kad notikuma vietā ieradās 2. PMUD, ugunsgrēks jau bija pieņēmis lielus apmērus – dega trīs cisternas ar benzīnu, divas cisternas ar naftas produktiem, vairāki vagoni ar kokmateriāliem un apkārtējās celtnes. Uguns plosījās pa dzelzceļa sliedēm,



1962. gada 16. augusts. Bērnu palaidnību dēļ ugunsgrēks izcēlās Bāriņu ielā 7.

apdraudot visu tuvāko apkārtni. Pēc ilga un sarežģīta darba ugunsgrēku izdevās likvidēt.

1962. gada 16. augustā Bāriņu ielā 7 bērnu palaidnību dēļ ugunsgrēks izcēlās divstāvu ķieģeļu šķūnī. Ugunsdzēsēji ieradās pulksten divos naktī, un tikai tad noskaidrojās, ka aizdegšanās notikusi jau vakarā, taču to neviens nebija pamanījis. Uguns caur logiem bija pārmetusies uz koka šķūni, bet no tā – uz divstāvu dzīvojamo ēku. Pa mājas sienu liesmas pārgāja uz bēniņiem un izpletās pa visu pārsegumu. Iedzīvotājos izcēlās panika. 2. PMUD dzēsēji saprata, ka vieni netiks galā, un izsauca papildspēkus. Izveidoja divus kaujas iecirkņus. Pirmais iecirknis sāka dzēst dzīvojamo māju, bet otrs no kaimiņu pagalma – šķūni. Tajā atradās daudz kurināmā, kas traucēja sekmīgi veikt darbu. Kaut arī ugunsgrēku ierobežoja ātri, vajadzēja strādāt līdz pat nākamās dienas rītam. Bērnu nerātības bija iemesls arī ugunsgrēkam 1963. gada 14. janvārī Tirdzniecības ministrijas ēkā Smilšu ielā 1. Ap pulksten 15 ierodoties ugunsdzēsējiem, uguns jau bija apņēmusi dienesta telpas otrajā un trešajā stāvā un aizšķērsojusi izeju. Radās panika, cilvēki sauca pēc palīdzības. Ministrijas darbinieki tika evakuēti pa mehāniskajām kāpnēm. Cilvēkus izglāba, un operatīvā rīcība novērsa lielāku nelaimi.

Kā vienu no raksturīgākajiem 60. gadu pirmās puses ugunsgrēkiem



1963. gada 14. janvāris. Ugunsgrēks Tirdzniecības ministrijā Smilšu ielā 1.

S. Masjuļanis atceras tvaikoņa *Jānis Rainis* degšanu: “1961. gadā Rīgas ostā uz vecā tvaikoņa *Jānis Rainis* kravas telpās aizdegās kokvilnas ķīpas. Ugunsgrēks uz kuģa ir savdabīgs un ļoti grūti dzēšams. Ja tas notiek ostā, tad, kā saka, vēl puse bēdas – ātri var piegādāt palīgspēkus un tehniku. Ja kuģis ir jūrā, tad šāds ugunsgrēks var novest pie ļoti smagām sekām. Uz *Jāņa Raiņa* darbs bija smags un bīstams, jo krava atradās lejā. Ķīpas vajadzēja dabūt no bunkuriem laukā un ar celtņu palīdzību izcelt krastā. Kravas telpas bija piedūmotas, tur bija arī augsta temperatūra. Dzēšanas darbi un kravas evakuācija ilga visu diennakti, un arī nākamajai maiņai vēl ne mazums nācās pastrādāt.”

Viens no lielākajiem ugunsgrēkiem 1962. gadā notika Tramvaju un trolejbusu pārvaldes remontdarbnīcās Ļeņina ielā 191. V. Žerdiņš, kurš tolaik pildīja pilsētas operatīvā dežuranta pienākumus, atceras: “Ugunsgrēks izcēlās 7. decembra naktī, no dzirksteles aizdegoties presētām kūdras izolācijas plāksnēm, kas kalpoja par izolācijas materiālu depo ēkas pārsegumā. Depo ēka bija liela, ar ķieģeļu sienām un skārda jumtu. Ierodoties ugunsgrēka vietā, vajadzēja izvērtēt ugunsgrēka apstākļus un pieņemt

pareizo lēmumu, ko arī izdarīju, padodot visaugstāko izsaukuma numuru – Nr. 3. Darbs bija sarežģīts, jo vajadzēja strādāt ziemas apstākļos un uzlauzt jumta segumu lielā platībā. Uz rīta pusi ugunsgrēks bija likvidēts.

1963. gads ugunsgrēku ziņā bija nopietns ar cilvēku upuriem, ar uguns apmēriem un izcelšanās iemesliem. Viss sākās ar gāzes balona sprādzienu 12. februārī dzīvojamajā koka mājā Stabu ielā. Sprādziena rezultātā bojā gāja četri mājas iedzīvotāji un vēl pieci guva vieglus apdegumus un miesas bojājumus. Ugunsgrēkā 148 kvadrātmetru platībā izdega četri dzīvokļi. Jau martā no ļaunprātīgas dedzināšanas izcēlās ugunsgrēks Mežaparka lielajā estrādē. Zem tribīnēm bija izvietota Tautsaimniecības sasniegumu izstāde. Uz ugunsgrēku Nr. 3 izbraucu no mājām – man bija brīvā diena un dežurēja kolēģis Kasickis. Pēc apmēriem ugunsgrēks bija sarežģīts un no personāla prasīja daudz spēka un enerģijas. Ugunsgrēks izpostīja estrādes nojumes koka apšuvumu un dažas izstādes telpas. Strādājot bijām izmirkuši, nosaluši. Lai apsildītos, mums atnesa pudeli balzama. Atkorķējām, ielējām glāzēs un konstatējām, ka pudelē ir iepildīts iekrāsots melns šķidrums. Bija skaidrs, ka pudele nākusi no eksponātu zāles. Tā arī kādreiz gadās...”

1963. gada 19. martā neilgi pirms pulksten deviņiem vakarā 3. PMUD telefoniste Matrosova pieņēma ziņojumu par ugunsgrēku Eksportostā. 3. PMUD izbrauca ar autocisternu un autosūkni leitnanta Tolstikova vadībā. Ierodoties notikuma vietā, ugunsdzēsēji konstatēja, ka vienstāva Celtniecības pārvaldes ēka, kur atradās ģērbtuve un kantora telpas, deg ar atklātu liesmu. Izsauca papildspēkus. Ostas ugunsdzēsējiem deva rīkojumu atslēgt elektrību. Kad ugunsgrēks ārpusē tika apdzēsts, bija jānodzēs vēl ēkas iekšpusē degošās starpsienas. Turp devās ugunsdzēsējs Alfons Daņuns, kuru pēc neilga laika dienesta biedri atrada nokritušu uz grīdas. Mākslīgā elpināšana nelīdzēja – Daņuns bija gājis bojā no elektriskās strāvas. Zīmīgi, ka 1959. gadā intervijā laikrakstam *Сіпа*, daloties domās par ugunsdzēsēja darbu, tieši viņš pieminēja, ka tas prasa drosmi, veiklību un atjautību. Citādi – uzlaidīsi vienu nevajadzīgu ūdens strūklu elektrības vadam, un būsi beigts uz vietas. A. Daņuns ugunsdzēsībai veltījis vismaz 20 sava mūža gadus, ticis apbalvots ar IeM un UP goda rakstiem, par teicamu uzdevuma izpildi vairākkārt saņēmis pateicības un ieguvis ugunsdzēsēja teicamnieka nosaukumu. Pieredzējušais ugunsdzēsējs par savu darbu sacījis: “Es būtu priecīgs, ja tādi vīri ķiverēs

kā es nemaz nebūtu vajadzīgi. Vai jūs domājat, ka mums nesāp sirds, redzot, ka nelaime posta cilvēku labklājību? Naktīs es labprāt mierīgi gulētu, taču gadās, kā nesen, ka pulksten vienos ieskanas visi trauksmes zvani, iedegas signālspuļdzēs. Bija aizdegušās galdnieku darbnīcas, un vajadzēja braukt. Un tas viss tikai tādēļ, ka daži uzņēmumu vadītāji, namu pārvaldnieki un arī paši iedzīvotāji vēl maz rūpējas par ugunsdrošības profilaksi. Tomēr, salīdzinot pirmos pēckara gadus ar šodienu, jāatzīst, ka ugunsgrēku skaits stipri samazinājies. Un mēs gribētu, lai to nebūtu nemaz.” Pēc dažiem mēnešiem, 1963. gada jūlijā, pildot dienesta pienākumus, Mūkupurvā bojā gāja arī 5. PMUD ugunsdzēsējs Arvīds Jaunzems.

Tā paša gada 13. augustā neilgi pirms pulksten četriem naktī Centrālajā sakaru punktā no sarga pienāca ziņojums par ugunsgrēku kinoteātrī *Palladium*. Pēc četrām minūtēm ugunsgrēka vietā ieradās 1. PMUD ar autocisternu, autosūkni un mehāniskajām kāpnēm. Drīz notikuma vietā ieradās arī pilsētas operatīvais dežurants kapteinis Dudarevs. Veicis ugunsgrēka izlūkošanu no Pērses ielas un izvērtējis stāvokli, viņš izsludināja otrā numura ugunsgrēku un deva rīkojumu pastiprināt dzēšanu. Pusstundu pēc ugunsgrēka trauksmes izziņošanas notikuma vietā jau strādāja desmit tehnikas vienības un ieradās UP Dienesta daļas priekšnieks apakšpulkvedis Anurovs. Iepazinies ar ugunsgrēka dzēšanas gaitu, viņš uzņēmās darbu vadību un kapteini Dudarevu nozīmēja par štāba priekšnieku. Akcents tika vērsts uz vēl neskarto telpu aizsardzību. Dzēšana notika sarežģītos apstākļos, ko radīja augstā temperatūra un stiprais piedūmējums, tādēļ nācās strādāt *kipos*. Nepilnas stundas laikā ugunsgrēks bija lokalizēts un pirms pulksten astoņiem rītā arī likvidēts. Ugunsgrēkā izdega skatītāju zāle, 510 kvadrātmetru platībā nogruva griesti virs skatītāju zāles un sadega 1126 pusmīkstie krēsli. Vajadzēja ilgus gadus, lai kinoteātris atsāktu darbu.

## Ugunsgrēks Valsts filharmonijā

1963. gada 15. novembra rīts Valsts filharmonijā Vecrīgā, Amatu ielā 6 kā parasti sācies ar telpu uzkopšanu. Apkopēja aizkulisēs ielikusi spainī elektrisko ūdens sildāmo un, kā minēts 3. PMUD vēstures formulārā, aizgājusi lejā uz caurlaidi. Estrādes strādnieki, pārvietojot klavieres,



*1963. gada 15. novembris. Kad notika ugunsgrēks Valsts filharmonijā, Drošības komitejas darbinieki stingri uzraudzījuši, lai notiekošais netiktu fotografēts.*

apgāzuši ūdens spaini, un neatvienotais elektriskais sildītājs nokritis uz grīdas. No tā arī esot izcēlies ugunsgrēks. Savukārt filharmonijas administrators Ādolfs Graikste pēc ugunsgrēka izteicies, ka strāvas padeve nav bijusi pārtraukta, klavieres nav pārvietotas, un pati apkopēja esot aizmirsusi par spaini un sildītāju. Ūdens izvārījies, un tieši tāpēc aizdegusies skatuves grīda un aizkars. Jebkurā gadījumā ugunsgrēks izcēlies ugunsdrošības noteikumu neievērošanas dēļ. Un tālāk atkal pārkāpums – filharmonijas darbiniekiem vajadzēja piezvanīt ugunsdzēsējiem, taču viņi centušies aizdegšanos likvidēt paši. Šķitis, ka tas arī izdevies un uguns patiešām nodzisusi. Tomēr darbinieki uztraukumā nebija pamanījuši, ka tā pa priekškaru jau bija pārmetusies uz bēniņiem. Ugunsgrēks tika pamanīts jau pirms deviņiem rītā, taču dzēsēji pirmo ziņojumu saņēma tikai pulksten 9.30 no Finanšu ministrijas, kuras darbinieki bija pamanījuši lielus dūmus filharmonijas ēkas jumtā. Tika izsludināts paaugstinātas bīstamības ugunsgrēks (BIS – 1), tāpēc uz notikuma vietu nekavējoties steidzās 3. PMUD sardzes priekšnieka Borizo vadībā, 1. PMUD daļas priekšnieka vietnieka Zučkina vadībā un Mācību vienība sardzes priekšnieka Vorobjova vadībā. Pavisam notikuma vietā

ieradās sešas tehnikas vienības. Ņemot vērā objekta nozīmību, turp devās arī pilsētas operatīvie dežuranti Kasickis un Žerdiņš, kā arī UP Dienesta daļas priekšnieks Ignatenko un darbinieks Lunts. Ierodoties ugunsgrēka vietā, dzēsēji konstatēja, ka deg ne tikai skatītāju zāles kupolveida pārsegums 250 kvadrātmetru platībā, bet uguns jau izlauzusies arī uz bēniņiem, kur deg spāres un jumta apšuvums 350 kvadrātmetru platībā. Ugunsgrēks pieņēma draudošus apmērus, tādēļ pulksten 9.40 izziņoja ugunsgrēku Nr. 2., bet pēc pāris minūtēm – Nr. 3. (Ierodoties notikuma vietā, dzēšanas darbu vadītājs veic izlūkošanu. Ja nepieciešami papildspēki, tiek izsludināts paaugstinātas bīstamības ugunsgrēks. Atkarībā no apstākļiem izsludina ugunsgrēku BIS – 1, Nr. 2 un Nr. 3.) Pulksten 9.45 tika padoti pirmie stobri: 1. PMUD no autosūkņa pa mehāniskajām kāpnēm padeva “A” stobru (ražība 7 litri sekundē) uz jumta un “B” stobru (3,5 litri sekundē) caur logu skatītāju zālē; 2. PMUD pa papildu ieeju skatītāju zālē padeva “B” stobru; 3. PMUD no autosūkņa pa galveno ieeju skatītāju zālē padeva “A” stobru, bet Mācību vienība padeva “A” stobru bēniņos. Tomēr 1. PMUD automehānisko kāpņu pozīcija bija nepareizi izvēlēta, un “A” stobrs dzēšanai uz jumta nedeva gaidīto efektu. Savukārt Mācību vienībai uzreiz neizdevās iekļūt bēniņos,



*Dzēsēji uz filharmonijas jumta, likvidējot ugunsgrēku.*

uguns jau bija apņēmusi mansarda telpu, radies liels piedūmojums un augsta temperatūra. Uguns turpināja izplatīties, tādēļ dzēšanas darbu vadītājs Ignatenko deva rīkojumu padot vēl papildu stobrus skatītāju zālē un bēniņos. Tomēr šie stobri nevarēja strādāt ar pilnu jaudu, jo pilsētas ūdensvadā sākās pārtraukumi ūdens padevē. Lieta tāda, ka Vecrīgā pilsētas ūdensvadā bija 100 mm diametrs, kas nespēja nodrošināt tik daudz stobru darbu. Arī pieslēgšanās pie 150 mm platā ūdensvada, kas atradās pie 300 metrus attālā Krievu drāmas teātra, nedeļa gaidīto rezultātu. Ugunsgrēka dzēšanas štābs pieņēma lēmumu atslēgt dažus ūdensvada iecirkņus un sūkņu stacijai palielināt spiedienu ūdensvadā. 45 minūtēs, kamēr tika paaugstināts spiediens, ugunsgrēks turpināja izplatīties. Pulksten 10.40 uguns bēniņos bija izplatījies jau 520 kvadrātmetros, kā arī 250 kvadrātmetru platībā dega pārsegums. Pēc aprēķiniem, lai likvidētu ugunsgrēku šādā platībā, vajadzēja padot ne mazāk kā 11 "A" stobrus, ar kopējo ūdens padevi 77 litri sekundē. Pulksten 11 štābs pieņēma lēmumu izsaukt ugunsdzēsēju kuteri *Bodrij*, kas atradās Zaķusalā, un no Daugavas (650 metri līdz ugunsgrēka vietai) izvilkt divas maģistrālās līnijas. Ap pulksten 12.30 spiediens pilsētas ūdensvadā tika paaugstināts un dzēšanas darbos jau iesaistīts kuteris. Strādāja deviņi "A" un četri "B" stobri, lafetes stobrs, kuri kopumā padeva ūdeni ap 90 litriem sekundē. Ugunsgrēks filharmonijā jau plosījās vairāk nekā trīs stundas, ēkas nesošās koka konstrukcijas bija apdegušas un zaudējušas izturību, izlietais ūdens deva papildu spiedienu uz pārsegumu. Radās reāli draudi bēniņu un pārseguma nogrūvumam. Tas arī notika, un, par laimi, 15 minūtes pirms nogrūvuma 15 ugunsdzēsēji tika izvesti no bīstamās zonas un necieta. Neilgi pēc pulksten 12.30 notika otrs bēniņu pārseguma nogrūvums. Tajā iegāzās gandrīz puse pārseguma un sešas tonnas smagā lustra zāles centrā. Pēc stundas sekoja nākamais nogrūvums. Radās reāli draudi, ka varētu nogrūt arī atlikusī bēniņu pārseguma daļa. Štābs deva rīkojumu personālsastāvu izvest no skatītāju zāles, kaujas posteņos uz jumta un nenogrūvušajā bēniņu daļā pieņemt papildu drošības pasākumus varbūtējo nogrūvumu gadījumā. Ugunsdzēsēji strādāja ar stobriem no durvju un logu velvēm, jo tur atrasties bija drošāk. Kaujas posteņi pie ēkas ārējās sienas uz jumta strādāja 2. PMUD dzēsēji priekšnieka Mihaila Bikova vadībā. Dzēsējiem pēc pēdējā nogrūvuma šķita, ka viņi atrodas drošā zonā, un tie turpināja darbu. Tomēr jauns pārseguma nogrūvums kopā ar jumta skārdu no aptuveni desmit metru augstuma norāva Bikovu un

dzēsējus Melderi, Zabo, Sidorovu. Šis kritiens 2. PMUD ugunsdzēsējam Ļevam Sidorovam bija liktenīgs. Galvaskausa lūzuma rezultātā viņš mira ugunsgrēka vietā, bet pārējie guva smagus ievainojumus.

Pēc pārsegumu un jumta konstrukciju nogrūvumiem turpinājās degošās ēkas dzēšana. Dzēsēji ar uguni cīnījās sešas stundas, un pulksten 15.37 ugunsgrēks tika likvidēts. Kopumā darbos bija izmantotas 12 autocisternas, trīs autosūkņi, trīs automehāniskās kāpnes, divi šļūteņu automobiļi, divas speciālās ugunsdzēsības automašīnas un kuteris.

Pēc ugunsgrēka Valsts filharmonijā pensijā aizgāja UP priekšnieks pulkvedis Josifs Zujevs, un viņa vietā apstiprināja Romānu Baranovski. Šodien ugunsdzēsības veterāni atļaujas atzīt, ka īstenībā pēc ugunsgrēka filharmonijā Zujevam “augšas palūdza” aiziet – ar Rīgas pilsētas partijas biroja lēmumu viņš ticis atbrīvots no ieņemamā amata.

1999. gada 19. maijā Latvijas Ugunsdzēsības muzeja darbinieki rīkoja tikšanos ugunsdzēsējiem, kuri 1963. gada 15. novembrī piedalījās Valsts filharmonijas ēkas dzēšanā. Muzeja direktores vietniece Ilze Bergmane tikšanās laikā uzsvēra: “Mēs esam iecerējuši rīkot šādas tikšanās galvenokārt tādēļ, lai sirmie vīri mums izstāsta, kas īsti un kā notika, jo to laiku prese par šādiem notikumiem tikpat kā nerakstīja.” Pēc pasākuma laikraksts *Diena* vēstīja: “Izmeklēšanas materiāli par ugunsgrēka iemesliem ir visai neskaidri. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta priekšnieks Aivars Straume, tiekoties ar ugunsdzēsības veterāniem, uzsvēra, ka vēl 1973. gadā, kad viņš sācis strādāt par ugunsdzēsēju, joprojām daudz runāts un stāstīts par filharmonijas dzēšanu, tas bijis piemērs, kas nereti izmantots, mācot jaunus ugunsdzēsējus. Unikālus fotomateriālus par šo ugunsgrēku saglabājis bijušais ugunsdzēsējs Stefans Masjuļanis – ugunsgrēka laikā Drošības komitejas darbinieki stingri uzraudzījuši, lai notiekošais netiktu fotografēts.”

## Lielākā ugunsdzēsības izstāde pēckara gados

S. Masjuļanis: “Vēl 50. gadu otrajā pusē sāku pētniecības darbu ugunsdzēsības vēsturē. Iesākto ar gadiem izvērsu plašāk. 60. gados iepazinās ar Jelgavas ugunsdzēsības veterāniem Valēriju un Aleksandru Srekāviniem. Turklāt sadarbojos ar majoru J. Saveljevu, fotogrāfu amatieri. Kopīgi vācām dažādus vēsturiskos materiālus un fotouzņēmumus.

Fotokopijas nogādājām uz Jelgavu Aleksandram, kurš tālāk tās kārtoja un veidoja bagātu fototēku.

1965. gada vasarā tika organizēta Rīgas pilsētas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības 100 gadu jubileja, kuras ietvaros bija paredzēta arī jubilejas izstāde. Lielu un svarīgu darbu izstādes veidošanā paveica Valērija un Aleksandrs. Izstādi izvietoja Kundziņsalas BUB telpās, un tā bija viena no lielākajām ugunsdzēsības izstādēm pēckara gados. Pašas svinības galvenokārt notika pilsētas centrā un *Dinamo* stadionā, tāpēc izstādes



1963. gads. Valērija un Aleksandrs Strekāviņi.

izvietojums stipri nomaļajā Kundziņsalā neattaisnoja tās veidošanā ieguldītās pūles. Attālums un neērtā satiksme neveicināja kuplu apmeklētāju pieplūdumu.” Tomēr notikums bija nozīmīgs, un to atzīmēja arī prese. Laikraksts *Cīņa* rakstīja: “LPSR SKSM Ugunsdzēsības pārvaldes un LPSR Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības padomes izstādē Kundziņsalas depo telpās savākti daudzi interesanti eksponāti – liels klāsts krūšu nozīmju un medaļu, lepnā ierindā stāv spožas dažādu laikmetu, valstu un rangu ugunsdzēsēju kaskas. Izteiksmīgās fotogrāfijās redzam lielus ugunsgrēkus. Izstādē ļoti daudz materiālu, kas spilgti rāda ugunsdzēsības vakardienu un šodienu. Lielu izstādes daļu aizņem dažādu laiku sūkņu ekspozīcijas. Eksponātu vidū vieta ierādīta arī ugunsdzēsības profilaksei. Izstādes eksponātu vākšanā un kārtošānā, kā arī tās mākslinieciskajā noformēšanā lielu darbu ieguldījuši veterāni Aleksandrs un Valērija Strekāviņi. Tā ir pirmā šāda izstāde Latvijā. To paredzēts pārvērst pastāvīgā ekspozīcijā, kas nākotnē varētu kalpot par pamatu ugunsdzēsības muzejam, kāds jau ir Ļeņingradā.”

## Ugunsgrēki 60. gadu otrajā pusē

Pēc ļoti smagās 60. gadu pirmās puses situācija Rīgā nedaudz uzlabojās, tomēr jau desmitgades otrajā pusē notika vairāki lieli un sarežģīti ugunsgrēki. Rīgas ugunsdzēsības garnizona operatīvais dežurants A. Keslers atceras, ka 1966. gada 12. februārī pulksten 19.57 Centrālajā sakaru punktā pienāca ziņojums par ugunsgrēku ēkas bēniņos, kur atradās Latvijas kultūras biedrība. Ierodoties notikuma vietā, izrādījās, ka no bēniņu logiem nāk biezi dūmi un ir redzamas liesmas. Vienīgo ieeju bēniņos nevarēja izmantot, jo dūmi un augstā temperatūra ugunsdzēsējiem aizšķērsoja ceļu. Dzēšanu varēja uzsākt tikai pa šaurām metāla trepēm, pa kurām dzēsēji *kipos* iekļuva bēniņos un ar lielām pūlēm ugunsgrēku likvidēja. 1966. gada 22. jūlijā dzēsējiem vajadzēja tikt galā ar ugunsgrēku uz Vācijas Demokrātiskās Republikas kuģa *Folker Freinschaft*, kas atradās Rīgas pasažierostas piestātnē. Sākotnēji dzēšanu veica pati kuģa komanda, tomēr tas nedeļa rezultātus, un kuģa kapteinis griezās pēc palīdzības pie Rīgas ugunsdzēsējiem. Neilgi pirms septiņiem no rīta uz notikuma vietu izbrauca Mācību vienības un 1. daļas dežurējošās sardzes. Vecākais leitnants ar GDAD posmu veica izlūkošanu un atklāja, ka saldētavās deg apšuvums. Saldētava un mašīnu telpa bija stipri piedūmotas. Apšuvuma uzlaušanu un dzēšanu varēja veikt tikai *kipos* tērpti dzēsēji, bet dūmus no kuģa telpām izsūkņēja ar dūmu sūkni. Ugunsgrēka likvidēšana notika ļoti grūtos apstākļos, taču ugunsdzēsēji darbu veica teicami un no kuģa kapteiņa saņēma pateicību.

Par vairākiem desmitgades otrās puses ugunsgrēkiem stāsta tā laika pilsētas operatīvais dežurants V. Žerdiņš: “Ugunsgrēks rūpnīcā *Kompresors*, kas atradās Rīgā, Lāčplēša ielā 76, man atmiņā palicis tāpēc, ka šajā ugunsgrēkā biju par mata tiesu no nāves. 1967. gada 28. martā, otrdienā (dzimis arī esmu otrdienā), ap pusdienlaiku izcēlās ugunsgrēks lakotavas kamerā, kas atradās trīsstāvu rūpnieciskajā korpusā ar bēniņu izbūvi. Uguns izplatījās uz korpusa jumtu, dega papes segums. Savlaicīgi padodot stobrus, uguni ātri lokalizēja un pēc tam likvidēja. Kad atbraucu, stobri jau strādāja. Veicot izlūkošanu, nolēmu pārbaudīt bēniņus. Iekļūšana bēniņos bija no trešā stāva caur lūku. Piedūmojums bija vidējs. Virzoties pa dūmiem, jutu, ka tālāk iet nevaru un jāatgriežas svaigā gaisā. Devos uz izeju, meklēju lūku, taču nevarēju atrast. Jutu, ka zaudēšu samaņu, bet apziņā – nepadoties panikai, cītīgi meklējot, jo kaut kur izejai

jābūt. Saņēmu visus spēkus un beidzot atradu. Ievēlos caur lūku cehā un vilku plaušās svaigu gaisu. Pēc šā atgadījuma viens nekad vairs negāju piedūmotā vidē.

1967. gadā naktī uz 24. jūniju, svinot Līgo svētkus, ugunsgrēks izcēlās Bergos – Brīvdabas etnogrāfiskajā muzejā nodega Latgales sēta. Svētkos parasti ieviesa pastiprinātu dežūru. Tajā dienā bez pilsētas operatīvā dežuranta pārvaldē dežurēja vairāki, tajā skaitā arī Ugunsdrošības uzraudzības daļas priekšnieks V. Bočarovs. Par ugunsgrēku uzzinājām, nododot dežūru, – tā kā dispečers pārvaldes translāciju nebija ieslēdzis, mēs saldi nogulējām. Saprotams, notika dienesta izmeklēšana, un visi saņēmām pēc nopelniem. Skaidrs, ka ugunsgrēka iznākumu tas neietekmēja. Dzēšanas darbos piedalījās 6. un 7. daļu personālsastāvs, kas prata strādāt arī bez priekšniecības piedalīšanās.

Līdz 1967. gadam pilsētas operatīvā dežuranta dienesta pakāpes piešķiršanā griesti bija majors. Ar Iekšlietu ministrijas pavēli no 1967. gada 26. augusta griestus pacēla līdz apakšpulkveža dienesta pakāpei, un jau 1. novembrī man to piešķīra. Vienlaikus pakāpes saņēma arī A. Lunts, B. Kasickis un A. Keslers. Visi četri kopā rīkojām pakāpes *apmazgāšanas* svētkus.

Ugunsgrēks bērnamā, kas izcēlās 1968. gada 7. janvārī, bija šausmu pilns. Svētdiena, viss šķita kluss un mierīgs. Neviens vēl nebija pamanījis, ka Kandavas 2/4. numura otrā stāva ģērbtuvē, kur stāvēja skapīši ar smaidošu sauli, torni vai kaķēnu, ielavījies ugunspūķis. Ugunsgrēku no ārpuses pamanīja kāds garāmgājējs, kurš par to paziņoja administratorai. Pulksten 16 ugunsdzēsēji saņēma izsaukumu, izbrauca 2. un 5. daļa, arī operatīvais dežurants. Tā kā personāls, šokā skraidīdams, atstāja durvis neaizvērtas, uguns sāka izplatīties pa otrā stāva gaiteni. Gaiteņa paneļa sienas bija apšūtas ar dekoratīvo finieri un nolakotas. Vienai bērnu grupīnai vecumā līdz pieciem gadiem liesmu dēļ izeja no otrā stāva bija liegta. Atbraucot ugunsdzēsējiem, sākās bērnu meklēšana pa visām grupām un iznešana no piedūmotajām telpām. Līdz ugunsdzēsēju atbraukšanai vairāki bērni paši bija izlekuši pa otrā stāva logu uz apsnigušās ogļu kaudzes. Sākās to bērnu meklēšana, kuri no kodīgajiem dūmiem bija zaudējuši samaņu. Man un citiem ugunsdzēsējiem, rāpojot pa gaiteni un blakus telpām, bērnus nācās sameklēt, iznest svaigā gaisā un nodot ātrās palīdzības brigādēm, kas sniedza pirmo medicīnisko palīdzību. Tādā veidā tika izglābti desmit bērni, taču viens no viņiem slimnīcā nomira. Par

izrādīto varonību sardzes priekšnieks A. Kaplāns un šoferis M. Rudzītis tika apbalvoti ar medaļu *Par drošsirdību ugunsgrēkā*, bet pārējie – atzīmēti ar UP priekšnieka Baranovska pavēli.”

## Izpostītie strēlnieki un Rīga

1968. gada beigās pensijā devās UP Dienesta un apmācību daļas priekšnieks Anurovs, un viņa vietā apstiprināja Gundaru Forandu. Bet jau 1970. gada 11. februārī Rīgā notika ugunsgrēks, pēc kura UP priekšnieks Romāns Baranovskis tika atbrīvots no amata un viņa vietu ieņēma Forands. Ugunsgrēku, kura dēļ Baranovskim nācās zaudēt posteni, tolaik attiecīgās personas uzskatīja par apzināti izraisītu un politiski nepieņemamu, lai gan patiesībā viss bija citādi. Proti, 11. februārī ugunsgrēks izcēlās Daugavmalā jaunceļamajā memoriālajā muzejā – piemineklī latviešu sarkanajiem strēlniekiem. Granīta piemineklis, pie kura veidošanas vēl strādāja tēlnieki, atradās no dēļiem izveidotā koka pagaidu nojumē. Tur bija arī dažāda celtniecības palīgtehnika, kompresori, elektriskās ierīces u.c. Ugunsgrēka dzēšana bija smaga, jo Vecrīgas ūdensvads nespēja nodrošināt nepieciešamo ūdens daudzumu lielos ugunsgrēkos. Tā notika arī toreiz – visu ugunsdzēsības mašīnu darbināšanai ūdens nepietika, un to vajadzēja ņemt no Daugavas, kas ziemā bija aizsalusi. Tas kavēja dzēšanas darbus, un, nojumei degot, piemineklis sakarsa, bet pēc tam no ūdens saplaisāja. Tieši it kā apzinātu pieminekļa sabotāžu arī piedēvēja Baranovskim. Tomēr ugunsdzēsējs Harijs Nicmanis, kurš piedalījās dzēšanas darbos Daugavmalā, norāda, ka tā bija nejaušība: “Toreiz dežurēju Rīgā. Kāds piezvana un saka: re, kur blakus deg! Aizskrienu, skatos, viss liesmās. Es tik gāzu ūdeni virsū, nemaz nezinādams, kas tur īsti ir. Pēc tam izrādījās, ka tie ir strēlnieki, kas tagad Strēlnieku laukumā stāv.” Arī V. Žerdiņam šis notikums palicis prātā: “Todien ugunsdzēsības pārvaldes kluba zālē notika republikas ugunsdzēsēju aktīva sanāksme. Iekšlietu ministra pirmais vietnieks ģenerālis Reisners klātesošajiem paziņoja par pulkveža dienesta pakāpes piešķiršanu Baranovskim. Pēc brīža zālē atskanēja trauksmes zvans un selektoru translējums, ka Daugavmalā deg šķūnis ar skulptūrām. Mēs visi, operatīvie darbinieki, metāmies ārā, sakāpām mašīnās un joņojām uz notikuma vietu. Ar dzēšanu gāja grūti, trūka ūdens, un rezultātā

piemineklis saplaisāja, tādēļ strēlnieki bija jāpārtaisa mazāki. Par visām šīm nebūšanām notika CK biroja sēde. Tajā pieņēma lēmumu pārvaldes priekšnieku Baranovski atstādināt no amata. Atstādināti tika arī vietnieki A. Larionovs un I. Neimanis.”

1969. gada 9. janvārī Jūrmalā, Jūras ielā 9, Ministru padomes vasaras kultūrbāzē izcēlās ugunsgrēks. Divstāvu koka ēkai dega augšējais stāvs un jumts. Pateicoties ugunsdzēsēju organizētībai un operatīvam darbam, ugunsgrēku izdevās nodzēst veiksmīgi, saglabājot visas ēkas konstrukcijas – tās tikai bija apogļojušās. Novembrī Rīgas un Jūrmalas ugunsdzēsības garnizons ar savu tehniku piedalījās arī viesuļvētras un plūdu seku likvidēšanā. Ciklons, kas oktobrī bija izveidojies virs Skotijas, Rīgu sasniedza novembra pirmajās dienās. Galvaspilsētu apdraudēja ne tikai vējš, bet arī jūras ūdens. Vēja ātrums – 34 metri sekundē, bet ūdens līmenis Daugavgrīvā – 2,14 metri virs vidējā Baltijas jūras līmeņa, Rīgas tiltu rajonā – ap 2,3 metriem. Vētra rāva no jumtiem šiferi un skārdu, pārplūda pilsētas kanāls, pie Eksportostas dzelzceļa pārbrauktuves ūdens dziļums pārsniedza metru, dzīvojamo namu pagrabi Daugavas tuvumā bija pārplūduši. Rīgas ugunsdzēsēji palīdzēja sūknēt ūdeni. Dabas stihijas laikā krītoši priekšmeti nosita trīs rīdziniekus.

## Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās

**Romāns Baranovskis**, dzimis 1930. gada 3. augustā (SKSM Ugunsdzēsības pārvaldes priekšnieks no 1963. līdz 1970. gadam), nenožēlo, ka savu dzīvi saistījis ar ugunsdzēsību, un uzskata – ja darbs nepatīk, to nevar strādāt. “Jaunībā daudz nodarbojos ar sportu, biju republikas čempions vieglatlētikā un ātrslidošanā. Mācījos vidusskolā, kad nomira tēvs. Ar iztikšanu bija grūti, tāpēc *Dinamo* sporta biedrība mani *iefīrēja* darbā 3. ugunsdzēsēju daļā Matīsa ielā. Rīgas virsnieku skolas pirmajā izlaidumā absolvēju ugunsdzēsēju nodaļu. Ja nemaldos, tas bija 1950. gadā. Pēc tam strādāju Mācību vienībā. Tur, kur tagad Hanzas ielā atrodas Ugunsdzēsības muzejs, gatavoja pirmā līmeņa ugunsdzēsējus – nodaļu komandierus. Biju priekšnieka palīgs. Dežurējām maiņās, braucām uz ugunsgrēkiem un skaitījāmajiem mācību komanda. Šajā amatā nostrādāju līdz laikam, kad devos uz Maskavu mācīties. Tolaik pēc virsnieku skolas augstākā līmeņa mācības bija divgadīgi ugunsdzēsēju

kursi Maskavā, PSRS IeM Augstākajā skolā. Divus gadus nomācījos, atbraucu atpakaļ, un mani nozīmēja par inspekcijas priekšnieku Staļina jeb tagadējā Ziemeļu rajonā. Mans darba lauks bija profilakse. Tad inspekciju apvienoja ar ugunsdzēsēju komandu, un es kļuva par 7. daļas priekšnieku. Tur mani atkal saāgītēja braukt uz Maskavu, jo uz kursu bāzes ugunsdzēsējiem tika nodibināta inženieru fakultāte. Tā kā man jau bija iepriekšējā izglītība, uzreiz ieskaitīja otrajā kursā. Pēc mācībām Maskavā strādāju Hanzas ielā par Mācību vienības priekšnieku, nākamajā amatā stājos 1963. gadā – kļuva Ugunsdzēsības pārvaldes priekšnieks. Toreiz nebija tā, kā tagad – Rīgas pārvalde un republikas pārvalde. Bija viena, kas reizē atbildēja par Rīgu un republiku. Rīgā bija septiņas militarizētās ugunsdzēsēju daļas, katrai no tām savs priekšnieks, kas ar visiem jautājumiem tieši gāja pie lielās pārvaldes priekšnieka. Šodien ugunsdzēsējiem pienākumu ir vairāk, jo toreiz nebija glābšanas darbu. Mēs nodarbojāmies tikai ar ugunsgrēku dzēšanu un profilaksi. Galvenajā pārvaldē bija vairākas daļas, un sākumā man bija tikai viens vietnieks, vēlāk – jau divi. Katram no tiem bija savi pienākumi – viens atbildēja par ugunsgrēku dzēšanu, bet otrs kārtoja profilakses jautājumus. Atradāmies turpat, kur tagad, – Maskavas ielā, vienīgi manā laikā ēkai uzcēla otro stāvu. Kad biju pārvaldes priekšnieks, uzsākām arī Mācību vienības izveidi Ķengaragā jeb, kā tagad to sauc, Ugunsdrošības tehnisko skolu.

Tolaik bijām pakļauti divām sistēmām – Iekšlietu ministrijai tepat uz vietas un Maskavai, kam tolaik bija visa teikšana. Maskava deva tehniku, formas un pārējo. Manā priekšnieka laikā, 60. gados, bija tā – pastāvēja IeM ugunsdzēsēji un arī dažādās ministrijās savējie. Taču 60. gadu vidū notika apvienošanās (SKSM Profesionālā ugunsdzēsības dienesta izveide – *aut. piez.*), un resoru ugunsdzēsējus pārņēmām savā pārziņā. Līdz ar to vadības aparāts, pārvalde kļuva gandrīz divreiz lielāka. Nezinu, tas bija labi vai slikti, taču mēs nostiprinājāmies, turklāt bija noslēgts līgums, un resori mums maksāja. Tā viņi varēja paši samazināt ugunsdzēsēju skaitu, taču, kad pārņēmām štatus, radās iespēja tos saglabāt. Pēc apvienošanās resoru ugunsdzēsēji palika savās vietās, taču atradās mūsu pakļautībā, un tiem bija jāievēro arī mūsu kārtība. Tagad resoru ugunsdzēsēju ir ļoti maz.

Kad nebija ugunsgrēku, notika mācības, treniņi. Arī tolaik tika organizētas mācības svarīgākajos objektos, piemēram, Operā. Pa dienu ugunsdzēsēji tīrīja mašīnas, saveda kārtībā tehniku un dzēšamos rīkus. Būtībā šī kārtība

nav mainījusies un pastāv arī tagad, tikai šodien ugunsdzēsējiem ir vairāk pienākumu. Tolaik būtībā viss bija, pietika gan tehnikas, gan aprīkojuma, gan kaujas apģērba. Tikai algas bija pamazas, un tāpēc dažreiz bija grūti nokomplektēt štatus. Jāatzīst, sabiedrības acīs ugunsdzēsēja profesija skaitījās diezgan prestiža un atieksme bija normāla. Ugunsdzēsēju diena tad nebija kā tagad 17. maijā, jo svinējām savienības ugunsdzēsēju dienu – aprīlī.

Būdams priekšnieka amatā, arī pats braucu uz lielākajiem ugunsgrēkiem. Ja viss bija

kārtībā, neiejaucos, taču, ja stāvoklis kļuva kritisks, vajadzēja uzņemties darbu vadību. Par visu vajadzēja atskaitīties vietējiem priekšniekiem, kuri pēc tam zvanīja uz Maskavu. Ja bija lielāks ugunsgrēks, bija jāveic ekspertīzes. Kad netikām galā paši, brauca speciālisti no Maskavas. Atceros, pēc ugunsgrēka kinoteātrī *Palladium* eksperti strādāja divas nedēļas. Padomju gados katrs trešais papīrs skaitījās slepens. Formāli ugunsgrēku nebija, un par tiem nedrīkstēja ne stāstīt, ne fotografēt. Krogā ar draugiem jau varēja parunāt, taču, nedod Dievs, ja kaut kas parādītos avīzēs! Arī ugunsgrēku skaits gadā bija slepena informācija. Daži ugunsgrēki atmiņā palikuši īpaši. Piemēram, Zujevu noņēma no amata pēc ugunsgrēka filharmonijā. Mani – pēc *strēlniekiem*. Piesēja politisko lietu. Togad Ļeņinam bija 100 gadu jubileja, un uzskatīja, ka strēlnieku pieminekli izpostīts tīši. Tajā būdā, kur taisīja pieminekli, aukstā laika dēļ bija apsildāmais aparāts, kas sprāga un izraisīja ugunsgrēku. Iespējams, arī ugunsdzēsēji pieļāva kļūdu – sakarsētajam akmenim uzlēja daudz ūdens, tādēļ tas saplaisāja. Mani noņēma partija. Ministrs jau aizstāvēja, bet arī viņam iedeva rājienu. Taču mums tāda dzīve,



Romāns Baranovskis

ka nezinām, kas notiks rīt. Jāpierod pie visa. Pēc Ugunsdzēsības pārvaldes priekšnieka amata atstāšanas turpināju strādāt Iekšlietu ministrijā, tikai citā amatā, un kopš tā laika ar ugunsdzēsību man vairs nebija nekāda sakara. Laiku, ko pavadīju ugunsdzēsējos, nekad neesmu nožēlojis, jo tas bija sirdsdarbs. Mana pārliecība – ja darbs nepatīk, to nevar strādāt.” R. Baranovska dzīvesbiedre, pedagoģe baletmeistare Anna Inna Baranovska stāsta, ka vīrs vienmēr bijis pieticīgs, viņam nepatīkot sevi izcelt. “Viņš par sevi neko nestāsta un visu pārdzīvo sevī. Arī toreiz, kad tika noņemts no amata. Šo faktu uzzināju nejauši. Dzīvojam Rīgā, un es ar bērnu biju aizgājusi uz Vērmanparku. Sēdēju, lasīju grāmatu. Netālu sēdēja un sarunājās divi vīri. Viens, nedaudz iedzēris, otram stāstīja, ka viņiem darbā šodien no amata noņemts pārvaldes priekšnieks. Izstāstīja visu, kā bija, kad tas piemineklis dega. Tā es uzzināju, ka Romāns atbrīvots. Viņš nekad negribēja mani uztraukt. Parasti, kad dzirdēju, ka aizbrauc ugunsdzēsēju mašīnas, viņu modināju un teicu: “Romān, celies, tev tūlīt zvanīs.” Nevar noliegt, man ir bijušas bailes par vīru, jo viņš sevi nekontrolēja, visur gāja iekšā. Vienreiz gandrīz aizgāja bojā – maska atteicās strādāt. Neskatoties uz visām grūtībām un to, ka esam pretēji cilvēki, kā apprecējamies, tā arī dzīvojam kopā, un drīz zelta kāzas. Māksla un ugunsdzēsība var sadzīvot. Draudzējāties ar citām ugunsdzēsēju ģimenēm, un varu teikt, ka ugunsdzēsēji ir brīnišķīgi cilvēki. Sagadījās, ka Maskavā mācījāties vienā laikā. Romānam tur piedāvāja darbu un dzīvokli, taču atteicāmies, jo abi gribējām atgriezties Latvijā.”

## UGUNSDZĒSĪBA RĪGĀ 70. – 80. GADOS

1971. gadā bijušajā Rīgas rātslaukumā uzstādīja pieminekli Latviešu sarkanajiem strēlniekiem. 1973. gadā rīdzinieki atzīmēja Dziesmu svētku simtgadi. 1974. gadā darbu sāka lidosta *Rīga*, Rīgas HES sāka ražot elektrību, bet Latvijas televīzijā turpmāk varēja skatīties arī krāsu raidījumus. 1976. gadā atklāja satiksmi pār Maskavas (tagad Salu) tiltu un uzcēla Dailes teātri. 1978. gadā pabeidza Preses nama celtniecību un ekspluatācijā nodeva viesnīcu *Latvija*. Savukārt 1979. gadā pabeidza Gaiļezera slimnīcas celtniecību un uzsāka būvēt Televīzijas ēku kompleksu Zaķusalā.

### Iedzīvotāju izglītošana

PSRS IeM Galvenās ugunsdzēsības pārvaldes priekšnieks 1970. gada 3. septembrī apstiprināja *Instrukciju par ugunsgrēku izpēti*. Dokumentā bija ietverti seši punkti, pēc kuriem jāvadās, noskaidrojot ugunsgrēka apstākļus. PSRS GUP prasīja, lai visiem svarīgākajiem objektiem katrā ugunsdzēsēju daļā tiktu izstrādāti ugunsdzēsības operatīvie plāni un kartītes. Tajās grafiski un tekstuāli vajadzēja uzrādīt objekta ugunsdzēsības taktisko raksturojumu – teritoriju un ceļus, ūdens ņemšanas vietas, ēku izvietojumu, izejas u.tml., kas deva iespēju ugunsgrēku dzēšanas vadītājam orientēties apstākļos un pieņemt pareizus lēmumus. 1970. gadā GUP apstiprināja jaunus norādījumus par operatīvo kartīšu un plānu sastādīšanu, tādēļ visās daļās nācās tos atjaunot un koriģēt. Šis bija liela apjoma darbs, ko UP stingri pārbaudīja un kontrolēja. 1970. gadā PSRS MP pieņēma lēmumu par tautsaimniecības objektu ugunsdrošības stāvokļa uzlabošanu. Savukārt IeM ar savu 1971. gada 8. februāra pavēli uzdeva militarizētā ugunsdzēsības dienesta vietējām struktūrvienībām aktivizēt darbu tautsaimniecības objektu aizsardzībā ar ugunsdrošības signalizācijām, stacionārajām un automātiskajām ugunsdzēsšanas sistēmām. Līdz ar to Rīgas PMUD 70. gados daudz strādāja pie signalizāciju un ugunsgrēku dzēšanas sistēmu ieviešanas objektos. Piemēram, ja Ļeņingradas rajona objektos 1971. gadā bija tikai piecas automātiskās dzēšanas iekārtas un 29 objektos – apsardzes un ugunsdrošības signalizācijas iekārtas, tad 1975. gadā šie skaitļi jau bija desmit un 139. Vēl nerasniedzot 80. gadus,

republikā jau tika ekspluatētas 31 368 ugunsdrošības signalizācijas un dzēšanas iekārtas. Tās palīdzēja savlaicīgi atklāt un likvidēt aizdegšanos. Iekārtu ieviešana no ugunsdzēsības inspektoriem prasīja speciālas tehniskās zināšanas, turklāt arī šajā jomā kādam vajadzēja apkopot un vadīt darbus, tādēļ 70. gadu beigās UP VUU daļā izveidoja Ugunsdzēsības automātikas nodaļu. Par tās priekšnieku apstiprināja Genādiju Kuzminu. 1973. gadā PSRS iekšlietu ministrs apstiprināja nolikumu *Par klases kvalifikācijas piešķiršanu ugunsdzēsības dienesta komandējošam sastāvam, kas izpilda ugunsgrēka dzēšanas vadītāja pienākumus*. Sakarā ar nolikumu republikas UP izveidoja kvalifikācijas komisiju, kas reizi gadā pārbaudīja operatīvā komandējošā sastāva zināšanas un ar iekšlietu ministra pavēli piešķīra ugunsgrēka dzēšanas vadītāja 1. (augstākā), 2. un 3. kvalifikācijas klasi. Tie, kas izturēja pārbaudi un ieguva kādu no klasēm, saņēma klases speciālistu apliecību un nozīmi. 3. klases ugunsgrēku dzēšanas vadītājiem pārbaudījumi nebija jāiziet atkārtoti, savukārt 1. un 2. klases speciālistiem reizi trijos gados bija jāstājas kvalifikācijas komisijas priekšā.

1973. gada decembrī PSRS Augstākās Padomes prezidijs pieņēma Dekrētu *Par iekšlietu orgānu ierindas un komandējošā sastāva speciālajām pakāpēm*, kā arī apstiprināja nolikumu *Par zvēresta pieņemšanas kārtību un zvēresta tekstu*. 1974. gadā Rīgas PMUD svinīgos apstākļos tika organizēta kolektīva zvēresta pieņemšana.

Lai uzlabotu ugunsdrošības stāvokli rūpniecības objektos, kolhozos, organizācijās, iestādēs, dzīvojamajā sektorā un popularizētu ugunsdzēsības tehniskās zināšanas iedzīvotāju vidū, republikas MP 1974. gada 1. aprīlī pieņēma lēmumu *Par ugunsdrošības propagandas pastiprināšanu republikas iedzīvotāju vidū*. Tas uzlika par pienākumu ministriju un resoru vadītājiem līdz oktobrim noorganizēt strādnieku, kalpotāju un inženiertehnisko darbinieku apmācību tehniskajās zināšanās un ugunsgrēku dzēšanā. Savukārt komunālās saimniecības ministrijai, pilsētu un rajonu izpildkomitejām deva rīkojumu iedzīvotājus apmācīt viņu dzīvesvietās. Apmācības vadīja IeM ugunsdzēsības dienesta un republikas BUB darbinieki. UP kopā ar republikas BUB iedzīvotāju apmācībai izstrādāja programmu, izdeva uzskatāmus aģitācijas materiālus, kā arī demonstrēja kinofilmas. Aprīlī, maijā rūpniecības objektos, kolhozos, organizācijās un iestādēs bija jāorganizē ugunsdrošības stāvokļa skates. Kopš 1970. gada ar LPSR MP rīkojumu parasti aprīlī, maijā

organizēja ugunsdrošības mēnešus, kuru galvenais mērķis bija tautsaimniecības objektu sagatavošana ugunsbīstamajam pavasara – vasaras periodam. MP Iekšlietu ministrijai uzdeva Rīgā iekārtot pastāvīgo ugunsdzēsības tehnisko izstādi.

1970. gadā IeM UP Ugunsdzēsības izmēģinājumu staciju pārdēvēja par Ugunsdzēsības tehnisko staciju. Jāatzīmē, ka 1975. gadā tehniskajā stacijā tika pabeigti izmēģinājumi ar lielmolekulāro savienojumu šķīduma (nātrija KMC) ieviešanu ugunsgrēku dzēšanā. Daudzu gadu izmēģinājumu rezultātā atrada ķīmisko sastāvu, kas kopā ar ūdeni deva daudz labākus rezultātus. Praktiski tika pierādīts, ka nātrija KMC šķīduma pievienošana ūdenim samazina nepieciešamo ūdens daudzumu un zaudējumus ugunsgrēkā. Par izgudrojuma ieviešanu praksē 1976. gadā vairākiem ugunsdzēsības darbiniekiem piešķīra LPSR Valsts prēmiju. To saņēma autoru kolektīvs: J. Vabelis, A. Jemeljanovs, I. Kravals, A. Lunts, E. Sipiņš un G. Forands.

## Mācību vienība un GDAD bāze Ķengaragā

1974. gadā IeM UP Dienesta un apmācību daļā izveidoja Ugunsgrēku dzēšanas štābu 14 cilvēku sastāvā: štāba priekšnieks, kurš vienlaikus bija UP Dienesta un apmācību daļas priekšnieka vietnieks; četri štāba priekšnieka vietnieki; trīs štāba priekšnieka palīgi; trīs aizmugures priekšnieki; trīs aizmugures priekšnieka vietnieki (seržantu sastāva). Par štāba priekšnieku apstiprināja Nikolaju Jurčenko. 70. gados tur strādājuši B. Kasickis, V. Žerdiņš, V. Tumenis, V. Voins, K. Rožkalns, J. Šumilovs, V. Butjanko, A. Žaleiko, J. Akmeņkalns, V. Valters, A. Januševskis u.c. 1976. gadā štābs saņēma rūpnīcā RAF izgatavotu operatīvo vieglo automašīnu *Latvija*, kas bija apgādāta ar radiotelefonu, diapjektoru, videomagnetofonu. Automašīnā atradās visa operatīvā dokumentācija.

1974. gads bija svarīgs arī Mācību vienībai – tā saņēma jaunu ugunsdzēsēju depo Ķengaragā, Ķengaraga ielā 3. Ēku uzcēla pēc tipveida projekta, un tajā ierīkoja bibliotēku, lasītavu, kopmītni, personālsastāva atpūtas telpas, fotolaboratoriju, ēdnīcu, sakaru līdzekļu punktu, Ļeņina istabu, garāžu desmit automobiļiem, remontdarbnīcu, iekārtoja mācību kabinetus, aktu zāli, dienesta kabinetus un dzīvokļus darbiniekiem. Mācību vienībā ar UP atbalstu drīz vien iekārtoja atsevišķus kabinetus –



1974. gads. Mācību vienības jaunā ēka Ķengaraga ielā 3.

ugunsdzēsības profilakses, taktikas un tehniskā apbruņojuma, kā arī sakaru līdzekļu klasi. Lai klausītājiem (kursantiem) atvieglotu zināšanu apguvi, kabinetos tika iekārtoti stendi, kuros samazinātā mērogā bija samontēts ugunsdzēsības tehniskais apbruņojums, izstādīti raksturīgāko ēku maketi, kā arī to fizikālo un ķīmisko parādību shēmas, kas veido degšanas un dzēšanas tehnisko procesu būtību. Turklāt ugunsdzēsības tehniskā apbruņojuma klasē uzstādīja ugunsdzēsības signalizācijas darbināmās iekārtas, izvietoja skābekļa un ūdens sūkņus u.c. līdzekļus, kas sniedza priekšstatu par praktisko darbu. Mācību procesā izmantoja uzskates līdzekļus, tajā skaitā lentes projektoru *LETI – 60*, kadru projektoru *Protons*, kino projektoru *Ukraina* un magnetofonu. Vienības rīcībā bija dokumentālās, zinātniski populārās un mācību filmas, kuras izmantoja ne tikai klausītāju apmācībai, bet arī sabiedriskās domas veidošanai. Visus tehniskos apmācības līdzekļus iedarbināt varēja no pasniedzēja katedras. Kabinetos izvietoja plakātus un tabulas, kas kursantiem palīdzēja apgūt vielu speciālo disciplīnu nodarbībās. Ugunsdrošības profilakses kabinetā atradās stends ar elektrisko vadu markām un celtniecības materiāliem, kā arī speciāls skapis, kurā varēja demonstrēt dažādus eksperimentus. Turpat atradās iekārta, ar kuras palīdzību pasniedzējam bija iespējams novērtēt katra klausītāja zināšanas

ar frontālās iztaujas palīdzību. Savukārt ugunsdzēsības tehniskā apbruņojuma kabinetā bija redzami daudzi ugunsdzēsības tehnikas un radiosakaru veidi, ko lietoja ugunsgrēku dzēšanas laikā, to novēšanai un konstatēšanai. Sakarā ar jaunā depo nodošanu ekspluatācijā radās iespēja Rīgas garnizona GDAD bāzes no 1. un 3. PMUD pārcelt uz Ķengaragu un Mācību vienībā izveidot vienotu Rīgas un Jūrmalas garnizonu GDAD bāzi, no kuras darbinieki izbrauca uz ugunsgrēkiem visā republikā. Mācību vienībā tika izbūvēta un iekārtota dūmu kamera ar pārvietojamo iekšējo plānojumu un signalizācijas sistēmu. Tajā veica treniņnodarbības *kupos*. GDAD bija trīs vecākie meistari, kuri dežurēja kopā ar sardzi un pēc vajadzības izbrauca uz ugunsgrēkiem. 70. gados par GDAD vecākajiem meistariem strādāja O. Krastiņš, P. Jurčs, S. Masjuļanis, vēlāk A. Levenbergs. GDAD bija specializēts automobilis kaujas apbruņojuma, speciālās iekārtas un instrumentu nogādāšanai ugunsgrēka vietā, dūmu izsūkņēšanai no telpām ar ventilatora tipa dūmu sūkņiem vai svaiga gaisa ievadīšanai telpās. Ar GDAD automašīnas palīdzību varēja veikt avārijas un glābšanas darbus, atplēst celtniecības konstrukcijas, izjaukt ēku sastāvdaļas, izsist spraugas sienās un pārsegumos. Sakaru līdzekļus, kas bija mašīnā, izmantoja ugunsgrēka dzēšanas vadītājs, lai sazinātos ar GDAD nodaļu. Ugunsgrēka vietā automašīna noderēja kā elektrostacija, kas apgādā ar elektroenerģiju instrumentus, apgaismošanas aparāturu un dūmu sūkņus. GDAD automašīnā bija arī signalizācijas un sakaru ierīce ar termotālmērīšanas sistēmu, domāta drošības posteņa sakariem ar gāzu un dūmu aizsardzības dienesta izlūkgrupu un šīs grupas darba zonas mērīšanai no attāluma.

GDAD bāzes vecākais meistars S. Masjuļanis: “1975./1976. gadu mijā pārgāju darbā uz jauno ugunsdzēsības Mācību vienību Ķengaragā. Tur noorganizēja jaunu Gāzu – dūmu aizsardzības dienesta Rīgas garnizona mēroga bāzi. Lai gan bāze pamatos jau bija iekārtota, tomēr darba vēl bija ļoti daudz. Kā saka, darbs darbu dzen. Pēc štatiem mums bija paredzēts vēl viens meistars, un no 2. daļas uzaicinājām pie sevis P. Jurču. Mani biedri bāzē pildīja galvenokārt paredzētos tiešos uzdevumus – aparātu pārbaudes, skābekļa balonu un reģenerācijas patronu uzpildīšanu. Mans pienākums bija ķerties pie dažādiem koka darbiem. Sagādājām materiālus un izbūvējām plauktus rezerves aparātiem noliktavā. Šķiet, tas bija viens no smagākajiem un apjomīgākajiem bāzes iekārtošanas darbiem. Saņēmuši jaunas mēbeles, racionāli izvietojām darba rīkus un

rezerves daļas. Tas prasīja vairākus mēnešus, taču jāatzīst, ka ieguldītās pūles pilnīgi attaisnojās. Bez tiešā darba bāzē Mācību vienības pasniedzējiem palīdzējām sagatavot kursantus un semināru klausītājus GDAD iemaņu apgūšanā. Reizēm mūs apmeklēja un ar mūsu darbu iepazinās gan pašmāju, gan ārzemju delegācijas. Sakarā ar Mācību vienības pāriešanu uz Ķengaragu bija pieņemts lēmums bijušo Mācību vienību Hanzas ielā rekonstruēt un pārbūvēt. Tur virs garāžas uzcēla vairākus stāvus. Vienā no stāviem ierīkoja jauno republikas dispečeru Centrālo sakaru punktu. Darbi ilga vairākus gadus. Bijušās Mācību vienības auditoriju telpās pēc pārbūves bija paredzēts iekārtot ugunsdzēsības vēstures un tehnikas izstādi jeb muzeju, kā mēs to saucām.”

## UP štati un tehniskais apbruņojums

1975. gadā Iekšlietu ministrijā tika izveidota Politiskās audzināšanas darba daļa. Jāatzīmē, ka jau pirms pāris gadiem bija atjaunoti ugunsdzēsības dienesta priekšnieka vietnieku amati politiskās audzināšanas darbā un 80. gados tādi bija jau visās militarizētajās ugunsdzēsēju daļās.

Padomju laikā militarizētā ugunsdzēsības dienesta darbinieki atradās Iekšlietu ministrijas specuzskaitē un pēc civilās aizsardzības nolikumiem veidoja vienu no civilās aizsardzības dienestiem – Pretugunsgreķu dienestu. Mobilizācijas laikā civilās aizsardzības dienestā iesauca armijas rezerves virsniekus, seržantu sastāvu. Šim mobilizācijas kontingentam vajadzēja organizēt apmācības, regulāri atjaunot un konkretizēt iesaucamo ugunsdzēsēju sarakstus un komandām piesaistīt tehniku. Tā kā Padomju Savienībā arvien lielāka vērība tika piešķirta civilajai aizsardzībai, katrā Rīgas rajonā izveidoja Civilās aizsardzības (CA) ugunsdzēsības dienestu un izstrādāja darba plānus, kā rīkoties pēc CA signāla izsludināšanas. Lai koordinētu un vadītu civilās aizsardzības darbu republikā, 70. gados UP izveidoja speciālu Civilās aizsardzības un kara mobilizācijas nodaļu četru cilvēku sastāvā (nodaļas priekšnieks Vasilijš Tarabrins, inženieri V. Ivakins, B. Blaževičs, V. Karpenkovs).

Ar gadiem UP štati paplašinājās. Ja līdz 1963. gadam pārvaldē kopā strādāja 35 virsnieki, tad 1970. gadā to jau bija 55, bet 1975. gadā – 62. Piemēram, VUU daļā strādāja 17 darbinieki; Dienesta un apmācību daļā

kopā ar štābu – 18; tehnikas un sakaru daļā – 8; kadru nodaļā – 5; finansu – plānu nodaļā – 5; jaunizveidotajā mobilizācijas nodaļā – 4. 80. gados pārvaldes aparāta štati tika stipri palielināti, un 1981. gadā tajā strādāja jau 110 virsnieku. No jauna tika izveidota svarīgu rūpniecības objektu uzraudzības nodaļa četru cilvēku sastāvā (priekšnieks Nikolajs Ivanovs), informatīvi analītiskā nodaļa ar grupu *ASU* un ugunsgrēku uzskaites grupu (nodaļas priekšnieks Valērijs Vabelis, Viktors Zujevs), ugunsdrošības automatikas nodaļa (Genādijs Kuzmins) un ugunsdzēsības aģitācijas un propagandas nodaļa (Juris Voins). Par patstāvīgu vienību kļuva normatīvi tehniskā daļa (Jevgēņijs Vabelis, Mihails Glazunovs), kas iepriekš bija nodaļa un ietilpa VUU daļas sastāvā. Par daļām pārtapa arī finansu – plānu un kadru nodaļa.

Tolaik ugunsdzēsēji savus profesionālos svētkus nesvinēja kā tagad 17. maijā, bet gan 17. aprīlī, kas tika uzskatīta par padomju ugunsdzēsības dibināšanas dienu – 1918. gada 17. aprīlī V. I. Ļeņins parakstīja Dekrētu *Par valsts pasākumu organizēšanu cīņā pret uguni*. Dekrētā bija skarti galvenie ugunsdzēsības attīstības jautājumi. Izvirzītās tēzes likušas pamatus ugunsdzēsības tehnikas ražošanai un pilnveidošanai, zinātniskās pētniecības darba attīstīšanai ugunsdzēsības jomā, ugunsdzēsības speciālistu kadru sagatavošanai, ugunsdzēsības tehniskās literatūras plašai izdošanai un citiem jautājumiem.

Padomju laikā ugunsdzēsēji no savienības saņēma sērijveidā ražotās ugunsdzēsēju automašīnas. 70. gados Rīgas PMUD apbruņojumā bija autocisternas *AC-40 (130) 63A*, *AC-40 (131)*, *AC-40 (375)*; autosūkņi *AH-40 (130E)*; autokāpnes *AL-30 (130)*; šļūteņu automobiļi *AR-20 (130)*; sakaru un apgaismošanas automobiļi *ASO-5 (66)*; tehniskā dienesta automobilis *AT-3 (130)*; gaisa putu ugunsdzēsības automobilis *AV-40 (375)*; pulvera ugunsdzēsējais automobilis *AP-2 (130)*; pārvietojamā sūkņu stacija *PNS-110 (131)*. 70. gadu otrajā pusē Rīgas ugunsdzēsēji no Somijas firmas *Bronto-330* saņēma divus leņķposma autopacelājus *Bronto-330*. Pacelāja groza celtspeja bija 400 kilogrami, to varēja pacelt līdz 30 metru augstumam, pagriezt ap vertikālo asi pa 360 grādiem un efektīvi izmantot, dzēšot jumtus, bēniņus un ēku augšstāvus. Ar Rīgas un republikas tehniskā apbruņojuma uzturēšanu un remontu nodarbojās 11. Tehniskā dienesta daļa.



1976. gads. Ugunsgrēku dzēšanas štāba operatīvais automobilis "Latvija".



1976. gads. Rīgas ugunsdzēsēji Somijā iegādājās divus autopacelājus "Bronto - 330".

## Lielākie ugunsgrēki 70. gadu pirmajā pusē

Padomju Savienībā jau kopš 1925. gada iznāca PSRS Iekšlietu ministrijas ikmēneša žurnāls *Požarnoje djelo*, kuru pasūtīja un lasīja arī Rīgas ugunsdzēsēji. Tomēr bija nepieciešams savs republikas laikraksts vai žurnāls, kas sniegtu informāciju par profilaksi, ugunsdzēsības tehniku, kā arī izvērtētu ugunsgrēku dzēšanas gaitu un rakstītu par Latvijas ugunsdzēsēju darbu un dzīvi. UP un republikas BUB Centrālajā padomē tika pieņemts lēmums dienesta vajadzībām izdot ikmēneša informatīvi zinātniski tehnisko biļetenu *Ugunsdzēsības sardzē*, kas iznāca latviešu un krievu valodā. Izveidoja biļetena redakciju: A. Jemeljanovs (redaktors), J. Levitāns (redaktora vietnieks), H. Moisejevs (sekretārs, pāris mēnešu vēlāk šos pienākumus uzņēmas V. Šmite), J. Dmitrijevs, A. Fedotova, J. Saveļevs, V. Siņickis, J. Vabels un V. Valters. 1970. gada jūnijā tika iespiests biļetena pirmais numurs. Biļetena darbinieki izdevumu pirmajos numuros aicināja: "Lai mūsu biļetens kļūtu pilnvērtīgāks, interesantāks, lūdzam ikvienu ugunsdzēsības darbinieku un aktīvistu piedalīties biļetena veidošanā, nākt talkā izdevuma redakcijai. Mūs interesē viss jaunais ugunsdzēsēju darbā – dienesta uzlabošanai veltīti pasākumi, darba zinātniskās organizācijas jautājumi, pirmrindnieku pieredze, jauninājumi profilakses darbā, atsevišķu pasākumu organizēšanā. Jūsu korespondences dos iespēju arī pārējiem biedriem iepazīt un pārņemt visu to jauno, kas darbā palīdz gūt labākus rezultātus, racionālāk un efektīvāk likt lietā darba spēku, tehniku." Gadu gaitā redakcijas sastāvs mainījās, un biļetens iznāca līdz 1990. gadam. Biļetenā paralēli dažādiem zinātniski tehniskiem un informējošiem materiāliem regulāri tika publicēti ugunsgrēku apraksti par notikumiem ne tikai Latvijā, bet visā Padomju Savienībā. Savukārt rubrikā *Ugunsgrēku dzēšanas analīze* laiku pa laikam aprakstīja gadījumus, analizējot gan dzēsēju darbu, gan uzņēmumu darbinieku rīcību. Katru aprakstu papildināja shēma. Pretēji tam, ka citur presē informācija par ugunsgrēkiem bija ļoti skopa, *Ugunsdzēsības sardzē* publicētie materiāli bija plaši un norādīja gan labo, gan sliktu.

1970. gada 5. februārī ugunsgrēks izcēlās Bolderājas koksnes kompleksās apstrādes kombināta pirmajā noliktavā. Kombinātu apsargāja vietējā ugunsdzēsēju komanda, kuras apbruņojumā bija autocisternas *PMZ – 63A* un *PMG – 6*. Ugunsdzēsēju depo atradās 100 metru attālumā no noliktavas, kurā izcēlās ugunsgrēks. Ugunsgrēku atklāja ugunsdzēsēju nodaļas

komandieris F. Dmitričenoks, kurš veica kombināta teritorijas apgaitu. Ieraudzījis, ka deg noliktavas ārējās sienas, viņš aizskrēja uz depo. Kopā ar ugunsdzēsēju A. Okuņevu izbrauca *PMZ – 63A* un, neveicot nekādu izlūkošanu, padeva vienu “B” stobru. Pēc astoņām minūtēm ūdens cisternā beidzās, taču ugunsgrēks nebija nodzēsts. Dmitričenko atkal devās uz depo, izbrauca otru automašīnu un turpināja dzēst no ārpuses. Dzēšanai dārgais laiks bija zaudēts. Tiesa, nodaļas komandieris, pirmo reizi ierodoties depo, par notikušo bija paziņojis Centrālajam sakaru punktam. 5. PMUD, kas atradās desmit kilometru attālumā, ar divām autocisternām ieradās pēc 18 minūtēm. Koka noliktavas konstrukcijas jau bija sabrukušas. Pēc brīža ieradās arī 2. PMUD, tomēr noliktavu vairs nevarēja glābt. Pēc stundu ilga darba ugunsgrēku likvidēja. Tika iznīcinātas koka noliktavas 500 kvadrātmetru platībā, sadega kombināta importa iekārtas, rezerves daļas, elektrokārs un elektromotors. Nodarītie zaudējumi veidoja pāri par 15 000 rubļu. Vēlāk ugunsgrēku analizēja UP, kas ugunsdzēsības daļām ieteica uzņēmumiem aizliegt lielas materiālās vērtības glabāt nepiemērotās telpās. Savukārt pašiem ugunsdzēsējiem uzlika par pienākumu ik mēnesi pārbaudīt ministriju, resoru BUK kaujas gatavību un veikt ugunsdzēsības taktiskās mācības.

1971. gada 5. janvārī ap pulksten 17.40 Rīgas pilsētas izpildkomitejas Tramvaju un trolejbusu pārvaldes 3. Tramvaju parka vagonu depo ēkā Frīdriha ielā 2 no īssavienojuma elektrovados, kas atradās zem depo ēkā novietotā tramvaja vagona apšuvuma, izcēlās ugunsgrēks. Vienstāva depo ēka bija 2330 kvadrātmetru liela, ar ķieģeļu sienām un skārda plāksņu jumtu. Ēkā notika kapitālremonts. Pēc rekonstrukcijas projekta vajadzēja izbūvēt ugunsdrošu segumu no dzelzsbetona plāksnēm uz metāla sijām un ugunsdrošu sienu, kas ēku sadalītu pa garenisku asi, taču līdz ugunsgrēka dienai celtniecības darbi vēl nebija pabeigti. Automātisko vai pusautomātisko ugunsgrēka izziņošanas un dzēšanas līdzekļu nebija, lai gan, ceļot depo ēku 1901. gadā, beļģu firma degtspējīgā seguma pasargāšanai bija iemontējusi sprinkleru sistēmu. Taču tā nedarbojās, jo nedz Tramvaju un trolejbusu pārvaldes vadība, nedz ugunsdzēsības darbinieki sistēmu nekontrolēja, un tā pat daļēji bija demontēta.

Par ugunsdrošības stāvokli Tramvaju depo rūpējās 1. PMUD, kas apsargāja Maskavas rajonu. Pēdējā laikā depo profilaktiskā apsekošana bija uzticēta leitnantam A. Gevličam, kurš ugunsdzēsības tehniskās apskates laikā 1970. gada 15. septembrī neierosināja nekādus pasākumus,

kas būtu veicami, lai laikus pamanītu iespējamo ugunsgrēku, aizkavētu tā izplatīšanos un sekmētu ierobežošanu un dzēšanu. Arī objekta brīvprātīgo ugunsdzēsēju vienība izrādījās nesagatavota savu pienākumu pildīšanai un sistemātiski nekontrolēja ugunsdrošības stāvokli depo. Tika pieļauti pat tādi gadījumi, kad tramvaju vagonus atstāja pieslēgtus augstsprieguma kontaktvadiem. Brīvprātīgie ugunsdzēsēji vāji zināja, kā izmantot pirmās nepieciešamības ugunsdzēsšanas līdzekļus. Tāpēc, kad izcēlās ugunsgrēks, to pamanīja un trauksmi sacēla ļoti vēlu – ugunsgrēks sākās aptuveni pulksten 17.40, bet to pamanīja tikai ap pulksten 18. Savukārt ugunsdzēsības daļa paziņojumu par ugunsgrēku saņēma tikai pulksten 18.21 no kādas personas, kas jau bija ieraudzījusi atklātu liesmu. Degošo tramvaju vagonu no depo neevakuēja, bet sāka dzēst ar ķīmisko aparātu *OP – 5*. Turklāt ugunsdzēsāmie aparāti atradās 100 metrus no degšanas vietas. Brīvprātīgie ugunsdzēsēji neizmantoja iekšējos ugunsdzēsības hidrانتus, savlaicīgi neatvienoja apgaismošanas un elektroenerģijas tīklus. Tādēļ, ierodoties pilsētas ugunsdzēsības darbiniekiem, uguns jau bija paspējusi pieņemties spēkā. Ugunsgrēka straujo izplatīšanos veicināja apstākļi, ka uguns savā ceļā sastapa viegli degošo segumu ar slēptajiem tukšumiem un virsgaismas logiem pie jumta kores, pa kuriem tā netraucēta izplatījās uz visām pusēm ar ātrumu metrs pusotra sekundē. Ugunsgrēka dzēšanas darbus traucēja arī biezie dūmi ēkā un tai tuvējā teritorijā. Galvenie trūkumi ugunsdzēsšanas darbos bija: Centrālā ugunsdzēsības sakaru punkta dispečers, saņēmis ziņojumu par ugunsgrēku depo, izsūtīja spēkus uz ugunsgrēku Nr. 1, lai gan pēc saraksta vajadzēja izsūtīt uz Nr. 2; 1. PMUD dežurējošā sardze uz ugunsgrēku izbrauca jaunākā komandiera vadībā, jo nezināmu iemeslu dēļ dežurējošā virsnieka tobrīd nebija. Ugunsgrēka vietā pirmais dzēšanas vadītājs izlūkošanu veica pavirši, galveno virzienu noteica kļūdaini un nepareizi izvietoja ugunsdzēsējus. Noorganizētais ugunsgrēka dzēšanas štābs, lai izlabotu dzēšanas vadītāja kļūdas, spēkus pārgrupēja pārāk gausi. Ugunsgrēkā pamatīgi cieta tramvaju depo jumts, un tika nodarīti milzīgi materiālie zaudējumi.

1971. gada 22. augustā pulksten 12.46 PSRS Medicīniskās rūpniecības ministrijas Ķīmisko un farmaceitisko izstrādājumu rūpnīcā L. Kalnu ielā 23 izcēlās ugunsgrēks. Ugunsdzēsēju apakšvienībām ierodoties notikuma vietā uz izsaukumu BIS – 1, pirmais dzēšanas darbu vadītājs 1. PMUD sardzes priekšnieks Bragins, izvērtējis situāciju pēc ārējām pazīmēm,

izziņoja ugunsgrēku Nr. 2. Tobrīd atklātā laukumā, kur glabājās ķīmikālijas un viegli uzliesmojoši šķidrums, ar atklātu liesmu dega 16 mucas ar acetona etiķskābes ēteri, apmēram 50 balonu ar sālskābi (pītos grozos). Turklāt bija aizdegušās koka durvis un logu rāmji ķīmikāliju noliktavā, uguns apdraudēja arī sešas smagās automašīnas, kas stāvēja laukumā. Ugunsgrēka attīstībai raksturīgs bija tas, ka, rodoties augstajai temperatūrai, indīgais šķidrums tecēja laukā no bojātajiem traukiem, tādējādi radīdams indīgu vidi. Ķīmikāliju glabāšanas laukums bija nedaudz ieslīps un nebija apvaļņots. Bragins, iepriekš neapbrīnājis, cik daudz spēka un līdzekļu nepieciešams dzēšanai, liesmās padeva vienu stobru *VSP – 2*. Taču putu bija pārāk maz, tās ātri izsīka un nedeļa vajadzīgo efektu. Tad Bragins pret ugunsgrēka perēkli virzīja vienu augstāzīgo putu ģeneratoru *VPG – 600* (pēc aprēķina 180 kvadrātmetru lielam degšanas laukumam piecu minūšu laikā vajadzēja padot trīs *VPG – 600*), taču arī tas nedeļa gaidīto rezultātu. Tikai tad, kad pēc nākamo dzēšanas vadītāju rīkojuma tika sagatavots *uzbrukums ar putām* un ugunsgrēka perēklī vienlaikus ievadīja četrus *VPG – 600*, pulksten 13.15 ugunsgrēku lokalizēja, bet 13.22 likvidēja. Ugunsgrēks tika iztīrīts visās Rīgas PMUD, bet leitnants Bragins saņēma disciplināro sodu.

1972. gada 18. martā ugunsnelaime piemeklēja Rīgas autobusu fabriku (RAF). Ap pulksten 13.30, veicot darbus ar atklātu uguni, fabrikas 2. cehā izcēlās ugunsgrēks. Iepriekšējā dienā rūpnīcas vadība profesionālo ugunsdzēsēju daļai (PUD) bija lūgusi atļaut šādu darbu veikšanai. Nākamajā dienā pirms darbu uzsākšanas pēc PUD priekšnieka I. Afoņina norādījuma cehā iebrāca autocisterna ar kaujas nodalījumu. Metināšanas darbi rūpnīcā tika veikti divās vietās vienlaikus. Darbu laikā, dzirkstelei iekļūstot ventilācijas kanālā, aizdegās viegli uzliesmojoši tvaiki. Uguns pa ventilācijas sistēmu ātri izplatījās, un aizdegās ceha pārsegums. Ugunsgrēks iznīcināja ceha pārsegumu un divu automašīnu *Latvija* virsbūves. PUD priekšnieks Afoņins nebija parūpējies, lai vietā, kur veica metināšanu, būtu gādāts par ugunsdrošību: kaujas nodalījums nebija sagatavots darbam – šļūtenes saritinātas atradās pie autocisternas; līdz metināšanas vietai nebija izvilka šļūteņu līnija, nebija pārbaudīti ugunsdzēsšanas līdzekļi un ventilācijas kanāls netika piepildīts ar augstāzīgajām putām. Kad izcēlās ugunsgrēks, putu vietā tika padots ūdens, bet iekšējā putu iekārta nedarbojās. Kā noskaidrojās, Afoņins nebija uzskatījis par vajadzīgu ziņot Centrālajam sakaru punktam, ka izcēlies



70. gadi. Ugunsdzēsēji kaujas tērpos.

ugunsgrēks, un tā rezultātā degšana tika ielaista. Vēlāk, pulksten 13.52, par pamanīto ugunsgrēku ziņoja iedzīvotāji, kas dzīvoja rūpnīcai līdzās esošajās mājās. Pateicoties Rīgas garnizona ugunsdzēsēju daļām, kas ātri ieradās nelaimes vietā, ugunsgrēku izdevās likvidēt.

1972. gada 11. maijā pulksten 16.08 Centrālais sakaru punkts saņēma ziņojumu par ugunsgrēku Rīgas preču stacijas jauktās kravas noliktavā Hanzas ielā 7a. Ugunsgrēka vietā ieradās pilsētas dežurants majors J. Saveljevs un, novērtējis situāciju, izziņoja ugunsgrēku Nr. 3. Tajā laikā uguns jau bija aptvērusi izkraušanas rampu, jaunbūvējamo nojumi un noliktavas papes jumtu 1200 kvadrātmetru lielā platībā. Uguns bija apņēmusi arī daļu kravas, kas atradās uz rampas un noliktavā. Pateicoties Rīgas pilsētas garnizona ugunsdzēsēju precīzajai rīcībai, ugunsgrēku likvidēja 40 minūtēs, turklāt bija izdevies izvairīties no milzīgiem zaudējumiem. Jāatzīmē, ka nelaimi pamanīja vēl pirms pulksten 16. Strādnieki, kuri pūlējās liesmas likvidēt paši, ar to netika galā, jo uguns jau bija izplatījusies pa rampas grīdu un noliktavas jumtu. Pulksten 16.02 par notikušo tika informēta vietējā ugunsdzēsēju komanda, taču pilsētas ugunsdzēsēju daļas ziņu saņēma tikai 18 minūtes pēc fakta konstatēšanas.

Ugunsgrēks tankkuģī *Ogre*, kas atradās remontā Rīgas kuģubūves rūpnīcā,

izcēlās 1972. gada 17. jūnijā. Tankeris bija būvēts 1962. gadā Polijā. Tā garums sasniedza 75 metrus, platums – 12 metrus, bet augstums – piecus. Tankkuģa galvenajā rūmē veica metināšanas darbus, tomēr ugunsdrošības noteikumi netika ievēroti. Ņemot vērā remontdarbus, vairākās vietās kāpnes bija demontētas un strādnieki, kas atradās apakšējā rūmē, nevarēja izkļūt laukā. Lai tiktu tiem klāt, ugunsdzēsējiem un kuģubūves darbiniekiem ar autogēnu nācās izgriezt lūkas tankera metāla sienās. Dzēšanas darbi ilga četras stundas, un ugunsgrēkā izdega galvenā rūme 120 kvadrātmetru platībā un virsbūves 150 kvadrātmetri. Materiālie zaudējumi bija ļoti lieli, taču galvenais, ka neizdevās izglābt sešus strādniekus. Izsaukumu uz ugunsgrēku Rīgas kokapstrādes kombināta kaltē ugunsdzēsēji saņēma 1972. gada 16. oktobrī pulksten 5.48 – vairāk nekā stundu pēc nelaimes konstatēšanas. Ugunsgrēku pulksten 4.45 jau bija pamanījis dežurējošais sargs, un vairāk nekā stundu objekta personāls ar to mēģināja tikt galā saviem spēkiem. Objekta bruņojumā bija autocisterna ar dežurējošo šoferi, taču viņa todien nebija, līdz ar to mašīnu dzēšanā izmantot nevarēja. Brīdī, kad ieradās pilsētas pirmās ugunsdzēsēju apakšvienības, iegāzās ēkas vienkārša daļas jumts, un uguns pa durvju aili sienā iekļuva otrā stāva telpās. Bija apdraudētas objektam blakus esošās koka ēkas. Jāatzīmē, ka viena kaltes ēkas daļa bija divstāvu, bet otra – vienkārša. Ar elektriskās vinčas palīdzību kaltēšanas kamerās nogādāja vagonetes ar koksnī. Ugunsgrēka dienā abās 150 kvadrātmetru lielajās kamerās kopā bija iekrautas 16 savā starpā sakabinātas vagonetes. Ēkas divstāvīgās daļas sienā bija durvis, pa kurām varēja nokļūt uz pirmā stāva jumta. Otrajā stāvā atradās garderobe un kantortelpas. Ugunsgrēka dzēšanai kaltēšanas kamerās bija tvaika iekārtas, taču ugunsgrēka dienā tās nedarbojās, jo katlu telpā nebija tvaika. Ugunsgrēka dzēšanai objektā bija paredzēts izmantot dabiskās ūdens ņemšanas vietas un pilsētas ūdensvada hidrants.

7. un 3. PMUD, kas ieradās pirmās, darbā laida četrus “A” stobrus: vienu no tiem otrā stāva telpu aizsargāšanai, kur uguns bija paspējusi izplatīties caur sienā esošo durvju aili, divus stobrus tieši ugunsgrēka perēklī – kaltēšanas kamerā, pa iegāzušos jumtu, un vienu stobru izmantoja blakus esošās nojumes aizsardzībai, kur glabājās zāģmateriāli. Ugunsgrēka vietā tika noorganizēts štābs, degošā ēka sadalīta divos kaujas iecirkņos un veikta rūpīga izlūkošana. Kad ieradās pārējās ugunsdzēsēju apakšvienības, darbā laida vēl četrus “A” stobrus. Ugunsgrēku lokalizēja

pulksten 6.34, bet likvidēja 7.02. Kopumā nodega ēkas jumts 700 kvadrātmētru lielā platībā un apdega 40 kubikmetri zāģmateriālu, kas atradās kaltēšanas kamerās. Noskaidrojās, ka degšanas iemesls bijusi dzirksteļošana ventilatorā. Dzēšanas darbiem traucēja spēcīgais vējš, kas veicināja ugunsgrēka izplatīšanos, bet augstā temperatūra un biezie dūmi traucēja iekļūt kaltēšanas kamerās. Turklāt bija atslēgta elektrība, tādēļ nebija iespējams no kaltēšanas kamerām izbraukt vagonetes, bet tās izstumt traucēja blakus esošās ēkas un apstākļi, ka vagonetes savā starpā sakabinātas.

1974. gada 15. septembrī pulksten 23.55 Oškalnu II naftas bāzes teritorijā Pērnavas ielā 83 benzīna AI – 93 rezervuārā Nr. 1 notika sprādziens, kas izraisīja ugunsgrēku. Vienlaikus ar sprādzienu aizdegās dēļu šķūnis, kurā glabājās *Latvijas lauksaimniecības tehnikai* piederošās rezerves daļas, un blakus esošā dzīvojamā nama iedzīvotāju malkas šķūniši. Ugunsgrēka dienā tajā atradās sargs un operators, kurš pildīja benzīnu AI – 93 no dzelzceļa cisternām rezervuārā Nr. 1. Naftas produktu līmeņa mērīšana notika ar mērlentes palīdzību, – šim nolūkam izmanto mērcauruli, kas iemontēta rezervuāra vākā. 15. septembrī naftas produkti bija izsniegti patērētājiem, kā arī rezervuārs papildināts ar benzīnu no dzelzceļa cisternām, tāpēc precīzi nebija noteikts, cik daudz benzīna rezervuārā atradās. Rezervuāra pildīšanas laikā benzīns plūda pāri mērcaurulei, bet turpmākā iesūkšanās izraisīja vāka plīsumu. Tā kā benzīns tecēja lejup par rezervuāra sienām un lielā platībā sakrājās apvaļņojuma teritorijā, krasi palielinājās benzīna iztvaikojums, kā rezultātā izveidojās tvaika mākonis, kas izplatījās virs rezervuāru parka, dzīvojamajām mājām un *Latvijas lauksaimniecības tehnikas* starprajonu bāzes teritorijas. Vākam plaisājot, radās dzirksteles vai arī no cita uzliesmošanas avota, kas bija iekļuvis tvaika mākoņu zonā, notika sprādziens. Ugunsgrēks izplatījās ar atklātu liesmu un ieguva lielu apjomu, jo to veicināja dēļu šķūniši, kā arī tehnikas viegli degošās noliktavas, kas bija uzbūvētas, neievērojot ugunsdrošības atstarpes. Turklāt rezervuārs Nr. 1 nebija apgādāts ar automātiskajiem vai pusautomātiskajiem ugunsgrēka dzēšanas līdzekļiem. Pasākumi, ko prasīja VUU priekšraksti (vajadzēja uzcelt vismaz divus metrus augstu sienu – žogu uz naftas bāzes un *Latvijas lauksaimniecības tehnikas* noliktavu robežas, bet apgaismošanas kabeli, kas bija izvilkts pa gaisu, vajadzēja nomainīt ar apakšzeme kabeli) nebija izpildīti.

Konstatējis notikušo, naftas bāzes sargs pa tiešo telefonu izsauca 3. PMUD, un jau pulksten 0.04 Centrālā sakaru punkta dispečers izsūtīja

ugunsdzēsības apakšvienības uz ugunsgrēku Nr. 2. Tuvojoties notikuma vietai, 3. PMUD sardzes priekšnieks G. Borizo pēc ārējiem apstākļiem novērtēja situāciju un izziņoja ugunsgrēku Nr. 3. Viņš pavēlēja ar ūdens strūklām atdzēsēt degošo un blakus rezervuārus, bet pats devās izlūkot, lai precizētu apstākļus lauksaimniecības tehnikas noliktavās, kas atradās 34 metrus no naftas bāzes.

Pulksten 0.08 ieradās ugunsgrēku dzēšanas štāba priekšnieka vietnieks apakšpulkvedis B. Kasickis, kurš pavēlēja turpināt atdzēsēt rezervuārus un dzēst arī tehnikas noliktavas un aizsargāt dzīvojamās ēkas. Pulksten 0.12 ieradās IeM UP Dienesta daļas priekšnieks apakšpulkvedis A. Lunts. Pēc viņa pavēles nodibināja ugunsgrēka dzēšanas štābu, ko vadīja Kasickis, un noorganizēja divus kaujas iecirkņus. Jau pulksten 0.14 notikuma vietā ieradās IeM UP priekšnieka vietnieks apakšpulkvedis A. Jemeljanovs un pavēlēja laist darbā trīs *GVP – 600* ar mehānisko kāpņu palīdzību. Ugunsgrēka dzēšanas štāba sastāvā viņš iesaistīja arī naftas bāzes direktoru un galveno inženieri. Pēc nepieciešamo spēku un līdzekļu sakoncentrēšanas pulksten 2.45 dzēšanas vadītājs deva pavēli sākt putu uzbrukumu. Tas ilga aptuveni desmit minūtes. Aprēķinātais putu daudzums gaidīto rezultātu nedevisa, jo ugunsgrēka sākuma stadijā rezervuāra vāks netika norauts, un, temperatūras ietekmē benzīnam izplešoties, tas izplūda pa spraugām, kas bija radušās vākā. Rezultātā ugunsgrēka platība palielinājās līdz 143 kvadrātmetriem. Stundu vēlāk pēc spēku pārgrupēšanas sākās otrais putu uzbrukums, kurā izmantoja posmaino pacēlāju *MŠTS – 2P* un divus *GVP – 600*. Arī šoreiz degšanu neizdevās pilnīgi likvidēt, jo koki ierobežoja posmainā celtņa manevrēšanas rādīsus. Pēc tam kad novāca četrus kokus un degošā rezervuāra atdzēsēšanai izmantoja vēl vienu stobru, pulksten 4.45 sākās trešais putu uzbrukums. Ugunsgrēks tika likvidēts pēc sešām minūtēm. Pavisam ugunsgrēka dzēšanā izmantoja 11 kaujas mašīnas un astoņus speciālās tehnikas automobiļus. Uguns sabojāja rezervuāru Nr. 1, sadega apmēram divas tonnas benzīna un *Latvijas lauksaimniecības tehnikas* rezerves daļu noliktava. Pēc šā ugunsgrēka UP ierosināja veikt vairākus pasākumus, piemēram, apsekot visas naftas bāzes un naftas produktu noliktavas, izpildīt visas VUU prasības, izstrādāt ugunsgrēka dzēšanas operatīvos plānus naftas bāzēs un produktu noliktavās, noorganizēt tajās mācības, izglītēt un apmācīt personālu u.c.

## No UP priekšnieka Gundara Foranda runas

Šodien daudzi padomju laika ugunsdzēsības darbinieki atzīst, ka statistikas datus par tolaik notikušajiem ugunsgrēkiem nevar uzskatīt par objektīviem, jo patiesais ugunsgrēku skaits tika slēpts. Arī *Ugunsdzēsības sardzē* publicētajos materiālos par ugunsdrošības stāvokli valstī bieži vien tika nosaukti ugunsgrēku iemesli un procenti, taču konkrēti skaitļi, no kuriem aprēķināti šie procenti, netika minēti. Ugunsdzēsības darbinieku republikāniskajā sanāksmē, kas notika 1971. gada 30. jūnijā Rīgā, UP priekšnieks inženieris majors G. Forands izanalizēja ugunsdrošības



70. gadi. Ugunsdzēsības pārvaldes priekšnieks Gundars Forands (vidū).

stāvokli valstī un izvirzīja nākotnes uzdevumus. To var lasīt informatīvā biļetena *Ugunsdzēsības sardzē* 1971. gada augusta numurā. “1971. gada pirmajā pusē ugunsdzēsības iestādes ar partijas un padomju iestāžu atbalstu veikušas vairākus organizatoriska un profilaktiska rakstura pasākumus, lai tautas saimniecības objektos uzlabotu ugunsdrošības stāvokli un tālāk nostiprinātu saites ar sabiedrību. Šī darba rezultātā samazinājies ugunsgrēku skaits un uguns nodarītie zaudējumi. Pēc aptuveniem datiem, 1971. gada pirmajā pusē ugunsgrēku skaits republikā kopumā samazinājies par 20%, bet uguns nodarītie zaudējumi – par 1,2%. Gada pirmajā pusē ugunsgrēku skaits un materiālie zaudējumi pieauguši

Lauksaimniecības ministrijas objektos, tajā skaitā kolhozos un sovhozos skaita ziņā par 22%, zaudējumu ziņā – par 28%. Vairākas reizes ugunsgrēku nodarītie zaudējumi palielinājušies LPSR Patērētāju biedrību savienības un republikas Sadzīves pakalpojumu ministrijas objektos. Gandrīz divas reizes materiālie zaudējumi palielinājušies LPSR Komunālās saimniecības ministrijas objektos. Neraugoties uz to, ka laukos dzīvojamajā sektorā ugunsgrēku skaits nedaudz (par 4%) samazinājies, vēl aizvien daudz ugunsgrēku notiek pilsoņu personīgajās dzīvojamajās mājās un saimniecības ēkās. Tā šī gada pirmajos sešos mēnešos dzīvojamā sektorā laukos notikuši vairāk nekā 56% no visiem lauku rajonos notikušajiem ugunsgrēkiem. Uguns nelaimju galvenie iemesli joprojām paliek līdzšinējie: neuzmanīga rīcība ar uguni (31%), bērnu nerātības (14%), bez uzraudzības atstātas apsildīšanas ierīces (8%), bojātas elektroiekārtas (9%).

Viens no iemesliem, kāpēc mūsu republikā vēl pagaidām ir augsts degamības līmenis un objektos reizēm valda neapmierinošs ugunsdrošības stāvoklis, ir vājais organizatoriskais un analītiskais darbs, kas risinās republikas ugunsdzēsības aparātos, apakšvienībās un brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrībās. Objektu ugunsdzēsības tehniskās apsekošanas grafikus sastāda šabloniski, visiem objektiem vienādus, neņemot vērā to īpatnības, svarīgumu un nozīmi. Turklāt vēl bieži vien iepļānotie pasākumi savlaicīgi netiek izpildīti – tas sakāms par Bauskas, Cēsu, Jelgavas, Limbažu un vairāku citu rajonu VUU inspekcijām, Rīgas pilsētas 6. un 7. PMUD, Bauskas, Kuldīgas, Liepājas, Madonas, Daugavpils un citu rajonu brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrībām. VUU rajonu inspekciju PMUD, PUD un BUB darbinieki daudzos gadījumos, kā to liecina pārbaude uz vietām, neracionāli izmanto darba laiku, maz uzturas tieši tautas saimniecības objektos, kolhozos, padomju saimniecībās. Parasti apakšvienību vadošais sastāvs uz vietām nenodarbojas ar darba laika izmantošanas analīzi, nemaz jau nerunājot par darba zinātniskās organizācijas jauno formu un metožu ieviešanu. Kā zināms, no tā, cik savlaicīgi un kvalitatīvi norit objektu ugunsdzēsības tehniskā apsekošana, daudzējādā ziņā atkarīgs arī ugunsgrēku skaits. Šī uzdevuma izpildē pie mums vēl joprojām vērojami būtiski trūkumi. Tikai ar ugunsdzēsības profilaktiskā darba slikto organizāciju izskaidrojams tas fakts, ka, iestājoties pavasarim un vasarai, ugunsgrēku skaits katru gadu krasi palielinās. Šajos gadalaikos ik mēnesi notiek no 100 līdz 122

ugunsgrēkiem. Ugunsgrēku novēršanas darbu plāno un realizē dzīvē, neņemot vērā gadalaikus, un tā attiecīgo gadalaiku mēs sagaidām nesagatavoti. Nopietns trūkums inspektoru darbā – tie reti kontrolē, kā saimniecību vadītāji izpilda ugunsdzēsības darbinieku priekšlikumus, tā rezultātā efektu zaudē VUU priekšraksti un cieš pašu ugunsdzēsības darbinieku autoritāte. Sevišķu trauksmi rada apstākļi, ka trūkst vajadzīgās savstarpējās sadarbības starp VUU nodaļām, inspekcijām un rajonu BUB. Ugunsgrēku novēršanas darbu nav iespējams risināt sekmīgi, ja tajā netiek iesaistīti plaši sabiedrības slāņi. Viens no galvenajiem palīgiem te ir brīvprātīgie ugunsdzēsēji, kuru rindās ir vairāk nekā 130 000 cilvēku, taču līdz šim viņu veikums neapmierina.

Izanalizējot pēdējos gados veikto aģitācijas un propagandas darba efektivitāti iedzīvotāju vidū, redzams, ka šā darba iecirknī joprojām daudz trūkumu. Šobrīd izmantojamās ugunsdrošības aģitācijas formas un metodes pozitīvus rezultātus nedod. Aizvien iepriekšējā līmenī turas to ugunsgrēku skaits, kas izceļas no bērnu rotaļām ar uguni, bet ugunsgrēki, kas izceļas no neuzmanīgas apiešanās ar uguni, notiek vēl biežāk. Kopīgi un nopietni jāpadomā, kur meklēt jaunas, efektīvākas šī darba organizēšanas formas un metodes. Nosodījumu pelna tāda rīcība, kad UP sūtītos aģitmateriālus neizplata iedzīvotāju vidū, bet reizumis izmanto saimnieciskām vajadzībām, kā to, piemēram, dara Ventspils un Daugavpils VUU nodaļās – tur no ugunsdrošības tēmai velītajiem plakātiem gatavo aploksnes... Tāpat arī pārbaudēs uz vietām noskaidrots, ka informatīvais biļetens *Ugunsdzēsības sardzē* ne visur nonāk līdz plašām ugunsdzēsības darbinieku masām. Dažreiz pat atsevišķi vadošā un inspektoru sastāva darbinieki netur par vajadzīgu iepazīties ar biļetenā ievietoto informatīvo materiālu. Vēl pagaidām diezgan reti republikas ugunsdzēsības darbinieki bez lieka atgādinājuma iesūta korespondences mūsu izdevumam.

No materiāliem, ko saņem UP, un objektu pārbaudēs uz vietām noskaidrots, ka rajonu apakšvienības nav bijušas pietiekami stingras pret saimniecību vadītājiem VUU iestāžu priekšrakstu izpildes jautājumos. Vēl pārāk reti mēs noliedzam ekspluatēt ugunsnedrošus objektus, bojātas apkures ierīces, bojātus elektrotīkla iecirkņus, tāpat arī maz izmantojam mums dotās tiesības sodīt pārkāpējus un personas, kas nepilda ugunsdrošības prasības. Ļoti vāji rajonos tiek organizēts un risināts izmeklēšanas darbs ugunsgrēku lietās, it sevišķi par agrāko gadu ugunsgrēkiem. Par to ne reizi vien esam izpelnījušies pamatotus pārmetumus.”

## Teicamnieki un labākie savā profesijā

1974. gadā jau ceturto reizi Latvijas ugunsdzēsības dienestā norisinājās sacensība par nosaukumu *Labākais savā profesijā*. Daudzos garnizonos un apakšvienībās tika rezumēti sacensības rezultāti un noteikti labākie savā profesijā – labākie šoferi, nodaļu komandieri, stobrinieki, profilakses darbinieki, dispečeri, stendernieki, grāmatveži, sekretāri mašīnrakstītāji, GDAD darbinieki. Lielākajā daļā apakšvienību bija izveidoti stūrīši un stendi *Labākais savā profesijā*. Republikas mērogā sacensības rezultātus par tiesībām piešķirt godpilno nosaukumu katru gadu rezumēja UP komisija pēc apakšvienību ieteikumiem. Četros gados nosaukums *Labākais savā profesijā* tika piešķirts vairāk nekā 520 darbiniekiem, bet republikas mērogā to izcīnījuši 32 cilvēki. 1974. gadā, aplūkojot nolikumu *Par LPSR IeM Ugunsdzēsības dienesta aparātu un apakšvienību personālsastāva sociālistisko sacensību par goda pilnā nosaukuma "Labākais savā profesijā" izcīnīšanu*, secināja, ka nolikums ir novecojis un neaptver daudzas profesijas, piemēram, sakaru meistarus, kadru darbiniekus u.c. UP Dienesta daļas darbinieki uzskatīja, ka nolikumu vajadzētu pārstrādāt.

1975. gadā PSRS IeM GUP apstiprināja paraugnolikumu *Par teicama ugunsdrošības stāvokļa uzņemumu*. Nosaukums *Teicams ugunsdrošības stāvokļa cehs (uzņēmums)* varēja tikt piešķirts objektam, kurā gada laikā nebija pieļauts neviens ugunsgrēks vai aizdegšanās gadījums. Tas nozīmēja, ka telpās un iecirkņos ir ugunsdrošības noteikumi (instrukcijas) un strādnieki zina un izpilda tos, ka telpas ir apgādātas ar pirmās nepieciešamības ugunsdzēsšanas līdzekļiem, savukārt strādnieki zina un prot iedarbināt signalizācijas un ugunsdzēsamos līdzekļus. Cehā vajadzēja būt brīvprātīgo ugunsdzēsēju vienībai, kuru dalībniekiem notiek nodarbības. Objektā bija par ugunsdrošību atbildīgās personas un darbojās tehniskā komisija. Paraugnolikumā tika rekomendēts ik gadu rīkot skati, bet gada beigās rezumēt skates rezultātus. Teicamniekam tika pasniegts vimpelis, bet labākie darbinieki apbalvoti.

Padomju laikos ugunsdzēsība Latvijā balstījās uz 1946. gadā PSRS MP apstiprināto nolikumu *Par PSRS IeM Militarizēto ugunsdzēsības dienestu (MUD)*, un VUU juridiskais – tiesiskais pamats bija 1936. gadā izdotsais PSRS Tautas komisāru padomes nolikums *Par valsts ugunsdrošības uzraudzību*. Situācija bija mainījusies, un 1936. gadā pieņemtais nolikums

sen novecojis. Tādēļ 1977. gada decembrī PSRS MP apstiprināja jaunu nolikumu *Par Valsts ugunsdrošības uzraudzību*. Pamatojoties uz jauno nolikumu, 1979. gadā spēkā stājās jauna IeM instrukcija par VUU darba organizēšanu ugunsdzēsības daļās, inspekcijās, nodaļās. Arī turpmāk IeM MUD struktūrvienībām bija juridiskas tiesības pārbaudīt visus objektus un to vadītājiem sastādīt priekšrakstus trūkumu novēršanai. Kad sabiedriskie un disciplinārie sodi nebija piemērojami pārkāpumam, drīkstēja sodīt administratīvi, taču tas bija jānosaka ar republikas MP lēmumu. Jaunā instrukcija precizēja agregātu un cehu ekspluatācijas pārtraukšanu tiešu ugunsgrēka draudu gadījumā. Objekti tika sadalīti sevišķi svarīgajos, 1., 2. un 3. grupas objektos, un nolikumā bija reglamentēta to apsekošanas kārtība. Tika paredzētas arī atsevišķu ministriju, pilsētu un rajonu kompleksās pārbaudes, kuras veica republikas ugunsdzēsības dienests. Struktūrvienībās tika paredzēta VUU darbinieku specializācija. Pēc profesionālā ugunsdzēsības dienesta (PUD) izveidošanas VUU profilaktisko darbu veica Rīgas pilsētas un rajonu BUB, PUD vienības un PMUD profilakses grupas vecākā inženiera vadībā. Rīgā un republikā VUU darbu koordinēja un vadīja IeM UP Valsts ugunsdrošības uzraudzības daļa. 70. gados tajā strādāja 17 darbinieki. Daļas priekšnieks bija Ivans Dmitrijevs, kuram bija pakļautas arī Normatīvi tehniskā nodaļa (priekšnieks Guntars Pakalnetis) un Aģitācijas un propagandas grupa (Imants Meiers).

## **Tapis jauns sakaru punkts un pamati muzejam**

70. gadi Rīgas ugunsdzēsības vēsturē iegājuši arī ar lielajām ugunsdzēsības lietišķā sporta aktivitātēm, ugunsdzēsības tehnikas izstādes atklāšanu un jaunu Centrālo ugunsdzēsības sakaru punktu (CUSP) Hanzas ielā 5. 1970. gada 2. jūlijā Rīgā notika kārtējais LPSR Ugunsdzēsības sporta federācijas plēnums. Par federācijas priekšsēdētāju ievēlēja jauno UP priekšnieku Gundaru Forandu. Pasākuma dalībnieki izvirzīja divus galvenos tuvākās nākotnes uzdevumus. Pirmkārt, jāizbūvē jauna moderna sporta bāze, kas atbilstu augsta līmeņa sacensību un treniņu organizēšanai, otrkārt, jādara viss, lai ierindotos Padomju Savienības spēcīgāko kolektīvu vidū. Šo uzdevumu izpildei tika piesaistīti visi sporta kolektīvi un izmantotas visas ugunsdzēsības dienesta iespējas.



1978. gada septembris. Rīgā notika Sociālistisko sadraudzības valstu ugunsdzēsības sporta sacensības. Ugunsdzēsēji veic disciplīnu – uzkāpšana tornī ar āķkāpnēm.

1971. gadā tradicionālās Baltijas valstu sacensības ugunsdzēsības sportā notika Rīgā. Baltijas valstu ugunsdzēsēju tikšanās sporta laukumā, lai cīnītos par labākajiem rezultātiem un čempionu godu ugunsdzēsības lietišķajā sportā, kopš 1961. gada kļuva par tradīciju un turpinās vēl joprojām. Sacensībās piedalījās arī vissavienības sporta biedrības *Dinamo* sportisti, kuri Rīgā gatavojās PSRS čempionātam un starptautiskajām sacensībām Ungārijā. Triju Baltijas valstu sīvā cīņā uzvaru izcīnīja Igaunijas komanda, aiz sevis atstājot Latviju. Sacīkstēs ļoti labu sniegumu uzrādīja vissavienības sportisti, un šķiet, ka tas lika izšķirties par vissavienības sacīkšu rīkošanu Rīgā. Tādēļ *Dinamo* stadionā, piedaloties visiem Rīgas garnizona ugunsdzēsējiem, rekordātri tika izbūvēta moderna bāze ugunsdzēsības sportam. Tajā ietilpa jauns mācību tornis ar četriem stāviem, skatu laukumu, karogu mastu un lāpu sacensības ugunij pašā augšā. Rīga gatavojās lielajam ugunsdzēsības sportam. 1972. gada 14. augustā svinīgi uzpostajā *Dinamo* stadionā pulcējās komandas no visām PSRS republikām, kā arī Maskavas un Ļeņingradas, lai cīnītos par *Dinamo* kausu un čempionu tituliem. Latvijas izlases komanda

sacensībās izcīnīja trešo vietu. Šāds rezultāts vissavienības mērogā līdz šim vēl nebija izcīnīts. Mūsu sportisti (A. Semjonovs, V. Kareļins, V. Rozgals, G. Vojevodovs) ar jaunu republikas rekordu (1: 14, 6 sek.) izcīnīja bronzas medaļu 4x100 metru stafetē. Veiksmīgs bija arī 1973. gads, kad Čehoslovākijā, Brno pilsētā vienlaikus ar CTIF kongresu norisinājās ugunsdzēsības sporta sacīkstes. PSRS komandā startēja arī Rīgas *Dinamo* pārstāvis sporta meistars Vitālijs Purgins. Viņš no sacensībām uz Rīgu pārveda sudraba medaļu par otro vietu disciplīnā ar āžkāpnēm un divas zelta medaļas par uzvarām atsevišķās disciplīnās komandu vērtējumā. Pierezdes apmaiņā uz Brno devās G. Forands, J. Kleinbergs, I. Volfs un V. Voins. 1974. gadā PSRS čempionāts atkal notika Rīgā, – Latvijai ceturta vieta. 1975. gada 18. maijā Rīgā notika pirmais Latvijas jaunatnes čempionāts ugunsdzēsības sportā, bet jau nākamajā gadā galvaspilsētai uzticēja arī Valsts čempionāta organizēšanu. Rīdzinieki vēlējās, lai sacensības būtu labākas un krāšņākas par jau notikušajām, tādēļ organizēšanā ieguldīja lielu darbu un izdomu. Toreiz Latvijas komandai veicās labāk – tika iegūta otrā vieta, nedaudz paliekot aiz Krievijas Federācijas. Dvēcīnā visu medaļu komplektus izcīnīja rīdzinieki – zelts Viktoram Kivirenko, sudrabs



Sacensībās "Dinamo" stadionā pārlicieņošu uzvaru izcīnīja PSRS izlase.

Vladimiram Čavkinam, bronza Antonam Turokam. Čavkins izcīnīja arī otro vietu 100 metru šķēršļu joslas pārvarēšanā, bet Kivirenko – disciplīnā ar āķkāpnēm. Par sacensību teicamo organizāciju PSRS Ugunsdzēsības sporta federācija 1978. gadā Rīgai uzticēja sarīkot Sociālistisko sadraudzības valstu ugunsdzēsības sporta sacensības un dienestu starptautisko konferenci. Papildus organizatoriskajiem pienākumiem rīdzinieki aktīvi veica rekonstrukcijas darbus Hanzas ielā, jo konferences un sacīkšu laikā bija plānots atklāt arī ugunsdzēsības tehnisko izstādi un jauno CUSP. Paralēli ikdienas pienākumiem Rīgas ugunsdzēsēju daļas, UP un BUB Centrālā padome darīja visu, lai plānotais notiktu nozīmētajā laikā. Sacensības un konference bija iepļānotas no 2. līdz 7. septembrim, bet jau augusta beigās vairāki laikraksti, tajā skaitā *Rīgas Balsis*, *Padomju Jaunatne*, *Sports*, informēja lasītājus par gaidāmajiem pasākumiem. 25. augustā žurnālistus pieņēma iekšlietu ministrs M. Drozds, bet 2. septembrī notika plaša preses konference. Savukārt 31. augustā par godu notikumiem Latvijas televīzija un radio uzsāka raidījumu sēriju. Konferencē un sacīkstēm tika veltīti plakātu un kinofilmu konkursi. Plakātu konkursā piedalījās piecas valstis ar 60 darbiem, bet kinofilmu konkursā – sešas valstis ar 14 kinolentēm. Kinoteātrī *Pionieris* tika noorganizēta fotoizstāde *Padomju ugunsdzēsības dienesta 60 gadi*, bet Zinību namā varēja vērot ugunsdzēsības nozīmīšu izstādi. Visos Rīgas kinoteātros demonstrēja filmas par ugunsdzēsību. Konferencē un sacensību emblēmas rotāja Centrālo dzelzceļa staciju, lidostu *Rīga*, viesnīcu *Daugava*, virsnienu namu un *Dinamo* stadionu. Rīgā bija jūtama svētku gaisotne, kuru pastiprināja pūtēju orķestru koncerti parkos. Par gaidāmajām ugunsdzēsēju sacensībām vēstīja arī veikalos skatlogu noformējumi, turklāt veikalos pirkumus iesaiņoja zaļsvītrainā ietinamajā papīrā ar svētku emblēmu.

XIII starptautiskajā sociālistisko valstu ugunsdzēsības dienestu konferencē piedalījās delegācijas no Bulgārijas, Ungārijas, Vācijas, Korejas, Kubas, Mongolijas, Polijas, Čehoslovākijas un PSRS. Konferenci atklāja PSRS iekšlietu ministra vietnieks K. Ņikitins, ar runu uzstājās arī PSRS IeM GUP priekšnieks F. Obuhovs. Konferencē dalībnieki noklausījās ziņojumus par aktuāliem ugunsdrošības un dzēšanas jautājumiem, bet 5. un 6. septembrī vēroja sacensības *Dinamo* stadionā. Sacensībās pārliecinošu uzvaru izcīnīja PSRS izlase, otrā vieta Polijai, bet trešā – Vācijas Demokrātiskajai Republikai. Rīgas izlase, kas startēja ārpus konkurences, komandu



1978. gada 4. septembris. LPSR ugunsdzēsības tehnisko izstādi, pārgriežot simbolisko lenti, atklāja M. Drozds un K. Ņikitins (priekšplānā), G. Forands (vidū).

vērtējumā uzrādīja otru labāko rezultātu summu.

Hanzas ielas depo ēkas rekonstrukcijas darbi tika pabeigti laikus. Telpas bija pārbūvētas un pārkārtotas tā, ka no bijušās Mācību vienības pāri palicis bija tikai ēkas ārējais veidols. Visus darbus vadīja UP Ugunsdzēsības tehnikas un sakaru līdzekļu daļas priekšnieka vietnieks Valdis Vecvagars un izstādes galvenais mākslinieks Aivars Klindžāns. 1978. gada 4. septembrī PSRS iekšlietu ministra vietnieks K. Ņikitins un LPSR iekšlietu ministrs Mihails Drozds pārgrieza simbolisko atklāšanas lenti un līdz ar citiem goda viesiem devās aplūkot LPSR ugunsdzēsības tehnisko izstādi. Viņus pavadīja daudz filmētāju, fotogrāfu un žurnālistu. Vecvagara un Klindžāna rokās atradās liela simboliska atslēga, kuru kopā ar laba vēlējumiem viņi nodeva UP priekšniekam Forandam. Izstādes vestibilā apmeklētāji lielā stilizētā pasaules kartē varēja redzēt valstis, kuru pārstāvji aicināti apmeklēt ekspozīciju. Divās pirmā stāva zālēs centrālo vietu ieņēma dažādu firmu rokas un tvaika motorsūkņi, bet izstādes lepnums bija unikālais *Russo – Balt* automobilis. Daudzie



80. gadu sākums. Centrālais ugunsdzēsības sakaru punkts. Dispečere E. Baklānova un vecākais dispečers A. Krauklis.

eksponāti deva priekšstatu par BUB dibināšanu Latvijā – brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību vecie karogi, vitrīnas ar ugunsdzēsēju nozīmēm, kaujas un parādes cirvjiem, karabīnēm un ķiverēm. Savukārt ekspozīcija ēkas otrajā stāvā atainoja ugunsdzēsību tolaik – apsardzes un signalizācijas iekārtas, Valmieras ugunsdzēsamo aparātu rūpnīcas produkciju u.c. Slavas zālē tēlnieces T. Munkevicas darinātajā bareljefā bija attēloti ugunsdzēsēji, kuri gājuši bojā, pildot dienesta pienākumus, kā arī atzīmēti to cilvēku vārdi, kuri apbalvoti ar medaļu *Par droširdību ugunsgrēkā*. 1980. gadā Latvijas ugunsdzēsības tehniskajai izstādei piešķīra muzeja statusu, un muzeja ekspozīcijā un fondos jau glabājās vairāk nekā 23 000 eksponātu.

Sakarā ar depo rekonstrukciju radikāli izdevās uzlabot ne tikai Rīgas, bet arī republikas CUSP darbu. Kā jau bija plānots, sakaru punkts no Maskavas ielas uz jaunajām telpām Hanzas ielā pārcēlās 1978. gada septembrī. Otrajā stāvā galvenā dispečera pulsts aizņēma vairāk nekā 80 kvadrātmetru, sienas un griesti bija apsisti ar skaņu izolējošiem materiāliem, bet radio dispečeru punktu izvietoja atsevišķi citā telpā. Tur bija paredzētas arī telpas dežurējošajiem sakaru tehniķiem, ATS akumulatoru telpa, atpūtas telpa dispečeriem, neliela ēdnīca u.c. Rūpnīca VEF apņēma CUSP izgatavot un uzstādīt dispečeru aparatūras komplektu. Vienai dispečeru pultij varēja

pieslēgt 54 līnijas ar tiešajiem abonentiem un piecas līnijas ar ATC abonentiem. Dispečers varēja veikt sarunas caur mikrofona klausuli ar pastiprinātāju, visas dispečeru sarunas tika ierakstītas magnetofona lentē. CUSP dispečeru telpās uzstādīja galveno dispečeru pulti, dispečeru pulti un pulti speciālajām "01". Turklāt bija paredzēts uzstādīt apgaismotu Rīgas plānu ar pilsētas ugunsdzēsēju daļām, ielām, galvenajiem objektiem, ūdensvadu un citu nepieciešamo informāciju. No 1978. gada tika ieviesta vecākā dispečera (virsnieka) štata vienība, un šo amatu 70. gados ieņēmuši A. Januševskis, A. Kaplans, A. Krauklis, V. Strizačenko, A. Saginadze u.c.

1979. gadā notiek izmaiņas IeM UP vadībā – pārvaldes priekšnieku G. Forandu apstiprināja par iekšlietu ministra vietnieku, bet par UP priekšnieku iecēla bijušo Foranda vietnieku Edvīnu Sīpiņu. Par UP priekšnieka vietnieku dienesta un apmācības jomā nozīmēja Ventspils 1. militarizētās ugunsdzēsības vienības priekšnieku Juri Ļabi, bet otra vietnieka amatā Valsts ugunsdrošības uzraudzības jautājumos turpināja strādāt Anatolijs Jemeljanovs.

## Lielākie ugunsgrēki 70. gadu otrajā pusē

UP VUUD priekšnieks I. Dmitrijevs 1979. gada biļetenā *Ugunsdzēsības sardzē* norāda, ka laikā no 1971. līdz 1975. gadam LPSR ugunsgrēkos bojā gājuši 370 cilvēki, tajā skaitā 117 bērni. Visvairāk cilvēku ugunsgrēkos gājuši bojā ziemā. Atsevišķos gados mēneša laikā bijuši pat 17 upuri. Tomēr 1976. gadā kritiskie mēneši bijuši maijs un oktobris, 1978. gadā – maijs, bet 1979. gadā – marts. No 1976. līdz 1979. gadam liels bojāgājušo skaits bija Rīgas pilsētas Ļeņina rajonā – 17 un vēl 16 cietuši. Bēdīga situācija bija arī Maskavas rajonā – 12 bojāgājušie un deviņi cietušie.

1975. gada 30. jūlijā ap pulksten 15 divstāvu koka ēkā ar mansarda piebūvi Jūrmalā, Jomas ielā 34 izcēlās ugunsgrēks. Ēkas pirmajā stāvā atradās rūpniecības preču veikals, bet otrajā stāvā un mansardā – dzīvojamās telpas. Pulksten 15.20 pēc ziņojuma par ugunsgrēku 4. PMUD dežurējošā sardze priekšnieka J. Svenča vadībā ar divām autocisternām devās uz notikuma vietu. Turp izbrauca arī atsevišķā posteņa un Dzintaru BUK komandas autocisterna. Kad ieradās pirmie dzēsēji, uguns jau bija aptvērusi ēkas mansardu, liesmas sitās laukā pa logiem, un viss otrais stāvs bija piedūmots. J. Svencis deva rīkojumu 1. nodaļas komandierim

sagatavot GDAD posmu un no autocisternas Jomas ielas pusē pa otrā stāva logu padot "B" stobru. Savukārt nodaļas komandierim pa izbīdāmajām kāpnēm no pagalma puses vajadzēja padot "B" stobru bēniņos. 4. PMUD dispečers saņēma rīkojumu izsūtīt papildspēkus. Pulksten 15.38 ugunsgrēka vietā ar mehāniskajām kāpnēm un autocisternu ieradās 4. PMUD priekšnieka pienākumu izpildītājs kapteinis A. Kuzins un uzņēmās dzēšanas vadītāja pienākumus. Pa rāciju viņš nodeva rīkojumu daļas dispečeram izsūtīt papildspēkus uz ugunsgrēku Nr. 2. Dzintaru BUK izvilka maģistrālo šļūteņu līniju no ugunsgrēka vietas līdz hidrantam Jomas un Ātrās ielas stūrī, kas atradās 200 metru attālumā. Pulksten 16.10 notikuma vietā ieradās un dzēšanas vadītāja pienākumus uzņēmās ugunsgrēku dzēšanas štāba priekšnieka vietnieks B. Kasickis. Novērtējis situāciju, viņš pieņēma lēmumu organizēt dzēšanas štābu un ugunsgrēka vietu sadalīt divos kaujas iecirkņos. Pirmo iecirkni izveidoja mansarda piebūvē, bet otro – uz jumta. Uz ugunsgrēku papildus ieradās piecas autocisternas un GDAD automobīlis. No autocisternām tika padoti "B" stobri, un, ņemot vērā, ka tuvumā bija tikai viens hidrants, organizēta ūdens pievešana. Pateicoties GDAD mehanizēto rīku izmantošanai, ātri vien izdevās uzlauzt ēkas jumtu, lai varētu izlaist dūmus un ar stobriem pieklūt bēniņu telpām. Ugunsgrēkā izdega mansarda telpas un seguma konstrukcijas. No uguns izglāba otrā stāva iedzīvotāju mājokļus, rūpniecības preču un sporta piederumu veikalus un koka dzīvojamās mājas kaimiņos. 1975. gada 24. decembrī Zinātņu akadēmijas augstceltnē Turgeņeva ielā 19 aizdegās konferenču zāle. Degšana notika uz skatuves, uguns aptvēra visu tās augšējo daļu un caur lūku izlauzās uz jumta. Rīgas PMUD dežurējošo sardžu personālsastāvs operatīvi uzsāka dzēšanu un ugunsgrēku sekmīgi likvidēja.

1976. gada janvārī nelaime piemeklēja kultūras namu *Ziemeļblāzma Vecmīlgrāvī*. Ēkā dažādās telpās notika pulciņu nodarbības. Tur atradās daudz cilvēku. Degšana sākās materiālu noliktavā, kas bija ierīkota zem centrālās kāpņu telpas. Stiprais piedūmējums, kas cēlās augšup pa stāviem, cilvēkos izraisīja paniku, un tie pa atvērtajiem logiem sauca pēc palīdzības, meta ārā mantas. Ugunsdzēsēji no piedūmotajām telpām izglāba vairāk nekā 40 cilvēku, tomēr gadījās arī tādi, galvenokārt gados vecāki ļaudis, kuri atteicās kāpt lejā pa ugunsdzēsēju kāpnēm. Neatlika nekas cits, kā pieņemt lēmumu tos izvest laukā pa ēkas kāpnēm. Ar saslapinātu mutautiņu visiem aizsēja muti un degunu, lika sadoties rokās un ķēdē



*1977. gads. Ugunsdzēsēji civilās aizsardzības mācībās.*



virzīties lejup. Pirmais gāja ugunsgrēku dzēšanas štāba priekšnieka vietnieks V. Žerdiņš, pēdējais – viņa palīgs V. Butjanko. Par drošsirdību, atjautību un vīrišķību, glābjot cilvēkus ugunsgrēkā, LPSR AP prezidijs 1976. gada 25. martā ar savu dekrētu V. Žerdiņu un V. Butjanko apbalvoja ar medaļu *Par drošsirdību ugunsgrēkā*.

Rīgas krāsu un laku rūpnīcas laku vārīšanas cehs bija izvietots atsevišķā četrstāvu ēkā. Pirmajā stāvā atradās laku pārsūknēšanas nodaļa, otrajā – maisāmo mašīnu nodaļa, bet trešajā – reaktoru nodaļa ar astoņiem laku vārīšanas reaktoriem. Starp otro un trešo stāvu bija uzstādīta astoņus metrus augsta tērauda kolonna augu eļļas oksidēšanai. 1976. gada 19. augustā oksidatorā atradās 2,5 tonnas saulespuķu eļļas. Eļļas sildīšanas tehnoloģiskajā procesā tika pieļauta kļūda, un eļļa pašuzliesmoja. Degšana, kas sākās oksidatorā, aizdedzināja noplūdušās gāzes un tvaikus velkmes dezodorācijas sistēmā. Degošā reakcijas masa pa lūku tika izsviesta iepildīšanas laukumā, kur atradās mērierīces ar viegli uzliesmojošiem šķidrumiem, kas arī noveda pie ugunsgrēka. To ap pulksten 3.50 pamanīja aparātu uzraugs M. Vitkovskis un informēja CUSP. Uz ugunsgrēku vienlaikus izsūtīja piecas autocisternas, autosūkni, divas mehāniskās kāpnes, GDAD automobili, šļūteņu automobili, kā arī spēkus no 1., 2., 5. PMUD un Mācību vienības. Kad ieradās pirmie ugunsdzēsēji, stāvs liesmoja 450 kvadrātmetru platībā. Dega mērāmās ierīces un dezodorācijas sistēma, turklāt uguns draudēja virzīties arī uz ceturto stāvu. Notikuma vietā ieradās ugunsgrēku dzēšanas štābs. Pulksten 5.06 ugunsgrēks laku vārīšanas ceha reaktoru nodaļā bija likvidēts. Maiņas inženieris ķīmiķis un ceha mehāniķis, kuru vainas dēļ ugunsnelaime izcēlās, tika sodīti disciplināri, bet rūpnīcas galvenais inženieris, laku vārīšanas ceha priekšnieks un viņa vietnieks – administratīvi. Paaugstinātas bīstamības ugunsgrēks BIS – 1 tika izsludināts 1977. gada 16. decembrī, kad dega dzīvoklis Ļeņina ielā 190. Uz notikuma vietu steidzās 3. un 6. PMUD sardzes. Ņemot vērā, ka ugunsgrēks pēc platības nebija liels, to ātri likvidēja. Taču tas bija prasījis cilvēka upuri – dzīvokļa iemītnieku, 1907. gadā dzimušo V. Ozoliņu atrada jau mirušu. Ticamākais, ugunsgrēku izraisīja svece, kas tika izmantota dzīvokļa apgaismošanai. Savukārt ugunsgrēku 1978. gada 13. jūlijā Merķeļa ielas 17/19 ceturtā stāva dzīvoklī, pēc izmeklētāju domām, izraisījusi pati mitekļa saimniece Mihailova. Būdam alkohola reibumā, viņa ap dienas vidu esot gulējusi uz dīvāna, smēķējusi un aizmigusi. Ugunsdzēsēji sievieti

gan izglāba, tomēr viņu ar otrās un trešās pakāpes apdegumiem nācās nogādāt slimnīcā. Pēc trim dienām, 16. jūlijā, traģēdija notika K. Marksa ielas 46. nama 8. dzīvoklī. Lidija Ščerbina ap pulksten 11 bija devusies uz darbu un dzīvoklī atstājusi gadu veco Artūru un trīsgadīgo Ruslanu. Izmeklēšanā milicijas inspektors noskaidroja, ka mātes prombūtnes laikā bērni spēlējušies ar sērkokociņiem un izraisījuši ugunsgrēku. Kad pulksten 14.30 ieradās dzēsēji, Ruslans jau bija miris, bet gadu veco Artūriņu izdevās glābt. Puisēns tika nogādāts slimnīcā.

1979. gada 7. jūnijā pulksten 21.05 CUSP saņēma ziņojumu, ka izcēlies ugunsgrēks Rīgas Centrālā universālveikala trešā stāva preču zālē. Patiesībā ugunsgrēks tika konstatēts jau agrāk, ap pulksten 20.50, kad iedarbojās ugunsdzēsības signalizācija. Tomēr dežurējošā sardze, domādama, ka pulsts bojāta, devās meklēt meistarū, lai tas defektu likvidētu, nevis izsauca ugunsdzēsības dienestu. Universālveikala ēkas augšējās stāvos neviena no personāla vairs nebija, tādēļ līdz ugunsdzēsēju ierašanās brīdīm nekādi dzēšanas pasākumi netika veikti. Ugunsdzēsējus izsauca dežurējošais posteņa milicis, kurš no ielas universālveikala logos pamanīja uguni un dūmus. Pulksten 21.07 notikuma vietā ieradās divas 1. PMUD autocisternas sardzes priekšnieka V. Buža vadībā. Tobrīd jau dega fotopreču sekcija 170 kvadrātmetru platībā. Pirmā autocisterna tika nostādīta uz hidranta Rīdzenes ielā, un ugunsdzēsēji izvilka maģistrālo līniju. Pēc tam sāka otras maģistrālās līnijas izvilšanu, taču pietrūka šļūteņu. Otrā autocisternu nostādīja uz hidranta Teātra ielā. Ieradās papildspēki no 3. PMUD, ar stobriem strādāja arī GDAD posms. Pulksten 21.10 ieradās štābs, apstiprināja ugunsgrēku Nr. 2 un pārņēma vadību. Pulksten 22.00 ugunsgrēks tika sekmīgi likvidēts. Tā dzēšanā izmantoja deviņas autocisternas, divus posmu autoceltnus, divas automehāniskās kāpnēs un GDAD automobili. Ugunsgrēka vietā bija izsaukts arī medicīnas dienests, pilsētas gāzes un ūdensvada avārijas brigādes, milicija. Nācās izsaukt vēl vienu milicijas papildpatruļu, kurai vajadzēja apsargāt materiālās vērtības. Savukārt pulksten 22.38 ieradās dežurējošā karaspēka daļa, kas evakuēja preces. Ugunsgrēks bija nodarījis 168 600 rubļu lielus zaudējumus, tomēr bija izdevies izglābt materiālās vērtības par 33 miljoniem rubļu. Ugunsgrēka vietā smagās automašīnas pieveda zāģu skaidas, lai no ūdens pasargātu ēkas apakšējos stāvus.

Ar LPSR AP dekrētu 1979. gada decembrī ar medaļu *Par drošsirdību ugunsgrēkā* tika apbalvots Timofejs Kuzmins, Genadijs Ščukins un

Vladislavs Žerdiņš, kuram apbalvojums tika piešķirts par drosmi un pašizliedzību 1979. gada ugunsgrēkā E. Smiltēna ielā 10/2. "Tas bija rudenī. Ugunsgrēks izcēlās mājas pagrabā, tāpēc dzēšanas gaitā nācās glābt un evakuēt arī daudzus iedzīvotājus. Kāpņu telpa bija tik stipri piedūmota, ka dūmi iespiedās arī dzīvokļos, un iedzīvotāji, stāvēdami uz balkoniem, prasīja pēc palīdzības. Cilvēkus nācās glābt pa mehāniskajām kāpnēm. Atmiņā palikusi epizode – uz balkona stāv māte ar bērnu, padodam kāpnes, bet viņa kāpt leja baidās. Tikai tad, kad nonesām leja zīdaini, viņa saņēmās un nokāpa arī pati. Drošībā nogādājām visus cilvēkus, un ugunsgrēku pagrabā likvidējām. Par dzēšanas darbu vadīšanu saņēmu otro medaļu," atceras V. Žerdiņš.

## UGUNSDZĒSĪBA RĪGĀ 80. – 90. GADOS

1981. gadā atklāja satiksmi pār Gorkija (tagadējo Vanšu) tiltu, bet 1985. gadā Rīgā notika X Dziesmu un deju svētki. 1987. gadā Rīgā viesojās PSKP CK ģenerāļsekretārs Mihails Gorbačovs, bet jau vasarā notika pirmais grupas *Helsinki' 86* mītiņš 1941. gada masveida deportāciju upuru piemiņai. 1987. gada 23. augustā demonstrācijas laikā pie Brīvības pieminekļa notika pirmās demonstrantu un milicijas sadursmes. 1988. gadā Rīgā notika pirmais skaistumkonkurss *Mis Rīga*, nodibināta Tautas fronte. 1989. gadā visu trīs Baltijas republiku iedzīvotāji vienojās akcijā *Baltijas ceļš*, bet lidostā *Rīga* tika atjaunoti starptautiskie reisi.

1990. gadā notika Interfrontes manifestācija, bet virs LPSR AP ēkas pacēla sarkanbaltsarkano karogu. Daļu pārtikas produktu varēja iegādāties tikai uz taloniem. Pieņēma deklarāciju par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu, Interfrontes atbalstītāji uzbruka parlamenta ēkai, Preses namu okupēja OMON kaujinieku vienības. Kinoteātra *Komjauniešis* telpās sāka darboties pirmais kazino. Pie *Laimas* pulksteņa izstādīja Berlīnes mūra fragmentu, Rīgā vairākās vietās atskanēja sprādzieni.

### UP Mācību vienībai – 40

80. gados PMUD struktūrā nekādas radikālas izmaiņas netika veiktas.

1. PMUD (Maskavas rajons, tagadējā Latgales priekšpilsēta) par priekšnieku strādāja Arnolds Mackus, 80. gadu beigās – Vladislavs Poļakovs; 2. PMUD (Ļeņina, Zemgales priekšpilsēta) – Viktors Muravjovs, pēc tam Jurijs Sorogins, vēlāk Andrejs Drozds; 3. PMUD (Kirova, Centra rajons) – Georgs Ivanovs, Aleksejs Gevličs; 5. PMUD (Ļeņingradas, Kurzemes rajons) pēc Mihaila Bikova aiziešanas pensijā viņa vietu ieņēma Aivars Mednis; 6. PMUD (Proletāriešu, Vidzemes priekšpilsēta) – Anatolijs Šaronovs un Oļegs Gvozds 7. PMUD (Oktobra, Ziemeļu rajons) – Nikolajs Ivanovs, Jāzeps Tenis, Vitālis Studilovs, Ženors Blaževičs.

1980. gadā Mācību vienība atzīmēja savu 40. gadskārtu. Vienībai pamati likti 1940. gadā, kad uz Rīgas 4. ugunsdzēsēju daļas bāzes Hanzas ielā noorganizēja pirmos kursus, kurus nosauca par jaunākā vadošā sastāva darbinieku sagatavošanas skolu. Jāpiebilst, ka tas bija jaunums, jo iepriekš



70., 80. gadi. Mācību vienības klase.

ugunsdzēsēji izgāja tikai nepilnu nedēļu ilgus apmācības kursus. Pastāvēja nepieciešamība pēc profesionāliem kadriem, tādēļ izmaiņas skāra arī mācību apjomu un saturu. Mācību programma bija izstrādāta gadam, tajā ietvēra gan speciālās, gan vispārīzglītojošās disciplīnas. Par pasniedzējiem jaunākā vadošā sastāva skolā toreiz strādāja UP un 4. daļas darbinieki. Piemēram, UP darbinieks A. Ļebedevs pasniedza civilās aizsardzības kursu, ierindas mācību un ugunsdzēsības dienesta vēsturi. Teorētiskās nodarbības parasti notika telpās F. Gaiļa ielā 13, bet praktiskās – Hanzas ielā 5, kur atradās 4. daļas kaujas tehnika. Uzsākto darbu pārtrauca Otrais pasaules karš. 1941. gada 27. jūnijā pēc LPSR IeTK pavēles daļa Latvijas ugunsdzēsēju tika evakuēti uz Ļeņingradu un iekļauti turienes ugunsdzēsēju rindās. Kara gados skolas audzēkņi un ugunsdzēsēji bija spiesti stobru vietā rokās ņemt ieročus un cīnīties frontē. 1944. gada rudenī Hanzas ielā 5 darbu atsāka 4. PMUK, par kuras priekšnieku jau Maskavā bija norīkots A. Ļebedevs, savukārt 1945. gada 1. februārī darbību atsāka jaunākā vadošā sastāva skola. Ugunsdzēsības dienesta darbinieku kadru sagatavošanu vadīja A. Ļebedevs, priekšnieka vietnieks mācību jautājumos bija G. Ignatenko, bet priekšnieka vietnieks politiskajā darbā – R. Brīvulis. Skolas rīcībā toreiz bija autocisterna *Hensell*,

autosūknis *PMG-1* un mācību automobīlis *PMZ-1*. Mācību programma kļuva vēl plašāka un ietvēra tādus priekšmetus kā politapmācība, ugunsdzēsēju ierindas mācība, ugunsdzēsības taktika, tehniskais apbruņojums, profilakse, autoapmācība, ugunsdzēsības dienesta organizācija un ugunsdrošības noteikumi, ugunsdzēsības dienesta darbs pretgaisa aizsardzības jomā, militārā mācība un fizikultūra. Lai nodrošinātu kursantus ar pārtiku, skolai toreiz bija sava palīgsaimniecība, kurā kursanti nodarbojās ar lauksaimniecības produktu ražošanu. Atsākot darbību, skolas mācību cikls kļuva regulārs – jauns apmācību kurss sākās pēc katriem četriem sešiem mēnešiem. Jaunākā vadošā sastāva pirmais pēckara kurss mācības beidza 1945. gada 18. augustā. Absolventu vidū bija vecākie seržanti J. Zagorskis, V. Bukovskis, J. Kokins u.c. 1947. gada 10. septembrī par 4. PMUK priekšnieku tika norīkots P. Anurovs. Saskaņā ar LPSR IeM 1953. gada 16. jūlija pavēli 4. AMUK pārveidoja par LPSR IeM UP militarizētā ugunsdzēsības dienesta Mācību vienību. Par tās pirmo priekšnieku kļuva L. Ozerskis, kurš 1954. gada augustā, savā dzimšanas dienā, gāja bojā, dzēšot ugunsgrēku. Viņa vietu ieņēma Anurovs. Vēlākajos gados Mācību vienības priekšnieki bijuši S. Kovaļovs, A. Januševskis, M. Ignatenko, G. Forands, J. Puzanovs, I. Neimanis. Ar katru gadu Mācību vienības personālsastāva sagatavotība pilnveidojās, uzlabojās apgāde ar ugunsdzēsības tehnisko apbruņojumu. Mācību vienībai ierādītās telpas Hanzas ielā 5 kļuva par šauru, tāpēc tika iepilnota jauna ēka Ķengaraga ielā 3. Vienība darbu jaunajā ēkā uzsāka 1974. gadā. 1981. gadā Mācību vienību vadīja S. Fedotovs, un tajā strādāja 114 cilvēki. Mācību vienībai piešķīra arī kaujas apakšvienības funkcijas, un tai bija savs izbraukumu rajons.

Vienībā mācījās ne tikai militarizētā un profesionālā ugunsdzēsības dienesta jaunākā un vidējā vadošā sastāva darbinieki, bet arī ik gadu savu kvalifikāciju paaugstināja visi republikas ugunsdzēsības dienesta darbinieki. Tādējādi mācību gada laikā zināšanas apguva vidēji 250 – 300 ugunsdzēsības darbinieku. Uz Mācību vienības bāzes funkcionēja arī LPSR Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības Centrālās padomes Mācību punkts. Tajā mācījās un kvalifikāciju paaugstināja republikas dažāda profila ministriju un resoru speciālisti, BUB štata darbinieki un sabiedriskie aktīvisti. 1980. gadu vidū Mācību vienība tika pārveidota par Latvijas IeM ugunsdzēsības Mācību centru, bet 1989. gadā to pārdēvēja par Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta departamenta Mācību centru.

## LPSR BUB darbība 80. gados

1980. gada nogalē apritēja 35 gadi, kopš dibināta Latvijas PSR Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība. Pamatojoties uz LPSR Tautas Komisāru Padomes 1945. gada 13. decembra lēmumu, visu republikas ugunsdzēsēju organizāciju pārstāvji pulcējās savā pirmajā republikāniskajā konferencē, kas decembra nogalē notika Rīgā. Tajā pieņēma pirmos LPSR BUB statūtus, ievēlēja padomi un revīzijas komisiju. 1980. gada nogalē LPSR BUB ietilpa divas pilsētu BUB, piecas apvienotās pilsētu un rajonu BUB, 21 rajona BUB un viena nozares BUB. Biedrībā bija vairāk nekā 187 tūkstoši biedru, tajā skaitā 45,2 tūkstoši sieviešu. Tie visi darbojās 2660 pirmorganizācijās. Biedrības pirmorganizācijas bija nodibinātas gandrīz visos republikas uzņēmumos, saimniecībās, organizācijās un iestādēs. Vairumā skolu un citu bērnu mācību iestāžu tika izveidotas jauniešu brīvprātīgo ugunsdzēsēju vienības (JBUV), kuras apvienoja teju 44 tūkstošus jauno ugunsdzēsēju. Brīvprātīgo vienības bija arī tādos Rīgas uzņēmumos kā *Rīgas manufaktūra*, VEF, *Rīgas adītājs*, *Alfa* u.c.

BUB biedru vidū ļoti populārs bija ugunsdzēsības sports. 1980. gadā vien dažāda veida sacensībās piedalījās 7560 komandas ar vairāk nekā 60 tūkstošiem dalībnieku. Tolaik biedrība kļuva par plašu ražošanas uzņēmumu ar daudzveidīgu profilu. Tās rīcībā bija kvalificēti kadri un finansiālais nodrošinājums. Bez saviem tradicionālajiem darbiem – dūmvadu tīrīšanas, podnieku darbiem, ugunsdzēsamo aparātu uzpildīšanas un remonta – biedrība ražoja arī ķieģeļus, ugunsdrošības inventāra standus, veica ugunsaizturoša krāsojuma darbus, uzstādīja zibensnovēdējus un remontēja motorsūkņus. Tajā pašā laikā brīvprātīgie sekoja, lai uzņēmumos un iestādēs tiktu izpildīti VUU priekšraksti, kā arī piedalījās ugunsdrošības instruktāžās un strādnieku, iedzīvotāju apmācībās.

### “Arī mūsu sirdsapziņa nav nemaz tik tīra”

1981. gada 6. februārī Rīgā notika LPSR ugunsdzēsības dienesta darbinieku republikāniskā apspriede. Tajā UP priekšnieks Edvīns Sīpiņš sniedza pārskatu par ugunsdrošības stāvokli un problēmām ugunsdzēsības dienestā. **“Valsts ugunsdrošības uzraudzība. Vispārējie rezultāti. Joprojām zemā**



80. gadu sākums. Ugunsdzēsības pārvaldes priekšnieks Edvīns Sipiņš (ceturtais no kreisās).

līmenī (arī laika ziņā) ir statistikas un citi atskaišu materiāli. Minēšu tikai vienu faktu: 1980. gada desmit mēnešos Alūksnes rajonā izcēlās septiņi ugunsgrēki, taču ne par vienu no šiem ugunsgrēkiem netika paziņots Rīgas pilsētas ugunsdzēsības Centrālajam sakaru punktam. Par diviem ugunsgrēkiem statistikas lapas pienāca pēc 15, par diviem citiem ugunsgrēkiem – pēc 30 dienām, bet par trim ugunsgrēkiem vispār netika sniegtas nekādas ziņas. Turklāt b. Jazimenko nekautrējās Ugunsdzēsības pārvaldes daļas priekšniekam b. Pakalnetim pārbaudes laikā pārmest – kāpēc gan Ugunsdzēsības pārvaldē skaitoties tikai četri ugunsgrēki, ja rajonā to skaits esot septiņi! Kā par šīm nekārtībām informē Alūksnes rajona iekšlietu daļas priekšnieks, b. Jazimenko par trim ugunsgrēkiem statistikas lapiņas gan iesniedzis, taču tās bijušas kļūdu pilnas, aizpildītas pa roku galam. Pārbaudot ministriju un resoru darba organizāciju pakļautajos objektos, UP darbinieki izmanto materiālus, ko par šo objektu ugunsdrošības stāvokli sniedz mūsu aparāta apakšvienības. Taču daudzas ugunsdzēsības dienesta apakšvienības pret šo svarīgo jautājumu izturas nolaidīgi, izziņās pavirši pieminot ugunsdrošības trūkumus objektos.

**PMUD darbs.** 7. PMUD ieviesta bezdefektu darba sistēma, bet 4. PMUD izstrādāta un ieviesta daļas darbinieku ugunsdrošības profilaktiskā darba

uzskaites kartīte. 2. un 7. PMUD lielo uzņēmumu ugunsdrošības tehniskajās pārbaudēs plašāk sāk izmantot efektīvo brigādes metodi – pārbaudēs piedalās arī citu uzraudzības orgānu pārstāvji. 1. PMUD plaši izmanto tādu pasākumu kā ugunsdrošības stāvokļa pārbaudes naktīs rajonu uzņēmumos; pārbaudēs piedalās arī Latvijas KP Maskavas rajona komitejas pārstāvji. 7. PMUD darbinieki kopā ar iekšlietu daļas kolēģiem un Oktobra rajona izpildkomitejas dzīvokļu saimniecības ražošanas pārvaldes pārstāvjiem regulāri organizē operācijas “Pagrabs – bēniņi” ar nolūku novērst ugunsdrošības režīma pārkāpumus dzīvojamās mājās. Taču VUU darbā PMUD ir arī būtiski trūkumi. Daļu priekšnieki par maz kontrolē, vai inspektori racionāli izmanto darba dienu. Ne vienmēr savlaicīgi notiek ugunsdrošības pārbaudes. 1. un 7. PMUD ilgāku laiku daži objekti vispār bija bez uzraudzības. 7. PMUD darba plānos gan ir iekļauti visai aktuāli ugunsdrošības profilaktiskie pasākumi, taču nereti tie netiek izpildīti.

1980. gadā ar savu darba stilu 2. PMUD “izcēlušies” V. Gavrilovs un J. Nikolajevs. 7. jūlijā, izpildot UP pavēli, daļas priekšnieks nosūtīja Gavrilovu uz 4. vidusskolu, kur viņa pienākums bija rūpēties par ugunsdrošību laikā, kamēr skolā uzturas Dziesmu un deju svētku dalībnieki. Taču Gavrilovs bez daļas priekšnieka atļaujas no skolas aizgāja un ieradās atkal tikai otrās dienas vakarā. 10. jūlijā Gavrilova vietā daļas priekšnieks uz 4. vidusskolu nosūtīja Nikolajevu, taču arī šis darbinieks neizpildīja priekšnieka pavēli un skolā neieradās. Tur viņš parādījās tikai 11. jūlijā, turklāt manāmi iereibis. Par priekšnieka pavēles neizpildīšanu un ugunsdzēsības dienesta reglamenta pārkāpšanu abi inspektori stingri sodīti. Kā liecina analīze, to ugunsgrēku struktūrā, ar kuru profilaksi nodarbojas PMUD, vēl pārāk lielu procentu veido ugunsgrēki dzīvojamajās mājās. Diemžēl – jaunāko inspektoru darbs ugunsgrēku novēršanas jomā atrodas zemā līmenī un vairākos gadījumos nav devis pozitīvus rezultātus. Ļoti spilgti to apliecina fakts, ka katru dienu ne vienu vien reizi ugunsdzēsēju daļām nākas steigties uz ugunsgrēkiem Rīgas pilsētas dzīvojamajā sektorā.

**Aģitācija un propaganda.** Mēs nereti piemirstam mūsu aģitācijas pamatprincipu, galveno virzienu – individualitāti, iedzīvotāju apmācīšanu darba vietā. Televīzija, radio, prese – tas viss ir vajadzīgs, taču, ja nebūs individuālā darba, rūpīga darba tieši ar katru cilvēku, ugunsgrēku skaitu nesamazināt. Jāmāca aktīvs strādāt ar atsevišķiem cilvēkiem. Nebīstieties

sarunās ar tiem minēt konkrētus faktus! Piemēram, Kuldīgas rajonā, kur sadega divi bērni. Parunājiet ar šīm mātēm: lūk, jūsu bērni aizgāja bojā. Bet vai kāds ar viņu agrāk bija runājis? Kaut kad viņa ar vienu ausi esot kaut ko tādu dzirdējusi, kaut kad laikam esot atnestas kaut kādas lapiņas, bet viņai neesot bijis laika lasīt... Taču bērnu vairs nav. Tāpēc nevaram b. Filīpovam piedot faktu, ka rajona avīzē no 11 publicētajiem rakstiem nevienā nav skarts bērnu temats. Tur, kur iet bojā bērni, par to jāraksta – lai visi lasa, kā šie bērni sadega, kas pie viņu nāves vainojams. Tie ir rūgti vārdi – “māte vainīga”. Ir briesmīgi apgalvot, ka māte vainojama savu bērnu nāvē. Taču fakts paliek fakts. Kaut gan tā ir arī mūsu vaina, arī mēs esam par to atbildīgi. Arī mūsu sirdsapziņa nav nemaz tik tīra.

**Darbs ar kadriem.** Rajonos mums tagad ir ugunsdrošības nodaļas bijušo inspekciju vietā. Šķiet, esam vienīgā republika, kas var lepoties ar šādiem štatiem. Kā mēs komplektējam šīs jaunās štata vienības? Pieņemām tikai labus darbiniekus. Ar vidusskolas izglītību vien nepieņemām nevienu, bet gan tikai ar vidējo tehnisko izglītību. Un, protams, arī ar augstāko izglītību. Pāris vārdu vēl par mūsu disciplīnu. Te nu mums nav ar ko lielīties. Militarizētās ugunsdzēsības dienestā sodīti 16 virsnieki, rajonos – 6 darbinieki. Runa ir ne tikai par stingrību, augstu prasību uzstādīšanu, bet arī par cīņu pret alkoholisko dzērienu lietošanu. Vājā vieta mums joprojām ir transporta negadījumi. Rīgā avārijas bija 2. daļā, arī citās apakšvienībās. Bet Tehniskā dienesta daļā to bijusi vesela virkne – mūsu šoferu vainas dēļ.”

## Tehniskā dienesta vienība

1980. gadā Ugunsdzēsības tehnisko staciju pārdēvēja par Ugunsdzēsības izmēģinājumu laboratoriju. 1987. gadā tā svinēja pastāvēšanas 25. gadadienu. Laboratorijas darbinieki 25 gados piedalījušies vairāk nekā 1200 ugunsgrēku izpētē, veikuši vairāk nekā 9000 pārbaužu, lai noteiktu ķīmisko absorvētāju un putu radītāja šķidrums derīgumu. Desmit gados laboratorijā izstrādāti 20 tematiskie darbi. 80. gados laboratorija sadarbojusies ar daudziem zinātniskās pētniecības institūtiem un iestādēm ne tikai pašu republikā, bet arī citur Savienībā. Kopš 1984. gada laboratorijā veica lielu darbu agrorūpniecisko komplekso objektu ugunsdrošības garantēšanā.

70. gadu beigās izmaiņas skāra 11. militarizēto ugunsdzēsības tehnisko daļu, uz kuras bāzes izveidoja Tehniskā dienesta vienību, par priekšnieku apstiprinot Vaclavu Vasiļevski. Tehniskā dienesta vienībā ietilpa 12. (priekšnieki – V. Macenko, A. Straume, Ļubimovs, A. Pencis, J. Siņicins), 13. (N. Jeršovs, V. Deberdejevs) un 14. (N. Akulovs, J. Stoļarovs, R. Volfs) ugunsdzēsības dienesta tehniskā daļa. 12. speciālās tehnikas daļa izvietojās depo Hanzas ielā. Savukārt 13. tehniskajā daļā, darbnīcas telpās Maskavas ielā, bija ierīkota remontdarbnīca, galdnieku darbnīca un diagnostikas stacija. Kopš 1980. gada Maskavas ielā izvietojās arī 14. tā sauktā transporta un saimniecības daļa.

1983. gadā tika apstiprināts darba projekts jauna ugunsdzēsēju depo celtniecībai Krustpils ielā 10. Darba projektu izstrādāja projektēšanas institūts *Rūpnīcprojekts*. Depo bija paredzēts celt divās kārtās ar kopējo izmaksu divarpus miljoni rubļu. Pirmajā kārtā plānoja uzcelt depo sešām automašīnām, kur tiktu izvietota Rīgas garnizona GDAD bāze, sakaru līdzekļu darbnīca, ēdnīca, dienesta telpas Tehniskajai vienībai. Otrās kārtas celtniecība paredzēja ražošanas noliktavu korpusu, garāžu 12 automašīnām, automašīnu uzpildes staciju un šļūteņu remontbāzi. 1988. gadā depo sāka funkcionēt, bet otrās kārtas celtniecība palika tikai uz papīra. Pieņēma lēmumu jaunajā depo izvietot un Tehniskās vienības štatos ieviest 20. sakaru līdzekļu remonta daļu (A. Boiko) un 24. specializēto daļu (V. Deberdejevs).

Sakarā ar daudzajiem ugunsgrēkiem rūpnieciskajā sektorā 80. gadu beigās VUU izveidoja agrorūpniecības kompleksu nodaļu (Andris Kleins) un rūpniecības nodaļu (Boriss Zinkins).

## Ugunsgrēki 80. gados

1980. gada 24. janvārī dega Latvijas Zinātniski pētnieciskajā institūtā 17. jūnija laukumā 6. Ēka bija vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis. Tās pirmajā stāvā atradās bibliotēka, bet otrajā – kamīna un izstāžu zāle. Uz ugunsgrēku kinozālē pēc pulksten 23 no 1. PMUD izbrauca dežurējošā sardze priekšnieka Ainara Penča vadībā. Degšanas platība bija liela, apmēram 500 kvadrātmetri, tāpēc izveidoja trīs kaujas iecirkņus. Pulksten 1.20 konstrukcijas sagruva kamīna zālē, stundu vēlāk – spoguļu zālē. Lai tiktu galā ar ugunsnelaimi, dzēsējiem vajadzēja piecas stundas.



*Jaunais depo Krustpils ielā 10.*

Pētnieciskajā institūtā nodarītie zaudējumi pārsniedza 12 tūkstošus rubļu. Ugunsgrēku Suvorova ielas 33. nama darbnīcā 1980. gadā naktī uz 20. decembri pamanīja kāds iedzīvotājs, kas bija izgājis pagalmā. Ugunsgrēka vietas izlūkošanas laikā dzēsēji darbnīcas telpās atrada apdeguša cilvēka līķi. Tam blakus uz skapīša bija ieslēgta elektriskā plītiņa, tādēļ tika pieļauta iespēja, ka vīrietis gājis bojā, saindējoties ar degošās plītiņas dūmiem. Tālākā izmeklēšanā noskaidroja, ka vīrietis tovakar lietojis alkoholu un, iespējams, aizmidzis, neizslēdzot plītiņu. Tā izraisījusi ugunsgrēku, kura rezultātā izdega darbnīcas starpsiena un inventārs. Nedēļu vēlāk, 26. decembrī, pēc ugunsgrēka Skārņu ielas 8. namā iedzīvotāji milicijas darbiniekiem stāstījuši, ka viņu mājas kāpņu telpā itin bieži nepiederošas personas lietojušas alkoholu. Iespējams, arī šo ugunsgrēku neilgi pirms pulksten 11 vakarā bija izraisījis kāds no alkohola lietotājiem, kurš nevērīgi nometis izsmēķi.

Lielu sašutumu izraisīja notikums 1981. gada 19. februāra vakarā. Protī, ugunsdzēsēji, kuri ieradās Blaumaņa ielas 14. namā, no degoša dzīvokļa iznesa divas nepilnus četrus gadus vecas dvīnītes. Viena no meitenītēm jau bija stipri apdegusi un slimnīcā nomira. Veicot izmeklēšanu, atklājās,

ka bērnu vecāki dzēruši un dzīvoklī bērnu istabā stāvējis kandžas aparāts un pudeles ar degošu šķidrumu. Izmeklētāji uzskatīja, ka ugunsgrēka iemesls bijusi neuzmanīga rīcība ar atklātu uguni.

“Trīs drosmīgi ugunsdzēsēji” – vēstija 1981. gada 26. augusta laikraksta *Rīgas Balss* virsraksts. Pamatojoties uz pensionāres L. Smilgas vēstuli, kurā Proletāriešu rajona iedzīvotāja izteica pateicību ugunsdzēsējiem un lūdza pastāstīt vairāk par viņu grūto un bīstamo darbu, tika publicēts materiāls par ugunsgrēku L. Smilgas mājā. Par tonakt piedzīvoto stāstīja 6. PMUD trešās sardzes priekšnieks V. Žiličs: “Ugunsgrēku 19. jūlija naktī es labi atceros. Sākumā domāju, ka uguni izdosies ātri apdzēst. Ugunsgrēks bija sācies pagrabā, vienā no stūriem, kur atrodas iedzīvotāju šķūniši. Sākām meklēt ugunsgrēka perēkli, un kā vienmēr atdūrāmies pret komunālā dienesta darbinieku neizdarību. Pagrabā jau ilgāku laiku nebija salabota karstā ūdens caurule. Garaiņi, ceļoties uz augšu, sabojājuši elektroinstalāciju, un, iespējams, radies īssavienojums. Bet varbūt bija vainīgs uzņēmīgais iedzīvotājs, kurš savā šķūnītī bija ierīkojis darbnīcu ar veselu virkni elektroiekārtu, kas radīja elektrotīkla pārslodzi. Pēc tam mēs pamanījām liesmas citā pagraba stūrī. Tas mūs uzvedināja uz domām, ka māju aizdedzināja ļaunprāši vai bērni, spēlējoties ar uguni. Neaizslēgtā pagrabā var notikt jebkas. Uguns no pagraba pārmetās uz pirmo stāvu. Caur logu mēs iekļuvām pilsones Smilgas dzīvoklī. Pamanījām dūmus, kas nāca no cauruma grīdā. Nācās uzlauzt durvis, noņemt paklājus, pārbīdīt mēbeles. Pamanījām, ka dzīvoklī bija liela veco grāmatu kolekcija, reti mākslas priekšmeti, pianīno un citas skaistas, vērtīgas lietas. Rīkojāmies ļoti piesardzīgi, lai neko nesabojātu. Kopā ar mani strādāja vecākais ugunsdzēsējs Juris Rudzītis. Kaut arī viņš ir jauns un pieredze vēl nav tik liela, uz viņu var droši paļauties. Izdarīgs un godīgs. Bet mūsu vecākais biedrs, vada komandieris Aleksandrs Seregins – pieredzējis ugunsdzēsējs. Strādājot kopā ar viņu, daudz ko var mācīties. Lai aizturētu uguni, nācās izsaukt palīgus un citas komandas. Jāsaka – mūsu puīši vienmēr strādā pēc labākās sirdsapziņas un, ja apstākļi ļauj, vienmēr cenšas dzīvokļa saimniekiem nenodarīt zaudējumus un problēmas.”

“Šo ugunsgrēku atceros kā ļoti smagu. Un tādu izraisīja nieka sildītājs, kas bija atstāts ieslēgts,” par ugunsgrēku 1983. gada rudenī Centrāltirgus sakņu paviljonā stāsta toreizējās 5. PMUD vecākais inženieris Juris Lakatiņš. Bija izsludināts paaugstinātas bīstamības ugunsgrēks. Dega paviljona pārsegums, kur starp dēļu kārtām atradās kūdras plāksnes



*1983. gada rudens. Ugunsgrēks Centrāltirgus sakņu paviljonā.*



*"Laiks bija rudenīgs, vēss un drēgns, bet mēs tur divas trīs dienas strādājām līdz viduklim ūdenī," atceras toreizējās 5. PMUD vecākais inženieris Juris Lakatiņš.*

siltuma izolācijai. Gruzdot kūdrai, uguns izplatījās līdz pat jumta pārsegumam. “Problēmas radīja tas, ka izolācijas materiāls jumta segumā bija kūdra un tās gruzdēšana nemitīgi gāja uz priekšu, tāpēc jumts nepārtraukti bija jāplēš nost. Stāvēja lielie pacelēji, temperatūra bija ļoti augsta, tāpēc, kamēr nenoplēsa katru bleķi, ūdens tika liets un liets. Man atmiņā, kā mēs pa to jumtu ņēmāmies. Brīžiem pat domāju, kā nenokritām. Nokāpj lejā, tur ūdens. Laiks bija rudenīgs, vēss un drēgns, bet mēs divas trīs dienas strādājam līdz viduklim ūdenī, taču nodzēst nevaram. Grūtības radīja arī tas, ka ugunsgrēks bija ielaists un strauji izplatījās.” Ņemot vērā, ka paviljonā atradās daudz preču, to apsargāšanai tika norīkotas milicijas un armijas daļas. Taču dzēsēji, kas tur strādāja, atminas, ka viņus vajadzējis cītīgi uzmanīt, lai “mantām nepieaug kājas.”

1983. gada oktobrī ugunsdrošības uzraudzības inspektori pārbaudes laikā rūpnīcā *Furniers* konstatēja 128 ugunsdrošības noteikumu pārkāpumus un pārtrauca divu iecirkņu ekspluatāciju, noplombēja divas noliktavas un sodīja 12 amatpersonas. Pārbaudes laikā atklājās, ka, veicot metināšanas darbus, notiek rupji ugunsdrošības noteikumu pārkāpumi, par ko tika aizrādīts, tomēr administrācija ignorēja prasības un atļāva turpināt darbus lobīšanas mašīnu iecirknī. Sekas bija jūtamas jau visai drīz – 1. novembrī, kad no izkusušā metāla pilieniem aizdegās eļļainie koksnes atkritumi pie lobīšanas mašīnas. Uguns pa koksnes atkritumu transportiera šahtu ātri izplatījās uz pārējām mašīnām un pa visu iecirkni. Ugunsgrēks izcēlās pulksten 14.25, tomēr apkalpojošais personāls to mēģināja nodzēst pašu spēkiem un tikai pēc desmit minūtēm ziņoja CUSP. Pirmā ugunsgrēka vietā ieradās 2. PMUD dežurējošās sardzes daļa N. Poļakova vadībā. Ugunsgrēka platība jau sasniedza 350 kvadrātmetrus. Dzēšanai atbilstoši izsaukumam Nr. 2 bija sakoncentrēti Rīgas garnizona spēki un līdzekļi. Izveidoja trīs kaujas iecirkņus un dzēšanas štābu. Pēc pusstundas darbs deva sekmīgu rezultātu, un vēl pēc tikpat ilga laika ugunsgrēks tika likvidēts.

Mākslinieks Valdis Opmanis blakus savai darbnīcai Gorkija (tagadējā Valdemāra) ielas 73. nama bēniņu izbūvē bija ierīkojis arī vietu ziedu audzēšanai. 1982. gada 25. februārī pulksten 11 rītā viņš bija iegājis darbnīcā, ieslēdzis elektrisko sildītāju puķu apsildīšanai un, atstājis to bez uzraudzības, devies prom. Jau pulksten 11.15 uz Gorkija ielu devās ugunsdzēsēji. Kad viņi ieradās, no bēniņu logiem šāvās liesmas un dūmi. Uguns ātri izplatījās pa bēniņu konstrukcijām un draudēja tās iznīcināt. Ugunsdzēsēji lika lietā



1982. gada 25. februāris. Gorkija ielas 73. nama bēniņu izbūvē dega mākslinieka Valda Opmaņa darbnīca.

autopacēlāju *Bronto lift* – 330, un pēc nepilnas stundas darba varēja uzelpot. Noskaidrojās, ka darbnīca ierīkota neatbilstoši ugunsdrošības prasībām. Turklāt mākslinieka darbnīcas sienām bija izmantots liels daudzums degoša materiāla un ierīkotā elektroinstalācija neatbilda noteiktajām normām. Tikai izmeklēšanas laikā atklājās, ka Opmanis bēniņos patvaļīgi ierīkojis arī vietu ziedu audzēšanai un, lai tos apgaismotu un apsildītu, nelikumīgi pieslēdzies pilsētas elektotīklam.

## Lielais VEF ugunsgrēks

1989. gadā UP vadībā notika izmaiņas. Pensijā devās UP priekšnieks Edvīns Sīpiņš, un viņa vietā apstiprināja līdzšinējo vietnieku Juri Ļabi. Par UP priekšnieka vietnieku kļuva Pāvels Zagorskis, kura pārraudzībā nonāca dienesta, apmācību, ugunsgrēku dzēšanas, tehnikas, sakaru un civilās aizsardzības jautājumi. Jāatzīmē, ka 1987. gadā pensijā bija devies arī UP priekšnieka vietnieks VUU darbā Anatolijs Jemeljanovs un turpmāk šo amatu pildīja viņa brālis Vladimirs Jemeljanovs.



*Jaunais Ugunsdzēsības pārvaldes priekšnieks  
Juris Ļabis.*

telegrāfa darbnīcas, elektromehāniskā rūpnīca *Unions*. Pēc Otrā pasaules kara tika celti jauni korpusi – galvanizācijas cehs, lietuves, instrumentu un ražošanas korpusi, pastāvīgi notika rekonstrukcijas un celtniecības darbi. 80. gados ražošanas apvienība ražoja automātiskās telefona stacijas, dažādu modifikāciju radioaparātus un magnetofonus.

VEF kā svarīgs rūpniecisks objekts atradās VUU Svarīgo objektu uzraudzības nodaļas sarakstā. Uzraudzības darbu tajā veica 6. PMUD. 1985. gadā uzņēmumā tika veikta pārbaude, kuras laikā atklāja ļoti daudz ugunsdrošības normu un noteikumu pārkāpumu. Uzdeva tos novērst. 1989. gadā notika atkārtota pārbaude, un apvienības vadībai ar priekšrakstu uzdeva izpildīt 721 ugunsdrošības pasākumu, jo bija veikti tikai 83 procenti no uzdotā. PSRS GUP komisija, kas vēlāk deva slēdzieni par ugunsgrēku VEF, atzina, ka ugunsdrošības stāvoklis objektā, sevišķi administrācijas korpusā Nr. 2, materiāli tehniskās apgādes daļā, mašīnu remontcehā un rūpnīcā *Tranzistors*, bijis neapmierinošs. 1988. gadā VEF jau bijuši pieci, bet nākamajā gadā – trīs aizdegšanās gadījumi. VEF no ugunsgrēkiem sargāja profesionālā ugunsdzēsēju daļa 67 cilvēku sastāvā. Profilaktisko darbu objektā veica 24 instruktori. Objekts bija sadalīts 14 sektoros, un instruktori strādāja pēc 12 un 24 stundu grafika. Instruktoru sastāvs bieži

Viens no lielākajiem 80. gadu ugunsgrēkiem notika 1989. gada 18. jūnijā ražošanas apvienībā VEF, kas atradās Vissavienības sakaru līdzekļu rūpniecības ministrijas pakļautībā. VEF (Valsts elektrotehniskā fabrika) savu nosaukumu ieguva 1932. gadā, kad sāka ražot fotoaparātus *Minox*, elektriskās lampas, gludekļus, elektroarmatūru, akumulatorus u.c. VEF pirmie ražošanas korpusi bija celti 20. gadsimta sākumā, kad tur atradās pasta

mainījās. Piemēram, 1989. gada piecos mēnešos no darba aizgājuši desmit cilvēki, no jauna pieņemti 12. Tā paša gada 17. aprīlī VEF tika rīkotas taktiskās mācības, iesaistot Rīgas garnizona, Jūrmalas un Jelgavas ugunsdzēsības daļas. Pēc Rīgas garnizona ugunsdzēsēju daļu izbraukumu saraksta VEF automātiski tika izziņota trauksme BIS –1, pēc kuras uz ugunsgrēku objektā vajadzēja ierasties desmit ugunsdzēsēju automašīnām. 18. jūnijā, svētdien, VEF atradās tikai dežūrdienestu darbinieki. Pulksten 11.54 milicijas patruļmašīna, braucot pa Ļeņina ielu, ievēroja dūmus virs ražošanas korpusa Ļeņina un Gailes ielas stūrī. Miliči par to ziņoja VEF. Ražošanas apvienības PUD ziņojumu par ugunsgrēku saņēma no rūpnīcas atbildīgā dežuranta. Ugunsgrēks bija izcēlies administratīvi saimnieciskajā korpusā. Trīsstāvu ēka celta 1901. gadā, tai bija ķieģeļu sienas, koka pārsegums, un siltuma izolācijai izmantota vate un kūdra. Dēļu jumts bija pārklāts ar ruberoīdu. Pusotra metra no otrā korpusa atradās Skaitļošanas centrs, bet no otras puses tieši blakus – mašīnu remonta cehs. Pēc signāla saņemšanas dežurējošā sardze ar autocisternu četru cilvēku sastāvā izbrauca uz korpusu Nr. 2. Viņus vadīja PUD priekšnieks M. Kraiņevs. Savukārt PUD dispečere pa tiešo vadu par notikumu ziņoja CUSP un 6. PMUD, kā arī milicijai, pilsētas partijas komitejai un izpildkomitejai. Uz ugunsgrēku tika izsūtīta Rīgas garnizona tehnika pēc saraksta BIS – 1. Pirmie ugunsgrēka vietā ieradās VEF PUD. Ar atklātu liesmu dega administratīvā korpusa Nr. 2 jumts, visa mākslinieku istaba aptuveni 20 kvadrātmetru platībā. PUD padeva vienu “B” stobru, uzstādīja autocisternu uz hidranta un atklāto degšanu likvidēja piecu minūšu laikā. Dzēšot ugunsgrēku uz jumta, tika atrasti divi propāna baloni un elektriskā bituma vārīšanas – karsēšanas ierīces. Neskatoties uz to, ka atklātā degšana uz jumta tika likvidēta, dūmi no jumta pašobelēm turpināja izplūst, kas liecināja, ka ugunsgrēka perēklis nav atrasts un jāturpina izlūkošana. Pulksten 12.02 ugunsgrēka vietā ieradās 6. PMUD apsardze ar divām automašīnām daļas priekšnieka V. Ivankova vadībā. Viņš kopā ar Kraiņevu uzkāpa uz jumta. Tur atkal bija sākusies atklāta degšana. 6. PMUD uz otrā korpusa jumta padeva “B” stobru, bet pārējie ugunsdzēsēji sāka uzlauzt pārsegumu. Pēc brīža notikuma vietā ieradās ugunsgrēku dzēšanas štāba operatīvā grupa majora G. Daidojeva vadībā. Viņš turpināja ugunsgrēka izlūkošanu, un, lai noskaidrotu visus apstākļus, deva rīkojumu uzlauzt logus otrajā un trešajā korpusā, kas dotu iespēju ēkas pārbaudīt no iekšpuses. Visas durvis un vārti no sētas puses bija aizslēgti no

iekšpuses, un pagāja vairākas minūtes, līdz izdevās tos atdarīt. Iekšā atklājās, ka otrajā korpusā deg pārsegums aptuveni 500 kvadrātmetru platībā. Telpas jau bija stipri piedūmotas, un notika intensīva ugunsgrēka izplatīšanās pa pārsegumu, kā arī ēkas otrajā stāvā. Par spīti dzēšanai, dūmi nemazinājās un kopā ar uguni nāca no ventilācijas šahtas zem jumta karnīzes. Pulksten 12.41 izsludināja ugunsgrēku Nr. 2. Ugunsgrēka laukums jau bija 849 kvadrātmetru platībā, notika daļējs pārseguma nogruvums otrajā korpusā. Izveidoja trīs kaujas iecirkņus. Ugunsgrēka dzēšanu aprūtināja ne tikai telpu un teritorijas piedūmojums, bet arī stiprais vējš un pārsegumu nogruvums. Brīdi vēlāk izsludināja ugunsgrēku Nr. 3, un rūpnīcā ieradās UP priekšnieks Juris Ļabis, kurš pārņēma ugunsgrēka vadību un izziņoja visa Rīgas garnizona personālsastāva sapulcēšanos. Viņiem vajadzēja ierasties ugunsgrēka vietā. Turp devās arī Jūrmalas un Jelgavas dzēsēji, divi ugunsdzēsības vilcieni un armijas vienības. Tika dots rīkojums palielināt spiedienu pilsētas ūdensvadā, papildus izveidoja četrus dzēšanas iecirkņus. Ap pulksten 13 korpusa Nr. 2 pārsegums jau bija nogruvis, ar atklātu liesmu dega arī trešā korpusa pārsegums un gaismas logi. Liesmu augstums sasniedza aptuveni 20 metru. *Tranzistora* korpusā no karstuma ieplaisāja stikli, bet brīdi vēlāk nogruva tuvumā esošā trešā korpusa pārsegums. Liesmu augstums jau sasniedza vairāk nekā 25 metrus, bet vēja ātrums bija aptuveni 12 metri sekundē. Dzēšanā efektīvi izmantoja divus leņķveida pacēlājus un trīs automehāniskās kāpnes. Dzēsējiem bija jāstrādā ļoti grūtos apstākļos, bieži riskējot. Darbos aktīvi palīdzēja un evakuēja mantas milicijas un armijas apakšvienības. Ap pulksten 19 ugunsgrēks tika lokalizēts, bet likvidēts tikai pret nākamās dienas rītu ap pulksten pustrijiem. Ugunsgrēkā nodega divi korpusi 8700 kvadrātmetru platībā, daļēji bojāti 4600 kvadrātmetri ražošanas platības. Dzēšanā bija iesaistītas 37 autocisternas, četri autosūkņi, trīs automehāniskās kāpnes, sūkņu stacija, divi šļūtenu automobiļi un GDAD automobili. Ņemot vērā, ka ugunsgrēks notika brīvdienā, ražošanas apvienībā atradās tikai dežūrdienestu darbinieki, tādēļ dzēsējiem nebija jāveic daudzo strādnieku evakuācija.

PSRS GUP komisija pēc ugunsgrēka izmeklēšanas un iemeslu analīzes nonāca pie secinājuma, ka par cēloni degšanai varēja būt siltuma izolācijas aizdegšanās otrā korpusa pārsegumā, kur tika veikti remontdarbi, izmantojot atklātu liesmu. Kā trūkumu ugunsgrēka dzēšanā atzīmēja faktu, ka VEF PUD kopīgi ar administrāciju neveica ātrus un efektīvus



*1989. gada 18. jūnijs. Lielais ugunsgrēks ražošanas apvienībā VEF.*

pasākumus, lai atvērtu aizslēgtās durvis, vārtus, logus, atslēgtu elektrību. Savukārt ūdens ņemšanas vietā nebija iekārtota ūdens sūkņu stacija.

J. Ļabis: “Nekad neaizmirsīšu ugunsgrēku VEF. Protams, viens ir, kad pāiet laiks, tu visu pārdomā un izanalizē, bet pavisam cits, ja tajā brīdī atrodies notikuma vietā, atbildi par situāciju, cilvēkiem un nekavējoties nepieciešams pieņemt ļoti konkrētus lēmumus, no kuriem atkarīgs viss turpmākais. Šajā ugunsgrēkā kārtējās ugunsdrošības saņēma tagadējais Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta priekšnieks Aivars Straume un viņa vietnieks Aivars Mednis.”

## UGUNSDZĒSĪBA RĪGĀ 1990. – 2000. GADS

1991. gads Latvijas un Rīgas vēsturē saistās ar barikādēm un augusta puču, kā rezultātā Latvija atguva neatkarību un Rīga atkal kļuva par neatkarīgas valsts galvaspilsētu. Latvijas Republikas statuss prasīja jaunus attīstības meklējumus visās sabiedriskās dzīves un darbības nozarēs, arī ugunsdzēsībā. 1992. gadā apgrozībā ieviesa Latvijas rubli, bet jau nākamajā gadā parādījās lati un santīmi. Par Valsts prezidentu ievēlēja Gunti Ulmani. 1994. gadā Rīgā viesojās ASV prezidents Bils Klintons. No Latvijas izveda Krievijas Federācijas karaspēku, atjaunoja Triju Zvaigžņu ordeni. 1996. gadā Rīgā darbu sāka Eiropas Savienības pārstāvniecība, un sāka būvēt Melngalvju namu. 1998. gadā Rīgas vēsturisko centru iekļāva UNESCO aizsargājamo objektu sarakstā. 1999. gadā pabeidza Melngalvju nama celtniecību, un Rātslaukumā uzstādīja atjaunoto Rolanda statuju. 2000. gadā Rīgu sāka dēvēt par iedvesmas pilsētu, bet 2001. gadā tā svinēja savu 800 gadu jubileju.

### Neatkarīgās valsts ugunsdzēsības dienests

90. gadu sākumā sakarā ar pārmaiņām valstī ugunsdzēsības sistēmu skāra lielas reformas. IeM UP nosauca par Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta departamentu (UGDD), bet militarizētās ugunsdzēsēju daļas turpmāk dēvēja par ugunsdzēsības un glābšanas daļām (UGD). Arī pēc neatkarības atjaunošanas Latvijas ugunsdzēsības sistēmu turpināja vadīt J. Ļabis un vietnieki V. Jemeljanovs un P. Zagorskis. Lielas kadru maiņas nenotika arī departamenta daļās un nodaļās, un to darbinieki aktīvi piedalījās jaunu dokumentu izstrādāšanā un sagatavošanā.

1991. gadā Rīgas UGD vadīja: Vladislavs Poļakovs (1. UGD), Andrejs Drozds (2. UGD), Harijs Āboliņš (3. UGD), Aivars Mednis (5. UGD), Aivars Straume (6. UGD) un Juris Staričkovs (7. UGD).

Lai sagatavotu virsnieku kadrus neatkarīgās Latvijas ugunsdzēsībai, 1991. gada 8. oktobrī ar iekšlietu ministra pavēli Mācību centrā izveidoja pastāvīgus 11 mēnešu kursus jaunākā un vidējā komandējošā sastāva sagatavošanai. Apstiprināja kursu nolikumu un tematiskos plānus. Kursos

apmācīja virsnieku vietniekus – vada komandierus un inspektoros, kā arī izveidoja 40 dienu ilgas mācības daļu ugunsdzēsējiem. Nodarbības notika piecas dienas nedēļā, kursanti dzīvoja kopmītņē, saņēma bezmaksas ēdināšanu un algu. Mācības notika latviešu un krievu valodā, jo 90 procenti literatūras bija tikai krieviski. Zīmīgi, ka programmā ietilpa arī ētika un estētika. Kursantiem pirms eksāmeniem bija paredzēta divu mēnešu prakse. 1992. gada jūnijā Mācību centru beidza 22 jaunie virsnieki. Viņi saņēma virsnieka vietnieka uzplečus un zvērēja uzticību LR, solot nesaudzēt spēkus, bet, ja būs vajadzīgs, arī dzīvību, glābjot cilvēkus un cīnoties ar ugunsgrēkiem.

1991. gada decembrī ar iekšlietu ministra pavēli no tā paša gada 24. decembra UGD tika ieviestas jaunas dienesta pakāpes: ierindnieks; kaprālis; seržants; virsseržants; virsnieka vietnieks (inspektora palīgs, posteņa priekšnieks, vada komandieris); leitnanta, virsleitnanta un kapteiņa pakāpe (vada komandieris, posteņa priekšnieks, inspektors, garnizonu dežurants, daļu priekšnieka vietnieks); majors (UGD priekšnieks, valsts pilsētu garnizonu dežurants, sakaru punkta priekšnieks, departamenta galvenais speciālists); pulkvežleitnants (brigāžu priekšnieks, Mācību centra priekšnieks, Rīgas garnizona dežurants, departamenta nodaļas priekšnieks); pulkvedis (departamenta priekšnieka vietnieks) un ģenerālis (varēja tikt piešķirta tikai departamenta priekšniekam).

## **Atkal savs *Ugunsdzēsējs* un jauns formas tērps**

1991. gada decembrī UGDD un LR BUB Centrālā padome atjaunoja avīzes *Ugunsdzēsējs* izdošanu, un Latvijas ugunsdzēsēji saņēma sava laikraksta pirmo numuru. Par laikraksta redaktori nozīmēja Solveigu Smiltēni.

Ievadrakstā, vērsties pie lasītājiem, UGDD priekšnieks J. Ļabis sacīja: “Mēs atjaunojam tradīcijas, kuras bija neatkarīgajā Latvijā, jo tajos, arī ne vieglajos gados – ekonomiskā un politiskā ziņā – sāka iznākt žurnāls *Ugunsdzēsējs*. Es vēlētos, lai detalizēta informācija, kas ir ugunsdzēsības dienesta rīcībā, ātrāk nonāktu pie lasītāja. Ceru, ka laikrakstā atradīsies vieta līdzvērtīgām publikācijām par ugunsdzēsību, kuras tai veltī republikas prese, un raidījumiem, ko veido Latvijas televīzija un radio. Laikrakstā acīmredzot būs vieta aprakstiem par mūsu ugunsdzēsēju

kontaktiem ar aizrobežu profesionāļiem un dažādu firmu pārstāvjiem, kas ražo ugunsdzēsības tehniku. Laikrakstam jāpiedalās pareizas latviešu valodas ieviešanā ugunsdzēsības dienestā. Mēnešrakstā atvēlēsim vietu latviešu inteliģences, zinātnieku un kultūras darbinieku atziņām par mūsu kopējo sadarbību latviskas vides un tradīciju atjaunošanā. Ceru, ka redkolēģijai izdosies gūt atgriezenisku saikni ar lasītājiem. Laikrakstam jāklūst par saliedējošo spēku visu paaudžu ugunsdzēsējiem, viņu ģimenes locekļiem un brīvprātīgajiem ugunsdzēsējiem, kā arī resoru ugunsdzēsības dienesta darbiniekiem.

Labu ceļavēju, ilgu mūžu, radošus panākumus mūsu laikrakstam *Ugunsdzēsējs!* Lai ugunsdzēsēju devīze "Viens par visiem, visi par vienu!" dzīvotu ikvienā no mums!"

Pirmajā atjaunotā *Ugunsdzēsēja* numurā publicēts materiāls, kas bija aktuāls ikvienam Latvijas ugunsdzēsības darbiniekam. Proti, vienlaikus ar citām reformām bija jāizstrādā un jāapstiprina jauns darbinieku formas tērps, uzpleči, atšķirības zīmes un emblēma. Pie šā darba ķērās departamenta Dienesta daļas priekšnieks Aivars Mednis un inženieris Juris Kalniņš. Ar laikraksta starpniecību A. Mednis iepazīstināja arī citus kolēģus ar to, kāda iecerēta jaunā ugunsdzēsības dienesta darbinieku forma.

"Īstenojot šo domu, jau 1991. gada sākumā departamenta Dienesta daļas vecākais inženieris (ar labām mākslinieka modelētāja dotībām) Juris Kalniņš praktiski pabeidza jaunās ugunsdzēsēju dienesta formas, atribūtikas, furnitūras un arī apbalvojumu sistēmas izstrādi. Diemžēl biznesa praktiskās pieredzes trūkuma dēļ netika juridiski nostiprinātas autortiesības uz šo darbu, tāpēc līdzīgi apģērbi ar *Rīgas Modeļu nama* gādību tiek plaši ieviesti daudzu Latvijas valsts struktūru kalpotājiem.

Modelējot dienesta apģērbu, tika ņemta vērā daudzu valstu pieredze. Formai jābūt ērtai, vieglai, sportiskai, elegantai, demokrātiskai un arī skaistai. Vēsturiski tradicionālas Latvijas un vairāku citu valstu ugunsdzēsējiem ir melnas dienesta drēbes. Apģērbs tiks šūts no Latvijā ražotajiem (labākajiem) audumiem – melnā lietusmēteļu auduma *Rīdzene*, pusvilnas kostīmu auduma *Renārs*, mēteļauduma *Līna*. Darba (ierindas) komplekts sastāv no krekļveida jakas un biksēm ar papildu kabatiņām sānos, uz piedurknēm, krūtīm. Elkoņu locītava un ceļgalu vietas papildinātas ar auduma dubultkārtu. Ziemai domātas vatētas siltās bikses un siltā veste. Dežūras laikā kājās ausim pusgaros šnorzābakus. Ugunsgrēkos, cerams, strādāsim speciālajos plastmasas – gumijas



90. gadi. Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta departaments Maskavas ielā 5.

“bruņotajos” zābakos, protams, ja ražošanas apvienība *Sarkanais kvadrāts* spēs operatīvi palīdzēt. Galvassegai ierindas dienestā izmantosim ērtās “aizsargu” vai “franču – amerikāņu – vācu” tipa cepures, kuras, attiecīgi papildinot ar mākslīgās kažokādas apdari, būs noderīgas arī ziemā. Parādes cepures koncepcija ir tuva 1940. gada Latvijas armijas cepures motīviem. Ikdienā (ārpus ierindas) nēsāsim melnu vai baltu kreklu ar īsām vai garām piedurknēm, ar (vai bez) karmīnsarkanu kaklasaiti. Ikdienā valkāsim melnas pusvilnas auduma bikses ar melnām kurpēm. Virs krekla varēs vilkt elegantu lietusmēteļa auduma īso jaku. Parādes žakete būs no pusvilnas auduma ar mūsdienīgu apdari Rietumeiropas zemju valsts dienestu formas tērpu stilā. Virsdrēbju garderobē – īsa lietusmēteļu auduma siltā jaka ar iepogājamu melnu mākslīgās kažokādas apkakli, pusgarā vējjaka ar iepogājamu silto oderi un kapuci, vilnas auduma mētelis ar iepogājamu oderi un mākslīgās kažokādas apkakli.

Formas atribūtika un simbolika. Visiem priekšmetiem (t.sk. krekliem) no pamatdrēbes auduma piešūti kārtīgi uzpleči, uz kuriem tiks piestiprinātas skaistas dzeltena metāla dienesta pakāpju zīmes – lielas astoņstūru, vidējas četrstūru šķautņainas zvaigznītes un attiecīgas jaunākā komandējošā sastāva zīmotnes. Visu drēbju kreisajām piedurknēm zem pleca līnijas

tiks piestiprinātas izšūtas emblēmas ar valsts simboliku un dienesta nosaukumu. Formai būs dzeltena metāla pogas ar Latvijas mazā valsts ģerboņa attēlu, cepures rotās vairoga formā veidota kokarde ar reljefu valsts mazā ģerboņa attēlu. Virs kreisās krekla, jakas, žaketes un virsjakas kabatas nēsāsim piespraužamu metāla plāksnīti ar sava vārda iniciāli un uzvārdu. Tā kā Latvijas valsts (kā citur, normālā pasaulē) nebūs tik dāsna ar apbalvojumiem – tad medaļām, ordeņiem vai to lenfītēm pietiks vietas virs parādes žaketes labās krūšu kabatas. Pēc visoptimistiskākajām prognozēm mēģināsim apģērbties darba formā nākamā gada pirmajā pusgadā. Noteicošais, protams, būs mūsu maka biežums un republikas audumu ražotāji. Līgums ir noslēgts, šūšanu sākam jau šogad – decembrī.

Latvijas dienestu vidū ugunsdzēsēji vienmēr atšķirušies ar labu stāju, gaumi, eleganci un disciplīnu, tāpēc, atceroties sakāmvārdu “Neskati vīru no cepures!”, tomēr jāteic, forma būs tiešām jauna tikai tad, kad to piepildīsim ar jaunu saturu. Cienītie kolēģi, kungi! “Pieslīpēsim” figūras, sakārtosim galvas (arī frizētavā), cieņā pret ugunsdzēsības vēsturi un darba tradīcijām vilksim mugurā jauno mundieri un augstu turēsim tā godu.”

Atkarībā no ieņemamā amata un dienesta pakāpes formu rotāja dažādi uzpleči un zīmotnes. Uzpleči – no materiāla formas tērpa krāsā, 40 mm plati, piestiprināti ar pogu pie apģērba. Atšķirības zīmes uz uzpleciem: kaprālim – 10 mm plata viena dzeltena josla; seržantam – divas joslas; virsseržantam – 20 mm plata viena dzeltena josla; virsnieka vietniekam – 10 mm plata dzeltena josla un viena zīmotne uz uzpleča nošķeltas četrstūra piramīdas veidā. Vidējam komandējošajam sastāvam 3 mm augstas dzeltena metāla zīmotnes nošķeltas četrstūra piramīdas veidā; leitnantam – divas zīmotnes; virsleitnantam – trīs zīmotnes; kapteinim – četras zīmotnes. Vecākajam komandējošajam sastāvam 5 mm augstas dzeltena metāla zīmotnes astoņstūrainas zvaigznes veidā: majoram – viena zīmotne; pulkvežleitnantam – divas zīmotnes; pulkvedim – trīs.

Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta emblēma uz formas tērpa bija izveidota vairoga veidā uz melna fona, augšējā daļā uzraksts *Ugunsdzēsības un glābšanas dienests*, bet emblēmas centrā sarkans aplis, aplī astoņstūra zvaigzne, zvaigznes centrā – sarkans aplis, aiz apļa malām redzamas sarkanas grieķu krusta daļas. Apļa centrā sakrustoti dzeltenas krāsas āmurs un bīdatslēga.

Šodien par laiku, kad tapa jaunā forma, A. Mednis saka: “Kad Latvija ieguva neatkarību, ugunsdzēsēji nēsāja militāro formu, jo tā bija padomju



90. gadi. No kreisās: Aleksandrs Bobrovs, Vladimirs Čavkins, Aivars Mednis, Vladimirs Jemeljanovs.

laikā. Virsniekiem bija tāda pati forma kā armijniekiem, atšķīrās tikai uzpleču svītras un cepures apmales krāsa. Pēc neatkarības atgūšanas bija lielas politiskās kaislības, un visu, kas bija padomju laikā, cilvēki uzreiz uzskatīja par nederīgu. Sākās auseklīšu ēra. Sākumā mums aizliedza nēsāt virsnieku kokardes, pēc tam uzplečus un beigās arī pašu formu. Aptuveni gadu visi staigāja civilajā, un formas kā tādas nebija. Abi ar Juri Kalniņu strādājām Operatīvi taktiskajā nodaļā un nolēmām, ka kaut ko jāsāk darīt. Formai jābūt, taču neviens neko nedarīja. Pēc pašu iniciatīvas uzzīmējām formu un, apejot priekšnieku Juri Ļabi, sazinājāmies ar Tālavu Jundzi, kas bija Saeimas Aizsardzības un iekšlietu komisijas priekšsēdētājs. Jundzis apskatīja formas skices, un ideja iepatīkās. Tie bija pirmie uzmetumi. Sākās formas izstrāde. Tajā laikā formas izstrāde bija pasūtīta dažādās firmās, kas noplēsa bargu naudu, bet neko lādzīgu tā arī neizstrādāja, jo modelētāji vienmēr bija šuvuši civilo apģērbu. Kādu formu mēs uzzīmējām toreiz, tāda ar minimālām atšķirībām tā pastāv vēl šodien. Mūsu izstrādāto formu nēsā visas Iekšlietu ministrijas iestādes – Valsts policija un robežsardze, Sardzes pulks, atšķiras tikai krāsas. Tajā laikā

lielu problēmu radīja heraldikas izstrāde. Teiksim, Iekšlietu ministrija tolaik sabiedrības un politiķu acīs tika diskreditēta. Ministriju uzskatīja par Interfrontes perēkli, kurā strādāja tikai sliktie, bet zemessargi bija tie labie, pareizie. Tika uzspiests viedoklis, ka formā nevajadzētu nekādu valsts simboliku. Pagāja laiks, un cilvēki sāka domāt savādāk. Savulaik aizliedza ziemas cepuri – ausaini, jo tā esot mantota no krieviem, kaut arī amerikāņi tādas nēsā. Aizliedza jūrnieku kreklus, kaut arī armijas vajadzībām labāka krekla nav. Aizliedza beretes, bet tagad tajās staigā daudzi. Pirmajā momentā, pārejas laikā, viss nāca grūti, par katru sīkumu vajadzēja cīnīties. Mēs bijām pirmie, kuri cīnījās, lai ugunsdzēsējiem būtu funkcionāls apģērbs. Kur radās uzņēmība pašiem zīmēt formu? Ja formu modelē cilvēks, kurš to nekad nav nēsājis un kuram par zīmēšanu maksā naudu, viņš nekad neuztaisīs formu, kas būtu funkcionāla un citādi laba. Tas bija varens ražas laiks šuvējiem, taču neviens formas apģērbu neprata kārtīgi sašūt, jo armijas tipa formai ir sava specifika. Es formu nēsāju kopš 18 gadiem, tādēļ bija skaidrs, kas ir nepieciešams.”

## Iekšlietu ministrs uzskata, ka vieglāk nebūs

1992. gada 17. janvārī Mācību centrā Ķengaragā pulcējās ugunsdzēsības dienesta vadītāji no visām Latvijas pilsētām un rajoniem, lai analizētu aizvadītā gada profilakses un dienesta rezultātus. Galvenais referents bija UGDD priekšnieks J. Ļabis, kurš akcentēja dienesta nozarēs sasniegto, kā arī sarežģījumus. Darbu pozitīvi ietekmējusi jaunā likumdošanas bāze, personālskaitļotāju ieviešana Rīgas apakšvienībās, sporta nodarbības. Par 1992. gada aktualitātēm tika nosaukti līgumi ar uzņēmumiem par ugunsdzēsības apsardzi; profesionāla palīdzība policijai ugunsgrēku izziņas kvalitātes paaugstināšanā; jaunceltņu kontrole; uzņēmumos un bijušajās kopsaimniecībās esošo depo un BUK saglabāšana; nelaimes gadījumu darbā (dzēšot, mācībās, izbraukuma laikā) novēršana; inventāra un tehnikas, krāsas, lakas, metāla, darba apģērba taupīšana; augstākās ugunsdzēsības izglītības mācību bāzes izveide Latvijā; Latvijas ugunsdzēsēju atgriešanās starptautiskajās organizācijās, piemēram, starptautiskajā ugunsgrēku novēršanas un dzēšanas tehniskajā komitejā CTIF. Latvijas ugunsdzēsēju savienība jau 1929. gadā kļuva par CTIF aktīvu biedru un tāda bija līdz 1940. gadam. Vēstures avotos nav ziņu, ka kopš



90. gadi. Dienesta sanāksmē (no kreisās) A. Mednis, P. Zagorskis, J. Ļabis un Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs Andris Staris.

Latvijas okupācijas 1940. gadā latvieši būtu bijuši CTIF pilntiesīgi locekļi. Sanāksmes laikā tika uzsvērts, ka 1992. gadam jāklūst par sākumu prestiža paaugstināšanai uz dienesta organizācijas un profesionālisma pamatiem. Debatēs vīri no pilsētām un rajoniem runāja arī par pāreju uz četrām sardžu maiņām, vienotu ugunsdzēsības dienestu. Viņi aplūkoja un pielaiķoja jauno formas tērpu pirmos modeļus, saņēma apspriešanai LR Ugunsdrošības noteikumu projektu (vēl krievu valodā), kā arī informāciju par iekšlietu ministra pavēlē noteiktās fiziskās pārbaudes un testēšanas termiņiem. Zināma sarosīšanās zālē bija manāma, tribīnē uzkāpjot iekšlietu ministram Ziedonim Čeveram. Ministrs, noklausījies J. Ļabja referātu, atzina, ka problēmu kļuvis vairāk un ne jau visas var ietvert referātā. Z. Čeverš atzina, ka tuvākajā laikā nav gaidāma stāvokļa uzlabošanās, bet strādāt kļūs grūtāk un sarežģītāk, jo, piemēram, jaunu tehniku iegādāties vēl nebūs iespējams. Ievadītas sarunas par humāno palīdzību, taču visiem ar to nepietiks. Kadru jautājuma aktivizēšanās likusi secināt, ka sakarā ar bezdarbu citās nozarēs IeM sistēma būs stabila kadru ziņā, nāks speciālisti ar augstāko izglītību. Ministrs izteica nožēlu, ka palicis neatrisināts jautājums par atsevišķām piemaksām ugunsdzēsējiem, tomēr

solīja to risināt, veidojot jauno budžetu. Vaina esot tajā apstākļi, ka tauta un arī deputāti uzskata – IeM ir tikai policisti. Pēc Z. Čevera domām, šo uzskatu vajadzētu mainīt, un tas jādara gan skolās, gan masu informācijas līdzekļos. Ministrs aicināja ugunsdzēsējus maksimāli izmantot savas pilnvaras, arī objektu slēgšanā, jo pārmaiņu un haosa laikā cilvēki darot visu, ignorējot likumus un normatīvus. Jāatgriežas pie stingra profilakses darba, jo agrāk no ugunsdzēsējiem baidījušies vairāk nekā no milicijas. Tomēr arī pašiem būtu jāievēro disciplīna, visu pienākumu un funkciju izpilde. Ministrs teica, ka algas ir zemas, it īpaši IeM darbiniekiem. Tas izskaidrojams ar valsts smago ekonomisko stāvokli.

### LR likums *Par ugunsdrošību*

Līdz 1940. gadam Latvijā bija spēkā 1930. gadā pieņemtais “Ugunsgrēku apkarošanas likums”, kurā paredzēta kompleksa visu valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību pieeja uguns apkarošanas nodrošināšanai. Kopš 1940. gada Latvijā pastāvēja PSRS normatīvie akti, noteikumi un instrukcijas, kuriem pēc neatkarības atjaunošanas Latvijā nebija juridiska spēka, un tie neatbilda valsts attīstības prasībām. Pirmkārt, bija nepieciešama jauna ugunsdrošības likuma pieņemšana, otrkārt, ugunsdzēsības dienesta darbiniekiem vajadzēja citu formas tērpu. No jauna nācās izstrādāt un apstiprināt visus ugunsdzēsības dienesta normatīvos dokumentus – ugunsgrēku dzēšanas reglamentu, ugunsdrošības noteikumus, apmācību programmas, nolikumus u.c. 1992. gadā jau bija tapis likumprojekts par ugunsdrošību. Šāda satura likumprojekts pēc 1940. gada bija izstrādāts pirmo reizi, un tā veidošanā izmantota ilgu gadu pieredze ugunsdrošības jomā, Baltijas valstu, ASV štatu, Vācijas, Polijas, Bulgārijas likumdošanas akti, kā arī LR 1930. gada likuma principi. Likumprojektu izstrādāja ugunsdzēsības dienesta speciālisti, juristi, zinātnieki, un tas tika nosūtīts izskatīšanai pašvaldībām un ministrijām. Turklāt likumprojekta izstrādes gaitā pieņēma vairākus dokumentus, kas jau 1992. gadā reglamentēja dienesta darbību. Likumu *Par ugunsdrošību* LR Augstākās Padomes priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs un sekretārs Imants Daudišs parakstīja 1992. gada 24. martā. Tas noteica ugunsdrošības tiesiskos un organizatoriskos pamatus, iestāžu, uzņēmumu un organizāciju uzdevumus un kompetenci ugunsgrēku novēršanā un

dzēšanā, kā arī iedzīvotāju pienākumus ugunsdrošības jomā. Līdz ar likuma apstiprināšanu Ugunsdzēsības pārvaldi pārdēvēja par Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta departamentu (UGDD).

## Vairāk pienākumu un tehnikas

1992. gada pirmajā pusē valsts ugunsdzēsības dienestā saskaņā ar tā attīstības koncepciju tehnisko iespēju robežās pakāpeniski paplašināja funkciju diapazonu, perspektīvā uzņemoties arī neatliekamās pirmās palīdzības sniegšanu ārkārtējās situācijās; darbu veikšanu elpošanai nederīgā, ķīmiski aktīvā un toksiskā vidē; specifisku uzdevumu veikšanu tehnoloģiskajās iekārtās, augstumā līdz 50 metriem; cilvēku glābšanu transporta katastrofās, aizgruvumos un tamlīdzīgos ārkārtējo situāciju apstākļos; noteiktas nomenklatūras ķīmisko un citu vielu neitralizāciju to noplūdes gadījumos; darbu ūdens akvatorijā, dažu sadzīves avāriju veidu seku lokalizāciju u.tml. 1991. gadā tika daudz darīts speciālās ugunsdzēsības un glābšanas tehnikas un mehanizētā aprīkojuma iegādē, Rīgas un visas Latvijas lielāko garnizonu apakšvienībās ieviesa mākslīgās elpināšanas un skābekļa inhalācijas aparātu *Gornospasatel* – 10, kas ļāva ar minimālu infekcijas un citu negatīvo blakus faktoru iedarbību efektīvi veikt cietušā mākslīgo elpināšanu. Turklāt nepilna gada laikā ar Mācību centra feldšeres Zentas Ignatjevas gādību tika izstrādāts un ugunsdzēsības speciālistu sagatavošanas procesā ieviests katastrofu (ārkārtējās gatavības) medicīnas kurss. Tajā izmantoja kvalitatīvus uzskates līdzekļus un metodisko materiālu, nepārtraukti pilnveidojot mācību bāzi.

1992. gadā Latvijas UGD lielāko garnizonu apakšvienības ar Rīgu priekšgalā jau bija saņēmušas zviedru firmas *NIKE* hidrauliskās šķēres ar rokas pievadu – ar tām bija iespējams operatīvi pārgriezt metāla stieples un citus profilus kopējā šķērsgrīzumā līdz 15 mm. Tehniskā apbruņojuma arsenālu papildināja zviedru firmas *Partner* diskveida portatīvo motorzāģu komplekts, kas spēja griezt koka, metāla un dzelzsbetona konstrukcijas. Rīgas garnizona rīcībā bija arī *NIKE* un vācu firmas *LUKAS* hidraulisko instrumentu mazie un lielie komplekti, kas grieza apjomīgus metāla profilus, paplašināja ejas un dažādas atveres tehnoloģiskajās iekārtās un celtniecības konstrukciju elementos. Ar to palīdzību varēja pacelt konstrukcijas vai paplašināt plaisas elementos ar spēka lietošanu

līdz 100 tonnām. Rīgā izmantoja Austrijas firmas *Pioneer* portatīvo motorātrskaldītāju, kas noderēja ķieģeļu, betona, dzelzsbetona un citu kompozītmateriālu demontēšanai.

Rīgas 24. specializētajā avārijas un glābšanas darbu daļā tika iepirkts ķīmiskās izlūkošanas automobilis (uz *UAZ – 469* bāzes) plaša mēroga ķīmiskajai, bakterioloģiskajai un radioloģiskajai izlūkošanai militāro konfliktu gadījumos. Lai šī “laboratorija uz riteņiem” atbilstu civilajām vajadzībām, nācās to inženiertehniski pilnveidot. Paralēli bija iegādāti un izmēģināti pirmie jaunās paaudzes jonizētā starojuma kombinētie mērinstrumenti – radiometri, dozimetri *RKSB – 104*, ar kuriem precīzi varēja noteikt gamma un beta starojuma blīvumu un radionukleīdu starojuma aktivitāti. Ar 50 dozimetru komplektiem un nepieciešamo dokumentāciju 1992. gadā bija apgādāts Rīgas garnizona operatīvā ugunsdzēsības štāba automobilis. 90. gadu sākumā, kad vācu kolēģi viesojās Latvijā, departamentam tika uzdāvināta *Dräger* portatīvā ķīmiskā laboratorija. Tā ietilpa nelielā futrālī un ļāva operatīvi noteikt dažādu ķīmisko, it īpaši toksisko, vielu veidus un koncentrāciju (piemēram, amonjaku, zilskābi, hloru u.c.) atmosfērā. Departaments ievadīja sarunas par šāda tipa laboratoriju iegādi vairumā. Valsts apakšvienībās parādījās pirmie zviedru ķīmiskās aizsardzības tērpi, arī saspiegtā gaisa elpošanas aparāti. Tērpi aizsargā cilvēka organismu no vienas līdz astoņām stundām atkarībā no ķīmisko vielu koncentrācijas un iedarbības pakāpes. Tie pastāvīgi ventilējas un ļauj strādāt pat ļoti zemās temperatūrās. Ar šo ekipējumu un saspiegtā gaisa elpošanas aprātiem Latvijā tika apgādāta Ventspils UGD 1. brigāde. Rīgai un Ventspilij iepirka Austrijas firmas *Poseidon* saspiegtā gaisa stacionāros un portatīvos kompresorus. Ņemot vērā skābekļa izolējošās gāzmaskas *KIP – 8* nepilnības, ugunsdzēsēji sāka domāt par akvalanga tipa saspiegtā gaisa elpošanas aparātu iegādi. Departaments plānoja iepirkt *Magirus* ātrās reaģēšanas automobili, kurš bija aprīkots ar darbam nepieciešamo tehniku un augstspiediena ūdenssūkni, kas deva efektīvu sīki dispersētu miglveida ūdensstrūklu. Pašu spēkiem izstrādāja konceptuāli līdzīgu automobiļa modeli uz mikroautobusa *Latvija* bāzes. Neskatoties uz dienesta tehniskā apbruņojuma papildināšanu, liela vērība tika pievērsta arī esošās tehnikas saglabāšanai, nepieļaujot tās izsaimniekošanu objektos īpašumu pārņemšanas laikā.

90. gadu sākumā departaments mēģināja iekļauties Eiropas Kopienas valstu humānās palīdzības sistēmā un ar tās ekspertiem izskatīja jautājumu



*1993. gada jūlijs. Latvijas delegācija (no kreisās – I. Grasmanis, J. Kleinbergs, vācu kolēģis un J. Ļabis) Berlīnē CTIF Ģenerālās asamblejas plēnuma laikā.*

par ugunsdzēsības un glābšanas autotehnikas, tajā skaitā leņķveida autopacelēja ar kāpnēm līdz 50 metriem, iegādi. Arī iespēja atjaunot Latvijas ugunsdzēsēju pārstāvību CTIF deva lielākas cerības nākotnē, jo organizācija solīja papildu iespējas sadarbībai ar citu valstu ugunsdzēsējiem. 1992. gada vasarā Viļņā, tiekoties Baltijas jūras valstu ugunsdzēsības dienestu vadītājiem, tika noslēgts sadarbības līgums starp UGDD un Lietuvas Republikas Ugunsdzēsības departamentu. Pamatojoties uz abu valstu Iekšlietu ministriju noslēgto līgumu, ugunsdzēsēji paredzēja arī līdzdarbošanos ugunsgrēku, avāriju un katastrofu novēršanā, veicinot un nostiprinot abu pušu sakarus. 1992. gada 25. septembrī Bulgārijā notika CTIF pastāvīgās padomes sēde, kuras laikā Latvija tika atjaunota par pilntiesīgu šīs starptautiskās ugunsdzēsēju organizācijas locekli. Tā paša gada septembrī UGDD priekšnieks J. Ļabis un departamenta galvenais speciālists Ivars Grasmanis pēc vairāku vācu firmu ielūguma kopā ar Lietuvas un Igaunijas ugunsdzēsēju delegācijām devās uz Vāciju, lai iepazītos ar šo firmu produkciju un cenām, salīdzinot tās ar Skandināvijas valstu produkciju, un noslēgtu līgumu par aprīkojuma iegādi. 1993. gadā no 11. līdz 17. jūlijam Berlīnē notika CTIF Ģenerālās

asamblejas plēnums, uz kuru devās arī Latvijas delegācija, tajā skaitā J. Ļabis, I. Grasmanis un BUB priekšsēdētājs Jānis Kleinbergs, kuri piedalījās plēnuma darbā. Uz Berlīni izbrauca arī Latvijas sportisti, kuri piedalījās starptautiskajās ugunsdzēsības sporta sacensībās. Tajās kopā ar jauniešiem bija 2500 dalībnieku. Latvijas komandu pirmajā starptautiskajā mačā pēc neatkarības atgūšanas pārstāvēja Juris Špiguns, Uldis Ozols, Dzintars Pakalns, Normunds Egle, Ints Sēlis, Edmunds Mudulis un Vladimirs Vetuhs. Latvija komandu vērtējumā ierindojās sestajā vietā, ieguva bronzas godalgu un CTIF diplomu.

1994. gada jūnijā atjaunoja sabiedrisko organizāciju – Latvijas ugunsdzēsības sporta federāciju. Tās pamatmērķis bija organizēt un radīt nepieciešamos apstākļus ugunsdzēsības sporta attīstībai Latvijā. Federācijā kā kolektīvie biedri varēja iestāties ugunsdzēsības sporta sekcijas un klubi. Federācijas augstākā vadības institūcija bija konference, bet starplaikos – federācijas prezidijs, kura darbu vadīja federācijas prezidents. Šajā amatā ievēlēja J. Ļabi.

## Top aizvien jauni noteikumi un nolikumi

Ar iekšlietu ministra Z. Čevera 1992. gada 3. jūnija pavēli tika apstiprināts nolikums *Par valsts ugunsdrošības organizāciju, iestāžu darba organizācijas kārtību*. 31. jūlijā iekšlietu ministrs apstiprināja jaunos Valsts ugunsdrošības noteikumus (*VUN 001*). Pamatojoties uz Ministru padomes 1992. gada oktobra lēmumu, tie stājās spēkā ar 1993. gada 1. janvāri. Pirms tam ugunsdrošības prasības Latvijā noteica vairāk nekā 50 dažnedzādādu ugunsdrošības noteikumu. Savukārt jaunie noteikumi aptvēra visas valsts ekonomiskās un sociālās sfēras un izvirzīja ugunsdrošības prasības visās saimniekošanas nozarēs. Tās bija obligātas visām juridiskajām un fiziskajām personām neatkarīgi no to resoriskās pakļautības un īpašuma formas. Pamatojoties uz noteikumiem, katrā objektā bija jāizstrādā ugunsdrošības instrukcija, kurā tiktu ņemta vērā ražošanas specifika un pēc kuras būtu organizēta visu darbinieku apmācība ugunsdrošības jomā. Noteikumi ietvēra 33 nodaļas. Pirmās desmit noteica prasības ugunsdrošības darba organizācijā, veicot specifiskus pasākumus (celtniecību, liesmu darbus u.tml.) un lietojot speciālās iekārtas (apkures, elektroierīces u.c.). Ugunsdrošības prasības dažādās tautsaimniecības



1993. gads. Latvijas izlase jaunajos formas tērpos ugunsdzēsības lietīškā sporta Baltijas čempionātā Rīgā.

nozārēs – lauksaimnieciskajā un rūpnieciskajā ražošanā, dzīvojamajos namos, kultūras iestādēs utt. – bija izklāstītas no 11. līdz 30. nodaļai. Savukārt pēdējās trīs nodaļas bija veltītas prasībām, kas izvirzītas ugunsdzēsības līdzekļu izvietojumam un stāvoklim. Noteikumu pielikumā bija pievienota liesmu darbu veikšanai izsniedzamās atļaujas veidlapa, vienuviet glabājamo ķimikāliju uzskatījums un pirmās palīdzības dzēšamo līdzekļu normas. 1994. gadā ugunsdrošības noteikumos tika izdarīti papildinājumi un grozījumi un tika apstiprināts *VUN 001 – 94*.

1992. gada 3. jūnijā ar IeM pavēli tika apstiprināts *Ugunsgrēku dzēšanas reglaments*. 12. oktobrī Ministru padome pieņēma lēmumu *Par ugunsdrošību reglamentējošo LR normatīvo aktu apstiprināšanu*. Līdz ar to spēkā stājās vairāki normatīvie akti: LR IeM UGDD nolikums; Republikas pilsētu un rajonu pilsētu, kurās izvietojamas IeM UGDD struktūrvienības, saraksts; Ugunsgrēku un to seku uzskaites noteikumi; Uzņēmumu, iestāžu, organizāciju un pašvaldību ugunsdzēsības dienestu

tipveida nolikums; Uzņēmumu, iestāžu, organizāciju un pašvaldību brīvprātīgo ugunsdrošības formējumu tipveida nolikums. Ar šo pašu lēmumu, ko parakstīja Ministru prezidents Ivars Godmanis un iekšlietu ministrs Z. Čeveris, tika noteikts, ka valsts uzņēmumu, iestāžu, organizāciju un pašvaldību ugunsdzēsības automašīnas un cisternas, kā arī to tehnisko aprīkojumu nedrīkst norakstīt, pārbūvēt vai pārdot bez saskaņošanas ar UGDD. Īstenojot likumu *Par ugunsdrošību* un pamatojoties uz MP 12. oktobra lēmumu, UGDD 1993. gadā sāka pāreju uz vienotu militarizētu valsts dienestu. Valsts pilsētās un rajonu centros saskaņā ar MP apstiprinātu sarakstu tika izveidotas departamenta struktūrvienības. Finanšu un Labklājības ministrijā sagatavoja un apkopoja dokumentus profesionālās ugunsdzēsības pārveidošanai militarizētā dienestā.

Jau 1993. gadā spēkā stājās jaunā *Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta apmācību programma*. Tā paša gada augustā Latvijas Nacionālās standartizācijas centrs apstiprināja valsts standartu *Ugunsdrošība. Termini un definīcijas. LV 38 – 93*. Bet Iekšlietu ministrija apstiprināja un Arhitektūras un celtniecības ministrijā reģistrēja *Valsts ugunsdrošības noteikumus vietējās apkures ierīču izbūvei. VUN 002*. Klajā nāca arī jauni *Valsts ugunsdrošības noteikumi pilsētu un apdzīvotu vietu plānojumam un apbūvei*. 1993. gada augustā tika papildināts gada sākumā LR MP pieņemtais lēmums *Par Aizsardzības ministrijas, Iekšlietu ministrijas un Civilās aizsardzības struktūrvienību ierindas komandējošā sastāva personu un uz līguma strādājošo darbinieku obligāto apdrošināšanu*. Nolikums paredzēja, ka IeM UGDD darbinieki, kuri tieši piedalās ugunsdzēsības un glābšanas darbos, tiek apdrošināti no IeM izveidotā obligātā apdrošināšanas fonda līdzekļiem. Apdrošinājumu summu paredzēja izmaksāt šādi: 35 minimālo darba algu apmērā mantiniekiem, ja apdrošinātais gājis bojā (arī miris), izpildot dienesta pienākumus, vai sešus mēnešus pēc atbrīvošanas no dienesta; 20 minimālo darba algu apmērā, ja apdrošinātajam uzreiz vai sešus mēnešus pēc atbrīvošanas no dienesta iestājusies smaga invaliditāte; 15 minimālo darba algu apmērā, ja apdrošinātajam ir mēreni izteikta invaliditāte; piecu minimālo darba algu apmērā, apdrošinātajam gūstot smagus miesas bojājumus; divu minimālo darba algu apmērā, ja gūti viegli miesas bojājumi; vienas darba algas apmērā, ja apdrošinātais veselības stāvokļa dēļ atzīts par nederīgu dienestam. Apdrošinājuma summas neizmaksāja, ja notikums bija saistīts ar apdrošinātā rīcību, kurā konstatētas tīša

nozieguma pazīmes, kā arī, ja rīcība bijusi tiešā cēloniskā sakarā ar apdrošinātā atrašanos alkohola, narkotisko vai toksisko vielu reibuma stāvoklī, arī tad, ja sev tīši izdarīti miesas bojājumi. 1993. gada decembrī izveidoja Ugunsdzēsības dienesta koordinācijas padomi, kurā iekļāva ministriju, resoru, uzņēmumu ugunsdzēsības dienestu vadītājus, BUB Centrālās padomes, pašvaldību savienības un apdrošināšanas iestāžu pārstāvjus. Padomi vadīja UGDD priekšnieks.

### ***Dräger speciālisti, un ko spēja paveikt UIL***

1993. gada februāra beigās Rīgā viesojās Vācijas koncerna *Dräger* speciālisti, lai Mācību centrā organizētu semināru Latvijas dažādu nozaru un organizāciju speciālistiem, kurus varētu interesēt šīs firmas ražotā produkcija. Koncerns darbību sācis 1899. gadā. Tā galvenā ražošanas bāze atradās Vācijā, Lībekā. Rīgā piedāvāto izstrādājumu klāsts bija visai plašs, un tas ieinteresēja ne tikai ugunsdzēsības un glābšanas dienesta speciālistus, bet arī vides aizsardzības, kuģniecības, lidostas, kustības drošības un daudzu citu dienestu speciālistus. Vācu ražotāji piedāvāja vairāku sistēmu gaisu izolējošos elpošanas aparātus (*PA 80, PA 92* un *PA 94*), kā arī ļoti kvalitatīvas ne tikai pēc skata, bet arī funkcionālas sejas aizsargmaskas *Panorama NOVA* un ķiveres *Supra*. Katrs aparāts tika demonstrēts un veikta tā salīdzināšana ar pasaules slavenāko analogisku aparātu izgatavotājfirmu *Auer, Scott un Interspiro* produkciju. Semināra gaitā tā dalībnieki iepazinās ar portatīvajiem un stacionārajiem gāzu analizatoriem sprādzienbīstamo gāzu (tvaiku) un toksisko komponentu koncentrācijas noteikšanai atmosfērā. Šo mēraparatūras grupu pārstāvēja aparāti *Mini Pac, Pac II, Multivarm, Politron, Pac Ex un Multivarm IR-Ex*. Interesenti praktiski varēja izmēģināt arī koncerna izgatavotos kontrolaparātus alkohola reibuma pakāpes noteikšanai, kas bija domāti gan policijas dienestiem, gan arī rūpnieciskajā ražošanā nodarbinātajiem, ja tur normālai darba veikšanai nepieciešams patiešām *skaidrs* prāts. Pasākuma dalībnieki varēja pārliecināties, kādas virsotnes sasnieguši Vācijas speciālisti, jo minētais aparāts bija apgādāts pat ar miniatūru kompjūteru, kas fiksēja mērījumu rezultātus savā atmiņā, kā arī spēja katram izsniegt izdrukas ar reibuma promilēm. Savukārt koncerna speciālists inženieris Oliverš Širks stāstīja par gāzu mērīšanas caurulītēm

toksisko vielu koncentrācijas noteikšanai gaisā, ūdenī un augsnē, kā arī par speciālajiem sūkņiem darbam ar šīm caurulītēm. Noslēdzot semināru, vācu speciālisti ar vairākām Latvijas organizācijām sāka risināt konkrētas pārrunas par demonstrētās produkcijas piegādi, bet ugunsdzēsības un glābšanas dienesta speciālisti izteica cerību, ka arī viņiem kādreiz būs pietiekami daudz līdzekļu, lai varētu iegādāties šādu tik nepieciešamo aprīkojumu.

1993. gada vasarā dažus mēnešus pēc vāciešu viesošanās Latvijā pieredzes apmaiņā komandējumā uz Somiju devās Ugunsdzēsības izmēģinājumu stacijas priekšnieks Ivans Kačanovs. Viņa mērķis bija iepazīties ar Somijas Zinātniskās pētniecības centru, kurā darbojās arī Ugunsdzēsības tehniskā laboratorija. Tajā ietilpa seši specializētie sektori – celtniecības konstrukciju un celtnu materiālu sektori, fizikas un ķīmijas sektori, ugunsdzēsības aktīvo līdzekļu sektors, kurā veica pārbaudes ugunsdzēsamajiem aparātiem, šļūtenēm, signāļdevējiem utt. Laboratorijā strādāja 46 cilvēki. Pēc vizītes Somijā I. Kačanovs atzina, ka vēl daudz jāstrādā, lai sasniegtu Eiropas līmeni. Jāizstrādā ugunsdrošības izmēģinājumu standarti, tos samērojot ar starptautiskajiem standartiem, jāatrod līdzekļi, lai varētu iegādāties jaunus, kvalitatīvus mēraparātus un citu aparatūru. Valdības līmenī nāktos risināt arī jautājumus par sprādzienbīstamās produkcijas ražošanas un tranzīta ugunsdrošību.

1993. gadā Ugunsdzēsības izmēģinājumu laboratorija jau bija pārkāpusi savas pastāvēšanas trešo gadu desmitu. Tā ar nosaukumu *Ugunsdzēsības izmēģinājumu stacija* dibināta 1962. gadā. Pēc nepilniem desmit gadiem nosaukums ticis mainīts uz Ugunsdzēsības tehnisko staciju, bet 1980. gadā tā kļuva par Ugunsdzēsības izmēģinājumu laboratoriju (UIL). Arī 90. gadu sākumā UIL, kā iepriekš, skaitījās ugunsdzēsības dienesta patstāvīga pētnieciska apakšvienība un oficiāls valsts centrs, kas veica vielu un materiālu pārbaudi, nosakot to uguns un sprādzienbīstamos rādītājus. Viens no laboratorijas galvenajiem uzdevumiem bija saskaņā ar apstiprināto tematiku veikt izmēģinājumus un zinātniskās pētniecības darbus ugunsgrēku profilakses un dzēšanas nozarēs. Ne mazāk būtiski bija pilnveidot avārijas un glābšanas darbu jaunas tehnikas, iekārtu un dzēšanas līdzekļu un mehānismu izmēģinājumu metodiku. Laboratorijai uzdeva izmeklēt ugunsgrēku iemeslus un apstākļus, kas veicinājuši to izcelšanos un izplatīšanos. Savukārt UGD apakšvienības tajā saņēma konsultatīvu un metodisku palīdzību par ugunsgrēku iemesliem, ugunsdzēsamo vielu un sastāvu, ķīmiskā absorbenta kvalitāti, kā arī varēja



*1998. gada jūnijā uz UIL bāzes izveidoja Zinātniski pētniecisko pārvaldi, par kuras priekšnieku nozīmēja Juriju Kisļaku (no labās).*

aicināt UIL speciālistus fotografēt notikuma vietas. Kopīgi ar Latvijas Standartizācijas un metroloģijas nacionālo centru UIL veica pārbaudes, kā uzņēmumi ievēro standartu prasības par ugunsdrošības pasākumiem, izlaižot produkciju, un izsniedza jaunas produkcijas sertifikātus. Laboratorijai bija tiesības no uzņēmumiem, iestādēm, organizācijām un firmām prasīt ugunsdrošības standartu prasību ievērošanu izgatavotajā produkcijā. UIL izstrādāja arī ugunsdrošības parametrus valsts standartos. Turklāt laboratorijai bija iespējas izmēģinājumu un izpētes darbu veikt ciešā sadarbībā ar Zinātņu akadēmiju, projektēšanas organizācijām, rūpnīcu laboratorijām, departamenta dienestiem, Rīgas Tehnisko universitāti un IeM Tiesu ekspertīzes centru.

UIL sastāvā ietilpa elektroniskā laboratorija, ķīmiskā laboratorija, fotolaboratorija un tehniskā bibliotēka. Elektroniskajā laboratorijā, piemēram, pārbaudīja elektrisko iekārtu (lampu, sildītāju u.c.) atbilstību standartiem, to ugunsdrošību dažādos darba režīmos un pie dažādām slodzēm. Galvenā aparatūra, ko izmantoja, bija elektriskie mēraparāti un termometrs, ar kura palīdzību noteica agregātu temperatūru pie maksimālajām. Plašs darba lauks bija arī ķīmiskajai laboratorijai. Tajā

pārbaudīja ugunsgrēku dzēšanai lietojamo puturadītāju kvalitāti – speciālā iekārtā ielej putu šķīdumu, pārbauda, cik ilgi tām laboratorijas apstākļos ir noturība, kāda ir to kārtība. Tādējādi varēja noteikt, vai ar konkrētajām putām var dzēst ugunsgrēku. Puturadītājus pārbaudēm UIL iesniedza tirdzniecības un zvejniecības flotes, elektroapakšstacijas, naftas bāzes un citas iestādes, kurās izmantoja putu dzēšanas iekārtas. Ķīmiskajā laboratorijā pārbaudīja arī audumu aizdegšanās un uzliesmošanas temperatūru. Materiāla gabaliņu, piemēram, no skatuves aizkara, ielika aparātā ar gāzes degli un noteica, kādā temperatūrā tas sāks gruzdēt vai aizdegties. Šādiem audumiem bija jābūt speciāli apstrādātiem un piesūcinātiem ar atbilstošu uguni aizturošu sastāvu, lai tas nedegtu. Tāpat varēja pārbaudīt degtspējīgus materiālus, noteikt to degamības pakāpi (degošs vai grūti degošs), vai materiāls ir piesūcināts un apstrādāts ar atbilstošu uguni aizturošu sastāvu. Šādas analīzes veica dažādām celtniecības organizācijām, arī Ķīmiskās koksnes institūta produkcijai. UIL varēja pārbaudīt arī putuplastu un citus materiālus, kurus paredzēja izmantot dzīvojamajās ēkās un rūpnīcās santehniko cauruļu un citu tehnoloģisko līniju termoizolācijai. Laboratorijā noteica arī skābekli izolējošos aparātos (ugunsdzēsēju gāzmaskās) izmantojamā absorbenta kvalitāti, viegli uzliesmojošu šķīdumu tvaiku uzliesmošanas temperatūru. Paralēli šiem darbiem UIL speciālisti izbrauca uz ugunsgrēkiem ar cilvēku upuriem vai lieliem materiālajiem zaudējumiem un piedalījās to apskatē, palīdzot noskaidrot ugunsgrēka perēkli un izcelšanās iemeslu. Kopā ar izziņas iestāžu darbiniekiem sastādīja ugunsgrēku vietas apskates protokolus, kā arī veica fotografēšanu. Laboratorijā attīstīja filmas, un tapa fotogrāfijas, kuras izmeklētāji nereti pievienoja lietas materiāliem. UIL bibliotēkā bija pieejama plaša tehniskā literatūra. 90. gadu pirmajā pusē UIL strādāja četri inženieri – Edvīns Lagzdiņš, Boriss Zinkins, Valentīns Buiķis, Vladimirs Aļeksejevs un tehniķis Aleksandrs Vinks. Jāatzīmē, ka 1998. gada jūnijā uz UIL bāzes tika izveidota Zinātniski pētnieciskā pārvalde (ZPP), par kuras priekšnieku nozīmēja Juriju Kisļaku.

## Ugunsdrošības tehniskā skola

Atgūstot neatkarību, Latvijas ugunsdzēsības dienestam vajadzēja veikt ne tikai reformas jaunas dokumentācijas izstrādē, apstiprināšanā un sistēmas sakārtošanā. Radās arī nepieciešamība pēc profesionāliem, pašu sagatavotiem speciālistiem. Tādēļ UGDD Mācību centram tika pievērsta ļoti liela uzmanība. Par to, kā funkcionēja centrs un ko tajā varēja gūt klausītāji – nākamie virsnieku vietnieki, plašu interviju laikrakstam *Ugunsdzēsējs* 1992. gada nogalē sniedzis Mācību centra komandieris Aivars Straume.

– Mūsu valsts 1991. gadā atguva neatkarību. Arī mums tā atnesa pārmaiņas. Nav vairs Maskavas instrukciju un direktīvu. Paši uz savas pieredzes pamata esam izstrādājuši mācību un eksāmenu plānus un programmas. Apgūstam pasaules pieredzi, taču nekopējam to. Mācāmies no citu kļūdām un meklējam savu variantu. Svarīgi ir attīstīt Mācību centru ar savām tradīcijām. Uzskatām, ka ugunsdzēsēju apmācības sistēmai jāatbilst Latvijas ekonomiskajām un valstiskajām vajadzībām.

### – Kādas funkcijas veic minētā mācību iestāde?

– Mācību centrs ir vienīgā vieta Latvijā, kur apmāca ugunsdzēsējus. Te ir divu veidu apmācība: pirmapmācība (četrdesmit dienas) ugunsdzēsējiem, kuri nāk no ugunsdzēsības daļām, un vienpadsmit mēnešu kursi, kuros mācām virsnieku vietniekus, nākamos vada komandierus un inspektoros. Mācās jaunieši no visiem Latvijas rajoniem. Sakarā ar pāreju uz četrus maiņu dežūru iepriekšējā izlaidumā vairākums audzēkņu bija no Rīgas. Var jau būt, ka lauku rajoni par šo faktu jutās mazliet aizvainoti, taču jāsaprot arī tas, ka puse ugunsgrēku notiek Rīgā, arī materiālie zaudējumi te ir lieli.

### – Kādas zinības apgūst virsnieku kursus?

– Visas ugunsdzēsēju gudrības: ugunsdzēsības taktiku, profilaksi, tehniku, ierindas mācību, dienesta organizāciju. Jauna disciplīna ir avārijas un glābšanas darbu veikšana ugunsgrēkos. Autoavārijas, sprādzieni, zemestrīces, māju sagrūšana. Jāzina, kā šajās situācijās rīkoties, jo ne velti esam ugunsdzēsības un glābšanas dienests. Glābšanas funkcijas nākotnē noteikti paplašināsies. Ugunsdzēsējiem jāprot sniegt pirmo medicīnisko palīdzību cilvēkiem apdegumu un mehānisko traumu,

saindēšanās un elektrošoka gadījumos. Mācību centrā iegādāts manekens, ugunsdzēsējiem ir iespējas trenēties, izdarot mākslīgo elpināšanu.

– **Kā notiek grupu komplektēšana, kāda ir audzēkņu apmācība?**

– Galvenais, kas mūs interesē, ir jauniešu saderība ar ugunsdzēsēja profesiju. Pretendentam jāpiedalās sešās testēšanās. Pārbaudām fizisko sagatavotību, organisma funkcionālās spējas. Jaunietis piedalās ugunsdzēsības sporta vingrinājumos, ar āķkāpnēm viņam jāuzkāpj torņa ceturtajā stāvā, tad jāveic trīs kilometru kross. Pārbaude un atlase ar testu palīdzību, manuprāt, ir attaisnojusies, to praktizēsim arī citugad.

– **Kāda ir pasaules pieredze šajā ziņā?**

– Grūti pateikt. Es, piemēram, par ugunsdzēsēju esmu mācījies gandrīz visu ugunsdzēsēja mūžu. Pasaules pieredze ir atšķirīga: cik zinu, tad dažādās valstīs, lai kļūtu par ugunsdzēsēju, jāmacās desmit divdesmit dienas vai līdz gadam, lai kļūtu par virsnieku – no viena līdz trim gadiem. Protams, ir arī citi varianti. Būtu ideāli, ja perspektīvā jebkurš ugunsdzēsējs pēc kāda noteikta laika, piemēram, ik pēc diviem gadiem, atnāktu uz pārbaudi mūsu Mācību centrā. Tad varētu novērtēt viņa zināšanu, fizisko iespēju līmeni un dot ieteikumus trūkumu novēršanai. Ja Mācību centrs pārtaptu par ugunsdzēsības skolu, tad visas šīs ieceres būtu iespējamās. Jaunā ugunsdzēsēja apmācības procesu veido trīs posmi: apmācība daļās (iepazīstas ar daļas, ugunsdzēsības vēsturi, dažādiem reglamentiem, iekšējo kārtību); 40 dienu pirmapmācība Mācību centrā un tālākā apmācība daļās (darba maiņās, komandieru mācības). Mērķis tam visam viens – ugunsdzēsējam ar Mācību centrā gūtajām zināšanām, pilnveidojot tās apakšvienībās, jāprot pilnvērtīgi strādāt jebkuros ugunsgrēka apstākļos. Nodarbības ir piecas dienas nedēļā, dežūras arī brīvdienās. To laikā var gūt praktiskas iemaņas, arī ugunsgrēku dzēšanā. Mācību laiks ir diezgan saspringts un pilnībā aizpildīts. Kursanti dzīvo kopmītnē, saņem algu un trīs reizes dienā bezmaksas ēdināšanu.

– **Vai mācības notiek latviešu valodā?**

– Vēl pagājušajā mācību gadā mācības notika tikai krievu valodā. Pasniedzēju vairākums runāja krieviski. Šoruden mācības rit gan latviešu, gan krievu valodā. Deviņdesmit procenti mācību literatūras ir krievu valodā. Bibliotēkā atradām dažas mācību grāmatas latviešu valodā ugunsdrošībā, taktikā, ierindas

mācībā. Šī literatūra ir ļoti laba, to arī izmantosim. Mācību centrā ir organizētas fakultatīvas nodarbības latviešu valodas apguvei, un tās apmeklē klausītāji, Mācību centra pasniedzēji un personālsastāvs.

**– Cik daudz izmaksā ugunsdzēsēju sagatavošana Mācību centrā?**

– Summa ir pieklājīga. Taču valstij, es domāju, šie izdevumi atmaksājas, jo ugunsdzēsējs virsnieks vai ugunsdzēsējs ir labāks profesionālis, jo lielāka ir viņa atdeve. Ja ugunsdzēsējs perfekti nostrādā pāris lielos ugunsgrēkos, liekot lietā visas zināšanas, prasmes un iemaņas, gada laikā valsts izdotie izdevumi ir gandrīz pilnīgi atmaksājušies.

**– Mācību centrā ir arī psihologs. Ar ko šis speciālists nodarbojas?**

– Psihologija jebkurā ugunsdzēsības jomā ir ļoti vajadzīga. Turklāt visu laiku atrodamies kolektīvā. Vada komandierim, piemēram, jāprot dzēst ne tikai ugunsgrēku, bet, divdesmit četras stundas atrodoties starp dzēsējiem, tos turēt kaujas gatavībā, veidot normālu psiholoģisko klimatu. Te vajag zināšanas psiholoģijā. Bijušajā Padomju Savienībā tikai pēdējos gados sāka runāt par ugunsdzēsības un uzvedības psiholoģiju. Iznākušas dažas brošūras, fundamentālu darbu faktiski nav. Mūsu Mācību centra psihologs Valērijs Kutuzovs ir cilvēks ar lielu dzīves un darba pieredzi, psiholoģijas zinātņu doktors. Viņš agrāk pasniedzis psiholoģiju lidotājiem, mūsu profesijās saskatu daudz līdzību. Pasniedzējs Kutuzovs raksta zinātniskus darbus, izstrādājis testus par atbilstību ugunsdzēsēja profesijai. Uzskatu, ka viņš strādā interesanti.

**– Kā varētu raksturot centra pasniedzējus?**

– Atnācu strādāt uz Mācību centru pirms pusotra gada. Jau desmit gadus te strādāja Aleksandrs Nikolajevs, tagad viņš ir mans vietnieks, mācību daļas vadītājs. Andrejs Saņņikovs ir mans vietnieks dienesta jautājumos. Uzskatu, ka tas ir labi – cilvēki, kas ilgus gadus strādājuši par pasniedzējiem, tagad ieņem vadošus amatus Mācību centrā. Viņi labi zina gan apmācības procesu, gan tradīcijas. Par Mācību centra pasniedzējiem varu teikt daudz labu vārdu. Kodolu veido gados vecāki pasniedzēji ar lielu dzīves un ugunsdzēsības darba pieredzi un gados jauni cilvēki, kas beiguši ugunsdzēsības tehnisko skolu un kam Mācību centrs ir pirmā darba vieta. Uz jaunajiem raugos ar lielām cerībām, ceru, ka viņi audzēkņu apmācībā ieviesīs daudz pozitīva. Attiecības starp pasniedzējiem ir koleģiālas. Mēs

jūtamies vienlīdzīgi, un tas mums ļauj radoši domāt. Jā, vadība nosaka stratēģiju, izvirza tālejošākus uzdevumus, taču ikviens pasniedzējs no cilvēciskā viedokļa, no iekšējā stāvokļa var izvēlēties savas pasniegšanas metodes un paņēmienus. Mēs varam strīdēties, izvirzīt idejas, taču domāju, ka mūsu pasniedzējiem dota liela patstāvība. Pasniedzējs atbild par galarezultātu, par ugunsdzēsējiem iemācīto. Gribu pateikt, ka apmācības procesā piedalās ne tikai pasniedzēji, bet arī departamenta personālsastāvs.

### – Ko no cilvēka prasa ugunsdzēsēja darbs?

– Ugunsdzēsējam jāpieņem cilvēkmīlestībai. Jo mūsu galvenā funkcija, galvenais pienākums ir – glābt cilvēkus. Bez cilvēkmīlestības to nevar izdarīt, tāpat kā bez sirsnības. Jāvar cilvēkam nelaimē darīt labu, steigties palīgā. Zaglis cilvēkam var daudz ko nozagt, bet daudz kas arī paliek. Diemžēl ugunsgrēks paņem visu. Cilvēks var visu mūžu krāt, likt kapeiku pie kapeikas, un tas viss var piecās minūtēs sadegt. Ugunsdzēsējs nevar pildīt savus pienākumus, ja viņa raksturā ir bezatbildība, absolūta vienaldzība pret citu cilvēku bēdām. Un vēl – ugunsdzēsējam jābūt fiziski spēcīgam, labi sagatavotam. Jāmīl sava profesija. Tas taču visiem zināms, ka mīlestība ir virzošais spēks. Mīlestība uz profesiju liek to iepazīt un apgūt no dažādām pusēm. Taču ne jau visi, kas grib apgūt ugunsdzēsēja arodu, dara to profesijas mīlestības dēļ. Daudzi to dara tāpēc, ka pēc dežūras vilina trīs brīvas dienas. Jā, nevaru teikt, ka ar visiem, kuri atnāk uz Mācību centru, gribētos strādāt kopā ugunsgrēkā. Ja mūsu valsts ātrāk kļūs ekonomiski spēcīgāka, tad tās iedzīvotāji būs vairāk ieinteresēti, lai tās materiālās un kultūras vērtības, kuras viņi ir radījuši vai kas pieder viņiem, ugunsdzēsēji saglābtu. Tad arī vairāk tiks domāts par ugunsdzēsēja materiālo nodrošinātību, viņa ieinteresētību glābt tautas mantu. Pašlaik tas tā nav. Jāatzīst, ka mums nedaudz “palīdz” bezdarbs, cilvēki nāk uz ugunsdzēsības dienestu, lai arī tas nav viņu aicinājums.

### – Kāds bijis jūsu ceļš līdz šim postenim?

– Sācis esmu kā ugunsdzēsējs. Vidusskola, armija, 1973. gadā kļuva ugunsdzēsējs Rīgas 7. ugunsdzēsības daļā. Pabiju sešu mēnešu kurss. Pēc tam strādāju par nodaļas komandieri. Šeit pat, Mācību centrā, vēlreiz pabeidzis kurss, strādāju par inspektoru, sardzes priekšnieku, daļas priekšnieku. Departamentā biju vecākais inženieris, tagad – Mācību centra komandieris. Mācījos arī Maskavas Augstākajā ugunsdzēsības inženieru

skolā un Ļeņingradas Ugunsdzēsības tehniskajā skolā. Tātad mācījies esmu daudz. Daru to arī tagad – LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes maģistrantūrā neklātiene. Ceru iegūt maģistra grādu pedagoģijā un psiholoģijā. Šīs zināšanas ļoti noder, smeļos savam darbam daudz ideju.



*90. gadu otrā puse. Ugunsdrošības tehniskās skolas audzēkņiem praktiskajās nodarbībās jāzīdēt ne tik vien caur uguni un ūdeni, bet arī caur putām.*

1994. gada 17. augustā iekšlietu ministrs Ģirts Valdis Kristovskis parakstīja pavēli par UGDD Ugunsdrošības tehniskās skolas (UTS) nodibināšanu. Skola tapa uz Mācību centra bāzes, un par tās priekšnieku kļuva pulkvežleitnants inženieris Aivars Straume. Skola kļuva par paaugstināta līmeņa vidējās speciālās izglītības mācību iestādi, kurā iegūst speciālo izglītību (augstāko arodizglītību) saskaņā ar UGDD vajadzībām. Pirmos klausītājus skolā uzņēma 1995. gada rudenī. Tie bija Iekšlietu ministrijas un tās UGDD atestētie darbinieki ar vispārējo vidējo (vidējo speciālo) izglītību, kuri ne mazāk par gadu nostrādājuši atestētos amatos un izpildījuši uzņemšanas noteikumu prasības skolā. Personas, kuras beigušas UTS specialitāti “ugunsdrošība, ugunsdzēsības un glābšanas tehnika”, saņēma diplomu par augstākās arodizglītības iegūšanu, ugunsdrošības inspektora kvalifikācijas piešķiršanu. Diploms par UTS

beigšanu kļuva par nosacījumu izglītības turpināšanai augstskolās, akadēmiskās izglītības iegūšanai, kā arī atbilstoša amata ieņemšanai. Tika izstrādāts UTS nolikums, skolas attīstības koncepcija, izveidots mācību procesa plāns, kurā liela vieta bija atvēlēta vispārīzglītojošo un speciālo priekšmetu apguvei, prakses iemaņām. UTS bija pirmā ugunsdzēsēju skola Baltijā. UTS klausītājiem pirmais posms bija 11 mēnešu kursi. Pēc to beigšanas varēja saņemt virsnieka vietnieka pakāpi, inspektora vai vada komandiera amatu un strādāt. Ja jauniešus vēlējās mācības turpināt un daļas priekšnieks redzēja viņā perspektīvu, tas varēja iesniegt dokumentus tālākai divu gadu apmācībai. Tātad pēc triju gadu mācībām tika iegūta augstākā profesionālā izglītība, piešķirta leitnanta pakāpe, absolvents varēja ieņemt pat ugunsdzēsības un glābšanas dienesta daļas priekšnieka amatu. Vienlaikus plānoja apmācīt trīs grupas: visu gadu 45 dienu pirmsapmācības grupu, 11 mēnešu grupu un divgadīgo skolas grupu. Katrā apmēram pa 20 cilvēkiem. Mācību procesu veidoja teorētiskās un praktiskās apmācības kursi. Mācību slodzi, neskaitot fakultatīvās nodarbības un dienesta prakses apguvi dežūrmaiņās, veidoja līdz 40 stundām nedēļā jeb astoņas stundas dienā. Mācību stundas ilgums bija 45 minūtes. Paralēli jau Mācību centrā mācītājiem priekšmetiem klausītāji skolā varēja apgūt datortehnikas pamatus, pasaules ekonomiskās ģeogrāfijas pamatus, svešvalodas u.c. Tika piesaistīti arī citu skolu un augstskolu mācību spēki. Pateicoties zviedru humānajai palīdzībai, skolas rīcībā nonāca astoņi datori, tika iekārtota datorklase. Klausītāji bija nodrošināti ar vietu kopmītnē, saņēma stipendiju pilnas amata algas apmērā. Tiesa, no tās atskaitīja uzturnaudu, taču par kopmītni nebija jāmaksā.

## Latvijas ugunsdzēsēji iziet pasaulē

90. gadu sākumā Latvijas ugunsdzēsības dienesta aizsāktā sadarbība ar aizrobežu kolēģiem un organizācijām ar katru gadu izvērtās aizvien ciešāka un plašāka. 1994. gada februārī Rīgā ieradās glābšanas dienesta delegācija no Zviedrijas ģenerāldirektora Lenarta Mīlbaka vadībā. Vienlaikus pa zemes un jūras ceļiem Rīgā pienāca sešas kravas automašīnas ar dažādu ugunsdzēsības un glābšanas inventāru, ko paši dāvinātāji nogādāja lauku ugunsdzēsējiem. Savukārt Mācību centrā zviedru kolēģi noorganizēja semināru ugunsdzēsības tehnikas un inventāra

lietošanā. Latvijas ugunsdzēsēji no zviedriem kā humāno palīdzību saņēma 27 motorsūkņus, no kuriem divus nodeva Mācību centra rīcībā, bet vēl divi tika Tehniskajai brigādei. Dāvinājumā bija arī pietonnīgās vinčas, elektroģeneratori, 20 ugunsdzēsēju – glābēju tērpu komplekti, bultšķēres, zāģi, knaibles, šļūtenes un stobri. Vasarā atbildes vizītē uz Zviedriju devās UGDD priekšnieks Ļabis. Zviedrijā tika panākta vienošanās par divu ugunsdzēsēju grupu, katrā 30 cilvēku, apmācību Rīgā. 1994. gada oktobrī Rīgā bijušajā Mācību centrā, kas tikko bija ieguvis Ugunsdrošības tehniskās skolas statusu, notika pirmie kursi, kuros Latvijas UGD darbinieki apguva ķīmisko avāriju likvidēšanu un darbu saspiegtā gaisa aparātos. Pēc kursiem Zviedrijas ugunsdzēsības un glābšanas dienests skolai uzdāvināja dūmgāzu konteineru, kas lieti noderēja UTS klausītāju apmācībai reālā ugunsgrēka vidē. Turklāt Rīgas ugunsdzēsēji no zviedru kolēģiem saņēma arī saspiegtā gaisa aparātus, kaujas un ķīmiskos aizsardzības tērpus. Sadarbībā ar zviedriem 1994. gadā tika sperts vēl kāds būtisks solis – Zviedrijas glābšanas departamenta ģenerāldirektora vietnieka Nila Olava Sanberga vizītes laikā tika panākta vienošanās par Latvijas speciālistu papildu apmācību Zviedrijā 1995. gadā. Janvārī turp uz divu nedēļu kursiem devās 25 UGDD darbinieki – GDAD speciālisti un UTS pasniedzēji.

Paralēli sadarbībai ar Zviedriju tika dibināti arī citi kontakti ārējo sakaru jomā. Piemēram, 1994. gadā desmit UGDD darbinieki piedalījās Somijas glābšanas dienesta institūta rīkotajā seminārā par ķīmiskajām un kodolavārijām. Latvijas speciālisti iepazinās ar radiācijas kontroles sistēmām, pielietojot datortehniku, apmeklēja kompāniju *Neste* un iepazinās ar naftas rezervuāru dzēšanas organizāciju. Tā paša gada jūnijā Latvijas delegācija piedalījās arī CTIF padomes sēdē, simpozijā un starptautiskajā ugunsdzēsības tehnikas gadatirgū *Interscluht 94 der Rutte Hahn*, kas notika Hannoverē. Gadatirgū varēja vērot 34 valstu un vairāk nekā 900 firmu ražojumus. Viesiem un izstādes dalībniekiem bija iespēja iegūt plašu informāciju par visjaunāko tehnoloģiju un metodēm ugunsdzēsības, ugunsdrošības, katastrofu profilakses un glābšanas dienestu darbības sfērā. Eksperti no daudzām valstīm izmantoja šo izdevību, lai apmainītos ar pieredzi. Arī UGDD priekšniekam Ļabim bija iespēja tikties un pārrunāt turpmākās sadarbības jautājumus ar pazīstamo firmu *Dräger, Auer, Minimax, Iveco Magirus, Bronto Skylift* un *Ameca* pārstāvjiem. Bez latviešiem neizpalika arī CTIF patstāvīgās

padomes un izpildkomitejas sēde 1995. gadā Šveicē, Interlākenē. Tur vienlaikus norisinājās arī Šveices Ugunsdzēsēju savienības 125 gadu jubilejas kongress. CTIF bija izstrādājis ugunsdzēsības terminu vārdnīcu sešās valodās, kas lieti noderēja arī Latvijās UGDD.

## Vienota ugunsdzēsības dienesta izveide

Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijā bija jārod arī jauns sakaru tehniskais risinājums. Pateicoties IeM atbalstam, Rīgas UGD 1995. gadā jau varēja izmantot kvalitatīvās *Motorola* radiostacijas. UGDD saņēma pārnēsājamās un mobilās radiostacijas, izveidoja radiotīklus ne tikai Rīgā un Rīgas rajonā, bet arī Jūrmalā, pēc tam Bauskā, Ogrē, Jelgavā. Radiotīkls ar trim līnijām tika savienots ar Rīgas telefona tīklu. Atsevišķām radiostacijām bija iespēja zvanīt uz pilsētas telefonu, kā arī no tā uztvert izsaukumus. CUSP saņēma ASV ciparu telefonu centrāli *Meridian*. Turpmāk sakaru punkta dispečeri vairs nestrādāja ar liela izmēra pultis, bet gan pie gaišiem galdiem, kurus pēc ugunsdzēsēju pasūtījuma izgatavoja vietējā firma *LARME*. *Meridian* komunikācijas iekārtai pievienoja šveiciešu *ASCOM* pultis, kurām bija daudzfunkciju tastatūra, mikrodisplejs, lai varētu atspoguļot ritošo un sarunas laiku, datumu, abonenta numuru un vārdu. Dispečeri varēja strādāt tā sauktajā režīmā ar brīvām rokām. Visu informāciju – no 01 līnijas, ētera – vairs neierakstīja magnetofona lentēs, bet gan Anglijas iekārtas *RACAZ* cietajos diskos. Dispečere no savas darba vietas varēja kontrolēt jebkuru ierakstu. 1997. gada sākumā CUSP atbrīvojās no vecajiem teletaipiem un sāka izmantot faksu. Pakāpeniski paplašinājās Rīgas garnizona datortīkls.

Līdz ar likumu *Par ugunsdrošību* ugunsdzēsēju funkcijas bija paplašinājušās, ietverot arī glābšanas darbus uz ūdens. Kā atceras J. Ļabis, pavērsienu šajā jomā izraisījis traģiskais notikums 1994. gada ziemā, kad Rīgas kanālā iepretim ASV vēstniecībai noslīka puisēns: “Atbrauc mediķi, ugunsdzēsēji, nevienam nekā nav, neviens nevar puisēnu izglābt. Tas bija pavērsiena punkts. Ar līdzekļiem bija ļoti grūti, knapinājāmie, lai vispār varētu noturēt šo sistēmu. Sākām pa laiviņai pirkt, tad nāca zviedru palīdzība un palīdzība starptautiskā līmenī.” Bērna bojāeja, dienesta izglābtie cilvēki upēs, ezeros un jūrā apliecināja nepieciešamību pēc iespējas ātrāk apgādāt struktūrvienības ar speciālo aprīkojumu

glābšanas darbu veikšanai uz ūdens. Pirms tam cilvēku glābšana ūdenī notika bez speciālā ekipējuma un faktiski uz ugunsdzēsēju veselības rēķina. Glābšanas aprīkojums uz ūdens un ledus ir dārgs priekšs, tāpēc prioritāte bija ierīces ugunsdzēsēju personiskajai drošībai, pakāpeniski veidojot ūdens glābšanas tehnisko bāzi. UGDD speciālisti iepazinās ar ārzemju un pašmāju speciālā aprīkojuma tērpiem, lai izvēlētos sev atbilstošāko. 1995. gada nogalē nelielā skaitā jau bija iegādātas glābšanas vestes, kas palīdzēja virs ūdens noturēties pašiem glābējiem. Izpradzama problēmu, atbalstu sniedza arī Rīgas dome, finansējot peldlīdzekļu iegādi. Ugunsdzēsēji saņēma divas astoņvietīgās desanta laivas, astoņus piecvietīgos kuterus, piepūšamu aviācijas glābšanas laivu *LAZ – 5* un laivu *Tūrists*. Savukārt pašmāju firma *Bušs* kopā ar ugunsdzēsības speciālistiem izstrādāja, izmēģināja un sāka ražot piepūšamos glābšanas kuterus. To tehniskie rādītāji daudz neatpalika no pasaulē pazīstamo uzņēmumu ražojumiem un bija vismaz četras reizes lētāki. Ar izdevīgiem noteikumiem UGDD nopirka arī dažas Krievijā ražotās piepūšamās desanta laivas *Striž* un *Kainar*, ar kurām bija iespējams darboties pat atklātā jūrā astoņas balles stiprā vētrā. 1995. gada nogalē Rīgas garnizona “flotilē” jau bija 13 peldošie līdzekļi – kuteri, laivas un Zviedrijas glābšanas



90. gadu otrā puse. 1. UGD mācības glābšanas darbos uz ūdens.

dienesta nesen dāvātais speciālais glābšanas dēlis, kas bija efektīvi izmantojams glābšanas darbos uz ūdens un ledus. Rīgas Latgales priekšpilsētas 1. UGD atradās un joprojām atrodas blakus Daugavai un tādēļ specializējās glābšanas darbos uz ūdens. Viņu rīcībā bija zviedru sausie hidrokostīmi un trīs vācu akvalangi. Ikdienā notika treniņi gan darbos uz ūdens, gan tehnikas apguvē.

To, ka ugunsdzēsēju veiktie glābšanas darbi iedzīvotājiem bija nepieciešami, apliecina arī statistika. Piemēram, ja 1994. gadā UGD piedalījās deviņos glābšanas darbos uz ūdens, tad 1995. gadā jau 22 reizes, un ar katru gadu to skaits pieaug. Arī citi glābšanas darbu veidi prasīja speciālu aprīkojumu un tehniku, taču ugunsdzēsības dienesta resursi bija novecojuši, ja neskaita ārzemju kolēģu un sadraudzības partneru dāvāto. Tādēļ Rīgas ugunsdzēsējiem liels atspajds bija 1994. gadā iepirtās desmit jaunās autocisternas.

1995. gadā valstī tika pabeigta pāreja no daudzveidīgas ugunsdzēsības sistēmas uz vienotu ugunsdzēsības un glābšanas dienestu. Rajonu centros un 46 rajonu pilsētās un pagastu centros noorganizēja UGDD struktūrvienības. Reorganizācijas laikā likvidēja Profesionālo ugunsdzēsības dienestu (PUD), līdz ar to par vairāk nekā 1000 vienībām samazinājās štati, toties paaugstinājās personālsastāva sagatavotība. Lai nodrošinātu visas UGD struktūrvienības un organizāciju ugunsdzēsības dienestus ar kadriem, UTS apmācīja 380 UGD un 160 dažādu organizāciju un iestāžu ugunsdzēsības darbiniekus. 1995. gadā Saeima pieņēma grozījumus Administratīvo pārkāpumu kodeksā, pastiprinot atbildību par ugunsdrošības noteikumu pārkāpšanu. Par noteikumu pārkāpšanu vai nepildīšanu galvenais valsts ugunsdrošības uzraudzības inspektors un viņa vietnieki bija tiesīgi uzlikt naudas sodu līdz 250 latiem, vecākais VUU inspektors – līdz 100 latiem, bet VUU inspektors – līdz 75 latiem. Turklāt VUU iestādes bija tiesīgas pārtraukt uzņēmumu, ražošanas, iecirkņu, agregātu darbu, kas bija ugunsnedrošā stāvoklī. Piemēram, 1995. gadā apturēja 2591 objektu un iecirkņu darbību, sodīja 2615 personas.

1995. gada 31. oktobrī Ministru kabinets (MK) pieņēma noteikumus *Par būvnormatīviem LBN 201 – 96. Ugunsdrošības normas*, kas kļuva par galveno ugunsdrošību reglamentējošo normatīvo aktu būvju un ēku izpētē, projektēšanā un būvniecībā. Lai paaugstinātu ugunsdrošību objektos, 1995. gadā pilnveidoja VUU iestāžu darbu, šajā nolūkā pārstrādājot nolikumu *Par VUU iestāžu darbu*.

1995. gadā veica daudz pasākumu, kas bija saistīti ar UII akreditāciju atbilstoši Eiropas standartiem. Jūrmalā notika starptautisks seminārs par ķīmisko, ugunsbīstamo un radioaktīvo vielu pārvadāšanu pa autoceļiem, dzelzceļu un ūdeņiem. Eiropā pastāvēja kravu pārvadājumu sistēma ADR, kurai pievienojās arī Latvija. Rīgas ugunsdzēsējiem ļoti svarīgs jautājums bija kravu marķēšana, lai iegūtu informāciju par bīstamo kravu un avārijas gadījumā varētu izvēlēties pareizās vielas ķīmiskās reakcijas neitralizēšanai, iespējamo ugunsgrēku dzēšanai, piesārņojuma noteikšanai un cilvēku evakuēšanai.

## Atjaunoti ugunsdzēsēju aroda svētki



*Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris 1. UGD vada komandieris Ēriks Jaškuls.*

1995. gada maijs ugunsdzēsības vēsturē bija īpašs. 16. maijā iekšlietu ministrs Jānis Ādamsons Ugunsdrošības tehniskajā skolā departamentam pasniedza karogu, kuru iesvētīja mācītājs Juris Rubenis. Pēc sviņīgās daļas UTS sākās konference *Ugunsdrošība vakar, šodien, rīt*. Tajā piedalījās dažādu nozaru speciālisti, kas risināja ugunsdrošības problēmas būvniecībā, ķīmijā, tehnikā. Tika apspriestas arī UGDD un valsts BUB problēmas un pamatuzdevumi tuvākajā nākotnē. 17. maijā ministrs Jānis Ādamsons ar pavēli šo dienu apstiprināja par

Latvijas ugunsdzēsības profesionālajiem svētkiem. Diena izvēlēta, ņemot vērā vēsturisko faktu, ka 1865. gada 17. maijā Rīgas BUB pirmo reizi izbrauca uz ugunsgrēku. Par godu svētkiem 17. maijā Doma laukumā notika pasākumi – ugunsdzēsības tehnikas demonstrējumi un viktorīna bērniem. Sakarā ar profesionālo svētku dienu par apzinīgu darbu IeM apbalvoja vairākus UGDD darbiniekus: Igoru Ponomarjovu (6. UGD), Rūdolfu Krūklīti (2. UGD), Juriju Šapšalovu (3. UGD), Borisu Serebrjaņņikovu (5. UGD), Aivaru Straumi (UTS), Ivanu Kačanovu (UIL), Vladimiru Homčenko (štābs), Pēteri Kuzņecovu (13. UGD) un Māri Pečatovski (14. UGD). Bet 1. UGD vada komandieris Ēriks Jaškuls maija sākumā par nopelniem Latvijas labā kļuva par Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieri. Viņš pēdējos gados bija izglābis vairāk nekā 40 cilvēku. Par apzinīgu un profesionālu dienesta pienākumu pildīšanu un sakarā ar Lāčplēša dienu Aivars Mednis, Aleksandrs Fedjučoks, Lavrentijs Krotovs, Harijs Āboliņš, Jurijs Kisļaks un Jurijs Purnis tika apbalvoti ar personīgo ieroci.

1996. gada 17. maijā UTS notika pirmais starptautiskais seminārs *Valsts ugunsdrošības uzraudzība Baltijā šodien, rīt*. Semināra dalībnieki bija daudzi BUB kongresa delegāti, ugunsdzēsības dienesta veterāni, valsts un resoru ugunsdzēsības darbinieki, kā arī viesi no Lietuvas, Igaunijas, Baltkrievijas un Krievijas. Pēcpusdiena bija veltīta svinīgajai sanāksmei par godu ugunsdzēsēju aroda svētkiem, bet vakarpusē Doma laukumā risinājās sabiedrībai veltīti pasākumi.

## Ugunsgrēki 90. gadu pirmajā pusē

1992. gada 12. janvārī neilgi pēc pulksten desmitiem vakarā CUSP pienāca ziņojums par ugunsgrēku Rīgas tabakas fabrikas izejvielu noliktavā Lubānas ielā 80, kur glabātas vērtības aptuveni 30 miljonu rubļu apmērā. Tur dega aptuveni simts tonnu lapu tabakas un cigaretes. Cigaretes un tabaka arī pēc uguns apdzēšanas turpināja gruzdēt, tādēļ ugunsgrēku pilnībā likvidēja tikai nākamās dienas rītā, tomēr gruzdēšana turpinājās visu dienu. Ugunsgrēka nodarītos zaudējumus aplēsa uz 800 tūkstošiem Latvijas rubļu. Par ugunsgrēku stāsta toreizējais Latgales priekšpilsētas UGD inspektors Sergejs Bolbots: “Šā objekta ugunsdrošības uzraudzību pārņēmu vairāk nekā divus gadus pirms ugunsgrēka. Tur valdīja haoss – tabaka glabājās maisos, kas mētājās it visur, aizsprostojot pat ejas.



1992. gada janvāris. Pēc ugunsgrēka Rīgas tabakas fabrikas izejvielu noliktavā  
Lubānas ielā 80.

Priekšrakstā ierosināju nepieciešamākos profilakses pasākumus: samontēt signalizācijas sistēmu, sakārtot ūdens ņemšanas vietas, tabaku novietot konteineros, bāzi apjozt ar noslēdzošu žogu. Bāzes ekspluatācija līdz šo pasākumu veikšanai bija jāpārtrauc. Tas arī tika darīts 1989. gada jūlijā. Dažas dienas fabrikas direktors bija samulsis, tad atgādāja Ugunsdzēsības pārvaldē vēstuli, kurā lūdza atļaut uz laiku bāzi lietot, fabrikai pilnībā uzņemoties visu atbildību, soloties novērst pārkāpumus. Atļāva. Betona žogs nu stāvēja. Tabaka no maisiem bija pārceļojusi uz konteineriem. Bet... “Signalizācijas nav, jo es to neesmu ielānojis,” sacīja fabrikas direktors. Ūdens apgādes sistēma (no sūkņu stacijas) bija nederīga, jo tai nebija šļūtenu un to uzgaļu. Dažas nedēļas pirms ugunsgrēka celtnieki ar asfalta aizlēja apakšzemes ūdens baseina lūkas. Kā notikumi risinājās ugunsgrēka laikā? Noliktava tika aizslēgta piektdien pulksten 16.30. Bet svētdien pulksten 22.11 uz 01 zvanīja Pļavnieku iedzīvotāji, ka aiz universālveikala redzama milzu atblāzma. Bāzes sargs zvanīja daudz vēlāk, jo bija skrējis uz sakņu bāzi pie tālruņa (pašu jau vairākas dienas klusēja).” Metāla angārveida noliktavā 900 kvadrātmetru platībā atradās sešu dzelzceļa vagonu krava – ap simts tonnām presētas tabakas ķīpu trīs

veidu iepakojumā. Ķīpas nesadega pilnīgi, bet bija pamatīgi apgruzdējušas. Par notikušo Latgales priekšpilsētas policija ierosināja krimināllietu pēc Kriminālkodeksa 95. panta 2. daļas un uzsāka izmeklēšanu, lai noskaidrotu, kuram par ugunsgrēku jāuzņemas atbildība. Pēc nepilnām divām nedēļām, 1992. gada 25. janvārī, ap pusdienlaiku ugunsgrēks izcēlās Mūkusalas ielā 72, firmas *Komercceltnieks* garāžā. Kad notikuma vietā ieradās dzēsēji, garāža dega jau 650 kvadrātmetru platībā. Dzēšanā tika iesaistītas astoņas autocisternas, autosūkņi un četras speciālās automašīnas. Diemžēl ugunsdzēsējus gaidīja nepatīkams pārsteigums – dzēšanas laikā sprāga un uzliesmoja muca ar dīzeļdegvielu, un traumas guva trīs ugunsdzēsēji. Vēlāk, noskaidrojot apstākļus, atklājās, ka ugunsgrēks izcēlies, neievērojot ugunsdrošības noteikumus. Traumas vai apdegumus vairāki ugunsdzēsēji guva arī 1992. gada 7. maijā, dzēšot ugunsgrēku dzīvojamajā ēkā Kalēju ielā 63. Tur no liesmām izglāba deviņus cilvēkus, bet uguns nodarītā posta zaudējumi pārsniedza 260 tūkstošus rubļu.

Vasara ļoti grūta un smaga bija sausā laika dēļ, jo paralēli visiem citiem pienākumiem ugunsdzēsējiem daudz pūļu vajadzēja ieguldīt mežu ugunsgrēku likvidēšanā. Togad visā Latvijā kopā reģistrēja 1510 mežu ugunsgrēkus, no kuriem vismaz trešdaļa notika Rīgas pilsētas tuvā apkārtnē. Savukārt gada nogalē notikuši ugunsgrēki svarīgos objektos, piemēram, Šķirotavas dzelzceļa stacijā aizdegās preču vagonš ar 90 kubikmetriem sērskābi, nodarot vairāk nekā 500 tūkstošus rubļu lielus zaudējumus. Nedaudz vēlāk nelaime piemeklēja Bērnu slimnīcu Vienības gatvē 45, kur izdega ēkas otrais stāvs un bēniņu telpas. 1992. gadā kopumā Rīgā reģistrēja 1644 ugunsgrēkus, kuru nodarītie materiālie zaudējumi pārsniedza divus miljonus rubļu, bet ugunsgrēkos bojā gāja 27 cilvēki. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ugunsgrēku skaits bija pieaudzis par 6,69 procentiem, zaudējumi palielinājušies par 8,7 reizēm, bet bojāgājušo skaits pieaudzis par 18,5 procentiem.

Traģisks Rīgas ugunsdzēsējiem bija 1993. gada 13. marts. Neilgi pēc pulksten 20 saņemot izsaukumu, uz tūristu bāzi Zolitūdes ielā 20 izbrauca divas 5. UGD automašīnas. Jūrmalas gatvē uz slidenā ceļa, veicot apdzīšanu, viena automašīna cieta avārijā un pēc tam ietricās apgaismes stabā. Mašīnā atradās šoferis, nodaļas komandieris un divi ugunsdzēsēji. Ceļu satiksmes negadījumā visvairāk cieta ugunsdzēsējs Andrejs Jakovļevs, kurš, neraugoties uz ārstu pūlēm, nomira ceļā uz slimnīcu.



*1995. gada 7. marts. Ugunsgrēks gadsimta sākumā celtajās Tramvaju un trolejbusu pārvaldes 4. darbnīcās Tipogrāfijas ielā 1.*



*Lai tiktu galā ar 2950 kvadrātmētru lielo degšanas platību, vajadzēja piesaistīt 32 tehnikas vienības.*

Savukārt, lai likvidētu ugunsgrēku Olainē, pilsētas siltumpārvaldes TEC teritorijā 1993. gada 3. jūnijā, dzēšanas darbos nācās iesaistīt 60 dzēsējus un 36 ugunsdzēsības automobiļus, tajā skaitā arī no Rīgas. Veicot benzīna pārliešanu no dzelzceļa cisternas autodegvielas uzpildītājos, aizdegās trīs ar benzīnu pildītās cisternas, izraisot autodegvielas uzpildītāja eksploziju. No cisternām nepārtraukti tecēja benzīns, visapkārt radot milzīgas liesmas. Ugunsgrēka vietā bez Olaines ugunsdzēsējiem ieradās arī palīgspēki no Rīgas 1. un 12. UGD, kā arī ugunsgrēku dzēšanas štāba.

Štāba darbinieks Vladimirs Poļakovs atminas, ka, ierodoties notikuma vietā, “trīs dzelzceļa cisternas bija liesmu apņēmtas un dega kā trīs milzīgas sardeles, kas cepas uz tikpat milzīga ugunsкура 250 kvadrātmetru platībā. Papildus tam bija vaļā cisternu krāni, no kuriem augstu debesīs slējās uguns lāpa.” Par spīti ugunsgrēka plašajiem apmēriem, pateicoties operatīvai un precīzai dzēšanas taktikai un rīkojumu izpildīšanai, ugunsdzēsēji varēja uzelpot jau pēc nepilnas stundas. Kopumā 1993. gads Rīgas garnizonam bija darba pilns, jo strauji pieauga ugunsgrēku skaits – 2165 – un tajos bojāgājušie – 59 cilvēki. Turklāt ik dienu vajadzēja piedalīties ceļu satiksmes negadījumu vai ķīmisko avāriju seku likvidēšanā, vai arī jāsniedz palīdzība glābšanas darbos uz ūdens.

Maz iepriecinoša bija arī nākamajā, 1994. gadā. Ugunsgrēku un bojāgājušo skaits, kā arī nodarīto zaudējumi apmēri pieauga ar katru gadu. Līdzīga aina bija visā valstī. Lai situāciju vērstu par labu, 1994. gada beigās UGDD izstrādāja ugunsdzēsības un glābšanas dienesta koncepciju līdz 2000. gadam, tajā paredzot pamatvirzienus dienesta attīstībai un ugunsdrošības stāvokļa uzlabošanai valstī. Decembrī koncepciju apstiprināja IeM, un to iesniedza izskatīšanai Ministru kabinetā. Paralēli koncepcijā izstrādātajiem un iztīrātajiem jautājumiem bija norādīts, ka nepietiekamā finansējuma dēļ UGDD struktūrvienībām trūkst mūsdienīgas tehnikas, inventāra un rezerves daļu. Turklāt ugunsdzēsības automašīnu nolietojums pārsniedza 60 procentus. UGDD izstrādāja konkrētus priekšlikumus ugunsdrošības stāvokļa uzlabošanai, pievienojot arī finansiālo aprēķinu pa gadiem. Stabilam UGDD darbam ik gadu bija nepieciešami vairāk nekā trīs miljoni latu, bet visam koncepcijas darbības laikam kopā – vairāk nekā 20. Saprotams, ka valdība visas UGDD nepieciešamības diktētās prasības nevarēja apmierināt.

1995. gada 7. martā ugunsgrēks izcēlās gadsimta sākumā celtajās Tramvaju un trolejbusu pārvaldes 4. tramvaju depo darbnīcās. Vienā no

vagoniem atslēdznieki veica logu tīrītāju remontu. Aizejot no darba, pretēji instrukcijām tie nenoņēma vagona kontaktu stieni, un vagona elektroapgādes sistēma tika atstāta zem sprieguma. Atklājot degšanu, depo darbinieki ugunsgrēku mēģināja nodzēst paši, tomēr gaisa putu aparāti nedeva cerēto rezultātu. Arī dispečere par ugunsgrēku vispirms ziņoja savai priekšniecībai un tikai pēc tam ugunsdzēsējiem. Ugunsgrēks darbnīcās izplatījās ļoti strauji, un dzēsējiem, lai tiktu galā ar 2950 kvadrātmetru lielo degšanas platību, vajadzēja piesaistīt 32 tehnikas vienības. Darbus vadīja departamenta priekšnieks Ļabis. Rezultātā izdega darbnīcas, sadega 33 vagoni, četri tika bojāti. Arī 1995. gada 16. augustā ugunsdrošības noteikumu pārkāpumu dēļ ugunsgrēks ar traģiskām sekām izcēlās Centra rajonā, Brīvības ielas 90. nama pagrabā. Tur firma *Inters 87* bija ierīkojusi galdniecību, kas darbojās bez UGD atzinuma par telpu ugunsdrošības stāvokli. Todien galdniecībā krāsošanas darbu laikā notika sprādziens. Ugunsdzēsējiem bija jāveic glābšanas pasākumi, jo eksplozija deformēja metāla durvis, aiz kurām atradās cietušie. Jāatzīmē, ka galdniecība atradās dzīvojamajā mājā un, izmantojot autokāpnes, vajadzēja evakuēt sešus iedzīvotājus, jo sprādziens bija sabojājis kāpnes no pirmā uz otro stāvu. Ugunsgrēka vietā gāja bojā firmas prezidents,



1995. gada 7. oktobris. Avārijas seku likvidēšanas darbi zem Lielupes tilta.

bet slimnīcā no gūtajiem apdegumiem nomira divi uzņēmuma darbinieki. Sabiedrības uzmanības centrā bija ugunsgrēks 1995. gada 7. oktobra rītā, kad zem Lielupes tilta apgāzās *Statoil* automašīna *Scania* ar degvielu. Lai gan ugunsgrēku sekmīgi likvidēja, tas vēl ilgi atgādināja par sevi, jo bojātā tilta dēļ uz krietnu laiku tajā posmā bija slēgta satiksme.

Neskatoties uz izstrādāto koncepciju, 1995. gadā vismaz Rīgā ugunsdrošības jomā situācija joprojām pasliktinājās – 2240 ugunsgrēki, kuros bojā gājuši 75 cilvēki.

## ***BERE – 96***



*1996. gada augusts. Starptautiskās katastrofu seku likvidācijas taktiskās mācības BERE – 96 Ventspilī.*

1996. gada 15. augustā ar MK rīkojumu Ventspilī sākās starptautiskās katastrofu seku likvidācijas taktiskās mācības *BERE – 96*. Tās vadīja iekšlietu ministrs Dainis Turlais, UGDD priekšnieks Juris Ļabis, Ventspils pilsētas domes priekšsēdētājs Aivars Lembergs un akciju sabiedrības *Ventamonjaks* prezidents Kristis Skuja. Starptautiskajās mācībās avāriju seku likvidēšanā bez latviešiem – ugunsdzēsējiem, kara gaisa spēkiem, Zemessardzes, *Latvijas dzelzceļa*, Katastrofu medicīnas centra, policijas – piedalījās Zviedrijas, Somijas, Igaunijas un Lietuvas ugunsdzēsības un glābšanas dienesti, kā arī novērotāji no Krievijas un Dānijas. Mācību mērķis bija

pārbaudīt dažādu resoru, dienestu gatavību un prasmi likvidēt lielas ķīmiskas avārijas, ugunsgrēkus un to sekas. Vienlaikus tika modelēta Baltijas reģiona valstu sadarbība starptautiski bīstamu ekoloģisko situāciju novēršanā. Mācību gaitā imitēja sprādzienu rezervuārā ar bīstamām vielām, un UGD pēc scenārija veica rezervuāru atdzēsēšanu ar ūdens strūklām, “degošā” rezervuāra dzēsēšanu ar gaisa mehāniskajām putām. Sprādziens *Ventamonjaka* rezervuārā izraisīja ārkārtēju situāciju ne tikai objektā un teritorijā ap to, bet arī Baltijas jūrā un dzīvojamajā sektorā Pārventā. Darbu sāka pilsētas ārkārtējās situācijas komisija, bet medicīnas un glābšanas dienesti praktiski sniedza palīdzību 50 “cietušajiem”, no kuriem 20 bija “saindējušies” un “guvuši smagas brūces.” “Cietušos” nogādāja Ventaspils slimnīcā, gatavībā bija medicīnas dienesta helikopters, lai tos nogādātu Rīgā. Mācību laikā imitēja 16 tonnu amonjaka noplūdi no cauruļvada un dzelzceļa cisternas, kurus bija “sadrāgājis” sprādziens rezervuārā. Aviācijas, flotes un ķīmisko dienestu sadarbību pārbaudīja, ierobežojot un likvidējot ostas un jūras piesārņojumu ar naftas produktiem, – cauruļvada bojājuma rezultātā 36. piestātnē “izlija” apmēram 200 tonnas naftas. Darbojās naftas savācēji, hidrogrāfiskie un glābšanas kuģi. “Ugunsgrēks” no *Ventamonjaka* bija pārmeties arī uz dzīvojamo masīvu Pārventā. Ugunsdzēsības dienests un Zviedrijas hidrolidmašīna dzēsa meža ugunsgrēku. *BERE – 96* noteica tālāko UGDD darbību un nostiprināja Baltijas reģiona valstu sadarbību šajā jomā.

## Pirmais ģenerālis Latvijas ugunsdzēsības vēsturē

1996. gada septembrī ar IeM pavēli apstiprināja jaunu UTS štatu sarakstu – 84 darbiniekus, no tiem 25 virsnieku sastāvā, 36 ierindas un jaunākā komandējošā sastāvā, 23 – apkalpojošais personāls, kadru daļa, lietvedības grupa, kanceleja, medicīnas kabinets, finanšu daļa. UTS vadībai atvēlēja četras štata vietas, mācībspēkos ietilpa 15 pasniedzēji. Skolā izveidoja ugunsdzēsības un glābšanas mācību daļu 30 cilvēku sastāvā. Tās rīcībā bija autocisterna, ugunsdzēsības sūkņu – šļūteņu automašīna un autokāpnes, bet rezervē autocisterna, sūkņu – šļūteņu automašīna un vieglā automašīna.

1996. gada oktobrī Somijas glābšanas dienests Rīgā veica UGD darbinieku apmācības autoavāriju seku likvidēšanā un cilvēku glābšanā uz ūdens, bet Liepājā noorganizēja semināru par naftas produktu savākšanu no

upēm. No Somijas atvestā tehnika un apbruņojums, ko izmantoja mācībās, palika Latvijā. No 1996. gada novembra Rīgas iedzīvotāji ugunsdzēsējus varēja izsaukt ne tikai pa sen zināmo tālruņa numuru 01, bet arī pa 112. Jauninājums ieviests, lai Latvijas iedzīvotāji pamazām pierastu, ka valstī pastāv vienots glābšanas dienests. Tādi dienesti jau darbojās vairākās Eiropas valstīs, un arī tur izmantoja 112 palīdzības numuru. Turklāt Latvijā ieradās daudz ārzemju viesu, tūristu, kuri savā valstī pieraduši dažādu nelaimju gadījumos zvanīt uz 112. Vienlaikus darbojās arī 01.

1996. gada 6. decembrī par pirmajiem atjaunotās Latvijas ģenerāļiem kļuva Juris Ļabis un Valsts policijas priekšnieks Aldis Lieljuksis. Tas bija gandarījums visiem Latvijas ugunsdzēsējiem, turklāt tas pacēla ugunsdzēsības dienesta prestižu sabiedrības acīs. Tiesa, pēc piecām dienām, 11. decembrī, notika traģēdija, kas aizēnoja prieku. Daugavpils UGD brigādes komandieris pulkvežleitnants Sergejs Vorobjovs un autovadītājs virsseržants Jānis Krevelis agrā rītā no Daugavpils devās uz Rīgu, lai tiktos ar zviedru ugunsdzēsējiem. Diemžēl slidenā ceļa pagriezienā Līvānu apkārtnē viņi cieta autoavārijā un gāja bojā. S. Vorobjovs dzimis Rīgā, ugunsdzēsēju ģimenē. Viņa tēvs Dmitrijs bija pasniedzējs Mācību vienībā, bet māte Ņina – CSP dispečere. S. Vorobjovs apbalvots ar PSRS medaļu “Par drošsirdību ugunsgrēkā” un ordeni “Par personīgo vīrišķību”. Sākot ar 2000. gadu, Daugavpilī tiek rīkotas Vorobjova piemiņas kausa ugunsdzēsības sporta sacensības.

## Likumu grozījumi uz papīra un praksē

1997. gadā Saeima pieņēma un Valsts prezidents februārī izsludināja grozījumus likumā *Par ugunsdrošību*. Pirmkārt, no likuma izņēma vārdus *Latvijas Republikas Augstākā padome un AP Prezidijs*, vārdi *Ministru padome* nomainīti ar *valdība*. Būtiskas izmaiņas skāra 18. pantu par pieņemšanu darbā UGDD. Pirmā daļa tika izteikta jaunā redakcijā: “Darbā UGDD pieņem Latvijas pilsoņus un likumā *Par bijušo PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības* 1. panta pirmajā daļā minētos LR iedzīvotājus, kuri nav vecāki par 35 gadiem un kuri, ņemot vērā viņu personīgās īpašības, izglītību, fizisko sagatavotību un veselības stāvokli, ir spējīgi un brīvprātīgi uzņemas pildīt šim dienestam uzliktos pienākumus. Darbā UGDD nevar pieņemt pilsoņus, kuri agrāk sodīti par tīšiem noziegumiem.”



*2001. gads. Centrālais sakaru punkts.*



*Latvijas Ugunsdzēsības muzejs Hanzas ielā 5.*

Februārī Saeima arī pieņēma grozījumus likumā *Par Latvijas Republikas civilo aizsardzību*. Līdz ar to civilās aizsardzības centrs no Aizsardzības ministrijas pārraudzības nonāca IeM pakļautībā. Martā Saeima pieņēma otru grozījumus likumā *Par ugunsdrošību*. Likuma 5. pants *Ugunsdrošības dienesta uzdevumi* tika papildināts ar 8. punktu: realizēt civilās aizsardzības uzdevumus saskaņā ar likumu *Par LR civilo aizsardzību*. Ieviesa arī citas būtiskas izmaiņas. Pirmkārt, ugunsdzēsības un glābšanas dienesta departaments kļuva par Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu (VUGD). Otrkārt, pantā *Ugunsdrošības dienestu uzdevumi* – ne tikai veikt, bet arī vadīt un veikt neatliekamās glābšanas darbus. Savukārt likuma 15. pantā – UGDD, kas iepriekš tika nosaukts par militarizētu valsts dienestu, tika pārdēvēts par speciālo valsts dienestu. Līdz ar to grozījumi ieviesa arī korekcijas ugunsdzēsības struktūrās, tajā skaitā vēl vienu priekšnieka vietnieka štata vietu VUGD vadībā. Šā amata izpildītāja pienākums bija nodarboties ar ārkārtējo situāciju jautājumiem, glābšanas un avārijas darbiem, civilās aizsardzības jautājumiem. Šo amatu ieņēma Operatīvi taktiskās nodaļas priekšnieks Aivars Mednis. VUGD priekšnieka vietnieks Vladimirs Jemeljanovs vienlaikus bija arī Ugunsdrošības profilakses dienesta priekšnieks, bet viņa vietnieks Sergejs Jefimovs – ugunsdrošības profilakses nodaļas priekšnieks. Nodaļā vēl ietilpa ugunsdrošības automatikas grupa. Trešais vietnieks Pāvels Zagorskis vienlaikus bija Operatīvi taktiskās nodaļas priekšnieks, bet viņa vietnieks Andis Lunts – ugunsdzēsības štāba priekšnieks. Normatīvi tehnisko nodaļu pārdēvēja par projektēšanas un celtniecības ugunsdrošības profilakses nodaļu, tās priekšnieks bija Mihails Glazunovs. Tehnikas nodaļa ieguva nosaukumu – Ugunsdzēsības un glābšanas tehnikas un sakaru līdzekļu nodaļa, priekšnieks Vitālijs Rušenijs. VUGD pēc izmaiņām 1997. gadā vēl ietilpa: Informācijas, plānošanas un kontroles nodaļa, priekšnieks Andris Kleins; UIL, priekšnieks Ivans Kačanovs; Personālsastāva nodaļa, priekšnieks Jevgēnijs Vasiļjevs; Finanšu un plānu nodaļa, priekšnieks Vladimirs Rožkins. 1998. gadā pirmo reizi ugunsdzēsības dienestā izveidoja Inspekcijas nodaļu, kas kontrolēja VUGD amatpersonu darbības likumību, veicot dienesta pārbaudes par disciplinārajiem pārkāpumiem un ārkārtējiem gadījumiem, kuros bija iesaistīti VUGD darbinieki.

Pēc likuma grozījumiem Rīgas administratīvo rajonu ugunsdzēsības daļas saglabāja iepriekšējo numerāciju, taču to priekšnieki kļuva par koman-

dieriem. 1. UGD tas bija Ainars Pencis, 2. UGD Andrejs Drozds, 3. UGD Harijs Āboliņš, 5. UGD Juris Lakatiņš, turklāt šai daļai bija arī postenis Bolderājā, Guberņciema ielā 7, un tā komandieris bija Arsenijs Kovbasjuks, 6. UGD Jurijs Kisļaks, 7. UGD Māris Ziemelis. Arī viņa vadītājai daļai Jaunciemā, Jaunciema gatvē 161, bija postenis ar Aigaru Andermani priekšgalā. 1997. gadā izveidoja Rīgas ugunsdzēsības dienesta nodaļu, ko veidoja trīs cilvēki: priekšnieks Aivars Silajāns un galvenie speciālisti Mihails Vasiļjevs un Nikolajs Pavļenko. Maskavas ielā 3 turpināja darboties Tehniskā dienesta brigāde, kurā ietilpa 12. (remonta) un 14. (saimnieciskā transporta) UGD, bet pārējās brigādes daļas – 20. (sakarlīdzekļu remontdaļa) un 24. (specializētā) UGD atradās Krustpils ielā 10.

## Talsu tragēdija

1997. gada 17. maija – ugunsdzēsēju aroda svētku dienas svinības iesākās 16. maijā ar svinīgo sēdi Jaunajā Rīgas teātrī, kur notika labāko darbinieku apbalvošana un teātra izrāde. 17. maijā Rīgas ielās varēja vērot ugunsdzēsības tehnikas parādi, bērni piedalījās loterijās un vizinājās ar *Bronto* – 330. Lai pievērstu iedzīvotāju uzmanību ugunsdzēsības un glābšanas, kā arī policijas darba specifikai, tika pieņemts lēmums 1997. gadā kopīgus ugunsdzēsēju un policijas svētkus rīkot ne tikai Rīgā, bet arī visās Latvijas pilsētās. Lielas svinības ar aktieru, mūziķu un pirotehniķu piedalīšanos bija iecerētas 6. jūnijā Salacgrīvā, 13. jūnijā Kandavā, 28. jūnijā Talsos. Kandavā svētki izdevās godam, muzikālajā izklaides šovā, kura gaitu sacerēja un režisēja aktieris Rolands Zagorskis, piedalījās teju visi Kandavas iedzīvotāji un daudzi viesi. Kandavā pulcējās arī nākamo svētku organizētāji talsnieki un ventspilnieki. Pēc divām nedēļām 28. jūnijā ugunsdzēsēju – policijas svētkus atklāja Talsos. Viss ritēja pēc paredzētās programmas. Svētku dalībniekus, it īpaši bērnus, ļoti vilināja iespēja pacelties īstā ugunsdzēsēju leņķveida pacēlāja grozā virs zemes un pavērties uz pilsētu no augšas. Bērni un pieaugušie ar pacēlāju tika celti jau piekto reizi. Pacelšanas laikā, kad grozā gandrīz 20 metru augstumā atradās 27 bērni un trīs pieaugušie, tas nolūza un nokrita uz pacēlāja platformas. Uz vietas bojā gāja astoņi bērni, vēlāk no gūtajām traumām nomira vēl viens, bet 21 cilvēks guva dažāda smaguma ievainojumus. Pieci no viņiem kļuvuši invalīdi un turpina ārstēšanos.

VUGD priekšnieks J. Ļabis traģēdijas laikā atradās Tallinā, Baltijas čempionātā ugunsdzēsības sportā. Viņš nekavējoties ieradās Latvijā un 30. jūnijā iesniedza atlūgumu par aiziešanu no dienesta. Ar LR MK 1997. gada 2. jūlija rīkojumu par VUGD priekšnieku iecēla Aivaru Straumi, bet par VUGD priekšnieka vietnieku apstiprināja 1. UGD priekšnieku Ainaru Pencī.

Sakarā ar notikušo traģēdiju iekšlietu ministrs Dainis Turlais izveidoja dienesta izmeklēšanas komisiju. Pēc izmeklēšanas ministrs 8. jūlijā deva pavēli: *“Par Talsu rajona UGD, VUGD, policijas un IeM centrālā aparāta darbinieku sodīšanu sakarā ar nelaiemes gadījumu Talsos 28.06.97.*

*1997. gada 28. jūnijā kārtējo IeM ugunsdzēsēju un policijas svētku gaitā Talsos ugunsdzēsēju autopacēlāja kravas groza notrūkšanas rezultātā gāja bojā astoņi bērni un pusaudži, bet 22 cilvēki guva smagas traumas. Par šī nelaiemes gadījuma cēloņiem kļuva drošības tehnikas noteikumu rupja un noziedzīga pārkāpšana no autopacēlāja šoferu V. Griķa un I. Ivanova puses, bezatbildība un nolaidība no Talsu rajona UGD darbinieku puses, kā arī formāla attieksme pret savu dienesta pienākumu pildīšanu no VUGD vadības puses. IeM Administratīvā departamenta darbinieki pilnīgi un kvalitatīvi nenodrošināja jautājumu, kas nosaka un nodrošina kārtību masu pasākumu organizēšanā un ar to saistītās drošības sistēmas izveidošanas neregulēšanu, kā arī nepietiekoši veica kontroli pār VUGD darbību. Valsts policijas dežūrdala ārkārtēju gadījumu situācijā pieļāva vilcināšanos IeM iestāžu vadošo amatpersonu apziņošanā. Pamatojoties uz augstāk minēto, pavēlu:*

*1. Kaprāļus Vilni Griķi un Igoru Ivanovu, IeM VUGD 4. Tehniskās brigādes 24. ugunsdzēsības daļas ugunsdzēsējus – šoferus, par dienesta disciplīnas neievērošanu un uzlikto pienākumu neizpildi, kas izraisīja smagas sekas, – no dienesta IeM iestādēs atbrīvot.*

*2. Virsnieka vietnieku Modri Keiseli, Talsu rajona UGD inspektoru, par dienesta disciplīnas neievērošanu, sava priekšnieka rīkojuma bezatbildīgu un nolaidīgu izpildi, kā arī savu funkcionālo pienākumu 2.2. p. un 2.7. p. prasību neievērošanu, kas izraisīja smagas sekas, – no dienesta IeM iestādēs atbrīvot.*

*3. Pulkvežleitnantam Pēterim Bekmanim, Talsu rajona UGD priekšniekam, par bezatbildību un paviršu attieksmi pret savu dienesta pienākumu izpildi, kas izraisīja smagas sekas, – izteikt brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam.*

*4. Pulkvežleitnantam Aivaram Mednim, VUGD priekšnieka vietniekam, par formālu attieksmi pret savu dienesta pienākumu pildīšanu, kas izraisīja smagas sekas, – izteikt brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam.*

*5. Pulkvedi Pāvilu Zagorski, VUGD priekšnieka vietnieku, par nepietiekošo kontroli pār savu pakļauto darbinieku rīcību un norobežošanas no savu pienākumu pildīšanas, kas izraisīja smagas sekas, – no dienesta IeM iestādēs atbrīvot.*

6. Ģenerāli Juri Ļabi, VUGD priekšnieku, par zemo prasību līmeni pret sev pakļautajiem darbiniekiem, nepietiekošo kontroli pār viņu darbību, kā arī Talsos rīkoto svētku organizācijas nepietiekošo kontroli, kas izraisīja smagas sekas, – no dienesta IeM iestādēs atbrīvot. (Ar IeM 1997. gada 23. jūlija pavēli Nr. 219 šis punkts tika atcelts – aut. piez.)

7. Policijas pulkvežleitnantam Aivaram Pumpiņam, Talsu rajona policijas daļas priekšniekam, par nepietiekošo kontroli pār sabiedriskās kārtības nodrošināšanu masu pasākumu laikā, kas izraisīja smagas sekas, – izteikt rājienu.

8. Policijas pulkvežleitnantam Meikulim Matulim, Valsts policijas dežurdaļas dežurāntam, par nepietiekoši operatīvu un enerģisku rīcību IeM vadošo amatpersonu apziņošanā ārkārtēju situāciju gadījumā, – izteikt rājienu.

9. Pulkvežleitnantam Jevgēņijam Morozovam, IeM Administratīvā departamenta nodaļas priekšnieka vietniekam, par nepietiekošu kontroli pār VUGD darbību – izteikt rājienu.

10. Kapteinei Maritai Gruntei, IeM Administratīvā departamenta priekšniecei, par trūkumiem darba organizācijā un esošo normatīvo aktu bāzē – izteikt piezīmi.

11. Policijas pulkvedim Andrim Starim, IeM Valsts sekretāram, aizrādīt par trūkumiem viņam pakļautā IeM Administratīvā departamenta darbībā.”

Pēc traģēdijas ierosināja krimināllietu, sākās izmeklēšana un tiesas procesi. Cēlņa vadītājam Vilnim Griķim tiesa piesprieda brīvības atņemšanu uz trim gadiem, bet Igoram Ivanovam – uz diviem gadiem un sešiem mēnešiem. Taču, piemērojot amnestijas likumu, vēlāk viņi no soda izciešanas tika atbrīvoti. Savukārt Kurzemes apgabaltiesa 2001. gada jūnija beigās atcēla Saldus rajona tiesas notiesājošo lēmumu un nolēma attaisnot Talsu traģēdijas lietā apsūdzētos P. Zagorski, P. Bekmani un M. Keiselu. Tomēr pēc sprieduma pasludināšanas Kurzemes apgabaltiesas tiesnesis Andrejs Grūbe atzina: “Lietas galīgais iznākums vēl nav paredzams, un tā nebūt nav galā – iespējams, prokurors iesniegs protestu Augstākās tiesas Senātā, savukārt cietušie pārsūdzēs civilprasību par zaudējumu piedzīšanu no VUGD.” Tā arī notika, un 2001. gada 9. oktobrī Augstākās tiesas Senāts nolēma vēlreiz nosūtīt izskatīšanai Kurzemes apgabaltiesai Talsu traģēdijas krimināllietu, apmierinot prokuratūras kasācijas protestu.

Pēc Talsu traģēdijas pensijā aizgāja arī Tehniskā dienesta brigādes komandieris Vaclavs Vasiļevskis, un viņa amatu ieņēma Jekimijs Stoļarovs. Par savu aiziešanu no dienesta V. Vasiļevskis saka: “Tas pacēlājs bija no 24. daļas, un es kā brigādes komandieris jutu morālu atbildību, tāpēc uzrakstīju atlūgumu. Jāatzīst, man patika darbs, ko darīju. Mana izglītība un profesija bija saistīta ar tehniku, tās konstruēšanu, un visas savas zināšanas varēju izmantot praktiski. Tas deva gandarījumu. Vēl tagad ar

dalītām jūtām braucu garām un uzlūkoju ēku Krustpils ielā, ko uzcēla manā laikā. Jaunībā nebiju domājis, ka nokļūšu ugunsdzēsības dienestā, taču 70. gados tam vajadzēja arī manas profesijas speciālistus, un tā 1975. gadā nonācu tehnikas nodaļā. Nekad to neesmu nožēlojis. Ugunsdzēsēji no citiem atšķiras. Viņi ir labsirdīgāki. Pēc savas sūtības, jo sastopas ar nelaimi. Tās ir traģēdijas, kas cilvēkā izraisa līdzjūtību. Cietsirdīgi un agresīvi cilvēki ugunsdzēsībā ilgi nevar noturēties.”

## VUGD Rīgas pilsētas pārvalde un reorganizācija

1997. gada 19. septembris bija īpaša diena Ugunsdrošības tehniskajai skolai. Diplomus par UTS trešā kursa apmācības beigšanu saņēma 12 kursanti, kuriem piešķīra leitnanta speciālo dienesta pakāpi. Svinīgo pasākumu atklāja VUGD priekšnieks Aivars Straume, bet izglītības un zinātnes ministrijas Profesionālās izglītības departamenta direktors Aivis Bišers ministra vārdā pasniedza UTS akreditācijas lapu. Tas nozīmēja, ka skola tiks akreditēta līdz 2000. gadam.

1997. gada 13. novembrī Ugunsdzēsības dienesta koordinācijas padome pieņēma lēmumu par ugunsdzēsības nozares standartizācijas tehniskās komitejas *Ugunsdrošība* izveidošanu. Pirmkārt, šīs komitejas nepieciešamību noteica Latvijas virzība uz Eiropas Savienību, otrkārt, Latvijā vēl nebija savu nacionālo ugunsdzēsības standartu, tādēļ nācās izmantot novecojušos bijušās PSRS un citus standartus. Par tehniskās komitejas priekšsēdētāju ievēlēja A. Straumi. Tehniskā komiteja nolēma pielāgot divus Eiropas standartus: EN-2 – ugunsgrēku klasifikācija un EN-3 – pārnēsājami ugunsdzēsības aparāti.

1998. gada sākumā VUGD priekšnieks apstiprināja jaunus ugunsdzēsības ierindas mācību normatīvus, kas kļuva par pamatu, veicot ierindas mācības daļās. Ar februāri spēkā stājās arī jaunie *Ugunsdrošības noteikumi – (UN-97)*, pēc tam likums *Par izdienas pensijām IeM sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm*, kā arī MK apstiprinātie noteikumi *Par izdienas pensiju piešķiršanu un aprēķināšanu un izmaksas kārtību*. Savukārt LR BUB dome 1998. gada martā apstiprināja nolikumu *Par jauno ugunsdzēsēju vienībām LR*. Pirms tam nolikums tika saskaņots ar Izglītības un zinātnes ministriju un VUGD, tā mērķis bija veicināt skolēnu izglītošanu ikdienā svarīgos drošības un pirmās palīdzības jautājumos.



*CSP priekšnieks Jānis Ivanovskis.*



*VUGD priekšnieka vietnieks Ainars Pencis.*

1998. gada 18. septembrī, dienā, kad Ugunsdrošības tehnisko skolu absolvēja deviņi otrā izlaiduma klausītāji, starp VUGD un Zviedrijas kolēģiem tika parakstīts nodomu protokols par turpmāko sadarbību. Togad VUGD veica kārtējo reorganizāciju, kas ieviesa pārmaiņas arī Rīgas ugunsdzēsībā. Proti, visu daļu darbības uzlabošanai un koordinēšanai izveidoja VUGD Rīgas pilsētas pārvaldi. Līdz ar to ugunsdzēsības un glābšanas daļas Rīgas priekšpilsētās un rajonos turpmāk dēvēja par nodaļām. Pārvaldes vadību uzticēja priekšniekam Jurim Lakatiņam un viņa vietniekiem Aigaram Melnalksnim un Viktoram Borunovam. Turklāt pārvaldē izveidoja trīs nodaļas: ugunsdrošības uzraudzības (priekšnieks Boriss Serebrjaņņikovs), dienesta (Gunārs Jākobsons) un ārkārtējo situāciju. Štata vietas piešķīra arī personālsastāva un lietvedības, profesionālās un fiziskās sagatavošanas sektoriem. Turpmāk Rīgas ugunsdzēsības nodaļas bija tieši pakļautas Rīgas pilsētas pārvaldei. Tolaik vadošo darbinieku maiņa bija skārusi arī nodaļu komandierus. Latgales priekšpilsētas nodaļu, iepriekš 1. UGD, vadīja Aivars Kasickis; Zemgales priekšpilsētas nodaļu (2. UGD) – Rūdolfs Krūklītis; Vidzemes priekšpilsētas nodaļu (6. UGD) – Igors Ponomarjovs; Centra rajona nodaļu (3. UGD) – Harijs Āboliņš, Aleksandrs Aksjonovs; Kurzemes rajona nodaļu (5. UGD) – Kristaps Eklons, Ziemeļu rajona nodaļu (7. UGD) –

Māris Ziemeļis. Savukārt uz 12. un 24. UGD bāzes tapa Ātrās reaģēšanas brigāde (ĀRB) komandiera Sergeja Šarova vadībā. ĀRB štatos bija avārijas un glābšanas daļa (24.), speciālās tehnikas daļa (12.), mācību punkts, pretdūmu un ķīmiskā dienesta sektors, ko izvietoja Krustpils ielā 10. Pārmaiņas skāra arī citas VUGD struktūrvienības. Pēc reorganizācijas Centrālais ugunsdzēsības sakaru punkts tika dēvēts par Centrālo sakaru punktu (CSP), operatīvā ugunsdzēsības štāba vietā izveidoja Operatīvi taktisko centru, uz Ugunsdzēsības izmēģinājumu laboratorijas bāzes noorganizēja Zinātniski pētniecisko pārvaldi (ZPP), bet Tehniskā dienesta brigādē tapa divas daļas – remonta un palīgdarbu, transporta un saimniecības. Bez ZPP VUGD radās vēl trīs jaunas pārvaldes: Ugunsdrošības uzraudzības pārvalde (V. Jemeljanovs) ar ugunsdrošības uzraudzības, būvniecības ugunsdrošības uzraudzības nodaļām, kā arī ugunsdrošības automatikas un ugunsdrošības propagandas birojiem; Ugunsgrēku dzēsšanas un glābšanas pārvalde (A. Pencis) ar operatīvi taktisko nodaļu, tehnikas nodaļu un glābšanas darbu sektoru; ar civilās aizsardzības jautājumiem turpmāk nodarbojās Ārkārtējo situāciju gatavības plānošanas pārvalde (A. Mednis) ar plānošanas un normatīvā nodrošinājuma nodaļu, administratīvo, vides izlūkošanas, spēku un līdzekļu organizācijas birojiem. Turklāt VUGD centrālajā aparātā ietilpa arī finansu – plānu, personāla un inspekcijas, koordinācijas un dokumentu sagatavošanas nodaļas, kā arī lietvedības un starptautisko attiecību biroji. Bez iepriekš nosauktajām struktūrvienībām VUGD ietilpa arī Rīgas rajona un valsts pilsētu brigādes, rajonu nodaļas, Latvijas Ugunsdzēsības muzejs, UTS un tās ugunsdzēsības un glābšanas mācību daļa, kas iekļāvās kopējā Rīgas ugunsdzēsības garnizona izbraukumu sarakstā un piedalījās ugunsgrēku dzēšanā.

1998. gada nogalē Latvijas ugunsdzēsības dienestā notika vēl kāda pārmaiņa. 17. novembrī laikraksts *Ugunsdzēsējs* iznāca kopā ar kriminālās informācijas laikrakstu *Fakts*. Sākot ar 1999. gada janvāri, *Ugunsdzēsējs* kopā ar *Faktu* iznāk regulāri.

## Struktūrvienību tehniskais nodrošinājums

Pārejot no Padomju Savienības ugunsdzēsības sistēmas uz brīvvalsts iekārtu, Latvijas ugunsdzēsējiem radās iespēja iepazīt un novērtēt līdz tam neapgūto sfēru, proti, ārzemju ugunsdzēsības un glābšanas dienestus, kā arī tehnisko apbruņojumu un moderno inventāru, kuru izmantoja ārvalstu kolēģi. PSRS laikā Latvijā faktiski izmantoja padomju ražojumus, kas 90. gados vairs nevarēja sacensties ar citur pasaulē izmantoto ugunsdzēsības un glābšanas tehniku, inventāru. Tiesa, tā iegādei bija nepieciešami ievērojami līdzekļi, kuru Latvijai nebija, vismaz ne tik lielos apmēros, lai pietiekamā līmenī varētu pāriet uz modernāko aprīkojumu. Taupības nolūkos arī pēc neatkarības atgūšanas iepirka Krievijā ražoto, tomēr, pateicoties daudzajiem starptautiskajiem sakariem un sadarbībai, Latvijas VUGD resursu bāzi humānās palīdzības veidā un tik, cik paši varēja atļauties, palēnām papildināja arī citvalstu tehnika un apbruņojums. Arī 1998. gada vasarā no Nīderlandes uz Latviju atceļoja divas VUGD



1999. gads. Rīgas dome pilsētas ugunsdzēsējiem dāvina četras pirmās palīdzības automašīnas "Renault Master FG." Attēlā (otrais no kreisās) Rīgas mērs Andris Bērziņš, VUGD priekšnieks Aivars Straume un mēra vietnieks Juris Rītiņš.

iepirktās *Mercedes* autocisternas. Lai arī tās nebija jaunas, tomēr summa, no kuras dienestam vajadzēja šķirties, bija visai paprāva, teju simts tūkstoši latu. Vienu no cisternām saņēma centra rajona nodaļa, bet otra tika Ugunsdrošības tehniskajai skolai. Savukārt 1999. gadā Rīgas dome savas pilsētas ugunsdzēsējiem par 44 900 latiem nopirka četras ugunsdzēsēju pirmās palīdzības automašīnas *Renault Master FG*. Tās bija apgādātas ar pilnu glābšanas iekārtu *Sprut*, augstspiediena sūkni un citu tik ļoti nepieciešamo inventāru. Jaunās automašīnas piešķīra Latgales un Vidzemes priekšpilsētu nodaļām, Ziemeļu rajona nodaļai un ZPP.

1999. gadā Rīgas pilsētas pārvaldes Latgales priekšpilsētas nodaļas rīcībā bija Rīgas domes dāvātā automašīna, gaisa putu automobilis *GPA* uz automašīnas *Ural 375* šasijas, sūkņu – šļūteņu automobilis uz *ZIL – 130* bāzes, padomju autocisternas *AC – 40 (130)*, piekabe ar laivu un nepieciešamo apbruņojumu glābšanas darbiem uz ūdens. Arī Zemgales priekšpilsētas nodaļai bija autocisternas *AC – 40 (130)* un *AC – 40 (157)*. 1999. gadā tā saņēma jaunu autopacelāju *Bronto Skylift F42 HDT 2000* jeb Kārlis, kā to nodēvēja ugunsdzēsēji. Kārlis bija labākā un dārgākā tehnika, kas tobrīd atradās VUGD rīcībā. Universālā automašīna bija paredzēta gan cilvēku glābšanai no degošām ēkām vai uz ūdens, gan ugunsgrēku dzēšanai. Bija iespējams dzēst ar dažādu veidu sūkņiem un stobriem, turklāt gan ar lielu ūdens patēriņu, gan arī minimālu, ja izmantoja augstspiediena sūkni. Ūdens cisterna, kurā ietilpa trīs tonnas ūdens, bija apsildāma. Uz *Mercedes* automašīnas šasijas uzrīkotais pacelājs bija piemērots arī naftas rezervuāru dzēšanai. Kārlis autokāpnes varēja izslīdēt vairāk nekā 30 metru augstumā un bija apgādāts ar ļoti spēcīgu prožektoru, bet pacelēja grozs bija paredzēts četriem cilvēkiem un aprīkojumam.

Centra rajona nodaļa savā darbā izmantoja pirmās palīdzības autocisternu *Mercedes*, no 5. nodaļas pārņemto *Mercedes* autocisternu, automašīnas *AC – 40 (130)*, šļūteņu automobili *AR – 2 (130)* un sūkņu staciju *PNS – 110 (131)*. Kurzemes rajona nodaļa bija apgādāta ar autocisternu *Renault Master FG*, autokāpnēm *AK – 30 (130)*, autocisternām *AC – 40 (130)* un *AC – 40 (157)*, piekabi ar laivu un plostu, bet Bolderājas posteņa rīcībā bija autocisterna *AC – 40 (130)*. Vidzemes priekšpilsētas nodaļa uz ugunsgrēkiem izbrauca ar autocisternu *Renault Master FG*, sūkņu – šļūteņu automobili *ANR – 40 (130)*, autokāpnēm *AK – 30 (130)* un autocisternu *AC – 40 (130)*. Ziemeļu rajona nodaļā atradās autocisternas *AC – 40 (130)*, autopacelājs *Bronto – 330* un piekabe ar laivu un plostu.



1999. gads. 2. nodaļa Akmeņu ielā saņēma jaunu autopacēlāju, kuru nodēvēja par Kārli. Tas savas autokāpnes var izsliet vairāk nekā 30 metru augstumā.

Jaunciema postenī bija tikai autocisterna AC – 40 (130). Avārijas un glābšanas daļas rīcībā bija plašāks apbruņojums – automašīna *Renault Rapid*, uz kuras atradās augstspiediena sūknis *Minimax UHP – 250*, aerodroma ugunsdzēsšanas automobilis uz *KamAZ* bāzes, ķīmiskais ugunsdzēsības automobilis *8T – 311* uz *ZIL – 157* bāzes, tehniskā dienesta automobilis *TA* uz *ZIL – 157* šasijas, gāzu – dūmu dienesta bāzes automobilis uz *ZIL – 157* šasijas, GDAD autobuss *PAZ* un autopacēlājs *Bronto*. ĀRB speciālās tehnikas daļā Hanzas ielā atradās autokāpnes *AK – 17* uz *GAZ – 51* šasijas, autokāpnes *AK – 50 (DL – 50 Iveco – Magirus)*, pulvera ugunsdzēsības automobilis *AP – 5 DAF 2000*, pirmās palīdzības ugunsdzēsības automobiļi *SCANIA 85L* un *TURBO – DAILY 49 104 Iveco*. UTS ugunsdzēsības un glābšanas mācību daļā bija autocisterna *AC – 40 (130)*, sūkņu – šļūteņu automobilis *ANR – 40 (130)*, autokāpnes *AK – 30* un pirmās palīdzības autocisterna *Mercedes*.

Rīgas ugunsdzēsības pārvaldes nodaļās dežūrmaiņā strādāja apmēram 140 ugunsdzēsēju, vairāk nekā 30 dzēsēju izsaukumiem bija apgādāti ar saspīestā gaisa aparātiem. 1999./2000. gadu mijā VUGD tehnisko resursu bāzi papildināja ar četrām jaunām automašīnām, kuras bija izgatavotas

uz firmas *Iveco* šasiju bāzes un aprīkotas ar firmas *Magirus* ugunsdzēsšanas un glābšanas darbu tehniku. Tiesa, tas bija pirkums, kuru vajadzētu atkārtot vismaz 50 reizes, lai pilnībā atjaunotu autobāzi visā valstī, jo no 315 VUGD rīcībā esošajām automašīnām 67 procenti bija pārsniegušas standartos pieļaujamo ekspluatācijas laiku.

Bez VUGD Rīgas pilsētas pārvaldes nodaļām savi ugunsdzēsības dienesti pastāvēja arī Rīgas lidostai, *Latvijas dzelzceļam* un Rīgas tirdzniecības ostai. 1999. gadā laikā no 3. līdz 6. novembrim Olimpiskajā *Skonto* hallē jau sesto reizi pēc kārtas norisinājās starptautiskā apsardzes, drošības un ugunsdzēsības izstāde *Drošība – 99!* Izstādes mērķis bija iepazīstināt apmeklētājus ar jaunāko tehnoloģiju un aprīkojumu, kas kalpo cilvēka drošībai. Tradicionāli izstādē piedalījās arī VUGD. Izstādes apmeklētājus atklāšanas dienā uzrunāja iekšlietu ministrs Mareks Segliņš, Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieks Visvaldis Aloizs Blonskis un VUGD priekšnieks Aivars Straume. Drošības forumā piedalījās vairāk nekā simts firmu no 38 pasaules valstīm. Tika demonstrēti arī vairāku Latvijas uzņēmumu piedāvātais ugunsdzēsības un ugunsdrošības aprīkojums, dažādas signalizācijas sistēmas. VUGD bija ierīkojis divus demonstrācijas standus 200 un 15 kvadrātmetru platībā. Mazākais stands pildīja informatīvo funkciju, un tajā bija aplūkojami materiāli par dienesta attīstību vairāk nekā simts gadu ilgā laika posmā, informācija par ugunsdzēsības stāvokli valstī, apmeklētāji varēja noskatīties vairākas dokumentālās filmas, kurās bija fiksēti reāli ugunsgrēki un avārijas, parādīts, kā rīkoties ekstremālās situācijās. Lielajā standā bija izvietota VUGD tehnika un aprīkojums. Izstādes organizētāji VUGD vadībai piešķīra sertifikātu par šā pasākuma atbalstīšanu un piedalīšanos.

## **Ugunsgrēki un glābšanas darbi 90. gadu otrajā pusē**

1996. gada 22. oktobrī pulksten 13.11 no firmas *Man – Tess* teritorijas Tvaika ielā 7a tika saņemts paziņojums, ka notikusi avārija. Pirms tam gar caurlaides telpu manevrēja vilciens ar cisternām, no kurām viena bija tukša, bet otrā atradās benzīns. Tajā brīdī teritorijā iebrauca automašīna *KamAZ*, kuras vadītājs vilcienu neredzēja, un vilciena sastāvs uzdūrās automašīnai. Tukšā cisterna nogāzās no sliedēm, bet ar benzīnu pildītājai, atduroties pret to, radās apmēram 25 centimetru gara plaisa. Sākās benzīna

noplūde. Laimīgas sagādīšanās dēļ tas neaizdegās. Galvenā problēma bija tā, ka, benzīnam iztvaikojot, visā teritorijā ap notikuma vietu varēja rasties sprādzienbīstama situācija. Tādos laika apstākļos, kādi bija todien, pietiktu ar nepilnu procentu benzīna tvaiku koncentrāciju gaisā, lai notiktu eksplozija. Paralēli *Man – Tess* teritorijai atradās iela, aiz tās aptuveni 50 metru attālumā dzīvojamās ēkas. Benzīna iztvaikošanas laukums – 300 kvadrātmetru. Avārijas sekū likvidētāja uzdevums bija, pirmkārt, pārtraukt noplūdi no cisternas, otrkārt, izplūdušo benzīnu izolēt ar putu kārtu, lai neļautu tam iztvaikot, treškārt, pārsūknēt degvielu citās cisternās. Galvenā problēma bija tā, ka izplūdušā benzīna slāni visu laiku vajadzēja nosegt ar putām. Kaut arī VUGD rīcībā bija vienas no labākajām putām, to noturība bija tikai 400 sekundes. Tātad ik pēc 400 sekundēm slāni vajadzēja atjaunot. Pavisam VUGD darbinieki izlietoja aptuveni četras tonnas putu. Cisternā bija aptuveni 100 tonnu benzīna, no kurām divas trīs izlija zemē. Lai likvidētu avāriju, cilvēki, sevišķi sākumā, strādāja zem izplūstošā benzīna. Tobrīd vēl pastāvēja eksplozijas iespēja, tāpēc visi, kas atradās notikuma vietā, riskēja ar savu dzīvību. Apdraudēti bija arī tuvējo māju iedzīvotāji. Operatīvi darbojās policija, noslēdzot ielu un norobežojot apkārtni. Pulksten 14.10, stundu pēc izsaukuma, avārija bija lokalizēta un vairs neradīja reālas briesmas. Bet pilnīgi to novērsa tikai pirms pulksten vieniem naktī. Glābšanas darbos piedalījās 12 ugunsdzēsības automašīnas, no kurām sešas bija specializētās, ugunsdzēsības vilciens, avārijas sekū likvidēšanas vilciens un 46 ugunsdzēsēji.

1997. gada 27. maijā pulksten 11.12 CSP saņēma ziņojumu, ka Vagonu ielā 20, Valsts akciju sabiedrības *Latvijas gāze* uzņēmumā *Rīgas gāze*, deg gāzu ķīmisko analīžu laboratorija. Jau pulksten 11.16 ieradās 3. Ugunsdzēsēju daļas ugunsdzēsēji vada komandiera Kaļinēviča vadībā. Ap pulksten 11.22 no laboratorijas ugunsdzēsēji uz rokām iznesa vienīgo cietušo – 35 gadus veco Olgu A. Bija uzliesmojis pieclitrs gāzes balons. Ja būtu notikusi eksplozija, grūti prognozēt, kā viss beigtos, jo telpā atradās arī citi baloni. Notikuma vietā ieradās ugunsdzēsības štāba darbinieki un ugunsdzēsības izmēģinājumu laboratorija. Jau pulksten 11.32 ugunsgrēks tika lokalizēts un likvidēts, bet Olgu neatliekamā medicīniskā palīdzība nogādāja Dzelzceļnieku slimnīcā, Apdegumu centra reanimācijas nodaļā. Laboratorijā bija izdegusi siena un grīda divu kvadrātmetru platībā, sabojāts dators un printeris, kā arī dārga iekārta. Laboratorijā veica propāna – butāna izpēti, ko veda pārbaudīt no visas Latvijas, jo tāda veida iekārta bija vienīgā valstī.



1997. gada 27. maijs. Ugunsgrēks uzņēmuma "Rīgas gāze" ķīmisko analīžu laboratorijā Vagonu ielā 20.

1997. gada naktī no ceturtdā uz piekto jūniju, pulksten 0.50, Rīgas Krasta stacijas uzraugs paziņoja CSP par ugunsgrēku un kādas ķīmiskas vielas noplūdi no kravas vagoniem stacijas teritorijā. Tā kā šajos vagonos atradās koncentrēta ūdeņraža pārskābe, nekavējoties izsludināja trešās pakāpes trauksmi. Uz notikuma vietu devās ugunsdzēsēji, Valsts un pašvaldības policija, Zemessardze un civilās aizsardzības dienesti. Nepilnu 100 metru attālumā no notikuma vietas Eksporta un Elizabetes ielas krustojumā atradās dzīvojamās mājas, kuru iemītniekus evakuēja drošākā attālumā. Katastrofas vietā bija ieradušās 26 ugunsdzēsēju automašīnas, to vidū arī specializētās ķīmisko avāriju likvidēšanas brigādes, pretdūmu dienesti un ugunsdzēsības un glābšanas darbu vilciens. No četriem vilciena vagoniem, kuros atradās ūdeņraža pārskābe, vienu bija pārņēmušas liesmas. Uguni nodzēsa aptuveni 40 minūtēs, vienlaikus ugunsdzēsēji pielika visas pūles, lai apturētu bīstamā šķidrums noplūdi. Avāriju pilnībā likvidēja pulksten 2.25. Ap katastrofas vietu bija izplatījušies kaitīgie skābes izgarojumi, kas ir ļoti bīstami elpošanas orgāniem. Taču, pateicoties labvēlīgajiem meteoroloģiskajiem apstākļiem, valdošās vēja plūsmas bīstamos tvaikus no pilsētas centra novirzīja uz jūras pusi. Dažādiem

dienestiem sadarbojoties un operatīvi rīkojoties, neviens no evakuētajiem iedzīvotājiem necieta, taču saindējās Valsts policijas Ātrās reaģēšanas rotas ekipāžas darbinieki. Pēc mēneša, 2. jūlijā, ugunsdzēsēji saņēma izsaukumu uz kārtējo ķīmisko avāriju Aizkraukles ielā 21. Tika izsludināta otrās pakāpes trauksme. Uz notikuma vietu izbrauca 12 ugunsdzēsēju mašīnas. Ķīmisko avāriju seku likvidēšanas brigāde operatīvi atklāja kūpošo un asi smakojošo vielu, tādējādi iespējami ātri apturot tās tālāku izgarošanu. Viela izplatīja asu smaku, un tās tvaiki izplūda atmosfērā. Sākotnējā informācija par vielas ķīmisko sastāvu bija visai biedējoša – tika pieminēts kālija cianīds. Uz avārijas vietu izbrauca arī civilās aizsardzības štāba un Vides reģionālās aizsardzības pārstāvji. Viņi izteica varbūtību, ka viela tomēr ir nitrobenzols. Avāriju likvidēja ātri un profesionāli. Diemžēl pati bīstamākā šādā situācijā izrādījās teritorijas īpašnieku – Fizikālās enerģētikas institūta vadības attieksme pret notikušo. Laikā, kad policijas un ugunsdzēsības darbinieki lēma par darbinieku evakuāciju no institūta telpām, šīs iestādes direktors bija iegrimis televīzijas raidījuma vērošanā. Arī uz jautājumu, kam pieder muca ar ķīmisko vielu un kas būs atbildīgs par šo avāriju, neviens atbildēt nevarēja. Kāda no darbiniecēm paskaidroja, ka institūts savu teritoriju izīrējis vairākām firmām, taču, kurai tieši pieder šī muca, viņa nezina. Par tās saturu nebija informēts neviens, jo firmas to uzskatījušas par komercnoslēpumu. Kad policijas darbinieki norādīja uz blakus teritorijā esošajām mucām un interesējās, kas tajās iekšā, par atbildi bija tikai plecu paraustīšana. Policisti ievēroja, ka mucas saules karstumā ir uzpūtušās. Brīdī, kad ugunsdzēsēji lēma jautājumu par mucas un tajā atlikušā šķidruma pārvietošanu uz drošāku vietu, kāds no institūta darbiniekiem piedāvāja vietu, kur atradās gāzes baloni.

1997. gada 8. oktobrī agri no rīta K. Barona ielā 66/68, trīstāvu koka ēkas pirmajā stāvā izcēlās ugunsgrēks. Koka nams piederēja privātpersonai un bija ļoti sliktā stāvoklī. Ēkā dzīvoja tikai trīs ģimeņi. Ugunsgrēks bija sācies jau naktī sētas puses ieejas priekšnamā. Liesmas nosprostoja izeju, un tie, kas varēja, izkāpa pa logiem. Vēl pirms ugunsdzēsēju ierašanās kaimiņi trešā stāva logā redzējuši vecu sievieti, kura saukusi pēc palīdzības. Tomēr bailes no uguns bijušas lielas, un neviens negribējis riskēt. 74 gadus veco Bronislavu V. ugunsdzēsēji atrada vēlāk, kad liesmas jau bija apdzēstas. Vecā sieviete bija noslāpusi dūmos. Sākotnēji eksperti izteica neoficiālu viedokli, ka ugunsgrēkā varētu būt vainojama elektroinstalācija,

jo aizdegšanās notikusi tieši blakus elektrosadales mezglam. Jāatzīmē, ka 1997. gada aizvadītajos mēnešos elektroinstalācijas dēļ valstī jau bija notikuši 592 ugunsgrēki, deviņos mēnešos ugunsgrēkos bojā gājuši 118 cilvēki, 43 no tiem atradušies alkohola reibumā. Sadeguši divi bērni un 24 veci, nespēcīgi cilvēki.

1997. gada 28. oktobra pēcpusdienā pulksten 17. 30, kad notika kārtējais kino seanss, ugunsgrēks izcēlās kinoteātra *Rīga* konferenču zālē. Seanss nekavējoties tika pārtraukts un uzsākta skatītāju evakuācija. Jau pēc dažām minūtēm notikuma vietā ieradās vairākas ugunsdzēsēju brigādes. Vēlāk, izmeklējot notikušo, noskaidroja, ka kinoteātra otrajā stāvā SIA *Celtniecības kontraktu sabiedrība* veikusi remontdarbus. Vai nu neuzmanības, vai nejaušības dēļ uzliesmojusi uguns. Iespējams, nelaimes gadījumā bija vainojama kāda elektriskā ierīce. Ugunsgrēka likvidēšana ilga gandrīz divas stundas. Konferenču zāle izdega apmēram 50 kvadrātmetru platībā. Bez ugunsdzēsējiem notikuma vietā ieradās vairākas Valsts policijas atbildīgās amatpersonas un Centra rajona pašvaldības policijas darbinieki, lai noskaidrotu visus apstākļus.

1998. gada 17. janvārī pēc ugunsgrēka Sapieru ielā 1a atrada četrus bojāgājušos. Uz izsaukumu neilgi pirms pulksten 14 pirmās ugunsdzēsēju automašīnas izbrauca no 3. daļas, tūlīt pēc tam notikuma vietā ieradās arī 12. daļas ugunsdzēsēji. Ugunsgrēku lokalizēja jau pulksten 14.13, bet līdz pulksten 17.55 tas bija likvidēts pilnīgi. Visvairāk bija cietis ceturtais stāva dzīvoklis, kur izdegusi istaba 28 kvadrātmetru platībā. Degusi arī kāpņutelpa un margas. Pēc ugunsgrēka likvidācijas 33. dzīvoklī ugunsdzēsēji atrada četru cilvēku mirstīgās atliekas. Divi no bojāgājušajiem bija stipri apdeguši. Dzīvokļa saimnieks mīlējis iedzert, pie viņa nereti nākuši ciemiņi. Arī liktenīgajā dienā lietots alkohols. Ugunsgrēka apstākļi policijai šķita mīklaini, jo miteklim komunālo maksājumu parādu dēļ jau sen bijusi atslēgta gāzes padeve, elektrība un centrālapkure. Tika pieļauta iespēja, ka ugunsgrēks izcēlies paštaisītas sildierīces dēļ.

Paziņojums, kas sakaru punktā no *Latvijas dzelzceļa* pārvaldes tika saņemts 1998. gada 11. novembrī pēc pulksten trijiem naktī, skanēja baisi – Vecumniekos, dzelzceļa posmā Krustpils – Jelgava no sliedēm nogājis vilciena sastāvs, 55 vagoni, visi deg. Par laimi, informācija bija stipri neprecīza, jo patiesībā no sliedēm bija nogājušas 14 cisternas ar dīzeļdegvielu, nevis viss sastāvs. Kravas vilciena ceturtajam vagonam apmēram divus kilometrus no Vecumnieku stacijas salūzusi ass. Cisternas

sasvērušās, tādēļ vagoni nogāja no sliedēm. Lai arī notikušais radījis šoku, mašīnists rīkojies profesionāli – tās cisternas, kurām varējis piekļūt un kuras vēl atradās uz dzelzceļa sliedēm, atkabinājis un aizvedis Jelgavas virzienā. Sākumā aizdegusies tikai viena cisterna, bet drīz liesmas skārušas vēl desmit citas, kurās kopumā bija aptuveni 840 tonnu dīzeļdegvielas 168 tūkstošus latu vērtībā. Nekavējoties uz notikuma vietu devās pirmās ugunsdzēsēju automašīnas. Tūlīt radās arī pirmās problēmas. Dzelzceļa posms, kurā notika avārija, atradās mazapdzīvotā vietā. Tuvumā nebija pievedceļa, toties bija samērā augsts uzbērums, bet pie tā – purvains apvidus. Smagā tehnika iegrīma. Ugunsdzēsēju automašīnas piebrauca iespējami tuvāk avārijas vietai. Tika izvilktas šļūtenes, bet lielā attāluma dēļ vienas ceturtdaļas ūdens apjoma pieticis tikai, lai tās piepildītu. Operatīvi notikuma vietā ieradās *Latvijas dzelzceļa* četri ugunsdzēsšanas vilcieni, un, pateicoties arī tiem, ugunsgrēku varēja likvidēt, jo vilcieni nelaiemes vietai piegādāja gan ūdeni, gan putu veidotāju. Vienīgā vieta, kur ugunsdzēsēju transports papildus varēja ņemt ūdeni, bija neliels dīķītis pie kādām mājām. Tur izvilka maģistrālo līniju. Visu ugunsgrēka laiku pastāvēja dīzeļdegvielas pašai aizdegšanās briesmas, jo sakarsētājās cisternās tā bija jau uzvārījies, veidojot tvaikus, kas ik pa laikam kopā ar uguns šalti izlauzās no cisternām. Divas vēl neaizdegušās cisternas, kas atradās uz sliedēm, ugunsdzēsēji ar rokām aizstūma tālāk no ugunsgrēka vietas. Vēlāk speciālisti atzina: ja cisternās būtu benzīns, nevis dīzeļdegviela, degtu un, iespējams, arī eksplodētu visas. Paralēli dzēsšanai un dzesēšanai ugunsdzēsējiem bija jāsavāc no cisternām izplūdušī degviela, lai tā nepiesārņotu vidi, jo karstumā atkusa zeme un degviela sāka iesūkties augsnē. Liesmas gan nodzēsa ap pusdienlaiku, bet ugunsdzēsēji notikuma vietā strādāja arī nākamajā dienā: dzesēja cisternas, vāca izplūdušo degvielu un uzmanīja, lai uguns neizceļas no jauna. Katastrofas vietā strādāja apmēram simt vīru no Bauskas, Iecavas, Dobeles un Rīgas, kopā ar viņiem bija arī VUGD priekšnieks A. Straume.

1998. gadā naktī uz 3. decembri kāda Volguntes ielas nama iedzīvotāji pamodās no liela trokšņa. Šķita, ka trešajā stāvā kāds mēģina uzlauzt durvis. Viņi izsauca policiju, bet pēc brīža troksnis pierima. Pēc desmit piecpadsmit minūtēm iedzīvotāji pamodās atkal. Tikai šoreiz tie bija policisti, kuri modināja cilvēkus un paziņoja, ka deg mājas trešais stāvs. Vajadzēja evakuēties. Izsaukumu uz Volguntes ielas namu pirmā saņēma Apvienotā policijas pulka 1. bataljona 1. rotas ekipāža. Nama trešā stāva

dzīvoklī kāds mēģinot ielauzties, ziņojuši kaimiņi. Ieradušies notikuma vietā, pat neiejot namā, policisti ievēroja, ka jumts ir dūmos. Viss liecināja par to, ka augšstāvā izcēlies ugunsgrēks. Pa kāpnēm policistiem izdevās nokļūt vienīgi līdz otrajam stāvam. Dūmi koduši acīs un kaklā. Par notiekošo nekavējoties informēta Rīgas Galvenās policijas pārvaldes Operatīvās vadības centra darbinieki, un uz notikuma vietu izsaukti ugunsdzēsēji. Līdz brīdim, kad Volgundes ielā ieradās ugunsdzēsēji, patruļdienesta darbiniekiem bija izdevies noskaidrot, ka trešajā stāvā, precīzāk – mājas bēniņos, kur bija iekārtots dzīvoklis, mitinās dzērāji un bezpajumtnieki. Cik daudz viņu ir, neviens no kaimiņiem nevarēja pateikt. Neviens arī nezināja, vai augšstāva dzīvoklī kāds atrodas. Jau ugunsdzēsēju ierašanās brīdī policisti bija uzsākuši nama iedzīvotāju evakuāciju. Izkljuvuši cauri dūmiem, ugunsdzēsēji uzlauza degošā dzīvokļa durvis un uzsāka dzēšanu. Kad lielās liesmas bija savaldītas, viņi dzīvoklī atrada cilvēka mirstīgās atliekas. Pēc šāda notikumu pavērsiena ieradās prokuratūras pārstāvji un tiesu medicīnas eksperti. Iespējamais ugunsgrēka iemesls varēja būt nevērīga rīcība ar elektriskajām vai sildierīcēm. Pieļāva arī iespēju, ka apgāzusies degoša svečīte vai nokritusi aizsmēķēta cigarete. Viena no versijām, ko izteica ugunsdzēsēji un policisti, – lielais troksnis, uz ko reaģēja kaimiņi un izsauca policiju, radies no tā, ka bēniņos kāds bijis un mēģinājis izkļūt no uguns. Diemžēl tas viņam nebija izdevies. Paveicās pirmo divu stāvu iedzīvotājiem. Ja neskaita ugunsdzēsēju applūdinātos griestus un sienas, zaudējumu nebija.

1998. gada 6. decembrī Latvijā ugunsgrēkos bojā gājuši 12 cilvēki. Puse no tiem – Rīgā. Ap pulksten desmitiem vakarā liels ugunsgrēks izcēlās Rīgas centrā, Čaka ielas 49. nama pēdējā stāvā. Dzēšot liesmas, ugunsdzēsēji dzīvoklī atrada vīrieša līķi. Izrādījās, ka vīrietis dzīvoklī bija metinājis. Pavirši rīkojoties ar tehniku, izcēlies ugunsgrēks, un viņš nosmacis dūmos. Pēc pāris stundām ugunsgrēks izcēlās Pārdaugavā, Grīvas ielā, kur liesmas paņēma viena cilvēka dzīvību. Jau 7. decembra rīta pusē, ap pulksten pieciem, laivu kooperatīva *Nāra* sargs ievēroja, ka no kādas divstāvu garāžas ceļas dūmi. Viņš izsauca ugunsdzēsējus. Ierodoties notikuma vietā, tie konstatēja, ka uguns plosās garāžas otrajā stāvā. Lai nodzēstu uguni, dzēsēji uzlauza arī blakus garāžas. No degošās garāžas pirmā stāva nelielas kāpnītes veda uz otro stāvu. Kaut liesmas jau bija nodzēstas, augšstāvu pildīja kodīgu dūmu mākonis. Visapkārt valdīja tumsa un klusums. Vienīgi varēja sadzirdēt ik pa brīdim kaut kur

krītošas ūdens piles. Pie pēdējā pakāpiena ugunsdzēsēji atdūrās pret pus-sadegušu ķermeni. Tā bija sieviete. Šķiet, mēģinājusi izkļūt no uguns slazda, tomēr nokāpt pa kāpnēm tā arī nebija izdevies. Telpas otrajā galā pie loga atradās otrs ķermenis. Liesmas virieti pārsteigušas lūdzēja pozā – viņš bija nometies ceļos, rokas piespiestas pie krūtīm. Jau dienas gaismā, apskatot notikuma vietu, eksperti garāžas otrajā stāvā atraduši sešus sildītājus. Visticamāk, no lielās elektrības pārslodzes noticis īssavienojums un izcēlies ugunsgrēks. Iespējams, līdžās bijis kāds viegli degošs priekšmets, piemēram, sega, jo eksperti noskaidroja, ka bojāgājušie vispirms nosmakuši, bet tikai pēc tam apdeguši. Dūmu apdullināti, viņi bezcerīgi mēģinājuši glābties. Noskaidroja arī, ka vīrietis strādājis tuvējā autoservisā un, lai nevajadzētu mērot garo ceļu uz mājām, pārnakšņošanai īrējis garāžas otro stāvu. Tā kā šāda tipa garāžas nebija apkurināmas, ticamākais, lai kaut nedaudz sasildītos, izmantojis sešus lieljaudas sildītājus. Ap pulksten astoņiem rītā ugunsdzēsēji saņēma izsaukumu uz Priežu ielu. Arī šoreiz pēc ugunsperēkļa likvidēšanas atrada divus liķus. Divi vīrieši iepriekšējā vakarā bija lietojuši alkoholu, bet uz rīta pusi



1999. gada 12. februāris. Ugunsgrēkā Centrāltirgus spīķerī Pūpolu ielā 3 bojā gāja četri cilvēki.

aizmiguši. Diemžēl viens no viņiem aizmirsis nodzēst cigareti.

1999. gada 12. februārī traģisks ugunsgrēks ne pirmo reizi izcēlās Centrāltirgū. 1959. gadā tur dega gaļas paviljons, 1983. – sakņu paviljons, 1995. – koka paviljoni tirgus teritorijā, bet šoreiz – 19. gadsimta beigās celtais spīķeris Pūpolu ielā 3, kurā atradās vairāku SIA tirdzniecības objekti un noliktavas. Tika izsludināts ugunsgrēks Nr. 2. Uz notikuma vietu nosūtīja 18 ugunsdzēsības tehnikas vienības un 69 ugunsdzēsējus, no kuriem 14 bija speciālajos tērpos. Patruļpolicijas ekipāžas, kuras pirmās ieradās ugunsdzēsējiem palīgā, norobežoja teritoriju ar policijas dzelteno lenti. Pulksten 20.25. Pirmie ugunsdzēsēji, kuri devās liesmās, atzina – ja arī spīķerī palikuši cilvēki, reāli viņiem nav bijušas iespējas izglābties, jo liesmas ēkā izplatījušās ļoti strauji. Kāds vīrietis, kuram bija izdevies izkļūt no ēkas, policistiem un mediķiem apliecināja, ka iekšā palikuši četri cilvēki. Starp tiem arī viņa brālis un brāļa meita. Pulksten 0.30 liesmas sāka lauzties caur jumtu. Ugunsdzēsējiem vēl nebija izdevies iekļūt degošajā ēkā, jo logi bija šauri un restoti. Dzēšanu apgrūtināja arī apstākļi, ka ēkā tikusi veikta rekonstrukcija un ugunsdzēsēju rīcībā esošais spīķera plāns neatbilda realitātei. Ugunsgrēku dzēsa ļoti ilgi – piektdien pulksten 20.20 saņēma izsaukumu, sestdien pulksten 4.40 ugunsgrēku lokalizēja, bet likvidēja tikai svētdien pulksten 5.04. Sestdien ap pusdienlaiku, pulksten 12.35, tika atrastas viena bojāgājušā mirstīgās atliekas. Pavisam liesmās dzīvību bija zaudējuši četri cilvēki. Ugunsgrēka rezultātā izdeguši 450 kvadrātmetri – bēniņi, kā arī gandrīz viss trešais un ceturtais stāvs.

13. februāra rītā iekšlietu ministrs Roberts Jurdžs sasauca Iekšlietu ministrijas vadības operatīvo ārkārtas sanākumi, kurā deva rīkojumu VUGD tuvākajā laikā pastiprināti veikt ugunsdrošības pārbaudes vietās, kur uzturas daudz cilvēku, un nepieciešamības gadījumā, pamatojoties uz likumā noteiktajām normām, administratīvi sodīt vai pat slēgt tās, kuras neatbilst ugunsdrošības noteikumu prasībām.

Pēdējo ēkas apsekošanu ugunsdzēsēji bija veikuši tā paša gada 4. februārī un sastādījuši priekšrakstu ar apmēram piecdesmit punktiem par nepilnībām ugunsdrošībā. Līdzīgā situācijā esot bijušas arī blakus esošās ēkas. Sastādīti administratīvie protokoli, sodīti īrnieki, taču nekas nebija uzlabots. Pēc degšanas pēdām spriežot, ugunsgrēks, visticamāk izcēlies trešajā stāvā, iekšējās kāpņutelpas tuvumā, tādējādi aizsprostojot ceļu ugunsgrēka upuriem ceturtajā stāvā. Ugunsgrēka izcelšanās un izplatīšanās apstākļi ekspertiem radījuši aizdomas, ka viens no degšanas



*1999. gada 8. maijs. Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā uguns iznīcināja divus gadsimtus veco Zemgales ēku kompleksu.*

iespējamajiem iemesliem varētu būt bijusi ļaunprātīga dedzināšana. Kopš 1999. gada 8. maija Latvijā ir par vienu unikālu kultūras pieminekli mazāk – ap pulksten pieciem pēcpusdienā uguns plosījās Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja divus gadsimtus vecajā Zemgales ēku kompleksā, un tas neglābjami gāja bojā. Ēkā nav bijusi ne elektrība, ne signalizācija. Visticamāk, degšana no neuzmanīgi nomesta sērkokciņa vai izsmēķa, bet, iespējams, tīšas dedzināšanas, sākusies ārpusē un ātri izplatījusies pa salmu un niedru jumtu. Pateicoties ātrai ugunsdzēsēju rīcībai, izdevies nosargāt divas blakus esošās būves. Ugunī Zemgales ēku kompleksā nesadega vienīgi dzelzs priekšmeti un šādas tādas mantas, taču vērtīgākais – Sīpeles pagasta Poču māju kalpu rinka, kas muzejā bija kopš 1939. gada, tika zaudēts. Tāpat kā citas ēkas, uz muzeju tā atgādāta pa daļām. Noteikt radītos zaudējumus reāli nebija iespējams, jo muzeja vērtībām tirgus cenas nav. Tāda nebija nosakāma arī Kurzemes sētai, kura nodega pēc gada. Un atkal maijā. Par nožēlu, vēl pēc otrā ugunsgrēka nebija atklāts precīzs iemesls, kādēļ bija aizdedzies Zemgales ēku komplekss. Tomēr sakrītība, ka abos gadījumos dedzis tieši maijā, un neskaidrie apstākļi muzeja darbiniekiem lika secināt, ka notikusi ļaunprātīga dedzināšana. Arī otrajā

reizē ugunsnelaime sākusies no aizvēja puses un tieši tādā dienā, kad vēja ātrums bija labvēlīgs uguns izplatībai.

Lielas vērtības 1999. gada 18. jūnija naktī sadega arī akciju sabiedrības *Rīgas kinostudija* rekvizītu noliktavā Šmerļa ielā 3. Ugunsdzēsēji ar liesmām cīnījās līdz pat rītam, pulksten 8.30. Koka angāru un vērtīgos kinomākslas rekvizītus, kā arī divas automašīnas no iznīcības neizdevās glābt. Kinostudijai nodarītie materiālie zaudējumi naudas izteiksmē tika aplēsti uz desmit tūkstošiem latu, tomēr sadegušajiem kinorekvizītiem bijusi arī vēsturiskā vērtība. Pēc apstākļu noskaidrošanas policijai radās pamatotas aizdomas, ka šajā gadījumā notikusi ļaunprātīga dedzināšana. Nopietni zaudējumi togad, 23. jūlijā, piemeklējuši arī Latgales priekšpilsētas policijas pārvaldi. Ugunsgrēks Gogoļa ielā 7a izcēlies ap pulksten 10.30. Ēkas ceturtajā stāvā bija aizdedzies viens no izziņu daļas kabinetiem. Liesmas pārmetušās arī uz četriem citiem kabinetiem, gaiteni, kāpnēm un bēniņiem. Kad ieradās ugunsdzēsēji, ēkas darbinieki un apmeklētāji telpas jau bija atstājuši. Ugunsgrēku likvidēja pulksten 13.20, un tajā kopumā izdega nedaudz vairāk par simts kvadrātmetriem, sadega koka skapji, kuros tika glabāti dokumenti. To skaitā krimināllietas. Sākotnēji tika pieļauta versija, ka ugunsgrēks izcēlies īssavienojuma dēļ, jo elektroinstalācija Latgales priekšpilsētas policijas pārvaldē jau krietnu laiku bijusi avārijas stāvoklī.

2000. gada 11. marta notikumi daudziem neviļus atsauc atmiņā Vecumnieku katastrofu. Atcerējās tādēļ, ka arī toreiz no sliedēm noskrēja daudz vagonu ar dīzeļdegvielas cisternām. Vecumniekos tas notika tehniskas kļūmes dēļ, bet Jelgavas rajona Līvberzē viss norisinājās savādāk – vieglā automašīna *Hyundai Sonata* uz labi pārredzamas, bet neapsargātas dzelzceļa pārbrauktuves saskrējās ar vilcienu, kura sastāvā bija divas lokomotīves un 32 cisternas ar dīzeļdegvielu. Vilciens saspieda automašīnu kopā ar tās četriem pasažieriem. Automašīna tika rauta līdzī vairāk nekā simts metru, tad abas lokomotīves nobrauca no sliedēm, un astoņi vagoni, katrā no tiem bija 120 tonnu dīzeļdegvielas, triecās cits pret citu. Zemē iztecēja liela daļa degvielas un aizdegās, visticamāk, mirklī, kad eksplodēja automašīnas paliekas. Uguns krietnu brīdi plosījās vairāk nekā 2000 kvadrātmētru platībā. Līdz pamatiem nodega neapdzīvota māja, kas atradās katastrofas vietas tuvumā. Ugunsdzēsēji ar putām noklāja lielāko daļu izlījušās dīzeļdegvielas, lai apturētu uguns izplatīšanos un trīs stundas pēc notikuma dzesēja apgāzušās cisternas. Katastrofas seku likvidēšanas



*2000. gada 11. marts. Dzelzceļa katastrofa Līvberzē.*



*Katastrofas seku likvidēšanas darbi Līvberzē ilga vairākas dienas.*

darbi ilga vairākas dienas. Katastrofas brīdī bija pārrauti elektrības un telefona vadi, pilnīgi izpostīti astoņi no deviņiem vagoniem un stipri bojāta viena lokomotīve. Izplūdušās vielas nodarīja kaitējumu videi. Tā arī palicis neatbildēts jautājums, kāpēc automašīnas vadītājs tik neuzmanīgi mēģinājis šķērsot dzelzceļa pārbrauktuvi, briesmām pakļaujot četras dzīvības. Bez atbildes palicis arī jautājums, kas un kādēļ 2000. gada 17. augustā organizēja terora aktu universālveikalā *Centrs* Audēju ielā. Pirmais sprādziens universālveikalā laikā, kad tajā atradās ļoti daudz pircēju, nogranda pulksten 17.28. Izcēlās jūklis un panika. Trīs minūtēs tika veikta cilvēku evakuācija, un, neskatoties uz to, ka veikalā bija četras izejas, visi metās uz galveno. Policijas darbinieki ierobežoja notikuma vietu, no telpām evakuēja cilvēkus, bet septiņas minūtes pēc pirmā sprādziena notika otrais. Apmēram tajā brīdī notikuma vietā ieradās ugunsdzēsēji un ātrās palīdzības mašīnas. Cietušajiem tika sniegta palīdzība, bet ugunsdzēsēji kopā ar citiem dienestiem veica eksploziju seku likvidēšanu. Abos sprādzienos kopā cieta vairāk nekā 30 cilvēku, bet viena no veikala darbiniecēm vēlāk no gūtajām traumām nomira. Ugunsdzēsējiem tā bija traģiska iespēja pārliecināties, cik gatavs ekstremālām situācijām ir Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests.

## **Brīvprātīgie ugunsdzēsēji atmodas gados**

80. gadu beigās, Latvijas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības uzplaukuma laikā, valstī darbojās 1589 biedrības pirmorganizācijas, kurās bija 146 644 brīvprātīgie. Par organizāciju līdzekļiem bija iegādātas ugunsdzēsības mašīnas, motorsūkņi, kaujas tērpi un cits aprīkojums. Cēla depo, organizēja ugunsdzēsēju un iedzīvotāju apmācības, rīkoja rajonu un republikas mēroga sacensības ugunsdzēsības sportā. 1991. gada 27. martā Rīgā notika LR BUB V kongress. Tobrīd valstī uzskaitē bija 481 izbraukumu komanda, kuras rīcībā atradās 569 automašīnas un 2291 motorsūknis, kā arī 924 ugunsdzēsības vajadzībām pielāgotas lauksaimniecības tehnikas vienības. Līdz ar Latvijas neatkarības atgūšanu sākās kardinālas pārmaiņas gan pilsētās, gan laukos. Pamazām lielajās pilsētu rūpnīcās pārkārtoja ražošanu – dažas nevarēja realizēt savu produkciju, citām trūka izejvielu. Savukārt namu pārvaldēm vairs neiedalīja tik daudz līdzekļu, lai varētu veikt arī ugunsdrošības profilakses

darbus. Tā rezultātā samazinājās pakalpojumu apjoms LR BUB Centrālajā padomē. Daļa dūmvadu tūrītāju un podnieku pameta darbu padomē un izveidoja savas firmas un SIA.

1992. gadā no LR BUB atdalījās Rīgas pilsētas BUB. Par tās priekšsēdētāju kļuva Jurijs Žuravļovs. Pārējās 27 valsts pilsētu un rajonu BUB, Latvijas Dzelzceļnieku BUB palika vienotā sistēmā. Šodien Rīgas pilsētas BUB saimē palikuši apmēram 30 brīvprātīgo ugunsdzēsēju veterānu, kuri iekārtojuši savu mītni Pārdaugavā, Auces ielā.



*LR BUB mītne J. Asara ielā 13.*

Sanākot LR BUB VI kongresam 1996. gada 16. maijā, lielo reformu rezultātā valstī bija tikai 20 000 brīvprātīgo ugunsdzēsēju, kuru rīcībā bija palikušas vairs 360 ugunsdzēsēju automašīnas. Pēc neatkarības atgūšanas brīvprātīgo ugunsdzēsēju sistēma bija stipri mainījusies – pārmaiņas skāra ne tikai pašas ugunsdzēsēju komandas, bet arī tehniskas dislokācijas vietas un finansējuma avotus. Nesakārtotā likumdošana, kolhozu un sovhozu likvidēšana, līdzekļu trūkums krasi samazināja brīvprātīgo skaitu pagastu komandās. Sakarā ar izmaiņām sistēmā (pirmorganizāciju vietā izveidoja komandas un vienības) ieviesa jaunu brīvprātīgo uzskaites dokumentāciju, latviskoja apbalvojumus, izstrādāja jaunas biedru kartes, diplomus un atzinības rakstus, apstiprināja jaunus formas tērpus ikdienai un parādei.

Sagaidot LR BUB VII kongresu 2001. gada maijā, tā dalībnieki atzina, ka brīvprātīgo ugunsdzēsēju kustība Latvijā šobrīd ir pilnībā nostabilizējusies. Tiesa, atjaunotajā uzskaitē palikuši tikai 5000 biedru. Nostiprinoties sistēmai, attīstījusies ilggadējā tradīcija – ugunsdzēsības lietišķā sporta sacensību rīkošana. Aktivizējusies jauno ugunsdzēsēju

kustība, un šobrīd valstī 89 jauno ugunsdzēsēju vienībās darbojas 1187 biedri. Taču brīvprātīgajiem daudz šķēršļu rada nesakārtotā likumdošana, jo nav noteikta pašvaldību atbildība par ugunsdzēsēju komandu uzturēšanu un izveidošanu. Daudzviet trūkst finansējuma, lai uzturētu depo un tehniku. Arī likumā *Par ugunsdrošību* nav noteikta brīvprātīgo ugunsdzēsēju loma un vieta. Šodien Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības vadība uzticēta Vilnim Lukstraupam. Biedrības dzīvē un pasākumu organizēšanā aktīvi darbojas arī LR BUB domes atbildīgā sekretāre Ruta Birnbauma.

## 800 gados divi ģenerāļi

Ar iekšlietu ministra Mareka Segliņa 2000. gada 28. marta pavēli VUGD pieņēma jaunu dienesta nolikumu un veica izmaiņas centrālajā aparātā, kas koordinē un stratēģiski vada valsts un teritoriālās struktūrvienības (pārvaldes, brigādes un nodaļas). Dienesta valsts struktūrvienības bija: Ātrās reaģēšanas brigāde (komandieris Kristaps Eklons); Centrālais sakaru punkts (Jānis Ivanovskis); centralizētā grāmatvedība; Latvijas Ugunsdzēsības muzejs (direktore Velta Žerdiņa); Operatīvais vadības centrs (Gunārs Rugājs); Tehniskā dienesta brigāde (Jekimijis Stoļarovs); Ugunsdrošības tehniskā skola (Georgs Ivanovs) un Zinātniski pētnieciskā pārvalde (Jurijš Kisļaks). Savukārt centrālajā aparātā ietilpa pārvaldes, nodaļas, biroji un sektori. Pēc izmaiņām VUGD centrālajā aparātā shēma bija šāda: lietvedības, referentu, preses un sabiedrisko attiecību biroji; personāla nodaļa ar dienesta gaitas sektoru, finansu un plānu nodaļas; Administratīvā pārvalde (Vladimirs Jemeljanovs) – plānošanas un koordinācijas nodaļa ar statistikas un koordinācijas sektoriem, juridiskais un starptautisko attiecību biroji; Ugunsgrēku dzēšanas un glābšanas pārvalde (Ainars Pencis) – dienesta nodaļa ar ugunsdzēsības taktikas un glābšanas darbu, kā arī apmācību sektoriem, tehnikas nodaļa ar ekspluatācijas un nekustamā īpašuma sektoriem, operatīvās vadības centrs; Civilās aizsardzības pārvalde (Aivars Mednis) – ārkārtējo situāciju gatavības plānošanas nodaļa ar analītisko un resursu apzināšanas sektoriem, normatīvā nodrošinājuma nodaļa; Ugunsdrošības uzraudzības pārvalde (Igorš Ponomarjovs) – profilakses nodaļa un būvniecības uzraudzības nodaļa ar ugunsdzēsības automatikas sektoru. Pārvalžu priekšnieki reizē bija arī VUGD priekšnieka vietnieki. Saskaņā ar nolikumu



2001. gada 17. maijs. Dienesta karoga iesvētīšana Torņakalna baznīcā. Pirmajā rindā (no labās) iekšlietu ministrs Mareks Segliņš un VUGD priekšnieks Aivars Straume.

VUGD vada priekšnieks, kuru pēc apstiprināšanas Ministru kabinetā amatā ieceļ un no tā atbrīvo iekšlietu ministrs. Bija noteikts, ka dienesta priekšnieka un viņa vietnieku kandidātiem jābūt augstākajai un speciālajai izglītībai un darba stāžam specialitātē ne mazākam par desmit gadiem. Dienesta struktūrvienības vada priekšnieki, kuri atbild par attiecīgo struktūrvienību darbību un ir tieši pakļauti dienesta priekšniekam.

2001. gada 17. maijs ugunsdzēsējiem bija īpaša jeb, kā sacīja dienesta priekšnieks A. Straume, vēsturiska diena. Ņemot vērā, ka VUGD jau vairākus gadus nodarbojās ar civilās aizsardzības jautājumiem, bija radusies nepieciešamība dienesta emblēmu papildināt ar civilās aizsardzības starptautiski atzītu simbolu – zilo trīsstūri. Līdz ar to pārmaiņas skāra arī dienesta karogu. 17. maijā līdztekus svinīgajiem pasākumiem par godu aroda svētkiem Rīgā, Torņakalna baznīcā mācītājs Juris Rubenis iesvētīja jauno dienesta karogu. Uz nozīmīgo pasākumu bija ieradusies ne tikai VUGD vadība, rajonu nodaļu un brigāžu priekšnieki, bet arī iekšlietu ministrs Mareks Segliņš un citu IeM dienestu priekšnieki, goda viesi. Savukārt vēlāk svinīgā pasākuma laikā Ugunsdrošības tehniskajā skolā iekšlietu ministrs, ievērojot tradīciju,

karoga kātā iesita naglu, bet iepriekšējais karogs tika nodots Ugunsdzēsības muzejam. Laikā, kad ugunsdzēsēji atzīmēja svētkus, arī valsts galvaspilsētā jau bija jaušama svētku gaisotne, gatavojoties Rīgas 800 gadu jubilejas svinību kulminācijai augustā. Ne tikai pilsētniekiem, bet arī visas Latvijas iedzīvotājiem, ārzemju tūristiem un goda viesiem Rīgas dome gatavoja dāvanu – trīs dienu ilgu dažnedažādus pasākumus, kurus noslēdza grandioza ugunošana. Sakarā ar pilsētas jubilejas svinībām dāvana tika arī Rīgas pilsētas pārvaldes ugunsdzēsējiem. Pilsētas jubilejas svinību pēdējā dienā, 19. augustā, pie Ugunsdzēsības muzeja Hanzas ielā 5 Hamburgas ugunsdzēsības un glābšanas dienests saviem VUGD Rīgas pilsētas pārvaldes kolēģiem svinīgi nodeva dāvanu – atslēgas no ugunsdzēsības automobiļa *Iveco 130*, kas atradās turpat, un kuteri ar stacionāro motoru. Dāvātais sūkņu – šļūteņu automobilis bez ūdens cisternas bija paredzēts ugunsgrēka gadījumiem, kad ir problēmas ar ūdens ņemšanas vietu. Savukārt kuterim ugunsdzēsības dienestā pašlaik otru līdzīgu neatrast. Tikai nepilnas divas nedēļas pēc dāvinājuma saņemšanas ugunsdzēsējus gaidīja vēl kāds patīkams pārsteigums. 2001. gada 28. augustā ar Ministru kabineta rīkojumu VUGD priekšniekam Aivaram Straumem piešķīra ugunsdzēsības un glābšanas dienesta ģenerāļa pakāpi, tādējādi, pievienojoties Jurim Ļabim, viņš kļuva par otro ģenerāli Latvijas ugunsdzēsības vēsturē.

## Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās

### **VUGD Rīgas pilsētas pārvaldes priekšnieks Juris Lakatiņš.**

“Esmu dzimis, audzis un skolā gājis laukos. No tiem laikiem atceros, ka laukos bija brīvprātīgie. Redzēju, kā vasarās viņi pārbaudīja savu tehniku, un lieli prieki bija, vērojot, kā ugunsdzēsēju motorsūkņi sūc ūdeni un kā process vispār notiek. Pēc tam ar ugunsdzēsību nekāda sakara man vairs nebija. Tas radās pēc Rīgas Politehniskā institūta Celtniecības fakultātes beigšanas. Biju inženieris celtnieks, uz dienestu atnācu ar nosūtījumu. Tajā laikā, septiņdesmito astoņdesmito gadu mijā, dienestā pieņēma celtniecības speciālistus, jo celtniecība ir ļoti ciešā sakarā ar būvniecību, tās uzraudzību, normām. Visi nevarēja beigt skolas Ļeņingradā un Maskavā, taču dienestam bija vajadzīgi cilvēki ar augstāko izglītību. Tā arī nokļuvu dienestā kā speciālists, kuram jānodarbojas ar būvniecības

jautājumiem. Mani norīkoja uz tagadējo Zemgales priekšpilsētas daļu, un 1981. gadā sāku strādāt par inspektoru. Atklāti sakot, darbs man iepatīkās – rakņāties pa grāmatām, uzzināt ko jaunu, jo ugunsdzēsība man bija svešāka joma. Medņa kungs, kas šodien ir Civilās aizsardzības pārvaldes priekšnieks, tika nozīmēts uz Kurzemes rajona daļu par priekšnieku un vāca sev komandu. Iepriekš bijām tikušies, un viņš mani uzaicināja pie



*Juris Lakatiņš*

sevis. Tas bija zināms paaugstinājums, jo kļuva par vecāko inženieri. Tolaik tādā amatā nebija viegli tikt, citi, lai to sasniegtu, strādāja gadiem ilgi. 5. daļā notika ļoti aktīvs darbs, strādājām no rīta līdz vakaram, arī pa naktīm. Tā nostrādāju līdz juku laikiem, kad Medni uzaicināja uz centrālo aparātu, bet mani viņa vietā iecēla par priekšnieku. Amatā sabiju līdz Talsu traģēdijai, kad par dienesta priekšnieku kļuva Aivars Straume. Savukārt Ainars Pencis no 1. daļas tika uzaicināts par viņa vietnieku, un 1. daļa palika bez priekšnieka. Uz amatu gāju ar noteikumu, ka savai komandai cilvēkus izvēlēšos pats. Teicu, ka nevēlos cīnīties ar tādiem kadriem, kuri atradīs jebkuru iemeslu, lai tikai kaut ko nedarītu. Atnācu ar jauniem puisiem, viens no tiem bija Juris Blūzmanis, tagadējais Latgales priekšpilsētas, tas ir, 1. nodaļas, priekšnieka vietnieks, kuru paņēmu tādu pašu, kā toreiz Mednis mani. Jaunu, bez lielas darba pieredzes. Pēc kāda laika nācās konstatēt, ka lielajai Rīgai bez savas pārvaldes neiztikt. Straumes kungam bija ļoti daudz pienākumu, un paralēli visam viņam vajadzēja nodarboties ar Rīgu. Man Rīgas pārvaldes priekšnieka amatu uzreiz nepiedāvāja, taču tāda runa bija. 1998. gada 1. maijā bija pavēle, ka tieku nozīmēts par Rīgas pārvaldes priekšnieku, bet man nebija neviena vietnieka un darbinieka. Vajadzēja sākt strādāt apstākļos, kad nebija pat sava kabineta. Viss bija jārada no jauna. Pamazām atkal izvēlējos



2001. gada 19. augusts. Rīgā viesojas Hamburgas kolēģi un viesi. No kreisās: Hamburgas ugunsdzēsības un glābšanas dienesta pārstāvis Dr. Volfgangs Lindners, VUGD priekšnieks Aivars Straume, Hamburgas parlamenta prezidente Dr. Doroteja Štapenfelda, VUGD Rīgas pilsētas pārvaldes priekšnieks Juris Lakatiņš un Latvijas Goda konsulāta pārstāve Dr. Sabīne Zommerkampa-Homane.

komandu, Straumes kungs piekrita, un mēs sākām cīnīties, izmantojot visas iespējas, lai iekārtotu sev darbavietu. Uz jauno gadu ienācām skaistās telpās. Šodien manā pakļautībā strādā 567 cilvēki. Man ar viņiem visiem jāsakaras, jo viņi nāk pie manis risināt gan darba, gan dzīves problēmas. Reizēm ir diezgan smagi, jo informācijas un problēmu daudz, viss sakrājas. Salīdzinot ugunsdzēsējus agrāk un tagad, negribētu teikt, ka padomju laikā tie bija labāki vai sliktāki. Zināmā mērā pat ļoti labi, jo tajā laikā, kad ienācu dienestā, bija palikusi paaudze, kas nākusi pēc kara. Viņi jaunos ļoti labi apmācīja, pieprasīja stingru disciplīnu un paši rādīja priekšzīmi. Toreiz komandieriem un seržantiem bija tāds līmenis, ka virsniekam jau nebija daudz ko darīt. Daudziem bija liela prakse, pretēji tam, kā ir šodien, jo mums ir ļoti daudz jaunu ugunsdzēsēju ar mazu stāžu. Aprīkojuma ziņā, protams, esam gājuši uz priekšu. Padomju laikā daudz kas nebija pieejams. Piemēram, tagad ir speciāli glābšanas instrumenti, bet tolaik visu darīja ar laužņiem, cirvjiem. Ugunsgrēku

dzēšanā vairāk bija jāiegulda smags fizisks darbs. Uzlauzt sienas, jumtus – tas nenotika tā kā šodien. Arī ugunsgrēki, manuprāt, bija ļoti lieli un smagi. Toreiz gan bija cita pieeja un daudz ko neuzskaitīja, tādēļ uz padomju laiku statistiku absolūti nevar paļauties. Tolaik atskaitījās Maskavai, un reizēm bija tā, ka gadā rajonā iznāca kādi 15 ugunsgrēki. Radās pat iespaids, ka ugunsdzēsības dienests nemaz nav vajadzīgs. Visi gribēja saglabāt savu amatu, tādēļ arī slēpa patieso ainu. Piemēram, ja šogad bijuši 50 ugunsgrēki, bet pēc gada 56, tad vēl tā, bet, ja būtu 70, vienkārši noņemtu no amata. To ugunsgrēku skaitīšanu Maskava nenoteica. Katra republika slēpa pati. Katru gadu rakstīja atskaite – par dažiem procentiem ugunsgrēku mazāk. Ā, nu malači! Ja, piemēram, vienā gadā ir 100 ugunsgrēku un turpmāk ik gadu cenšas kādu procentu noņemt nost, pēc desmit gadiem rodas brīnumi, jo ugunsgrēku skaits ir krietni sarucis. Un tā arī nonāca līdz absurdam, ka jālikvidē dienests. Tiesa, tad sāka statistiku nedaudz pamainīt. Maskavā juta, ka kaut kas nav kārtībā, un brauca šurp skatīties. Tad daļu žurnālu slēpa, iznīcināja, nerādīja. Pastāvēja divi žurnāli – izbraukumu un ugunsgrēku, un nereti maskaviešiem teica, ka izbraukumu žurnāli ir vienkārši pazuduši. Šie atbrauc, bet žurnālu nav, jo nebija īsti noteikts, cik ilgi tie jāuzglabā. It kā trīs gadi. Tajā laikā, es domāju, arī presi vadīja Centrālkomiteja, tāpēc, ja kāds būtu uzrakstījis kaut ko tādu, ko šodien varam laikrakstos lasīt, būtu zvans “no augšas”, un tas žurnālists vairs nestrādātu. Bija jāraksta tā, kā vajag. Žurnālisti, protams, nāca pie ugunsdzēsējiem, brauca līdzī, skatījās, bet rakstīja tikai to, ka esam varoņi, ka viss ir kārtībā. Teikt jau varējām visu, taču, nedod Dievs, ja to uzdrošinātos uzrakstīt.

Nedomāju, ka šodien mums būtu tik daudz nopietnu ugunsgrēku kā senāk. Iespējams, tādēļ, ka ražošana ir stipri apsīkusi, jo lielākie ugunsgrēki jau notika tieši ražošanas uzņēmumos. Ja tur bija ugunsgrēks, tad nopietns, tāpēc ka noliktavās un cehos atradās daudz materiālu, līdz ar to ugunsgrēki bija daudz sarežģītāki. Šobrīd ir vairāk ugunsgrēku dzīvokļos, pamestajās mājās, objektos. Arī ugunsgrēkos bojāgājušo, salīdzinot ar tiem laikiem, tagad ir daudz. Tas izskaidrojams ar daudzajiem ugunsgrēkiem dzīvojamajā sektorā, ar iedzīvotāju sociālo stāvokli.

Mums nākušas klāt ļoti daudzas funkcijas, bet agrāk, ja nebija ugunsgrēku, nebija izbraukumu un vairāk varēja atpūsties. Ugunsgrēki tagad sastāda tikai trešdaļu vai nedaudz vairāk no izbraukuma skaita. Kādu redzu ugunsdzēsības perspektīvu Rīgā, kad viss pietiks? Mums ir mazas algas,

taču neviens ugunsdzēsējs skaļi par to nav kliedzis. Protams, gribētu lielāku, taču pirmām kārtām vēlētos, lai iedod, ar ko strādāt – lāpstas, cimodus, apģērbu, tehniku. Nedomāju, ka Rīgas ugunsdzēsības daļās sadzīves apstākļi ir ļoti slikti, jo pa šiem gadiem katrā daļā pašu spēkiem šis tas jau ir paveikts. Galvenais, lai būtu, ar ko strādāt. Valsts nevar iedot kaujas tērpus! Cilvēkam jāstrādā mājas drēbēs. Sāpīgākais jautājums ir tehnika. Ja gadā nopērk vienu mašīnu, ar to caurumu nevar aizlāpīt. ZIL automašīnas savu laiku jau ir nokalpojušas, vēl pāris gadu, un ar tām vispār vairs nedrīkstēs braukt. Tehniskajās apskatēs mēs vienkārši lūdzam, lai izlaiž cauri. Šīm mašīnām ir noteikts kalpošanas laiks, vairāk par desmit gadiem ar tām nedrīkst braukt, taču mēs šo robežu jau sen esam pārkāpuši. Padomju laikā bija savādāk, katru gadu sūtīja pa desmit piecpadsmit mašīnām. Rīgas dome ir nopirkusi to, ko esam palūguši. Tās ir četras mašīnas, kāpnes, arī cits aprīkojums, taču ar to vien nepietiek. Mēs iztiekam ar to pašu tehniku, kura pirka, ja nemaldos, 90. gadu pirmajā pusē.

Runājot par rajoniem, kuri Rīgā sagādā vislielākās raizes, – tie ir divi. Pirmkārt, Vecrīga. Ņemot vērā šodienas apbūvi un perspektīvu, tā kļūs arvien sarežģītāka tajā ziņā, ka tiks būvētas un atjaunotas vēsturiskās šaurās ieliņas. Mēs tur ar savu tehniku iebraukt nevarēsim. Bez mūsu ziņas Vecrīgā notiek arī ielu kafejnīcu izvietošana uz braucamās daļas, rodas problēmas ar iebraukšanu un piekļūšanu objektiem. Otrkārt, kā rajons visnepatīkamākais ir Latgales priekšpilsēta, Maskavas foršate. Tur ir daudz pamestu, pussabrukumu ēku, bet tajās – bezpajumtnieki, narkomāni, un tas viss kopā rada ugunsnedrošu vidi.”

\* \* \*

### **VUGD priekšnieka vietnieks, Civilās aizsardzības pārvaldes priekšnieks Aivars Mednis.**

“Lauku rajonā pabeidzu vidusskolu, gribēju stāties Fizikālās kultūras institūtā. Mūsu klasē bija 16 skolēnu, četri puīši un 12 meitenes. Klase tāda, kad stundas laikā muša lidoja, varēja dzirdēt. Es biju par citiem dzīvāks, atraisītāks, reizēm ar ķīmijas skolotāju bija problēmas – kādu pekstiņu izstrādāju, patika zīmēt un dažādas citas interesantas lietas. Neteiksim, ka skaitījos huligāns, bet biju pārāk aktīvs lauku skolai. Direktors savulaik

Ļeņingradā bija beidzis čekistu skolu, un viņš kaut kur bija padzirdējis par ugunsdzēsēju skolu. Ieteica man iet uz turieni, pieradīšot pie stingras disciplīnas. Biju jau iesniedzis Fizikultūras institūtā dokumentus, taču izņēmu un aizbraucu uz Ļeņingradu. 1974. gadā pabeidzu skolu, vēl kā kursants biju atsūtīts praksē uz Rīgas 5. ugunsdzēsības daļu Pārdaugavā, Slokas ielā. Viņi mani tā arī savāca pie sevis, un tur nostrādāju 18 gadus. No inspektora līdz priekšniekam. Tiku atsūtīts darbā uz pārvaldi, nostrādāju apmēram pusotra gada un aizgāju atpakaļ. Man patīk reāls darbs, nevis dibena deldēšana uz krēsla. Tomēr pārvaldē vajadzēja atgriezties otrreiz, un tā arī esmu te palicis. Sākumā strādāju operatīvi taktiskajā daļā, pēc tam par dienesta priekšnieka vietnieku ārkārtējās situācijās. Padomju laikā civilā aizsardzība bija labi attīstīta, un to komandēja militārpersonas. Darbojās civilās aizsardzības štābs, civilās aizsardzības republikas priekšnieks bija Ministru padomes priekšsēdētājs. Štāba priekšnieks – ģenerālis vienlaikus pildīja Ministru padomes priekšsēdētāja vietnieka pienākumus civilajā aizsardzībā. Civilās aizsardzības sistēma darbojās Aizsardzības ministrijas pārraudzībā. Līdz 1986. gadam civilās aizsardzības prioritāte bija nodrošināt gatavību kodolkaram, lai pārorientētu visu tautsaimniecību uz militāro ražošanu, evakuētu iedzīvotājus, saglabātu resursus. Pēc Černobiļas AES un vairākām citām lielām avārijām civilā aizsardzība tika pārorientēta gatavībai miera laika ārkārtējām situācijām. Līdz ar Latvijas neatkarību, līdzīgi kā citās jomās, arī civilajā aizsardzībā ienāca cilvēki, kas, Ilfa un Petrova vārdiem runājot, diemžēl to pārvērtā par “ragu un nagu izgatavošanas darbnīcu” ar starptautiskā tūrisma ievirzi. Pastāvēja nostādne – padomju virsnieki un ģenerāļi ir slikti vai nav lojāli, kaut arī beiguši trīs akadēmijas un ir patiešām labi speciālisti. Sanāca cilvēki, kuri bija tālu no civilās aizsardzības, un šo sistēmu salauza. Kaut ko izjaukt ir vienkāršāk, nekā izveidot. Diemžēl civilā aizsardzība pēc juku laikiem ir pajukusi, un 1998. gadā mūsu dienests pārņēma tukšu un sasītu sili. Ja salīdzinām, piemēram, ar Lietuvu, viņi ir saglabājuši visu, ko varēja saglabāt. Nerunāsim par civilās aizsardzības budžetu toreiz un tagad, jo tad tika iedalīti ievērojami līdzekļi un neviens neuzskatīja, ka tas būtu lieki. Darbojās skolas apmācību programma, tagad nekā no tā nav. Lielu avāriju gadījumiem savlaicīgi tika izveidoti inženiertehniskie formējumi. Bija vienkāršāk, viss piederēja valstij, tāpēc nebija problēmu mobilizēt tehniku, jo par visu maksāja valsts – kopēja kase, kopējs katls.

Ja šodien sabrūk māja, mums pašiem tehnikas nav, bet tehnikas īpašnieki par velti to nedod. Agrāk viss bija vienkārši – valdība vai pašvaldība deva pavēli, un tā visiem bija jāpilda. Ja mūsu dienestam budžetā šiem mērķiem iedalītu speciālu summu, arī nebūtu problēmu – savlaicīgi slēdzam līgumus, maksājam un darām visu, ko vajag. Tagad mums ir noslēgts ļoti daudz līgumu un nodomu protokolu, bet nav līdzekļu. Ja civilo aizsardzību, piemēram, Zviedrijā, Somijā un Vācijā salīdzina ar teorētisko līmeni un reālo civilās aizsardzības gatavību, kāds bija padomju laikos, Rietumeiropa šodien vēl ir bērnu autiņos.”

\* \* \*

**Ģenerālis Juris Ļabis (UP priekšnieks no 1989. līdz 1992. gadam, pēc tam līdz 1997. gadam UGDD (turpmāk VUGD) priekšnieks):**

“41. vidusskolu beidzot, priekšstats par nākotni bija diezgan aptuvenus. Tēvs prasa vienreiz. Es saku – tā īsti vēl neesmu izvēlējies. Prasa otrreiz... Bet dēls vēl arvien neko nav izdomājis. Tad arī viņš man ieteica stāties Ļvovas tehniskajā ugunsdzēsības skolā. Tā vienreiz iesaka, otrreiz, un es neko neiebilstu, jo nav jau nevienas citas labākas idejas. Un atkal iznāca tā – 1962. gadā tēvs aizgāja pensijā, bet tieši pēc gada – 1963. gadā – es aizbraucu mācīties uz Ļvovu. Tur ieguvu ļoti lielu dzīves rūdījumu, jo tā bija paaugstinātas disciplīnas skola. Puišiem deva to, ko, manuprāt, vajag dot. Trīs gadus dzīvojot tādā pamatīgā, stingrā režīmā – vienā laikā celties, ziema vai vasara – rīta rosmes, krosi, sports un mācības. Tas turpmākajā dzīvē un dienestā bija ļoti svarīgi. Kad mācījos, protams, šķita, kāpēc tas vajadzīgs. Acīmredzot vajadzīgs bija viss. Jā, bija grūti. Citi jaunieši staigāja, kur grib, bet mūs tikai reizi nedēļā palaida pa Ļvovu uz pāris stundām brīvsolī. Pārējie studenti varēja rīkoties brīvi, mēs ne. Citi mani draugi dienēja armijā, bet man paveicās, jo es ne tikai nodienēju, bet reizē ieguvu arī profesionālo izglītību. Tajā pašā laikā arī mēs soļojām, bija ierindas mācība, šaušana, skriešana, dažādi manevri, tā ka vajadzēja iziet arī to armijas minimumu. Ļvovā bija ļoti daudz nacionalitāšu no visas bijušās Padomju Savienības, taču mums nebija nekādu domstarpību, drīzāk lojāla attieksme citam pret citu. Tur guvu rūdījumu, tajā skaitā sportisko. Ļvovā sagatavoja daudzus speciālistus. Bija arī Ļeņingradas tehniskā skola, – tās bija mācību iestādes, uz kurām sūtīja latviešus.



90. gadu beigas. Ugunsdzēsības dienesta priekšnieku tikšanās ugunsdzēsēju svētkos.  
No kreisās: Gundars Forands, Edvīns Šipiņš, Juris Ļabis un Aivars Straume.

Vidusskolu beidzot, bija gan četrinieki, gan trijnieki, jo daudz laika aizņēma sports, toreiz spēlēja pat jaunatnes izlasē volejbolā. Ļovovas tehnisko skolu pabeidzu ar četriniekiem un pieciniekiem. Pēc tam divus gadus strādāju par pasniedzēju Mācību centrā, tad iestājos augstākajā ugunsdzēsības inženiertehniskajā skolā Maskavā, kur nomācījos četrus gadus un ieguvu augstāko tehnisko izglītību, kas šodien atbilstu tehnisko zinātņu maģistra grādam. Maskavas augstākajā skolā bija ļoti augstas klases pasniedzēji gan vispārējās tehniskajās disciplīnās, gan arī kursā, kur sagatavoja inženierus. Uz vispārtehniskās izglītības bāzes tika mācīta ugunsdzēsība: augstākā matemātika, tās pielietojums ugunsdzēsībā; termodinamika, tās pielietojums ugunsdzēsībā, elektrotehnika – ugunsdzēsībā; ventilācija – ugunsdzēsībā un tā tālāk. 1972. gadā, beidzot skolu Maskavā, dabūju inženiera grādu ugunsdzēsībā, un mani nosūtīja darbā uz Ventspili par ugunsdzēsības vienības priekšnieku. Toreiz tur notika intensīva celtniecība. Būvēja *Ventspils naftu* un citus gigantiskus objektus. Daļa jau strādāja, daļa vēl tikai tapa. Ventspilī nostrādāju no 1972. līdz 1979. gadam, kad mani paaicināja uz Rīgu strādāt par priekšnieka vietnieku Ugunsdzēsības pārvaldē. Par tās priekšnieku kļuvi 1989. gadā, bet vēlāk sakarā ar

nosaukuma maiņu biju Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta departamenta priekšnieks. Turpināju apgūt izglītību un 1991. gadā neklātienē pabeidzu Iekšlietu ministrijas akadēmiju Maskavā, kur ieguvu jurista grādu. No 1991. līdz 1997. gada liktenīgajam 28. jūnijam turpināju strādāt Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta departamenta un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta priekšnieka amatā. Par traģisko notikumu uzzināju Tallinā, ugunsdzēsības sporta Baltijas čempionāta laikā, un pirmais, ko teicu: jāiet, ir notikusi nelaime un es uzņemos atbildību. Bet līdz traģiskajai dienai daudz bija iesākts un paveikts – civilās aizsardzības pārņemšana, iestrādes glābšanas darbos, jo līdz 1990. gadam ugunsdzēsības dienests nodarbojās tikai ar profilaksi un ugunsgrēku dzēšanu. Radās starptautiskā pieredze, un mēs sapratām – nedrīkst pieļaut, ka rodas firmiņas, kas veiktu glābšanas darbus. Sākumā amerikāņi uzdāvināja instrumentus, tad šo to varējām dabūt paši. Rīgas dome nopirka pirmo glābšanas automobili. Tā arī šīs funkcijas kļuva plašākas. Es to redzēju kā palīdzību cilvēkiem ekstremālās situācijās. Ja viņam draud briesmas. Līdz 1990. gadam ugunsdzēsēji nedrīkstēja darīt nekā tāda, ko šodien saprotam ar glābšanas darbiem un palīdzību iedzīvotājiem. Ugunsdzēsēju automašīna nedrīkstēja izbraukt uz citiem darbiem, vienīgi uz ugunsgrēkiem. Padomju laikā tas bija aizliegts ar likumu. Mēs sākām padomisko domāšanu mainīt un sniedzām palīdzību ceļu satiksmes negadījumos, ķīmiskajās avārijās. Pirms tam šīs sistēmas nebija – uz ceļiem neviens nevienu neglāba, bija glābšanas dienests uz ūdens, bet tas atradās Ķīšezerā. Ja nelaime notika centrā, nevarēja atklūt tik ātri, viņiem nebija ugunsdzēsēju operativitātes. Naudas bija maz, taupījām un skatījāmies, kā lietderīgāk izmantot. Līdz 1993., 1994. gadam arī tehnikas iegādei nepietika līdzekļu. Toties 1996. gadā pavērās iespēja nopirkt 35 automašīnas. Padomju laika auto. Kritizēja, kāpēc padomju, nevis ārzemju, bet ārzemju nevarējām tāpēc, ka tās ir dārgas. Kā labāk – ja rajoniem iedod 35 vai piecas automašīnas? Tagad gan pērk modernas un labas, un var teikt – šobrīd dienestā ir gan moderna, gan novecojusi tehnika. Jā, Rīga vienmēr bijusi tāda kā prioritāte, jo tur intensīvāki izsaukumi, vairāk iedzīvotāju un arī liels ekonomiskais potenciāls.

Man ir liels gandarījums, ka pēc neatkarības atgūšanas nokļuvām starptautiskajā apritē, lai gan nevar noliegt – 1992. gadā, kad braucām uz dažādām starptautiskajām organizācijām, pasākumiem, bija ļoti grūti. Informācija par rietumiem un saikne ar tiem bija ļoti maza. Tik, cik no

žurnāliem kaut ko bijām uzzinājuši. Taču palēnām radās tiešie kontakti. Izbraukāju vairākas konferences, un tas bija ļoti svarīgi Latvijas tēla veidošanai. Nopirku karogu, aizvedu uz konferenci, mums jautā – kas tas par karogu, kas tā par valsti? Pirmo reizi, kad startējām starptautiskajos mačos Berlīnē pēc mūra nojaukšanas, plīvoja Latvijas karogs, Latvijas komanda bija jaunajos tērpos. Sajūta laba. Man ļoti paveicās, ka strādāju un varēju gūt pieredzi no sava priekšnieka Edvīna Sīpiņa, kurš man daudz palīdzēja gan dzīvē, gan dienestā. Es viņam varēju pilnībā uzticēties, un viņu ļoti cienu. Lielu atbalstu dienesta attīstībai vienmēr esmu jutis no iekšlietu ministriem un Iekšlietu ministrijas valsts sekretāra Andra Stara. Manuprāt, ugunsdzēsējiem sabiedrībā ir autoritāte. Jā, bija traģēdija, visiem smags trieciens. Talsi nav aizmirsti, un tā ir dzīve. Tu cilvēkus visu mūžu glāb, māci, un tad... Es nekad nebūtu palicis iepriekšējā amatā, arī tuvākie teica, ka tikai tā vajadzēja rīkoties. Ugunsdzēsēja darbs man bija svēts, un es sapratu, ka tajā vairs nevarēšu darboties ar to atdevi, kāda man bija. Mans kritērijs bija – nevarēšu strādāt ar pilnu atdevi, jo līdzī nāks tā nasta. Manī ir ieaudzināts, ka par visu, kas notiek dienestā, jānes atbildība.”

\* \* \*

### **VUGD priekšnieks, ģenerālis Aivars Straume**

“Vēl līdz šim brīdim atceros – kad 1973. gadā pirmo reizi pārkāpu ugunsdzēsēju daļas sliksni un gāju iekšā, sapratu, ka tas ir mans darbs. Man patika atmosfēra, patika, ja tā var teikt, smakas, kas raksturīgas tikai ugunsdzēsēju depo – dūmi, eļļa, benzīns, tā visa sajaukums. Toreiz vēl paši gatavojām ēst, tagad jau arī tā dara, un šī ēdiena smarža kopā ar citām... Mans ceļš ugunsdzēsībā attīstījies veiksmīgi. Ļoti svētīgi, ka dabūju kārtīgi pastrādāt par ugunsdzēsēju, vēlāk vecāko ugunsdzēsēju, nodaļas komandieri, daļas priekšnieku un tā tālāk. Braucu uz ugunsgrēkiem un darīju reālu darbu. Pabeidzu nodaļas komandieru sešu mēnešu apmācības kursus, un, kad Ķengaragā atklāja Mācību centru, biju pirmajā izlaidumā. Pēc tam pabeidzu vienpadsmit mēnešu kursus, dabūju jaunākā leitnanta dienesta pakāpi. Atceros tā, it kā tas būtu noticis tagad – kad dabūju jaunāko leitnantu, gāju un skatlogā skatījos, kā tur var ieraudzīt to mazo zvaigznīti, vai nu visi redz. Tālāk bija vada



*Ģenerālis Aivars Straume.*

komandiera, inspektora amats. Iestājos un pabeidzu skolu Ļeņingradā, tad mani pierunāja iestāties skolā Maskavā. Sekoja piedāvājums kļūt par Mācību centra priekšnieku. Īsti neapzinājos, cik tas ir svarīgi, bet vecais pārvaldes priekšnieks Sipiņa kungs, kuru uzskatu par savu ugunsdzēsēja krusttēvu, man zvana, mudina – tev jāiet! Un es viņam paklausīju. Kad sāku strādāt Mācību centrā, radās dažādas idejas, kādā veidā to attīstīt. Bija brīvvalsts laiks, un es sapratu, ka ļoti daudz speciālistu aizgājuši projām, tāpēc, ja nebūs savas skolas, arī dienestam nebūs nākotnes. Bija dažādi varianti, kādā veidā šo apmācību organizēt – izveidot atsevišķu ciklu pie Rīgas Tehniskās universitātes, otrs variants – pie Policijas akadēmijas. Tomēr nolēmām, ka skolai jābūt pie ugunsdzēsības dienesta, tātad pie Mācību centra. Un tā mēs to veidojām. Tas bija kolosāls laiks. Faktiski šo skolu veidojām ne no kā, akumulējām savu pieredzi, skatījāmies no citiem. Tad, 1994. gadā, radās iespēja aizbraukt uz Zviedriju, un tur arī sākām vērot, kas un kā. Tas bija interesants periods, iepazīnos ar ļoti daudziem cilvēkiem. Skolas tradīciju veidošanā nevaru nepieminēt savus vietniekus V. Voinu, V. Poļakovu un A. Nikolajevu, pasniedzējus A. Kuzinu, A. Saņņikovu, A. Butkeviču u.c.

Kad kļuva par skolas, tajā laikā vēl Mācību centra, priekšnieku, pat mana uzvedība mainījās. Tu nevari būt tāds, kāds esi daļā, jo tur ir cits darbs. Tev jābūt audzinātājam, jo tu sagatavo nākamos virsniekus, ugunsdzēsējus. Katrs darbs uz cilvēku atstāj iespaidu. Gaidu, kas ar mani notiks tagad, kad esmu kļuvis par ģenerāli. Ceru, ka nekas slikts, taču jebkurš sasniegums cilvēkam liek mainīties. Un pārmaiņām noteikti jābūt uz augšu. Arī mūsu Ugunsdrošības tehniskā skola tagad pilnveidojas. Uzskatu, ka skola ir dienesta pamats, jo tajā gatavojam nākamos dienesta priekšniekus, pulkvežus, ģenerāļus. Pēc tehniskās skolas priekšnieka kļuvu par valsts dienesta priekšnieku. Taču jāsaka – man absolūti nebija tādas domas, gluži pretēji, pāris mēnešu pirms tam bija pavisam citi plāni, pat aiziešana no dienesta. Jaunais amats nāca saistībā ar Talsu traģēdiju. Piedāvāja, un atteikums faktiski nebija iespējams. Manuprāt, es ļoti ātri iejutos. Bet toreiz šeit viss burtiski mainījās. Arī cilvēku likteņi. Kurš aizgāja pavisam, kurš pārvirzījās. Ja tā var teikt, samaisījās kā kārtis.

Dienestā maz ir palicis to, kuri bija mani priekšnieki. Viens gan ir, Georgs Ivanovs, taču, kad es jau biju skolas priekšnieks, viņš bija mans vietnieks. Faktiski 90. gadu vidū dienestā notika paaudžu maiņa, un tagad tā ir beigusies. Nesaku, ka visiem ir pilnīga izglītība, bet tā ir tāda, kādu mēs

toreiz varējām dot. Tagad skolā ir trīs gadu apmācība, kādreiz bija vienpadsmit mēneši. Daudzi mani kursanti tagad ir priekšnieki, viņiem bija vienpadsmit mēnešu kursu izglītība, bet viņi mācās. Iestājušies universitātēs, pilnveidojas. Nodaļās, brigādēs “pie stūres” ir ļoti daudz jauno, un viņi pavisam citādi skatās uz lietām. Tāpat dienestā ir palikuši kadri ar Ļeņingradas un Maskavas izglītību. Lai kļūtu par inženieri, man trīs gadus bija jāmacās Ļeņingradā un piecus Maskavā. Vienalga, kāds bijī, bet tajos astoņos gados kaut ko iemācīja. Tiem, kuri mācījās agrāk, ir fundamentāla izglītība. Viņi arī pašlaik ir pie dienesta vadības stūres, daudz tādu ir centrālajā aparātā. Centrālais aparāts stratēģiski ir ļoti svarīgs, jo mēs prognozējam nākotni, virzām uz to. Savukārt jaunie iegūst pieredzi, ko var iegūt tikai, strādājot amatos, – dzīves pieredzi neviena skola neiedos. Vienīgā problēma man kā dienesta priekšniekam tagad rastos, ja daudzi kadri aizietu projām. Nav noslēpums, ka aldzīņas mums ir ļoti mazas, bet kadri – pietiekami labi sagatavoti, tādēļ pieprasīti speciālistu tirgū. Un man nav tiesību viņus aizturēt. Labi, var apelēt pie patriotiskām jūtām, bet, ja viņi saka, ka mājās ir ģimene, bērns, kuram jāiet skolā, un viss maksā naudu... grūti. Ja daudzi aizies prom, var iznākt tā, ka dienestā vajadzēs ņemt nespeciālistus, un tas ir bīstami. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests ir profesionāls dienests, kurā jāstrādā speciālistiem.

Ja atskatāmies pagātnē, uz padomju ugunsdzēsību, nekādā ziņā nevar teikt – tad bija labāk vai sliktāk. Protams, negribētu atgriezties 80. gados, kad ugunsdzēsējus ķērām uz ielas, lai tikai kāds nāk strādāt. Bija ugunsdzēsēji, kuri stāvēja un pīpēja, kamēr citi dzēsa ugunsgrēku. Protams, viņi arī kaut kādā veidā piedalījās un bija dažādi, arī alkohola lietotāji, bet atļaut viņus nevarējām, jo tad vispār nebūtu, kas strādā. Nevarēja izmest cilvēku, kurš dzēra, jo neviens cits nenāca. Tie bija ārprātīgie juku laiki. Dienaktīm negājām mājās – naktīs dzērājus audzinājām, ja gribēja savā daļā kārtību. Tikko kādu atļaid, uzreiz ir nekomplekts, bet tas, ko paņem vietā, ir vēl sliktāks. Ceru, ka neatgriezīsimies pie tādiem laikiem, taču, ja tuvākajā nākotnē nekas nemainīsies, rezultāts var būt līdzīgs. Neprasām, lai paaugstina algas, vienkārši gribam, lai samaksā to, kas pienākas saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem.

Runājot par ugunsgrēku slēpšanu, kā bija padomju gados, tas ir pret manu pārlicēcību, jo, tikai zinot reālo situāciju, var pieņemt lēmumus un dot uzdevumus. Nekad neslēptu ugunsgrēkus, lai pievilcīgāk izskatītos

valdības acīs. Nekad to nedarīšu, bet jāsaka – tajos laikos tiešām tā bija. Piemēram, Proletāriešu rajonā (tagadējā Vidzemes priekšpilsētā), kad sāku strādāt, skaitījās kādi divdesmit ugunsgrēki gadā. Nedēļā tā varētu būt, bet ne jau gadā. Visus ugunsgrēkus uzdeva par maznozīmīgiem, bet tā bija padomju sistēma, kad vajadzēja valdībai parādīt, ka mums ar katru gadu uzlabojas stāvoklis, jo no tā daudz kas bija atkarīgs. Atceros, dzēsām Centrāltirgus paviljonu, brauc ministri un saka: ja pusstundas laikā virs Rīgas nepazudīs dūmi, tad jūs visus noņems no darba. Esmu piedalījies pietiekami daudz ugunsgrēku dzēšanā un ieguvis lielu pieredzi. Nāk prātā gadījums – atbraucam uz divstāvu māju, tā kādreiz piederējusi lielam saimniekam, ejam klāt – sāk šaut kā no ložmetēja. Mēs gar zemi. Tikko paceļ galvu, atkal šauj. Izrādās, viņš sienā bija iemūrējis veselu patronu arsenālu, un tā mēs tur gulējām grāvī. Vēl viens notikums – ieskrienam iekšā ar stobriem, dzēsīsim, bet tur priekšā – viens pakāries. Mēs atpakaļ, bet tad nu tomēr iesim skatīt, kas tur ir, – puikas pakāruši izbāzni. Ar tiem ugunsgrēkiem tā ir. Man piezvana, bet sieva uztraukusies: kur brauksi, kas noticis? Un tad sāk: tu esi priekšnieks, kur tev jābrauc, visu laiku mani mēģina atrunāt, bet es jau saprotu, ka viņa uztraucas. Saku: netraucē, jo, kamēr ģērbjos, jau domāju, kādus lēmumus pieņemt. Jā, risks vienmēr pastāv, bet varbūt tas dažus ugunsdzēsēju arodam arī piesaista. Grūti pateikt, kas tieši piesaista mani. Tā ir vīrišķīga profesija, es mīlu savu darbu. Tagad gan vairāk iznāk strādāt kabinetā, staigāju pa Saeimu, Ministru kabinetu, ir citas funkcijas. Tomēr ģenerāļa dienesta pakāpe uzliek papildu atbildību, jo ģenerālis man pirmām kārtām asociējas ar to, ka ne jau visu tagad varu un drīkstu, taču, ja ir iedota vara, iespēja jāizmanto, lai vēl vairāk darītu dienesta labā. Nemaz nevajag būt politiķim, lai cilvēkiem darītu labu. Uzskatu, ka neatkarīgi no ieņemamā amata un dienesta pakāpes mēs visi esam ugunsdzēsēji, un, ja tas būs nepieciešams, atradīsimies notikuma vietā un pildīsim uzticētās funkcijas. Ugunsdzēsēji ir cilvēki, kas dara daudz laba, jo cilvēka glābšana ir viņa prioritāte. Ugunsdzēsēji ir vajadzīgi pie jebkuras varas, un tos nevajadzētu jaukt politikā. Arī neatkarības atgūšanas smagākajā laikā viņi pildīja savus pienākumus, neskatoties uz to, kas un kur notika. Kurš tad dzēsa, piemēram, mašīnas uz Brasas tilta, pie Iekšlietu ministrijas apšaudes laikā? Ugunsdzēsēji neiesaistās politiskajās kaislībās, viņi dara to, kas vajadzīgs, neatkarīgi no tā, kurš ir pie varas, jo galvenais ir cilvēks, kuram nepieciešama palīdzība.”



## Nobeiguma vietā

Kur beidzas vēsture un sākas mūsdienas? Šobrīd, vakar, pirms gada? Diezin vai kāds, atbildot uz šo jautājumu, spēj novilkt striktu līniju un norādīt precīzu vietu. Skaidrs vienīgi, ka šodien vairs neder tas, kas derēja pirms kāda laika. Tiek pārstrādāti likumi, gādāts par labāku tehnisko nodrošinājumu. Vēl joprojām ir mazas algas un tik daudz kā trūkst, bet nelaimju skaits nebūt nemazinās, tās vienīgi kļūst bīstamākas un komplicētākas. Tāpēc pilnīgi skaidrs, ka pašlaik neviena civilizēta sabiedrība nespēj iztikt bez profesionāliem ugunsdzēsējiem un glābējiem. Bez tiem, kuru devīze ir: Viens par visiem, visi par vienu!

## Saturs

<b>Ievads</b>	5
<b>Uguns apkarošana Rīgā no 13. līdz 18. gadsimtam</b>	
Rīgas rātes centieni mainīt situāciju	6
Pirmie speciālie ugunsdzēsības rīki	8
Zviedru laiki	9
Lielākie ugunsgrēki un Pētera baznīcas degšana	11
Pirmais solis uz apmācītu spēku cīņai ar uguni	13
<b>Policijas ugunsdzēsēju komandas. Pirmo BUB dibināšana</b>	
Postījumi par 17 miljoniem rubļu	15
Iedzīvotāju pienākumi un atbildība	16
Darbu sadale un uzraudzība	17
Policijas ugunsdzēsēju komandu organizēšana	19
Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību dibināšana	22
Roberta Hakena lolojums	25
Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās	27
Jaunu depo celtniecība	32
<b>Ugunsdzēsības attīstība līdz Pirmajam pasaules karam</b>	
Dzimst pilsētas ugunsdzēsēju komanda	34
Kādi bija un varēja būt ugunsdzēsēji	36
Ugunsdzēsības tehnikas un inventāra modernizācija	39
<b>Rīga Pirmā pasaules kara laikā. Neatkarīgās Latvijas valsts proklamēšana</b>	
Izpostītā Rīga – valsts galvaspilsēta	42
<b>Ugunsdzēsība Rīgā 20. gs. 20. – 30. gados (neatkarīgās Latvijas laikā)</b>	
Kārtība, ziņojot par ugunsgrēkiem	45
Ugunsdzēsēju vadošā centra izveide	46
Ugunsdzēsējiem savs žurnāls	49
Sociālās garantijas un I Latvijas uguns apkarošanas izstāde	54
Starptautiskie sakari	57
LUS aktivitātes 20. gadu vidū	58
Rīgas pilsētas UK sasniedzis Vakareiropas līmeni	61
Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās	64
Kokzāģētavas un <i>Provodņika</i> degšana	66

Postošākie ugunsgrēki 20./30. gadu mijā	69
Pirmais likums ugunsgrēku apkarošanā	73
Ugunsgrēku apkarošanas likums	75
<b>Ugunsdzēsība Rīgā 30. – 40. gados</b>	
Godam izturētā pārbaude	82
Autoavārijas, kurās cieta ugunsdzēsēji	84
Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās	86
Atbalsta arī brīvprātīgos	87
Par ko saņēma lielo algu	89
Vainīga administrācija un līdumnieki	91
Pilsētas UK reorganizācija	93
Pasīvā gaisa aizsardzība	94
<b>Ugunsdzēsība Rīgā 40. – 50. gados</b>	
Jauni laiki, jauna kārtība	97
Pirmie pēckara gadi	102
Jautājumi un atbildes par BUK	105
Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās	106
<b>Ugunsdzēsība Rīgā 50. – 60. gados</b>	
Profesionālās izglītošanās iespējas	120
Tehniskais aprīkojums 50. gados	122
Medaļa <i>Par droširdību ugunsgrēkā</i>	124
Ugunsdrošības situācija un trūkumi valstī	126
50. gadu ugunsgrēki	128
Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās	130
<b>Ugunsdzēsība Rīgā 60. – 70. gados</b>	
Pēta, analizē un sporto	136
Vienota ugunsdzēsības dienesta izveidošana	138
Ugunsgrēki 60. gadu pirmajā pusē	140
Ugunsgrēks Valsts filharmonijā	144
Lielākā ugunsdzēsības izstāde pēckara gados	148
Ugunsgrēki 60. gadu otrajā pusē	150
Izpostītie strēlnieki un Rīga	152
Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās	153
<b>Ugunsdzēsība Rīgā 70. – 80. gados</b>	
Iedzīvotāju izglītošana	157
Mācību vienība un GDAD bāze Ķengaragā	159

UP štati un tehniskais apbruņojums	162
Lielākie ugunsgrēki 70. gadu pirmajā pusē	165
No UP priekšnieka Gundara Foranda runas	173
Teicamnieki un labākie savā profesijā	176
Tapis jauns sakaru punkts un pamati muzejam	177
Lielākie ugunsgrēki 70. gadu otrajā pusē	183

### **Ugunsdzēsība Rīgā 80. – 90. gados**

UP Mācību vienībai – 40	189
LPSR BUB darbība 80. gados	192
“Arī mūsu sirdsapziņa nav nemaz tik tīra”	192
Tehniskā dienesta vienība	195
Ugunsgrēki 80. gados	196
Lielais VEF ugunsgrēks	201

### **Ugunsdzēsība Rīgā 1990. – 2000. gads**

Neatkarīgās valsts ugunsdzēsības dienests	206
Atkal savs <i>Ugunsdzēsējs</i> un jauns formas tērps	207
Iekšlietu ministrs uzskata, ka vieglāk nebūs	212
LR likums <i>Par ugunsdrošību</i>	214
Vairāk pienākumu un tehnikas	215
Top aizvien jauni noteikumi un nolikumi	218
<i>Dräger</i> speciālisti, un ko spēj paveikt UIL	221
Ugunsdrošības tehniskā skola	225
Latvijas ugunsdzēsēji iziet pasaulē	230
Vienota ugunsdzēsības dienesta izveide	232
Atjaunoti ugunsdzēsēju aroda svētki	235
Ugunsgrēki 90. gadu pirmajā pusē	236
<i>BERE – 96</i>	242
Pirmais ģenerālis Latvijas ugunsdzēsības vēsturē	243
Likuma grozījumi uz papīra un praksē	244
Talsu traģēdija	247
BUGD Rīgas pilsētas pārvalde un reorganizācija	250
Struktūrvienību tehniskais nodrošinājums	253
Ugunsgrēki un glābšanas darbi 90. gadu otrajā pusē	256
Brīvprātīgie ugunsdzēsēji atmodas gados	268
800 gados divi ģenerāļi	270
Dzīve un darbs ugunsdzēsēju atmiņās	272

<b>Nobeiguma vieta</b>	286
------------------------	-----

**Par palīdzību un atbalstu grāmatas tapšanā  
izsakām pateicību**

Dainai Hincenbergai  
Ilzei Bergmanei  
Veltai Žerdiņai  
Vladislavam Žerdiņam  
Stefanam Masjuļānim  
Jurim Ļabim  
Romānam Baranovskim  
Aivaram Straumem  
Aivaram Mednim  
Jurim Lakatiņam  
Aleksandram Vinkam  
Rutai Birnbaumai

Latvian National Library "Lāzars Vīdals"  
Rīga, Latvia  
Tel. Nr. 866331100

Krievu Valsts Bibliotēka  
Sanktpēterburga, Krievija

Latvian National Library "Lāzars Vīdals"  
Rīga, Latvia  
Tel. Nr. 866331100

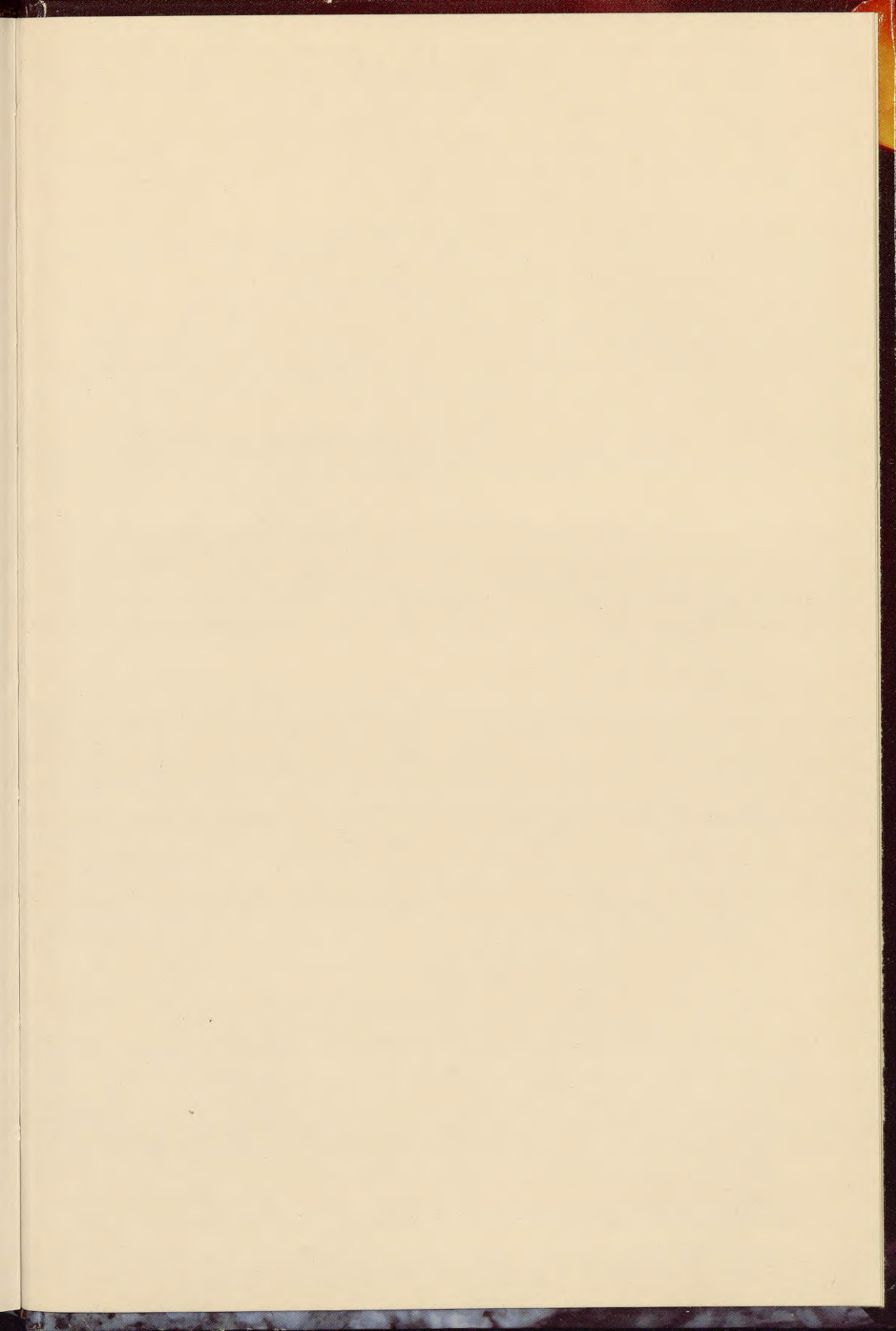


Izdevējs b/o valsts SIA "Likuma Vārdā"  
Rīgā, Stabu 89  
reģ. Nr. 50003041661

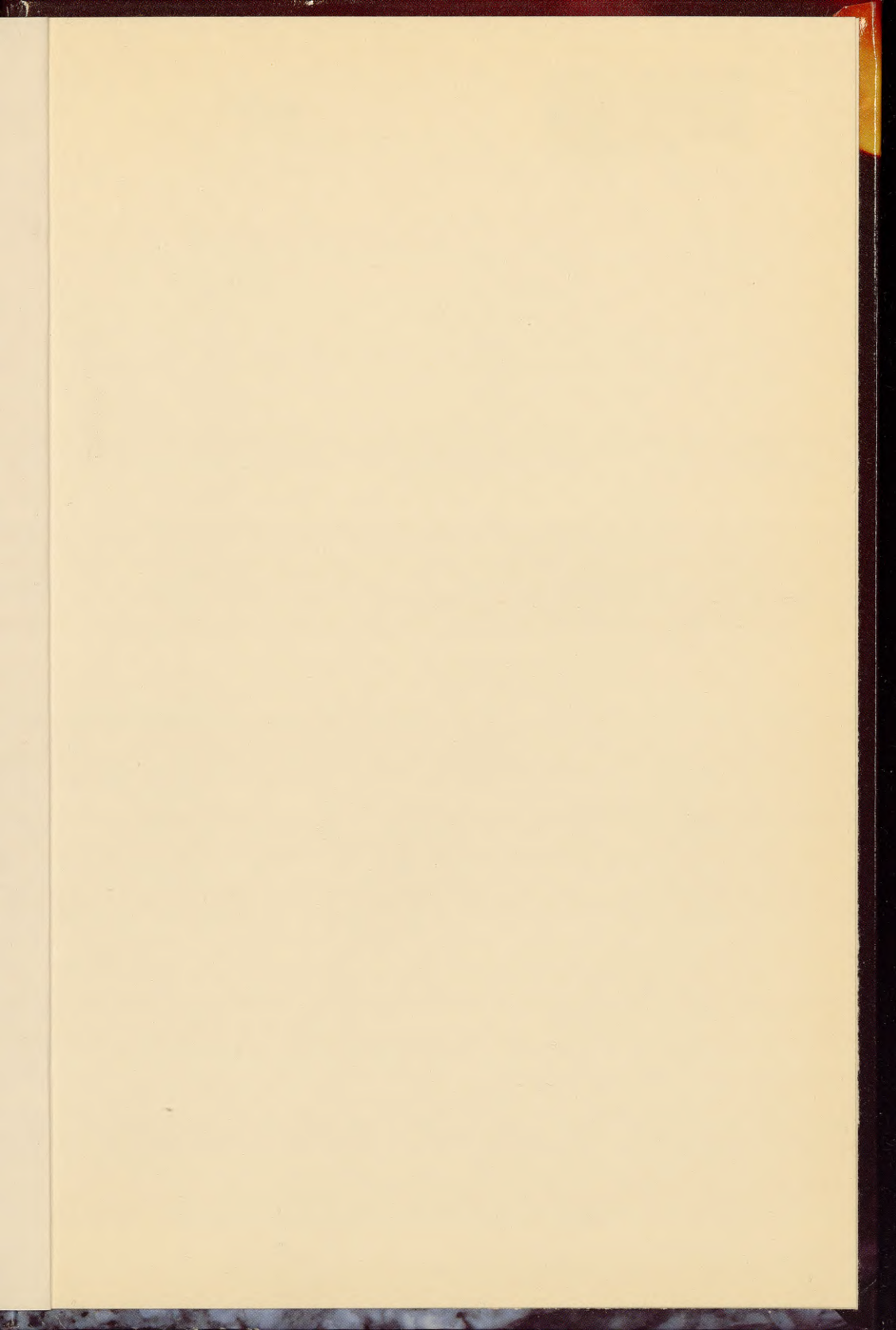
Korektore Māra Mardaka  
Maketētāja Mairita Staģīte

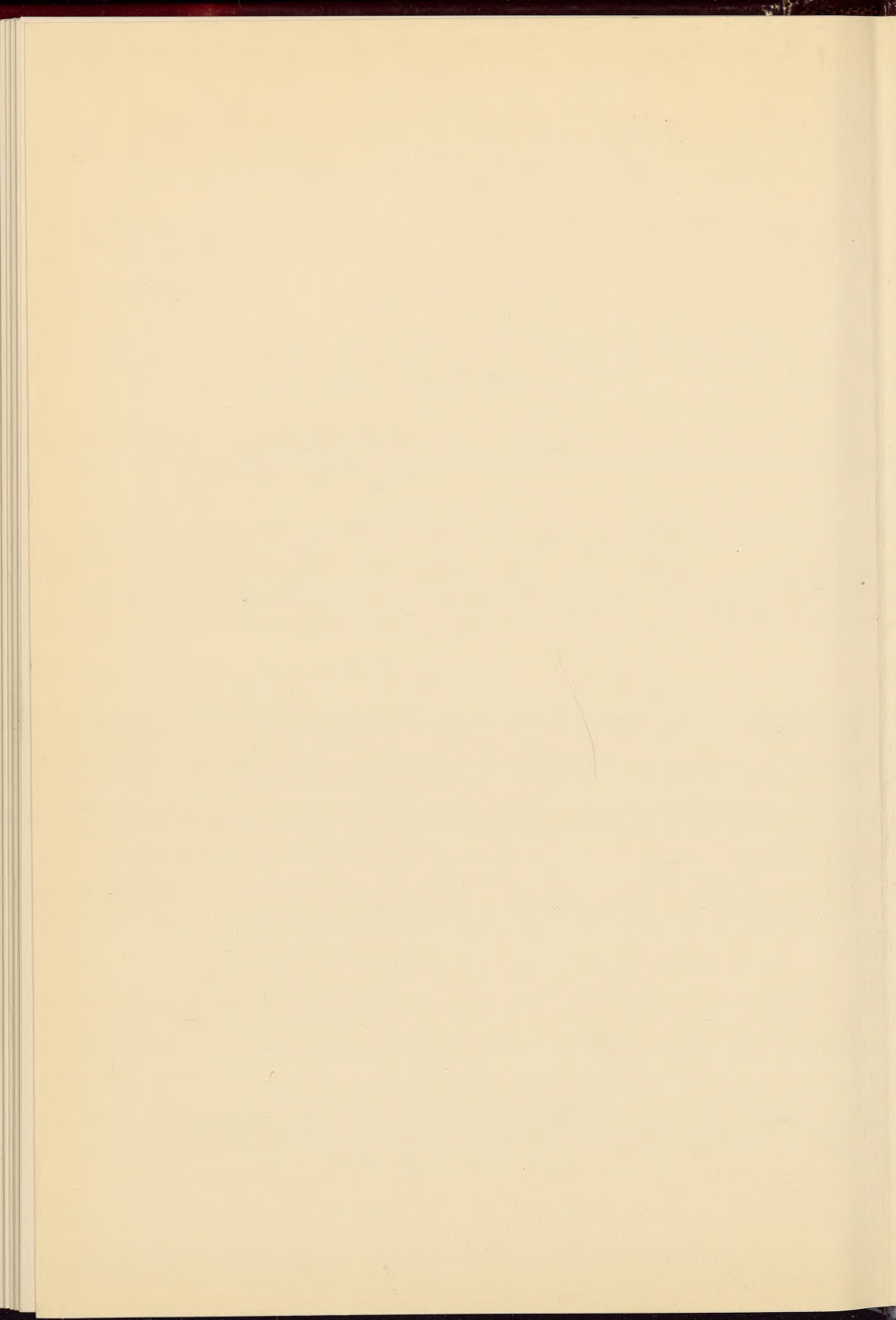
Iespiesta un iesieta a/s "Preses nams"  
poligrāfijas grupā "Jāņa sēta"











[0,80]

11 MAR 2004

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA



0306035133

ISBN 9984-9251-7-X



2002-4  
22

Šī grāmata vēsta par ugunsdzēsības dienestu darbu Rīgā un Latvijā. Aizsākums ir cīņai ar ugunsnelaimēm meklējams pirms astoņsimt gadiem līdz ar galvaspilsētas dibināšanu, kad tās iedzīvotāji saprata - ugunsnelaimes uzveicamas tikai kopīgiem spēkiem.

Vēl jo svarīgāk to apzināties šodien, kad briesmas, kas apdraud iedzīvotājus, var novērst un ar tām var cīnīties tikai labi organizēts un tehniski aprīkots, profesionāli teicami sagatavots Ugunsdzēsības un glābšanas dienests.

Par to, kā cauri gadsimtiem līdzī laimam tapis šāds dienests un likumsakarīgi pilnveidojušās tā iespējas, stāstīts šajā grāmatā. Tomēr ne tikai par to, jo pamatu pamatos tas ir vēstījums par cilvēkiem, viņu likteņiem un pašai ziedību. Tas ir vēstījums par lielākajiem ugunsgrēkiem un to nodarīto postu. Tas ir vēstījums par varonību un spēju ziedot sevi citu labā.

Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta ģenerālis

Aivars Straume